

# Sisällysluettelo

|                                    |     |
|------------------------------------|-----|
| Joosuan kirja.....                 | 2   |
| Tuomarien kirja.....               | 28  |
| Ruutin kirja.....                  | 60  |
| Ensimmäinen Samuelin kirja.....    | 69  |
| Toinen Samuelin kirja.....         | 138 |
| Ensimmäinen Kuninkaiden kirja..... | 199 |
| Toinen Kuninkaiden kirja.....      | 250 |
| Ensimmäinen aikakirja.....         | 291 |
| Toinen aikakirja.....              | 322 |
| Esran kirja.....                   | 364 |
| Nehemian kirja.....                | 377 |
| Esterin kirja.....                 | 395 |

## **JOOSUAN KIRJA**

Joosuan kirja on jatkoa Mooseksen kirjoille, jotka muodostavat Vanhassa testamentissa lain eli tooran (= opetus). Joosuan kirja aloittaa Vanhan testamentin historiallisten kirjojen osuuden (VT:n jako 4 osaan), joka sisältää kirjat Joosua kirja – Esterin kirja. Heprealaisessa raamatussa Joosuan kirja aloittaa profeetallisten kirjojen osuuden (VT:n jako 3 osaan); tällöin se lasketaan ns. aikaisempiin profeettoihin = <nebi'iim rišooniim>, joihin kuuluvat lisäksi Tuomarien, Samuelin ja Kuningasten kirjat.

## Sisällys:

1. SAAPUMINEN KANAANIN MAAHAN.....1 – 4
  - Herra puhuu Joosualle
  - Valmistautuminen Jordanin ylitykseen
  - Jerikon vakoojat ja Raahab
  - Jordanin ylitys
  - Kaksitoista muistokiveä
2. KANAANIN MAAN VALTAAMINEN.....5 – 12
  - Kansa ympärileikataan Gilgalissa
  - Pääsiäisen vietto
  - Herran sotajoukon päämies
  - Jerikon valloitus
  - Tappio Ain luona
  - Joosuan valitus
  - Herra vastaa Joosualle
  - Aakanin synty ja rangaistus
  - Ain kaupungin valloitus ja hävitys
  - Joosua lukee lain Eebalin vuorella
  - Gibeonilaisten juoni
  - Gibeonilaiset jätetään henkiin
  - Amorilaisten tappio
  - Aurinko seisoo alallaan
  - Eteläisen Kanaanin maan valloitus
  - Joosua voittaa Haasorin kuninkaan
  - Pohjoisen Kanaanin maan valloitus
  - Mooseksen voittamat kuninkaat
  - Joosuan voittamat kuninkaat
3. KANAANIN MAAN JAKAMINEN.....13 – 21
  - Herra käskee Joosuan jakaa maan Israelin sukukunnille
  - Jordanin itäpuoliset alueet
  - Ruubenin sukukunnan alue

- Gaadin sukukunnan alue
- Manassen sukukunnan toisen puolen alue
- Kanaanin maa jaetaan arvalla
- Kaaleb saa perintöosakseen Hebronin
- Juudan sukukunnan alue
- Kaaleb voittaa Hebronin ja Debirin
- Juudan kaupungit
- Joosefin sukukunnan alue
- Efraimin sukukunnan alue
- Manassen sukukunnan alue
- Joosefin heimon aluetta laajennetaan
- Ilmestysmaja Siiloon
- Joosua arpoo seitsemän sukunnan alueet Siilossa
- Benjaminin sukukunnan alue
- Simeonin sukukunnan alue
- Sebulonin sukukunnan alue
- Isaskarin sukukunnan alue
- Asserin sukukunnan alue
- Naftalin sukukunnan alue
- Daanin sukukunnan alue
- Joosuan perintöosa
- Turvakaupungit
- Leeviläisten kaupungit
- Herran lupausten toteutuminen
- 4. LOPPUKEHOTUKSIA.....22 – 24
  - Joosua lähettää itäiset sukukunnat kotiin
  - Alttari Jordanin rannalla
  - Joosuan jäähyväispuhe
  - Liitto uudistetaan Sikemissä
  - Joosuan ja Eleasarin kuolema

1:1 Tämän kirjan alussa sanotaan Moosesta Herran palvelijaksi = <'ebed jhwh>, jolloin kyseessä on palvelija tai orja, mutta Joosuaa Mooseksen palvelijaksi = <mešaret moošeeh>, jolloin kyseessä on palvelija, apumies tai apulainen (ks. 2Ms 24:13, 33:11, 4Ms 11:28). Tämä sana on partisiippi juuren <šrt> pi'el-muodosta, joka tarkoittaa palvella, olla apulaisena, palvella Jumalaa.

Juuri esiintyy kaikkiaan 98x ja partisiippi 46x VT:ssa. Muita tällaisia palvelijoita on mainittu: Samuel (1Sm 2:11,18, 3:1), Abisag (1Kn 1:15), Elisan palvelija (2Kn 4:43, 6:15), kuningas Daavidin, Salomon ja Ahasveroksen palvelijat, sekä leeviläiset ja papit Herran palvelijoina.

Mielenkiintoisia ovat kohdat Ps 103:21, 104:4 ja Snl 29:12. Tämän kirjan lopussa (Jos 24:29) sanotaan Joosuaakin Herran palvelijaksi = <'ebed jhwh>. Joosua aloitti Mooseksen apulaisena ja lopetti Herran palvelijana niin kuin Mooseskin.

Samoin uuden liiton uskovaiset ovat ihmisten palvelijoita ja apulaisia mutta eivät kuitenkaan orjia, vaan Kristuksen orjia ja palvelijoita kuten Paavalikin, 1Kr 7:22,23. Paitsi, jos joku haluaa olla ensimmäinen ihmisten keskuudessa, silloin hänen tulee olla toisten orja, Mk 10:44.

Moni haluaisi olla ensimmäinen ja suurin, mutta palvelijan tai orjan osa ei miellytä, joten se sija kuuluukin itse Herralle Jeesukselle, koska hän alistui orjan osaan ja kantoi meidän syntivelkamme, Fil 2:5–11. Sen vuoksi hän onkin nyt Kuningas.

Nimi Joosua = <jehoošua'> on kreikaksi sama nimi kuin Jeesus = <jeesous> ja tarkoittaa: Herra pelastaa, tai: Herra on

pelastus.

Näin Joosua on esikuva Messiaasta, Jeesuksesta Kristuksesta. Mooses edusti lakia ja vanhaa liittoa, hän ei voinut viedä kansaa luvattuun maahan, vaan sen teki uuden liiton esikuvallinen edustaja Joosua.

1:4 Suuri meri = <hajjam haggadol> tarkoittaa Välimerta.

2:1 Joosua oli viisastunut omasta kokemuksestaan, hän lähetti vain kaksi vakoilijaa päinvastoin kuin Mooses, joka lähetti 12 vakoilijaa, 4Ms 13:1–25, tosin Herran käskystä. Noista 12 vain kaksi toi hyvän sanoman, johon he uskoivat Jumalan tahdon mukaisesti, muut 10 olivat epäuskon saarnaajia, 4Ms 13:26–33.

Joosua ymmärsi, että oli paras lähettää vakoilijat salaa, ettei kansa tiennyt asiasta eikä niin ollen voinut vuotaa tällaista tietoa ulkopuolelle.

Tämä on salaisen tiedustelu- ja vakoilutoiminnan periaate nykyäänkin. Tosin siihen on tullut lisäksi harhautukset, disinformaation levittäminen ja hybridivaikuttaminen.

Turhaan ei apostoli Paavali sanonut sellaisesta: 2Kr 4:2, Ef 5:12. Tutki tarkemmin!

Portto = <zoonah> (34x), joka tulee juuresta <zn> (60x) = harjoittaa haureutta, olla prostituoitu. Se voisi ehkä teoriassa tarkoittaa myös naispuolista majatalon t. ruokalan pitäjää, sillä hepr. verbi <zuun> = ruokkia, mutta silloin partisiipin feminiinimuoto olisi kylläkin <zaanah>.

Tosin tämä juuri ei varmuudella esiinny ollenkaan BHS:ssa, paitsi mahdollisesti Jer 5:8, jossa puhutaan hyvin ruokituista hevosista, ja ehkä Job 36:31, jossa puhutaan ravinnon antamisesta.

Raahab on toki saattanut olla majatalon pitäjänkin, kuten

historioitsija Josefus esittää, mutta UT:ssa Hpr 11:31 ja Jk 2:25 käyttää hänestä sanaa <pornee> = portto, samoin kuin LXX tässä kohdassa.

Ei Rahab ennen Jumalalle antautumistaan ollut sen pyhempi kuin muutkaan, turha hänestä on tehdä mitään esipyhimystä. Vrt Jeesuksen sanat ylipapeille (jotka olivat saddukeuksia) ja kansan vanhimmille (jotka olivat osin myös fariseuksia), Mt 21:31–32.

2:5 Raahab osasi lasketella puolilotuuksia uskottavasti, joten hän pystyi harhauttamaan miehiä ja usuttamaan takaa-ajajat väärille jäljille. Hän oli ilmeisesti oppinut ammattinsa puolesta tarvittaessa vetämään miehiä nenästä, eli käyttämään naisellista viekkautta. Sopiiko sellainen toiminta uskoville?

2:7 Vrt Apt 21:30.

2:13 Raahabilla oli hätä omaistensa sieluista, vrt. Rm 9:1–3, 10:1. Niin tulisi olla meillä kaikilla. Kaiken heidän väkensä, ks Jos 6:22–25.

2:18 Punainen nauha on esikuva Karitsan verestä, Ilm 12:11.

2:22 Vihollinen etsii sieluja kaikkialta tien varrelta, vrt. 1Pt 5:8. Parempi siis pysyä tiellä kuin poiketa sivuun!

3:7 Joosua oli Jumalan koulussa, ja Herra kasvatti häntä, 1Kr 3:6–7. Jumalan lupaus minä olen sinun kanssasi on samalla viittaus Messiaaseen, jonka eräs nimi on Immanuel, joka merkitsee: Jumala meidän kanssamme.

- 4:7 Sana <zikkaaroon> (24x) = muistaminen, muisto, muistutus, muistopäivä: 2Ms 12:14; 13:9; 17:14; 28:12,29; 30:16; 39:7; 3Ms 23:24; 4Ms 5:15,18; 10:10; 17:5; 31:54; Jos 4:7; Neh 2:20; Est 6:1; Job 13:12; Snl 1:11; 2:16; Jes 57:8; Sak 6:14; Mal 3:16.
- 4:10 Tässä ilmenee Jumalan pelastussuunnitelman ”komentojono”: Herra ilmoitti lain ja vanhan liiton Moosekselle, joka antoi käskyt Joosualle. Joosua on esikuva Jeesukselle, joka syntyi lain alaiseksi, täytti lain vaatimukset ja avasi pelastuksen oven syntisille ihmisille, jotta heistä voi tulla Jumalan kansa, joka perii Jumalan valtakunnan. Kiirehtiä on juuren <mhr> pi-muoto. Siitä tulevat myös adv. kiireesti ja subst. kiire. Kansa tuskin halusi jäädä aikailemaan joen uomaan, kun he muistivat, miten egyptiläisille oli käynyt Kaislameren ylityksessä. Vrt päinvastainen kansan viisaus: ei hoppu hyväksi, eikä kiire kunniaksi, Jos 8:14,19. Tutki tarkemmin!
- 4:14 Tämä pelko tarkoittaa syvää, hengellistä kunnioitusta. Vrt Herran pelko, Snl 8:13.
- 4:23 Masoreettinen teksti: teidän tieltänne, kunnes olitte kulkeneet. Tuokin on totta, koska nuo lapset olivat silloin vielä esi-isiensä kupeissa, vrt Hpr 7:9–10. Samoin oli laita myös noiden, jotka kertoivat asian lapsilleen, he ylittivät Kaislameren esi-isiensä kupeissa tai olivat ainakin nuoruusiässä, 4Ms 14:29.



- 5:1 Ilmaus <maasas leebaab> (7x) = sydän raukeaa, menettää rohkeutensa: 5Ms 1:28; 20:8; Jos 2:11; 5:1; 7:5; Jes 13:7; 19:1. Vrt 2Sm 17:10; Ps 22:15; Hes 21:12; Nah 2:11.
- 5:2 Ympärileikkaus ei ollut perinnöllinen ominaisuus, joten se oli tehtävä uudelle sukupolvelle itselleen.  
Samoin on uskonvanhurskauden laita, jonka sinetiksi ja esikuvaksi ympärileikkaus alunperin annettiin, Rm 4:11.  
Kukaan ei voi tulla vanhurskaaksi Jumalan edessä esi-isiensä uskolla, vaan jokaisen on tultava omakohtaisesti uskoon eli uskottava Herraan Jeesukseen, jotta saa lahjaksi vanhurskauden, Rm 3:21–26.
- 5:6 Yleensä Israelin kansasta käytetään sanaa <‘am>, mutta tässä sanaa <goj>, joka viittaa paremminkin pakanakansoihin.  
Tuo kansa oli lihansa puolesta ympärileikattu, mutta sydämeltään ympärileikkaamaton ja tottelematon Herran sanalle, joten heidän tuomionsa oli kaatua ja maatua autiomaahan näkemättä luvattua maata.  
Sen sijaan uusi sukupolvi, joka oli ympärileikkaamaton, pääsi luvattuun maahan, ja nyt heidät ympärileikattiin Herran käskyn mukaan.  
Paavalin neuvon mukaan ei pidä luottaa lihaan vaan olla sydämestään kuuliainen Herralle.  
Ympärileikkaus on esikuva hengellisestä sydämen ympärileikkauksesta, joka on uskon vanhurskauden sinetti, Rm 4:11.
- 5:8 Ympärileikkaus tarkoitti samalla miespuolisille haavoittumista arkaan paikkaan.  
Kun ihminen on haavoittunut, millä tavoin tahansa, on parempi pysytellä aloillaan, kunnes on toipunut.

Ympärileikkaus koski ainoastaan miespuolisia. Naisten ympärileikkaus on jumalaton ja kauhea tapa.

- 5:9 Nimi Gilgal merkitsee kivikehä, ympyrä, piiri, ja se on johdettu verbistä <gaalal> = vierittää.
- 5:10 Herra asetti pääsiäisen vieton Israelin kansalle jo ennen kuin kansa lähti pois Egyptistä, 2Ms 12:11.
- 5:11 Kanaaninmaan (RKK 1992), Luvaton maan (RK 2012) = sm: sen maan (B 1642, B 1776, VT 1933, LLL).
- 5:13 Jakeissa 13–14 nähdään, että Joosuan esittämä yleisinhimillinen kahtiajako ja vastakkain asettelu meikäläiset – viholliset ei tässä tapauksessa pätenyt, ja Joosua ymmärsi sen. Jumalallinen ei läheskään aina mahdu inhimillisiin, usein mustavalkoisiin mittoihin.  
Vrt. Lk 9:50, 11:23, Gal 5:6.  
Lisäksi seurakunnissakin on harmaata aluetta, Ilm 3:14–20.
- 6:5 LXX sanoo että muuri sortui itsestään (= <automatee>). Tämä on historian toinen automaatti, ensimmäinen on: Mk 4:28, 1Ms 1:11–12, ja kolmas: Apt 12:10.
- 6:10 Puhuminen oli kielletty, ettei epäusko leviäisi.
- 6:14 Luulisi jerikolaisten ihmetelleen kuudennen päivän jälkeen, että mitä ihmettä tämä oikein meinaa.
- 6:17 Tiedustelijat = sm: lähettiläät, samoin jakeessa 25.
- 6:18 Verbi <‘aakhar> (14x) = syöstä onnettomuuteen: 1Ms 34:30; Jos 6:18; 7:25; Tm 11:35; 1Sm 14:29; 1Kn 18:17,18; 1Ak 2:7; Ps 39:3; Snl 11:17,29; 15:6,27.

- 6:22 Kaikki hänen omaisensa/ väkensä = sm: kaikki hänelle kuuluva.  
Esim. orjat saattoivat kuulua mukaan tähän joukkoon.  
Samoin jakeissa 23 ja 25 ja 2:13.
- 6:24 Hopea, kulta, kupari ja rauta kestävät tulta, ne voitiin puhdistaa tulella. Muuten kaupunki poltettiin, siinä kuolivat samalla kaikki virukset, bakteerit ym. tautien aiheuttajat.
- 6:26 Näin kävikin myöhemmin, 1Kn 16:34. Tuon kaupungin rakentamisesta tuli olemaan kova hinta. Kukaan järkevä mies ei olisi siihen ryhtynyt.
- 6:27 Joosuan menestys perustui siihen, että Herra oli hänen kanssaan. Ja näin on tänäkin päivänä. Jumalan seurakunnan ja uskovien menestys perustuu siihen, että Herra Jeesus on meidän kanssamme joka päivä. Mutta meidän menestyksemme ei ole maailmallista, lihan mielen mukaista, vaan hengellistä, Jumalan tahdon mukaista.
- 7:6 Tämä oli vanhimpien rukouskokous, he kantoivat vastuuta tappionkin hetkellä. Seurakunnan vanhimpien tehtävä on joskus hyvin vaikea – inhimillisesti ylivoimainen – joten on syytä suhtautua heihin kunnioituksella, 1Tm 5:17, eikä tehdä heidän työtään vieläkin vaikeammaksi.
- 7:7 Joosua oli uskon sankari, mutta nyt hänetkin yllätti epäuskon hetki, samoin kuin aiemmin Mooseksen, 4Ms 11:10–15, ja myöhemmin Johannes Kastajan, Mt 11:3, Lk 7:19.
- 7:10 Samalla käskyllä voi olla aivan eri sävy ja niin ollen myös merkitys: Ll 2:10.

- 7:15 Sana <nebaalaah> (13x) = 1. häpeällinen teko, 2. tyhmyys, typeryys: 1Ms 34:7; 5Ms 22:21; Jos 7:15; Tm 19:23–24; 20:6,10; 1Sm 25:25; 2Sm 13:12; Job 42:8; Jes 9:16; 32:6; Jer 29:23.
- 7:19 Anna kunnia Jumalalle: fariseukset käyttivät tätä samaa ilmaisua kuulustellessaan sokeaa, jonka Jeesus oli parantanut, Jh 9:24. Ikään kuin parantunut mies olisi syylistynyt johonkin.
- 7:24 Nimi Aakor = onnettomuus, tulee verbistä <'aakhar> = syöstä onnettomuuteen.
- 8:10 Joosua ja vanhimmat eivät johtaneet joukkoja takaa vaan edestä käsin. Pakomatalla he olivat joukon häntäpäässä.
- 8:14 Ei hoppu hyväksi eikä kiire kunniaksi, sanoo vanha kansanviisaus. Tässä tapauksessa se piti paikkansa, koska hätäilijät eivät tienneet kiiruhtavansa ansaan.  
Ks Jos 4:10, 8:19.
- 8:15 Joosua käytti vihollisen hämäämistä onnistuneesti. Tämä on esikuvallista siitä että, kun Herramme Jeesus tuomittiin kuolemaan ja naulittiin ristille, vihollinen luuli saaneensa voiton, mutta kärsikin iankaikkisen tappion.
- 8:16 Joutuivat etäälle kaupungista: hepr. tekstin vivahde on, että heidät repäistiin irti kaupungista.
- 8:17 Käännöksissä VT 1933 ja 1992 ovat sanat: eikä Beeteliin, MT:n mukaisesti (samoin on NIV ja Green), mutta VT 1993 jättää ne pois LXX:n mukaisesti.  
Ilmeisesti Beotel ei ollut mukana tässä sodassa, sillä Israel valloitti sen myöhemmin, Tm 1:22–25.

- 8:19 Nyt oli kiire ja nopea toiminta siunaukseksi, koska toimittiin Jumalan tahdon mukaisesti.
- 8:28 IRT:n mukaan Ai-nimisiä kaupunkeja on ollut kolme:
- 1) Tämä Ai, joka hävitettiin eikä sitä rakennettu enää uudelleen. Se sijaitsi 2 km Beetelistä itään.
  - 2) Uudempi Ai, jonka kaivauksissa on paljastunut roomalaisajan jäänteitä. Se mainitaan Esr 2:28 ja Neh 7:32, siitä käytetään myös nimiä Aija, 1Ak 7:28, Neh 11:31, ja Aijat, Jes 10:28. Se oli lähellä edellistä Aita, ja joidenkin mielestä sama kuin se.
  - 3) Ammonilainen kaupunki Jordanin itäpuolella Hesbonin lähistöllä, Jer 49:3.
- Ai sekä feminiinimuoto Aijat merkitsevät luultavasti: raunio.
- 8:29 Todennäköisesti tehtiin samoin kuin Makedassa, Jos 10:26, tapetun kuninkaan ruumis ripustettiin puuhun roikkumaan häpeärangasitukseksi. Toimittiin Mooseksen lain mukaan. Vrt Gal 3:13.
- 8:32 Mooseksen laki on ulkokohtainen säädöskokoelma kansalle ja yksityiselle ihmiselle, ja se on kiveen kirjoitettu. Jumalan armon evankeliumi kirjoitetaan uskovien sydämiin elävän Jumalan Hengellä, 2Kr 3:3.
- 9:2 Yhteinen vihollinen yhdisti ja sai aikaan yksimielisyyden. Näinhän kävi myöhemmin Herodes Antipaalle ja Pilatukselle, Lk 23:12. Näin ovat toimineet monet kansojen hallitsijat myöhemminkin ja tulevat toimimaan tämän maailmanajan loppuun asti, Ilm 17:7.
- Vahinko vain, että nuo kaikki taistelivat totuutta vastaan eikä sen puolesta, ja joutuivat siten tuhoon tuomituiksi.
- Paavali ymmärsi tämän asian tultuaan uskoon, 2Kr 13:8.

- 9:4 Hekin menettelivät viekkaasti: voi viitata  
 1) edelliseen, eli useiden kansojen kokoontumiseen yhteistaisteluun Israelia vastaan, tai  
 2) Israelin menettelyyn Ain valloittamisessa.  
 Sana <'ormaaah> (5x) = 1. neuvokkuus, järkevyys,  
 2. oveluus, 3. viekkaus, kavaluus: 2Ms 21:14; Jos 9:4; Snl 1:4; 8:5,12.  
 LXX:n vastine <panourgia> = viekkaus, kavaluus, esiintyy UT:ssa 5x: Lk 20:23; 1Kr 3:19; 2Kr 4:2; 11:3; Ef 4:14.
- 9:9 Siihen aikaankin tiedonvälitys toimi, mutta huomattavasti hitaammin kuin nykyään.
- 9:13 Tässä vaiheessa olisi pitänyt hälytyskellojen soida israelilaisille. Nimittäin heidän vaatteensa ja kenkensä eivät kuluneet pitkällä matkalla autiomaassa, kun he kulkivat Egyptistä luvattuun maahan, 5Ms 29:4.
- 9:15 Tämä on esikuvallista uudesta liitosta: Jeesus pelastaa kaikenlaisia ihmisiä, olkoot he millaisia resupekkoja, valehtelijoita tai luikureita tahansa.  
 Tässä esikuvassa gibeonilaiset teeskentelivät olevansa resupekkoja, vaikka olivat tosiasiaassa valehtelijoita ja aikamoisia luikureita, niin kuin ihmiset yleensä ovatkin. Uudessa liitossa kenenkään ei pidä teeskennellä yhtään mitään, vaan tulla sellaisena kuin on Jeesuksen luo. Hän kyllä tuntee meidät läpikotaisin.
- 9:17 Kirjat-Jearim on paikallistettu olevan nykyinen Abu Gosh. Tuo arabikylä on nykyisessä Israelissakin hyvissä väleissä juutalaisten kanssa.
- 9:18 Tämä nurina oli jälkiviisautta.

- 9:19 Tämäkin on esikuvallista uudesta liitosta. Joosuan solmima liitto ja rauha oli voimakkaampi kuin vanhan liiton käskyt ja suojeli siten gibeonilaisten elämän tuomiolta.
- 9:24 Gibeonilaiset uskoivat Jumalan sanan todeksi ja sen vuoksi pelkäsivät henkensä puolesta. Heille elämä oli tärkeämpi kuin maanpuolustus tai mikään muukaan.  
Tähän samaan periaatteeseen pohjautuu myös ns. Salomon tuomio, 1Kn 3:23–27.  
Tämä onkin evankeliumin peruseriaate, Jh 14:6, Mk 3:1–6, Lk 6:6–11.  
Vrt myös Mt 15:21–28, Lk 23:39–43.  
Teimme tämän = LXX:ssa <epoieesamen to pragma touto>.  
Nämä miehet ja koko kansa olivat todellisia pragmaatikkoja ja säästivät siten henkensä.
- 9:25 LXX käyttää ilmausta <hypokheirios> = kädenalainen, jnkn määräysvallan alla oleva. Tämä viittaa samalla esikuvallisesti evankeliumiin, 1Pt 5:5–7.  
Gibeonilaiset uskoivat että Jumala on vanhurskas, oikeudenmukainen ja armollinen, siksi he uskalsivat jäädä Jumalan tuomion ja armon varaan.
- 10:2 Sotaurhotkin voivat olla viisaita, eivätkä ryhdy taistelemaan väkevämpäänsä vastaan omaksi tuhokseen.  
Saman totesi myöhemmin apostoli Paavali, 2Kr 13:7–8.
- 10:4 Ajatus on suorastaan mieletön: auttakaa minua, ne ovat tehneet rauhan!
- 10:8 Verbistä antaa = <naatan> on qal perfekti-muoto, joka voidaan kääntää normaaliin tapaan: olen antanut, tai profeetallisena perfektinä: annan, joka viittaa tulevaisuuteen.

Tämä profeetallinen perfekti on Vanhan testamentin heprealle tyypillinen muoto, sitä ei esiinny muissa seemiläisissä kielissä. Muoto on ymmärrettävissä siten, että Jumala ei ole aikaan sidoksissa niin kuin me ihmiset, vaan hän on asettanut ajan ja määrääjat.

- 10:9 Tällä kertaa Joosua teki sotaväkineen yllätyshyökkäyksen. Yllätys ja sitä seuraava aloitteen otto onkin sodankäynnissä tärkeä momentti.

Sana <pit'om> (25x) = äkkiä, äkkiarvaamatta, yllättäen: 4Ms 6:9; 12:4; Jos 10:9; 11:7; 2Ak 29:36; Job 5:3; 9:23; 22:10; Ps 64:5, 8; Snl 3:25; 6:15; 7:22; 24:22; Srn 9:12; Jes 29:5; 30:13; 47:11; 48:3; Jer 4:20; 6:26; 15:8; 18:22; 51:8; Mal 3:1.

LXX:n vastine <afnoo> (3x UT:ssa) = 1. yhtäkkiä, 2. äkkiarvaamatta: Apt 2:2, 16:26, 28:6.

- 10:11 Ilmeisesti juuri sopivasti taivaalta tuli meteoriparvi amorilaisten niskaan. Jälkikäteen niitä voidaan kutsua meteoriiteiksi, koska tulivat maahan asti.

- 10:19 Verbi <zaanab> (2x) = pi: käydä jälkijoukon kimppuun, tuhota jälkijoukko: 5Ms 25:18, Jos 10:19.

- 10:25 Kehotus alkää pelätkö, annetaan tässä sotapäälliköille, joiden luulisi olevan rohkeita miehiä.

Vrt Apt 27:24, 23:11. Tutki tarkemmin!

- 10:30 Ihmiset = sm: sielut, samoin jakeissa 32, 35, 37 (2x) ja 39.

- 10:41 Goosenin maakunta (VT 1933, 1993) = sm: Goosenin maa (LLL), joka oli Goosenin kaupunkia ympäröivän alueen



nimitys, Jos 11:16.

Sitä ei pidä sotkea Egyptin samannimiseen maakuntaan, 1Ms 47:6.

Goosenin kaupunki sijaitsi Juudan vuoristossa Hebronin eteläpuolella, Jos 15:51.

11:7 Ks Jos 10:9.

11:15 Tämäkin on esikuvallista: Jumala ilmoitti vanhan liiton lakinsa Mooseksen kautta.

Jeesus syntyi tähän maailmaan Mooseksen lain alaisena, Gal 4:4, ja hän täytti lain ja toteutti Jumalan tahdon kaikilta osin, Hpr 10:7–9, Ps 40:8.

Niinpä Jeesus Kristus on lain täyttymys ja vanhurskaudeksi jokaiselle, joka uskoo häneen, Rm 10:4.

12:18 Saaronin: tai: Lassaronin.

12:23 Nimi Goojim merkitsee: kansat.

13:1 Ilmaus <baa' bajiimi> = ikääntynyt, saavuttanut korkean iän, sanotaan Abrahamista ja Saarasta, Joosuasta ja Daavidista, 1Ms 18:11; 24:1; Jos 13:1; 23:1,2; 1Kn 1:1. UT:n puolella samaa sanotaan Sakariaasta ja Elisabetista sekä naisprofeetta Hannasta, Lk 1:7,18, 2:36. Korkea ikä ei ollut este palvella Herraa.

13:12 Baasanin kuningas Oog, ks 5Ms 3:11.

13:22 Tämä oli Bileamin loppu. Hänen toiveensa ei toteutunut, 4Ms 23:10. Hän hylkäsi miekkansa, mutta miekka hänet tapasi, ks. 4Ms 22:29.

Niin käy myös kaikille muille, jotka luulevat olevansa profeettoja yli Jumalan sanan, ks. esim. Jer 28:1–17.

Paavali muistutti, että myös uuden liiton aikana Jumalan srk:ssa profeettojen on oltava alamaisia Jumalan sanalle eikä päinvastoin, 1Kr 14:37.

13:25 Rabba on nykyinen Jordanian pääkaupunki Amman.

- 14:6 Ilmaus <'iış-(haa)'eloohiim> (76x) = Jumalan mies.  
Sitä käytetään seuraavista henkilöistä:  
Mooses, 5Ms 33:1, Jos 14:6, 1Ak 23:14, 2Ak 30:16, Esr 3:2, Ps 90:1,  
Maanoahille ilmestynyt enkeli, Tm 13:6,8,  
nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Sm 2:27,  
Samuel, 1Sm 9:6–10,  
Semaja, 1Kn 12:22, 2Kn 11:2,  
nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Kn 13:1–31,  
2Kn 23:16–17,  
Elia, 1Kn 17:12,18,24, 2Kn 1:9–13,  
nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Kn 20:28,  
Elisa, 2Kn 4:7 – 13:19 (29x),  
Daavid, 2Kn 8:14, Neh 12:24,36,  
nimeltä mainitsematon Jumalan mies, 1Ak 25:7,9,  
Haanan, Jer 35:4.  
Vrt 1Tm 6:11 jossa Paavali sanoo Timoteusta Jumalan ihmiseksi.  
Mooseksesta käytettiin tätä ilmausta hänen elämänsä loppusuoralla ja kuoleman jälkeen.  
Elia ei tästä arvonimestä ylpistynyt. UT:ssa Jaakob kertookin, että Elia oli yhtä vajavainen kuin mekin, Jk 5:17.  
Ja Elisa taas on kirkas esikuva Jeesuksesta.
- 14:8 Hepr ilmaus <millee' 'achareei jhwh> (8x) = seurata koko sydämestään/ täydestä sydämestään/ kokosydämisesti

Herraa, 4Ms 14:24; 32:11,12; 5Ms 1:36; Jos 14:8,9,12,14; 1Kn 11:6.

Kaaleb on esikuva kokosydämisestä kristitystä.

Vastakohtina ovat epävakaa, kahtaalle häilyvä ihminen, Jk 1:6–8, penseä ja itseriitoinen ihminen, Ilm 3:15–17, ja vastustajat, Apt 7:51s.

14:10 Kaaleb oli intoa täynnä: kaksi kertaa hän sanoo <we’attaah hinneeh> = ja nyt katso! Tätä hän ei varmaankaan sanonut ensi sijaisesti Joosuan vaan ympärillä olevien vuoksi.

14:13 Kaaleb sai perintöosakseen Hebronin ja valloitti sen, Jos 15:13–14. Hebron pyhitettiin turvakaupungiksi, Jos 20:7, ja se annettiin ylipappi Aaronin jälkeläisille, Jos 21:10–13. Kaalebin elämäntyö ei tullut siunaukseksi vain hänelle itselleen ja hänen jälkeläisilleen vaan koko Israelin kansalle. Kaupungin peltomaat kylineen tulivat Kaalebille. Kaaleb oli varmasti onnellinen ja siunattu mies elämänsä ehtoossa, kun oli saanut uskollisesti ehyellä sydämellä palvella Herraa Jumalan johdatuksessa.

14:15 Nimi Kirjat-Arba merkitsee: Arban kaupunki. Se nimi oli muinoin mahtavan miehen mukaisesti, mutta sitten tuli vielä väkevämpi mies Kaaleb Herran voimassa ja valloitti kaupungin. Mutta Kaaleb ei nimennyt kaupunkia oman nimensä mukaan.

15:4 Juudan eteläraja oli koko Israelin eteläraja.

15:7 Kyseessä ei ole sama paikka kuin Joosuan kirjan alussa mainittu Gilgal, vaan ilmeisesti sama kuin Gelilot, Jos 18:17.

15:12 Suurimeri tarkoittaa Välimerta.

- 15:13 Joosua ymmärsi, että sana jonka Herra oli puhunut Moosekselle, koski myös häntä. Kaalebhan oli aiemmin vedonnut siihen, että Herra antoi tämän määräyksen Moosekselle, Jos 14:6, 4Ms 14:24,30, 32:11.
- 15:14 Nämä anakilaiset olivat suurikokoisia ja väkevää sotilaskansaa (17x): 4Ms 13:22,28,33; 5Ms 1:28; 2:10,11,21; 9:2; Jos 11:21,22; 14:12, 5; 15:13,14; Tm 1:20.  
Mutta nyt he kohtasivat väkevämpänsä, kun Kaaleb tuli taistelemaan Herran voimassa, ja anakilasille tuli lähtö.
- 15:16 Kaaleb oli väkevä Herran soturi, jolla oli myös aimo annos ymmärrystä. Hän ei tahtonut itse loistaa kaikessa ensimmäisenä, vaan innosti seuraavaa sukupolvea sankaritekoihin lupaamalla kauniin palkinnon, oman tyttärensä vaimoksi.  
Ja heti löytyikin urhoollinen mies, joka pani töpinäksi.
- 15:17 Tämä Otniel oli nuori sankari, josta kasvoi ajan myötä kansan johtaja 40 vuodeksi, Tm 3:9–11.  
Ja varmaankin Aksa oli hänen rinnallaan sopivana apuna.
- 15:18 Verbi <suut> (18x) = 1. vietellä, johtaa harhaan,  
2. houkutella, 3. yllyttää: 5Ms 13:7; Jos 15:18; Tm 1:14; 1Sm 26:19; 2Sm 24:1; 1Kn 21:25; 2Kn 18:32; 1Ak 21:1; 2Ak 18:2,31; 32:11,15; Job 2:3; 36:16,18; Jes 36:18; Jer 38:22; 43:3.  
Yllyttäjiä on monenlaisia:  
Iisebel yllytti miestänsä Ahabia pahuuteen, 1Kn 21:25,  
Ahab yllytti Joosafatia sotaan, 2Ak 18:2ss.  
Aksa yllytti miestänsä toimimaan oman perheensä parhaaksi, mutta ehkä Otniel tuossa tilanteessa ei rohjennut pyytää enempää, kun oli jo saanut noin loistavan palkinnon. Joten

Aksa osoitti olevansa isänsä tytär ja pani hommat etenemään välittömästi omalla naisellisella tavallaan.

15:19 Jäähyväislahja = sm: siunaus.

15:51 Goosen, ks. Jos 10:41.

15:52 Ruuma, joissakin teksteissä Duuma.

15:59 Tämä kappale puuttuu hepreankielisestä tekstistä mutta on säilynyt Vanhan testamentin vanhimmassa kreikankielisessä käännöksessä Septuagintassa (LXX).

15:61 Tälle alueelle kuuluu myös nykyisin hyvin tunnettu Qumran. Se lienee kuitenkin asutettu myöhemmin, todennäköisesti vasta 700-luvulla eKr., kenties kuningas Ussian hallintokaudella, 2Ak 26:10. Qumranin varhaisin asutus lienee ollut israelilainen sotilasleiri, joka jäi autioksi pakkosiirtolaisuuden aikana. Essealaisten varhaisin asutus lienee alkanut n. 150 eKr.

Vuonna 1947 Qumranista löytyi luoliin kätkettyinä vanhoja kirjakääröjä, mm. Jesajan kirja, joka lienee kirjoitettu (siis jäljennetty vielä vanhemmasta tekstistä) 100–200 eKr. Ja niin keikahtivat liberaaliteologioiden teorit Jesajan kirjan monijakoisuudesta ja Messias-ennustusten kirjoittamisesta vasta Kristuksen ajan jälkeen kuin korttitalo konsanaan! Ei pitäisi älykkäiden ihmisten ruveta hupsimaan Jumalan sanaa vastaan – siinä tahtoo lopulta joutua häpeään.

16:10 Ilmaus pakkotyö = <mas-‘oobeed> (3x): 1Ms 49:15; Jos 16:10; 1Kn 9:21.

18:3 Velttoilla, vrt Snl 18:9, 24:10.

- 19:15 Tämä Beethlehem on nykyisin Beet-Lahmin kylä, n. 11 km luoteeseen Nasaretista. Siis eri kaupunki kuin Juudan Beethlehem.  
Tuomari Ibsan lienee ollut tästä kaupungista, Tm 12:8–10.
- 19:28 Ebronin tilalla on joissakin käsikirjoituksissa Abdon.  
Hepreassa kirjaimet reesh ja daalet ovat hyvin samannäköisiä.
- 19:34 Jakeen loppu on LXX:n mukaisesti, masoreettinen teksti sanoo: idässä Juudaa Jordanin luona. Mikäli masoreettinen teksti on oikein, se tarkoittanee, että sekä Juudalla että Naftalilla oli jonkinlainen rantaoikeus Jordanin länsirantaan, joka oli varsinaisesti Isaskarin, Manassen ja Benjaminin aluetta.
- 19:50 Efraimin vuoristo = <har efrajim> (32x): Jos 17:15; 19:50; 20:7; 21:21; 24:30,33; Tm 2:9; 3:27; 4:5; 7:24; 10:1; 17:1,8; 18:2,13; 19:1,16,18; 1Sm 1:1; 9:4; 14:22; 2Sm 20:21; 1Kn 4:8; 12:25; 2Kn 5:22; 1Ak 6:52; 2Ak 13:4; 15:8; 19:4; Jer 4:15; 31:6; 50:19.
- 20:2 Turvakaupungit (<‘iir hammiqlaah>) mainitaan 20x: 4Ms 35:6–32, Jos 20:2–3, 21: 13–38, 1Ak 6:42,52.  
Ne ovat esikuva pelastuksesta Jeesuksessa Kristuksessa, jonka turviin syntinen saa paeta joutumatta tuomituksi synneistään.  
Sanan arvellaan tulevan juuresta <qaalat> = ottaa haltuunsa, hyväksyä, joka ei esiinny VT hepreassa mutta kylläkin keskiaikaisessa hepreassa ja juutalaisarameassa.  
Samasta juuresta tulee myös leeviläisen miehen nimi Kelita, Esr 10:23, Neh 8:7, 10:11.

- 21:11 Kaaleb valloitti Hebronin, Jos 14:6–15, 15:13–14, mutta ei saanut pitää kaupunkia itsellään, sillä tämä kaupunki annettiin kallisarvoiseen käyttöön, ylipappi Aaronin jälkeläisille.  
Kaaleb on esikuva evankelistasta, joka voittaa sieluja, ei itselleen, vaan ylimmäiselle papillemme Jeesukselle.
- 21:15 Kaalebin veljenpoika Otniel valloitti Debirin, Jos 15:15–19, ja tämänkin kaupunki annettiin Aaronin jälkeläisille.  
Mutta Otniel sai palkakseen hyvän vaimon, Kaalebin tyttären Aksan ja lisäksi myötäjäiset.
- 21:37 Jakeet 36–37 puuttuvat monista hepreankielisistä käsikirjoituksista, mutta ne ovat LXX:ssa.  
Beser oli tappajan turvakaupunki, minkä LXX mainitseekin.  
Vrt. myös 1Ak 6:63–64.
- 21:45 Jumalan lupaukset toteutuvat, koska Herra vastaa sanastaan, Jos 21:45; 23:14; 1Kn 8:56.  
Joskus ihminen voi pyytää sellaista, joka ei toteudu tai sen toteutuminen on vaikeaa, vrt 2Kn 2:10.  
Jumalan lain täyttäminen on ihmiselle mahdotonta, koska liha on heikko. Ainoastaan Jeesus Kristus on täyttänyt Jumalan lain ja tahdon täydellisesti, Jh 4:34, 19:30.
- 22:3 Tämä oli hyvä tunnustus noille Herran satureille, sillä Herra vihaa hylkäämistä, Mal 2:16.  
Ethän sinäkään hylkää heikointakaan veljeäsi tai sisartasi tiukimmassakaan paikassa?
- 22:5 Näihin Joosuan antamaan viiteen laaja-alaiseen käskyyn sisältyy koko Vanhan liiton aikainen Jumalan palvelijan elämä. Vrt 5Ms 10:12, 11:1.

Verbi <daabaq> (55x) = liittyä jhnk, riippua jssk: tutki tarkemmin!

- 22:12 Olisi luullut, että kaikkien taistelujen ja maan valtaamisen jälkeen israelilaiset olisivat olleet jo väsyneitä taisteluihin ja kaivanneet vain rauhallista elämää. Mutta päinvastoin, he olivat heti valmiit veljessotaan.
- 22:13 Onneksi israelilaiset ymmärsivät lähettää viisaan miehen, pappi Piinehaan ja hänen kanssaan kymmenen päämiestä tutkimaan asiaa tarkemmin ennen sotatoimia. He noudattivat Mooseksen laissa säädettyä neuvoa, 5Ms 13:13–16, 17:2–5.
- 22:16 Sana <ma'al> (29x) = 1. uskottomuus, 2. petollisuus: 3Ms 5:15,21; 26:40; 4Ms 5:6,12,27; 31:16; Jos 7:1; 22:16,20,22,31; 1Ak 9:1; 10:13; 2Ak 28:19; 29:19; 33:19; 36:14; Esr 9:2,4; 10:6; Job 21:34; Hes 14:13; 15:8; 17:20; 18:24; 20:27; 39:26; Dan 9:7.  
Sana tulee verbistä <maa'al> (35x) = 1. olla uskoton, 2. olla petollinen: 3Ms 5:15,21; 26:40; 4Ms 5:6,12,27; 5Ms 32:51; Jos 7:1; 22:16,20,31; 1Ak 2:7; 5:25; 10:13; 2Ak 12:2; 26:16,18; 28:19,22; 29:6; 30:7; 36:14; Esr 10:2,10; Neh 1:8; 13:27; Snl 16:10; Hes 14:13; 15:8; 17:20; 18:24; 20:27; 39:23, 26; Dan 9:7.
- 22:17 Viittaus Baal Peorin palvontaan, ks. 4Ms 25:3,18, 31:16.
- 22:20 Jakeen loppuosa voidaan kääntää myös: eikä hän ollut ainoa, joka kuoli hänen rikoksensa tähden.
- 22:24 Jakeet 24–25 osoittavat, että uskovien erottelu, karsinointi ja ylenkatsominen vähentävät Herran pelkoa uskovien keskuudessa. Sen sijaan Sana neuvookin meitä



kunnioittamaan kaikkia, 1Pt 2:17, ja vieläpä kilpailemaan siinä, Rm 12:10.

22:31 Herran vihalta = sm: Herran kädestä.

Herran käsi = <jad jhwh> on Herran vihollisia vastaan mutta on Herran omien auttajana.

Ilmaus esiintyy 40x: 2Ms 9:3; 16:3; 4Ms 11:23; 5Ms 2:15; Jos 4:24; 22:31; Tm 2:15; Rt 1:13; 1Sm 5:6,9; 7:13; 12:15; 2Sm 24:14; 1Kn 18:46; 2Kn 3:15; 1Ak 21:13; 28:19; 2Ak 29:25; Esr 7:6, 28; Job 12:9; Ps 17:14; 75:9; Snl 21:1; Jes 19:16; 25:10; 40:2; 41:20; 51:17; 59:1; 62:3; 66:14; Jer 25:17; 51:7; Hes 1:3; 3:14,22; 33:22; 37:1; 40:1.

Vrt. Herran käsivarsi = <zerooa‘ jhwh>: Jes 51:9, 53:1, kr. <brakhioon kyyriou>: Jh 12:38, ja

Herran oikea käsi = <jemiin jhwh>: 2Ms 15:6; Ps 118:15–16; Hab 2:16. Tutki tarkemmin!

23:14 Menen pois kaiken maailman tietä: samoin sanoi kuningas Daavid elämänsä loppusuoralla pojalleen Salomolle, 1Kn 2:2. Saman tyylistä ilmausta käyttivät Lootin tyttäret, tosin eri merkityksessä, 1Ms 19:31.

24:6 He tulivat = sm: te tulitte, eli siis te israelilaiset koko kansana.

24:12 Herhiläiset = <tsir‘aah> (3x): 2Ms 23:28; 5Ms 7:20; Jos 24:12.

Riehaantunut herhiläisparvi on ikävä vastus kenelle tahansa.

24:14 Nuhteettomasti = sm: täydellisesti, eli tarkoittaa siis ehyellä sydämellä.

Merkillistä, että vieläkin kansaa pitää kehottaa poistamaan ikivanhat epäjumalat.

- 24:15 Mitä nuo muut jumalat sitten ovat? Monet uskovat ovat ennen uskoontuloaan palvelleet esim. omaa tahtoaan ja itsekkyyttään, mukavuudenhaluaan, rahanhimoaan, vallanhimoaan, omaa kunniaansa, kostonhimoaan ym. Tällaisia epäjumalia uskovainen ei tarvitse!  
Joosua antaa hyvän esikuvan kaikkien aikojen uskoville: minä ja perheeni palvelemme Herraa.
- 24:17 Orjuuden pesä = <beet ‘abadiim> ja palvelijan huonekunta/suku = <beet ‘ebed> (23x): 1Ms 19:2; 2Ms 7:28; 8:20; 13:3, 14; 20:2; 5Ms 5:6; 6:12; 7:8; 8:14; 13:6, 11; Jos 24:17; Tm 6:8; 2Sm 7:19,26,29; 1Kn 20:6; 1Ak 17:17,27; Jer 34:13; Mka 6:4. Tutki tarkemmin!
- 24:19 Vrt Nah 1:2.
- 24:22 Vanhassa liitossa Israelin kansa oli todistajana itseään vastaan, mikäli he poikkesivat Jumalan laista.  
Uudessa liitossa Jumalan kansa on Jeesuksen Kristuksen todistajana Pyhän Hengen voimassa, Apt 1:8.
- 24:23 Edelleenkin kansan keskuudessa oli vieraita jumalia. Ne tuntuivat olevan sitkeästi kansan seurana: 1Ms 35:2,4; 5Ms 31:16, 32:12; Jos 24:20,23; Tm 10:16; 1Sm 7:3; 2Ak 33:15; Ps 81:10; Jer 5:19; Dan 11:39; Mal 2:11.  
Vrt. myös Jer 8:19; 2Ak 14:2; Neh 13:30.  
Mutta ne piti poistaa, koska ne eivät johda siunaukseen vaan tuovat kirouksen kansalle.  
Sen sijaan siunauksen tuo se, että kansa ja yksityiset ihmiset taivuttavat sydämensä Herran puoleen.
- 24:27 Kivi on todistajana:  
Jeesus sanoi fariseuksille, että kivet huutaisivat, elleivät

opetuslapset ylistäisi Jumalaa, Lk 19:37–40. Vrt. Hab 2:11.

Vrt. kulmakivi: Mt 21:42, Apt 4:11, 1Pt 2:7.

Uudessa liitossa apostoli Paavali muistutti nuorelle Timoteukselle samankaltaisia asioita, 2Tm 2:8–13.

24:29 Nyt Joosuan sanotaan olleen Herran palvelija. Hän aloitti Mooseksen apulaisena, Jos 1:1, mutta Jumalan koulussa hänestä kasvoi Herran palvelija niin kuin Mooseksesta. Vrt Lk 2:29, Rm 1:1, Jk 1:1, 2Pt 1:1, Jd 1:1. Ilmaus <‘ebed jhwh> (31x) = Herran palvelija: tutki tarkemmin!

24:31 Jumalan valtakunnassa jatkuvuudella on tärkeä merkitys. Joosuan vaikutus ylsi hänen omaan ja vielä seuraavaankin sukupolveen, mutta sen jälkeen oli seuraavien sukupolvien pidettävä huolta Jumalan tekojen julistamisesta. Ks Snl 14:26, 13:22. Vrt aforismi: Jumalan siunaus elämässäni ei näy siinä, mitä minusta tuli, vaan siinä, mitä minun jälkeeni tulee.

24:32 Vanhurskas puhuu uskonsa kautta vielä kuoltuaankin, Hpr 11:4. Näin tekivätkin Joosef ja Elisa pelkkien luidensa avulla, 2Kn 13:20–21.

## **TUOMARIEN KIRJA**

Tuomarien kirja, hepr. <šooftiim>, jatkaa Israelin kansan historian kirjoitusta Joosuan ajoista aina Samuelin aikoihin asti. Tämä aikaväli on n. 300 vuotta.

### **Sisällys:**

1. JOOSUAN JÄLKEINEN AIKA.....1:1 – 2:15
  - Juudan ja Simeonin voitto Besekissä
  - Juuda valloittaa Jerusalemin ja Hebronin
  - Otniel ja Aksa
  - Juudan valloittamat alueet
  - Muiden sukukuntien valloitukset
  - Herran enkeli nuhtelee israelilaisia
  - Joosuan kuolema
  - Israelin luopumus

2. TUOMARIEN AIKA.....2:16 – 16:31

Herra antaa israelilaisille tuomareita  
Kansat, jotka Herra jätti koetuksesi Israelille  
Otniel voittaa Aramin kuninkaan  
Eehud voittaa Mooabin kuninkaan  
Samgar tuomarina  
Debora ja Baarak voittavat Siiseran  
Siiseran kuolema  
Deboran ja Baarakin voittolaulu  
Midianilaiset hävittävät maata  
Gideonin kutsuminen  
Herra valitsee Gideonille sotaväen  
Herra rohkaisee Gideonia  
Pasunat, ruukut ja tulisoihdut  
Gideon voittaa midianilaiset  
Efraimilaisten tyytymättömyys  
Veljestaistelut  
Gideon surmaa Midianin kuninkaat  
Gideon ei suostu Israelin hallitsijaksi  
Israel luopuu Jumalasta  
Abimelek nousee kuninkaaksi  
Jootamin vertaus  
Abimelekin taistelut ja kuolema  
Toola ja Jaair tuomareina  
Ammonilaiset ahdistavat Israelia  
Jefta asetetaan Gileadin päämieheksi  
Jeftan sanoma ammonilaisten kuninkaalle  
Jeftan lupaus ja voitto  
Jeftan tytär  
Jefta voittaa efraimilaiset  
Ibsan, Eelon ja Abdon tuomareina

|                                               |         |
|-----------------------------------------------|---------|
| Simsonin syntymä                              |         |
| Simson ja timnalainen nainen                  |         |
| Simson tappaa leijonan                        |         |
| Simsonin häät ja arvoitus                     |         |
| Simsonin kosto                                |         |
| Simson voittaa filistealaiset Lehissä         |         |
| Simson Gassassa                               |         |
| Simson ja Delila                              |         |
| Simsonin kuolema                              |         |
| 3. SEKASORRON AIKA.....                       | 17 – 21 |
| Miikan pyhäkkö Efraimin vuoristossa           |         |
| Miika palkkaa papikseen leeviläisen           |         |
| Daanin sukukunta etsii uutta asuinpaikkaa     |         |
| Miikan pappi lähtee daanilaisten mukaan       |         |
| Epäjumalan palvelu Daanissa                   |         |
| Gibealaisten ilkityö                          |         |
| Israel päättää kostaa benjaminilaisille       |         |
| Veljessota                                    |         |
| Israel valittaa Benjaminin sukukunnan häviötä |         |
| Benjaminin sukukunta pelastetaan häviämästä   |         |

- 1:1 Joosuan jälkeinen aika alkaa hyvin, kansa kysyi neuvoa Herralta. Joosua ja Eleasar olivat ohjanneet kansaa oikeaan suuntaan. Valitettavasti tämän kirjan lopussa tilanne oli aivan toisenlainen, Tm 21:25.
- 1:2 Juuda lähti ensimmäisenä maata valloittamaan ja myöhemmin myös rankaisemaan benjaminilaisia, Tm 20:18.
- 1:3 Juuda ymmärsi, että yhteistyössä on voimaa ja siunaus. Onneksi myös Simeon ymmärsi sen.
- 1:5 Kohtasivat = sm: löysivät.
- 1:7 Tämä Adoni-Besek oli ollut aikamoinen sotasankari ja valloittaja, kun kehui alistaneensa 70 kuningasta valtansa alle, jopa niin kirjaimellisesti, että he joutuivat ruokailemaan Adoni-Besekin pöydän alla kuin koiranpennut. Onnekseen Adoni-Besek ei ollut tehnyt mitään enempää noille kuninkaille, jottei joutunut itse kärsimään enempää. Hän näet ymmärsi, että Jumala maksoi hänelle tekojen mukaan.
- 1:8 Ilmaus <šillach baa'eeš> (4x) = sytyttää tuleen, sm: lähettää tuleen: Tm 1:8; 20:48; 2Kn 8:12; Ps 74:7.  
Vrt. ilmaus <šillach 'eeš be> (8x) = sytyttää palamaan, sm: lähettää tuli jhnk: Hes 39:6; Hos 8:14; Am 1:4,7, 10,12; 2:2,5. Vrt myös: Tm 6:21; 15:5; Jes 10:16; Val 1:13.  
Varsinkin Aamos näyttää olleen tulinen profeetta.
- 1:15 Jäähyväislahja (VT 1933) = <beraakhaah> = siunaus (VT 1993) tarkoittaa tässä lähtiäislahjaa (VT 1992).
- 1:16 Palmukaupunki on Jerikon toinen nimi. Jerikosta on löydetty vanhimman asutuksen ajalta peräisin olevia kivettyneitä palmuja.

- 1:17 Nimi Horma = tuho muistuttaa sanaa <herem>, joka merkitsee julistaa tuhottavaksi Herralle kuuluvana uhrina t. tuhon omaksi vihitty.
- 1:18 VT 1993 kääntää LXX:n mukaan Juuda ei saanut valloitetuksi Gassaa,...
- 1:30 Kidron = tumma, samea on Jerusalemin ja Öljymäen välissä oleva laakso, joka on saanut nimensä siinä juoksevasta talvipurosta, ja joka toimii kaupungin luonnollisena itärajana.  
Sen tilalla pitäisi tässä jakeessa olla Kitron = mahd. aidattu; visainen, pahkainen, joka oli paikkakunta Sebulonin alueella ja sijaitsi luultavasti n. 11 km Haifasta kaakkoon.
- 1:36 Seela tarkoittaa nykyisen Petran vuoristoseutua.
- 2:1 Herra ei riko liittoaan ihmisten kanssa, mutta ihmiset ovat rikkoneet liiton Jumalan kanssa moneen kertaan.
- 2:5 Nimi Bookim = itkevät tulee verbistä <baakhaa'> = itkeä.
- 2:7 Ilmaus <'aarakh jaamiim> (17x) = elää kauan: 2Ms 20:12; 5Ms 4:26,40; 5:16,33; 6:2; 11:9; 17:20; 22:7; 25:15; 30:18; 32:47; Jos 24:31; Tm 2:7; Snl 28:16; Srn 8:13; Jes 53:10.  
Ks myös 1Kn 3:14.
- 2:10 Tässä ilmenee paha epäjatkuvuuskohta: edellinen sukupolvi tunsu Herran ja hänen suuret tekonsa, mutta seuraava ei.  
Kenen vika? Hoitiko edellinen sukupolvi tehtävänsä Jumalan tahdon mukaan?
- 2:11 Baal oli kanaanilaisten tärkein epäjumala. Baal, joka merkitsee: herra, omistaja, aviomies, oli tavallinen



kasvillisuuden ja hedelmällisyyden jumalan nimi. Jokaisella paikkakunnalla oli omat baalinsa.

Baalin vertauskuvana oli härkä, ja Baalin puoliso oli Baanat eli Beltis, joka tunnettiin myös nimillä Astarte (Jos 2:13), Anat jne.

Baalin palvontaan kuului myös ihmisuhreja ja pyhäkköhaureutta. 1Kn 18 kertoo profeetta Elian ja Baalin profeettojen, joita oli 450, välien selvittelystä.

- 2:13 Astarte (9x: Tm 2:13; 10:6; 1Sm 7:3–4; 12:10; 31:10; 1Kn 11:5,33; 2Kn 23:13) oli Baal-jumalan puoliso, jota palvottiin taivaan-, äiti- ja osittain myös sodanjumalattarena. Foinikiasta, jossa Astarten tunnuskuva oli uusikuu, tämän epäjumalan vaikutus siirtyi myös Kreikkaan ja Roomaan, joissa Astarte samaistettiin paikallisiin epäjumaliin, Artemis-Dianaan ja Afrodite-Venukseen.

Idässä Astarten vastine oli babylonialainen Ištar.

Äitijumalattarena Astarte kuvattiin usein pitkissä vaatteissa ja lapsi käsivarrella, jolloin kuva muistuttaa kovasti katolisia madonnankuvia!

Astarten palvontaan liittyi usein kultillista haureutta.

- 3:7 Unohtivat Herran: tässä ei ollut kyse mistään muistisairaudesta vaan tottelemattomuudesta.

- 3:8 Kaksoisvirran aramilaiset = <'aram-naharajim> (5x): 1Ms 24:10; 5Ms 23:5; Tm 3:8; 1Ak 19:6; Ps 60:2. LXX:n vastine on <syyrias potamoon> tai <mesopotamia>, joista jälkimmäinen on UT:ssa 2x: Apt 2:9, 7:2.

- 3:10 Nujersi Kuusan-Risataimin = sm: hänen kätensä oli voimallinen Kuusan-Risataimin päällä, vrt Tm 6:2.

- 3:12 Tässä on selvä syyseuraussuhde Israelin ahdingolle.
- 3:13 Palmukaupunki esiintyy Jerikon nimenä 4x: 5Ms 34:3; Tm 1:16; 3:13; 2Ak 28:15. Se oli helppo vallata, kun Jerikon muurit olivat sortuneet.  
Tätä tilannetta verrataan myös mieheen, jolla ei ole itsehillintää, Snl 25:28.  
Sen vastakohtana on Hengen hedelmä, johon kuuluu myös itsehillintä, Gal 5:22–23. Myös apostoli Pietari muistutti kristittyjä siitä, 2Pt 1:3–7.  
Joosef oli Herran koulussa oppinut itsehillintää, 1Ms 43:31.  
Ja urheilijatkin sitä harrastavat päämääränsä saavuttamiseen esikuvana uskon tien vaeltajille, 1Kr 9:25.  
Avioliitto voi olla tietynlainen vastalääke hillittömyydelle, 1Kr 7:9.  
Itsehillintä on tärkeä ominaisuus seurakunnan kaitsijalle, Tt 1:7–9.
- 3:14 Edellisellä kerralla oli 8 vuoden ahdinko, nyt tuli 10 vuotta lisää. Nähtävästi 40 vuoden rauhaisana aikana asiat pääsivät unohtumaan.
- 3:16 Kaksiteräinen miekka on esikuva Jumalan sanasta, Hpr 4:1, Ilm 1:16, 2:12. Se oli sidottu oikealle puolelle mutta sitä käytti vasen käsi.
- 3:17 Tämä Eglon oli esikuva niille, joista Aasaf puhuu psalmissa 73:2–12, 18–20. Myöhemmin kreetalaisten joukossa väitetään olleen tällaisia ihmisiä, Tt 1:12.  
Sen sijaan pappi Eelistä sanotaan, että hän oli painava/raskas mies, 1Sm 4:18. Ilmeisesti hän ei ollut ensi sijaisesti lihava vaan isokokoinen ja tanakka mies.

- 3:24 Omituinen paikka käymälälle. Saul oli vähän fiksumpi, kun ajaessaan Daavidia takaa meni tarpeilleen luolaan, 1Sm 24:4, vaikka Mooseksen laissa oli tähänkin annettu selvä säädös, 5Ms 23:12–13. Myöhemmin asutustajamiin tehtiin käymälöitä, 2Kn 10:27, Mt 15:17, Mk 7:19.
- 3:25 Kyllästymiseen asti = sm: häpeään asti. Ilmeisesti heitä lopulta hävetti haju, joka tuli tuosta yläsalista.
- 3:27 Eehud johti joukkoja edestä eikä komentanut väkeään takaa käsin.
- 4:6 Ota mukaasi = sm: vedä mukaasi.  
Kyseessä on sama hepr verbi <maašakh> kuin seuraavassa jakeessa. Baarakin tuli huolehtia omien joukkojen liikekannallepanosta, Herra huolehti vihollisjoukkojen liikekannallepanosta.
- 4:9 Luovuttaa = sm: myy.
- 4:11 Keeniläiset, ks: 1Ms 15:19; 4Ms 24:21; Tm 1:16; 4:11,17; 5:24; 1Sm 15:6; 27:10; 30:29; 1Ak 2:55.  
Appi (VT 1933, 1992), lanko (VT 1993) = <choteen> (21x) merkitsee yleensä sukulaista vaimon puolelta.
- 4:15 Verbi <haamam> (13x) = saattaa hämmennyksen valtaan/ sekasortoon: 2Ms 14:24; 23:27; 5Ms 2:15; Jos 10:10; Tm 4:15; 1Sm 7:10; 2Sm 22:15; 2Ak 15:6; Est 9:24; Ps 18:15; 144:6; Jes 28:28; Jer 51:34.  
Herra käyttää johdatuksessaan luonnonlakeja, jotka hän on asettanut, niin kaaosta kuin sattumaakin (→ kaaos- ja todennäköisyysteoria): 1Sm 6:9; 2Sm 1:6; 20:1; 1Kn 22:34; 2Ak 18:33; Lk 10:31; 1Kr 9:26.

Vrt myös verbi <baala‘> (3. homon. 6x) = sekoittaa, hämmentää: Ps 55:10; 107:27; Jes 3:12; 9:15; 19:3; 28:7, ja subst. <mehuumaah> (12x) = hämminki: 5Ms 7:23; 28:20; 1Sm 5:9,11; 14:20; 2Ak 15:5; Snl 15:16; Jes 22:5; Hes 7:7; 22:5; Am 3:9; Sak 14:13.

Tilanne on täytynyt olla todella vakava, kun vaunuososton päällikkö siirtyy jalkaväkeen, ja vieläpä sotilaskarkuriksi.

- 5:2 Jakeen alku on vaikea kääntää, koska ei tiedetä, mitä se tarkoittaa. Vaihtoehtoja ovat:
- a) johtajat johtivat Israelia (VT 1933, ESV, NIV, NAU),
  - b) kun sekasorto vallitsi Israelissa (RK 2012),
  - c) Israelin sankarien uljuudesta (LLL),
  - d) Israel on wapahdettu jällens (B 1642),
  - e) Israelin puolesta on täydellisesti kostettu (B 1776),
  - f) Israel oli taisteluun vihkiytynyt (RKK 1992).
- 5:3 Ruhtinaat = <roozniim> (6x): Tm 5:3; Ps 2:2; Snl 8:15; 31:4; Jes 40:23; Hab 1:10.
- 5:4 Vrt Ps 68:8.
- 5:7 Avoimet kylät = <peraazon> tarkoittaa mahd. maaseudun väkeä, siis väkeä, joka asui muurittomissa kylissä.  
Vrt Tm 5:11.
- 5:8 Jakeen alku voitaisiin kääntää myös: Jumala valitsi jotakin uutta (/ uusia asioita), B 1642.  
Sillä ehkä viitattaisiin siihen, että hän valitsi Deboran strategiseksi johtajaksi ja antoi vihollisen sotapäällikön naisen, Jaelin, käsiin. Miehet jäivät ikään kuin naisjohtajien varjoon. Näin on käynyt myöhemminkin monta kertaa,

varsinkin lähetystyössä. Mutta kyllä ajan oloon miehet pyrkivät valtaamaan etummaisiet sijat, kunnian tähden.

- 5:9 Johtajat ja johtomiehet (jae 14) tulevat samasta verbijuuresta <chqq>. He ovat kansan joukossa alttiita, valmiita palvelutyöhön, ja he laskeutuvat alas taisteluun, eivät katso asiakseen olla ylhäisessä asemassa.

Näin Jeesus opetti seuraajiaan, Mt 18:1–4, Mk 8:33–37, Lk 9:46–48, 22:24–27, Jh 13:12–17.

- 5:10 Verbi <siiach> (20x) = 1. puhua, 2. ajatella, miettiä, pohdiskella, 3. valittaa: Tm 5:10; 1Ak 16:9; Job 7:11; 12:8; Ps 55:18; 69:13; 77:4,7,13; 105:2; 119:15,23,27,48,78,148; 143:5; 145:5; Snl 6:22; Jes 53:8.

Herran suurista ja ihmeellisistä teoista sopii puhua ja myös ajatella ja pohdiskella niitä mielessään.

- 5:24 Tämä Jaael on yksi Raamatun sankarillisista naisista. Voisi sanoa, että voiman käytössä hän oli aivan miespuolisten sankarien tasolla. Tuskinpa moni nainen keksisi ja rohkenisi lyödä telttavaarnaa vihollisjoukkojen sotapäällikön ohimoon. Eikä kovin moni mieskään.

Samalla Jaael on yksi siunatuista naisista.

- 5:25 Tämä on samalla esikuvallista siitä, että Jeesus murskasi vihollisen pään Golgatan ristillä ennustuksen mukaan, joka annettiin jo paratiisissa, 1Ms 3:15.

Jaael käytti ns. naisellista viekkautta: janoon nääntyvälle hän antoi oikein juhlamaljassa kermää. Ja sitten löi nukahtaneen raa’asti hengiltä. Tällaista toimintaa voi käyttää ainoastaan viholliseen, ei omaan kansaan. Paitsi jotkut miehet kieroudessaan tekevät niin, Mt 26:48–50. Kansan

keskuudessa heitä sanotaankin akkamaisiksi miehiksi, joille sopii housujen sijaan hame.

5:28 Viipyä (= <boošeeš>), vrt 2Ms 32:1.

5:30 Tyttö = <racham> ja kaksikin = <rachamaatajim> (duaali): molemmat ovat sanan <rechem> = kohtu rinnakkaismuotoja. Ilmeisesti näillä tytöillä oli sen verran arvoa, että he voivat toimia sivuvaimoina tai orjattarina sotilaille synnyttämään lisää sotilaita. Niitähän sotaväki tarvitsee aina lisää, kun niiden lukumäärä tuppaa sodassa hupenemaan, joskus liiankin rutosti. Suomen kieleen on pesiytynytkin sanonta: saadaan tuoretta verta taistelukentille, jota nykyään käytetään monissa eri tilanteissa.

6:8 Tämä profeetta on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan. Hän nuhteli Herran kansaa sen luopumuksesta.

6:10 Älkää kunnioittako = sm: älkää pelätkö.

6:11 Tilanteen vakavuutta ja ankaruutta kuvaa se, että siellä missä pitäisi valmistaa viinikorjuujuhlassa uutta viiniä, joka ilahduttaa sydämen, Ps 104:14–14, Srn 10:19, puitiin nyt välttämättömiä elintarpeita piilossa, jotta jäisi jotakin syötävää seuraavaksi vuodeksi.

6:12 Ilmaus <gibboor (he)chajil> = 1. urhea soturi, sotaaurho, 2. varakas mies, 3. kelpo mies: Jos 1:14; 6:2; 8:3; 10:7; Tm 6:12; 11:1; Rt 2:1; 1Sm 9:1; 16:18; 1Kn 11:28; 2Kn 5:1; 15:20; 24:14; 1Ak 5:24; 7:2,5,7,9,11,40; 8:40; 9:13;11:26;

12:9,22,26,29,31; 26:6,31; 28:1; 2Ak 13:3; 14:7; 17:13–17;  
25:6; 26:12; 32:21; Neh 11:14.

- 6:13 Gideon näki todellisuuden inhimilliseltä kannalta. Herran enkeli tuli ilmoittamaan hänelle todellisen tilanteen hengelliseltä kannalta, Herra ei ollut hylännyt Israelia, vaikka tilanne olikin kurja.
- 6:14 Jakeissa 11–12 sanotaan, että Herran enkeli (<malaakh jhwh>, 5x) ilmestyi Gideonille, ja nyt tässä jakeessa, että Herra = <jhwh> kääntyi Gideonin puoleen. Joissakin tapauksissa Herran enkeli viittaa selvästi Messiaaseen.
- 6:15 Gideon ymmärsi omien mahdollisuuksiensa rajallisuuden ja riittämättömyyden niin kuin Mooseskin aikoinaan, 2Ms 3:11 – 4:13. Mutta Herra osoittaa voimansa siinä, mikä on inhimillisesti vähäistä ja heikkoa, Mka 5:1, 1Kr 1:18–31, 2Kr 12:9–10.
- 6:16 Minä olen sinun kanssasi: saman lupauksen Herra oli antanut Moosekselle ja Joosualle. Messiaan nimistä yksi onkin Immanuel = Jumala meidän kanssamme. Jeesus lupasi olla omiensa kanssa joka päivä tämän maailmanajan täyttymiseen asti, Mt 28:20. Ja me, valvoimmepa tai nukuimme, elämme Herran kanssa, ja elämmepä tai kuolemme, olemme Herran omat. Ja kun kuolemme tai Herra noutaa omansa ilmestyessään, saamme aina olla Herran kanssa. Tutki tarkemmin!
- 6:20 Jumalan enkeli = <mal'aakh haa'eloohiim> (9x): 1Ms 31:11; 2Ms 14:19; Tm 6:20; 13:6,9; 2Sm 14:17,20; 19:28; 2Ak 36:16.

- 6:21 Kun Israel vaelsi autiomaassa, kalliosta kumpusi vettä koko kansan ja karjan tarpeisiin, 2Ms 17:6, 4Ms 20:11.  
Nyt kalliosta nousi tuli, joka kulutti uhrin.  
Tämä on esikuvallista uudesta liitosta, jossa on ilmoitettu, että kallio oli Kristus, 1Kr 10:4.
- 6:24 Herra on rauha: selvä viittaus Messiaaseen, Ef 2:14.  
Tutki tarkemmin!
- 6:27 Gideonkin aluksi pelkäsi ja arkaili. Myöhemmin hänestä kasvoi rohkea mies Jumalan koulussa.
- 6:30 Epäjumalien palvelemissa on vähintään yhtä ankarat säännöt kuin vanhassa liitossa, jonka Jumala on säätänyt. Erona on se, että vanhan liiton lain ja tuomion aikakauden tilalle on Jumala säätänyt uuden liiton, jossa on kääntymyksen, anteeksiannon ja armahduksen aikakausi. Epäjumalien palvelemissa ei ole mitään uutta liittoa ja sen tuomaa armahduksen aikakautta, vaan se jatkuu yhä julmempana aikaa myöten.  
Kaupungin miehet olivat valmiit surmaamaan ihmisen, koska heidän uskonnollista aatettaan oli loukattu.
- 6:31 Gideonin isä joutui nyt ratkaisun paikalle, kumpiko on tärkeämpi, hänen rakentamansa Baalin alttari vai oman pojan henki. Onneksi Gideonin isällä Jooaksella oli tervettä järkeä: ihmistenkö pitää pelastaa Baal?  
Tämä sama periaate on ollut läpi ihmiskunnan historian, epäjumalat tarvitsevat kannattajia ja niitä, jotka yrittävät pelastaa tuon aatteen. Ks. esim Apt 19:23–40.  
Sen sijaan uudessa liitossa Herra Jeesus nostaa, kantaa ja pelastaa syntisiä ja heikkoja ihmisiä. Kenenkään ei tarvitse ruveta taistelemaan ihmisiä vastaan evankeliumin puolesta.



- 6:32 Nimi Jerubbaal merkitsee Baal ajaa asiansa t. Baal puolustakoon.
- 6:37 Kyseessä olivat (äskettäin) kerityt villat, joissa on villan ihviä, siis rasvaa ym. epäpuhtauksia, joten ne eivät ime kosteutta vaan mieluummin hylkivät sitä.
- 7:2 Ylvästellä Herraa vastaan, vrt Jes 10:15. Paavalilla ja Jaakobilla oli tämän asian suhteen selkeä ymmärrys, 2Kr 13:8, Jk 3:14.
- 7:3 Hengellisessä sodankäynnissä ei ole pakkoa vaan vapaaehtoisuus. Eikä niitä, jotka pelkäsivät, nolattu tai häpäisty millään tavoin, he saivat rauhassa palata kotiinsa..
- 7:4 Valikoida = <tsaarap> (33x) = 1. sulattaa (metallia), 2. puhdistaa sulattamalla, 3. tutkia, koetella.  
Vrt Ps 17:3, 26:2, 66:10, 105:19, Dan 11:35, Sak 13:9.
- 7:6 Kolmesataa miestä olivat valppaita sotureita valmiina taisteluun, loput 9.700 olivat rukoilijoita, jotka polvistuivat. Hengellisessä sodankäynnissä tarvitaan paljon esirukoilijoita, Ps 95:6, 1Kn 8:54s, 2Ak 7:3, 29:29, Esr 9:5s.
- 7:14 Tieto oli kiirinyt midianilaistenkin keskuuteen, he tiesivät, että Herra antaa Midianin ja koko leirin Gideonin käsiin. Mahtoi olla mukava olla midianilainen soturi.
- 7:17 Todellinen johtaja on esimerkkinä joukolleen. Hän käy joukkonsa edellä niin kuin paimen laumansa edellä. Hengellisessä työssä johtaminen onkin paimentehtävä, organisointi ym ovat avustamistehtäviä.

- 7:19 Sana <'ašmooret/ 'ašmuuraah> (7x) = yövartio(hetki):  
2Ms 14:24; Tm 7:19; 1Sm 11:11; Ps 63:7; 90:4; 119:148;  
Val 2:19.
- 7:21 Leirissä syntyi sekasorto ja pakokauhu. Tällaista tapahtui  
myöhemminkin Jumalan voiman vaikutuksesta, 2Kn 7:3–7,  
Mt 8:28–43. Apostoli Paavali sanoi taistelevansa aivan  
päinvastaisella tavalla, 1Kr 9:24–27.
- 7:25 Nimet Ooreb ja Seeb tarkoittavat korppi ja susi. Nimet  
miestä myöten.
- 8:6 Sukkotin miehet olivat laskelmoivan kovasydämisiiä.
- 8:7 Gideon lupasi pehmittää kovasydämisten lihan eli fyysisen  
olemuksen piikkiruoskilla. Mahtoikohan se auttaa?
- 8:16 Gideonilla oli varsinaiset opetusmenetelmät. Hän puhui  
kaupungin vanhimille sitä kieltä, mitä he ymmärsivät.  
Monissa armeijoissa kouluttajat käyttävät nykyäänkin tätä  
Gideonin pedagogiikkaa, miettimättä, ymmärtäisivätkö  
alamaiset ihan tavallista järkipuhetta.
- 8:17 Nyt Gideon meni liian pitkälle, kun ryhtyi surmaamaan omia  
kansalaisiaan. Se ei ollut Jumalan tahto vaan vastoin  
Jumalan tahtoa.
- 8:21 Miehellä on miehen voima = sm: sellainen kuin mies on  
hänen voimansa.  
Nämä puolikuukorit (3x: Tm 8:21, 26; Jes 3:18) näyttävät  
olleen sekä kamelien että naisten koristuksia. Monille  
rikkaille miehillehän kamelit olivat yhtä tärkeitä kuin naiset.  
Myöhemmin kamelien tilalle ovat tulleet uljaat ratsut ja

hevoset, autot ym vempaimet, joita hoidetaan ja vaalitaan kuin eläviä olentoja. Jopa paremmin kuin vaimoja.

- 8:27 Tämä osoittaa sen, että Jumalan käytössä ollut uskon sankari (Hpr 11:32) saattaa mennä harhaan ja olla lankeemukseksi muillekin. Sen vuoksi Paavali sanoikin nuorelle Timoteukselle: valvo itseäsi ja opetustasi, ja ole siinä kestävä..., 1Tm 4:16.
- 8:30 Gideon on ollut todellinen toimen mies monessakin mielessä.
- 8:32 Ks. 1Ms 15:15, 25:8, 1Ak 29:28 (<beseevaah toob> = korkeassa iässä, sm: hyvässä harmaudessa).
- 8:33 Ottivat = sm: asettivat. Tässä ilmenee ihmisten suuruudenhulluus huipussaan, kun kansa asettaa epäjumalan virkaansa.
- 8:35 Olikohan tässä osasyynä Gideonin tekemä kasukka, joka johti kansaa harhaan.
- 9:2 Abimelekillä oli lihalliset suositukset Sikemin kuninkaaksi, mutta ei hengellisiä vaan päinvastoin. Paavalillakin olisi ollut, mutta hän luki sen roskaksi Kristuksen tuntemisen rinnalla, Fil 3:2–9.
- 9:4 Tyhjäntoimittajat ja tyhjän tavoittelijatkin esiintyvät Raamatussa: Tm 9:4, 11:3, 2Ak 13:7, Snl 10:20, 12:11, 28:19, Jes 40:23. Kuningas Daavidia moitti sivistyneeksi tyhjäntoimittajaksi hänen oma vaimonsa Miikal, joka jäikin sitten lapsettomaksi, 2Sm 6:20–23. Jeesus varoitti, ettei meidän pidä sanoa ketään tyhjänpäiväiseksi, Mt 5:22, vaikka hurskas Job niin tekikin, mutta hän oli aivan epätoivoisessa

elämäntilanteessa, Job 6:21.

Verbi <paachaz> (2x) = olla häikäilemätön/ kuriton/  
holtiton, esiintyy vain tässä ja Sef 3:4.

Jaakob viittasi oman poikansa holtittomuuteen Ruubeniin  
tällä tavoin <pachaz kammajim> = kuohut kuin vesi,  
1Ms 49:4.

- 9:5 Verbi <chaabaa'> (34x) = nif: piiloutua. Miksi ihmiset  
piiloutuvat? Tutki tarkemmin.
- 9:6 Näin johtomiehet ja koko kansa antoivat hyväksyntänsä  
murhatöille.
- 9:7 Garissimin vuori oli siunaamisen paikka, 5Ms 11:29, 27:12,  
Jos 8:33.
- 9:9 Kaikki eivät halua asettua muiden yläpuolelle vaan pysyvät  
mieluummin omassa tehtävässään ja asemassaan.
- 9:15 Orjantappura oli valmis asettumaan muiden yläpuolelle.  
Tämä on samalla esikuvallista siitä, että Herramme  
Jeesuksen päähän laitettiin orjantappurakruunu.
- 9:16 Myöhemmin kuningas Salomo antoi lupauksen sille, joka  
palkitsee hyvän pahalla, Snl 17:13. Tämän ongelman eteen  
joutuivat aikoinaan Joosefin veljet, 1Ms 44:4.
- 9:21 Jootam joutui pakenemaan veljeään. Niin joutui aikoinaan  
Jaakobkin pakenemaan Eesauta, ja Aabel olisi paennut  
Kainia, jos olisi voinut.
- 9:23 Kun toimitaan Jumalan tahtoa vastaan, syntyy  
ihmissuhdeongelmia! Eivätkä ne syvimmältään ole

inhimillisistä syistä johtuvia, vaan Jumalan sallimia. Alkoi petollinen selän takana pelaaminen.

- 9:27 Ilojuhlia on kahdenlaisia: Jumalan tahdon mukaiset, 3Ms 19:24, ja epäjumalien kunniaksi järjestetyt, Tm 9:27. Edellinen on todellinen ilojuhla, joka on siunaukseksi, jälkimmäinen koituu kiroukseksi. Herodeksen synttärät olivat jälkimmäistä laatua, Mt 14:6–11.
- 9:37 Maannapa = <tabbur ha'arets> = maan napa, keskipiste t. keskus, oli ilmeisesti kukkulapyhäkkö tai vuorilinnake, joka oli maan tai alueen keskikohta ja jonka uskottiin olevan maailman keskipiste! Tällaista ajattelua on esiintynyt aina ja kaikkialla tämän planeetan pinnalla, joten ei mitään uutta auringon alla...
- 9:45 Varsinaista kylvötyötä tämäkin. Haluttiin varmistaa, ettei tuolla maaperällä enää kasva mikään. Järkevässä kylvötyössä tarkoitus on juuri päinvastainen, Lk 8:4–15.
- 9:48 Abimelek on puolivillaisten poliittisten johtajien kantaisä, hän sotki sekaisin oikeata ja väärää: hän johti kansaa omalla esimerkillään, mutta tekemään tihutöitä. Vieläpä kehotti kiirehtimään.
- 9:53 Tämä oli vahva ja rohkea nainen, koska hän oli paljon pyörittänyt jauhinkiveä. Käsivarsissa oli voimaa, ja lisäksi hän oli luova kyky ja oivalsi, että jauhinkiveä voi käyttää sekä puolustus- että hyökkäysaseena.
- 9:54 Ylpeä ja kovasydäminen mies oli ylpeä vielä kuollessaankin, hän ei halunnut itselleen sitä häpeää, että nainen tappoi hänet. Se oli turha toivomus, siitä hänet myöhemmin

muistettiin, 2Sm 11:21.

Verbi <daaqar> (11x) = lävistää miekalla/ keihäällä:

4Ms 25:8; Tm 9:54; 1Sm 31:4; 1Ak 10:4; Jes 13:15;

Jer 37:10; 51:4; Val 4:9; Sak 12:10; 13:3.

10:14 Ihminen tai kansa voi valita itselleen jumalia, joita palvelee, kuin konsanaan valintamyymälästä. Mutta hädän hetkellä niistä ei ole apua. Sen vuoksi on paras palvella ja seurata Herraa Jeesusta koko elämänsä ajan, koska hän nostaa, kantaa ja pelastaa.

10:16 Verbi <qaatsar> = 1. olla (liian) lyhyt, 2. olla kärsimätön, esiintyy 14x: 4Ms 11:23; 21:4; Tm 10:16; 16:16; Job 21:4; Ps 89:46; 102:24; Snl 10:27; Jes 28:20; 50:2; 59:1; Mka 2:7; Sak 11:8.

11:1 Sana <zoonaah> (34x) = portto, prostituoitu: 1Ms 34:31; 38:15; 3Ms 21:7, 14; 5Ms 23:19; Jos 2:1; 6:17,22,25; Tm 11:1; 16:1; 1Kn 3:16; 22:38; Snl 6:26; 7:10; 23:27; 29:3; Jes 1:21; 23:15,16; Jer 2:20; 3:3; 5:7; Hes 16:30–41; 23:44; Hos 4:14; Jl 4:3; Mka 1:7; Nah 3:4.

Jefta oli porton poika, mutta oliko se hänen vikansa?

11:3 Toobin maa: sana <toob> = hyvä.  
Joutilaita miehiä sanottaisiin nykyään syrjäytyneiksi. Jefta hyväksyi heidät joukkoonsa eikä syrjinyt heitä.  
Myös Daavidin luo kerääntyi syrjittyä väkeä, 1Sm 22:2.  
Jefta ja Daavid ohjasivat joukkojaan oikealle tielle, mutta Abimelek ja Jerobeam väärälle tielle, Tm 9:4, 2Ak 13:6–7.

11:7 Jefta kysyi: miksi/ mistä syystä te olette tulleet? Mutta Gileadin vanhimmat eivät halunneet ruveta analysoimaan syytä, vaan vastauksessaan ilmaisivat tarkoituksen/

päämäärän. Ovelia neuvottelijoita nämä kaupungin vanhimmat. Tällaista harrastetaan politiikassa, taloudessa ja uskonnollisuudessa vielä nykyäänkin, ja enenevässä määrin.

11:8 Jeftalle luvattiin paljon: sotavoimien päällikön ja kaupungin päämiehen asema. Lisäksi hänen käskyjään luvattiin totella, jae 10. Hätä oli suuri ja lupaukset löyhässä.

11:11 Jefta tarttui innolla tarjottuun tehtävään, hän oli sen sortin mies, että ei säikähtänyt vastuksia.

11:31 Minä uhraan hänet: objekti hänet on hepreassa maskuliinimuoto, eli Jefta ajatteli jonkun kaupungin vanhimmista tai veljistään tulevan häntä vastaan, eikä arvannut, että tulija onkin hänen oma tyttärensä, ainoa lapsensa.

Jakeet 30–40: Kysymys Jeftan tyttären kohtalosta on askarruttanut ihmismieltä jo kauan. Kuinka hänen kävi, tehtiinkö hänestä ihmisuhri? Tuskinpa Jefta uhrasi häntä ihmisuhrina Herralle, sillä jo laki kielsi ihmisuhrit, 3Ms 18:21, 20:2–3, 5Ms 18:10, ja myöhemmin profeetan kautta Herra sanoi, ettei sellainen ole Hänen mieleensä tullut, Jer 7:31, 19:5, 32:35.

Luultavimmin tytär annettiin loppuiäkseen Herran temppelin palvelukseen.

Hän jäi neitsyeksi, ei saanut miestä eikä lapsia, mutta rohkeutensa tähden häntä ylistettiin (j. 36,40). Näin sammui Jeftan suku, mutta Jefta luetaan uskon sankarien joukkoon, 1Sm 12:11, Hpr 11:32.

UT ei selvittele tätä kysymystä sen kummemmin kuin toteaa lakonisesti: Minulta loppuisi aika, jos kertoisin...Jeftasta. Se riittääkään meillekin!

11:34 Sana <mechoolaah> (8x) = karkelo(inti), piiritanssi, ylistystanssi: 2Ms 15:20; 32:19; Tm 11:34; 21:21; 1Sm 18:6; 21:12; 29:5; L1 7:1.

Naiset näyttävät olevan innokkaampia ja etevämpiä tässäkin asiassa. Tosin kyllä kuningas Daavidkin osasi hyppiä ja karkeloida Herran kunniaksi, 2Sm 6:14–16, 1Ak 13:8, 15:29. Tuhlaajapojan paluu sai aikaan karkelot, Lk 15:25.

11:37 Minä tahdon mennä vuorille: yllättävää kyllä, heprea käyttää tässä verbiä <jaarad> = mennä alas, laskeutua, samoin kuin LXX verbiä <katabainoo>. Ylhäällä vuorillakin voi olla surun laaksossa.

12:1 Saafoniin: voidaan kääntää myös: pohjoiseen päin.

12:6 Sana <šibbolet> merkitsee tähkä, sen sijaan sana <sibbolet> viittaisi pakkotyöhön tai taakkaan, vaikka efraimilaisten murteessa tarkoittikin tähkää. Tämä osoittaa, kuinka pienestä on ihmiselämä kiinni, kun veljessodan mielettömyys pääsee valloilleen: jos et osannut ääntää suhuässää, niin henki pois! Tämä sama mielettömyys on ilmentynyt monet, monet kerrat ihmiskunnan historiassa. Ja itse asiassa samasta syystä meidän Herramme Jeesus tuomittiin kuolemaan, kun häneltä tivattiin, onko hän Kristus, sen Ylistetyn Poika, ja hän vastasi: Minä olen, Mk 14:61–64.

13:2 Sana <‘aaqaar> (12x) = hedelmätön: 1Ms 11:30; 25:21; 29:31; 2Ms 23:26; 5Ms 7:14; Tm 13:2–3; 1Sm 2:5; Job 24:21; Ps 113:9; Jes 54:1.

LXX:n vastine <steira> esiintyy UT:ssa 5x: Lk 1:7,36, 23:29, Gal 4:27, Hpr 11:11.

Hengellisessä mielessä hedelmätön = <akarpos> (UT:ssa7x): Mt 13:22; Mk 4:19; 1Kr 14:14; Ef 5:11; Tt 3:14; 2Pt 1:8;



Jd 1:12. Pyhä Henki haluaa vaikuttaa uskovissa Hengen hedelmää, ettemme jää hedelmättömiksi. Ks. Gal 5:22.

13:6 Jumalan mies: ks Jos 14:6.

13:12 Maanoah ei epäillyt, vaan oli varma, että Jumalan miehen ilmoittama sana käy toteen.  
Maanoah halusi tietää pojan tulevaisuuden ja tehtävän, mutta enkeli ilmoitti hänelle ainoastaan, mitä pojan äidin oli tehtävä raskausaikana, jakeet 13–14.

13:18 Ihmeellinen, vrt Ps 139:6, Jes 9:5.

13:9 Vrt Job 5:9, 9:10.

13:22 Kuoleman omat: hepr ilmaus esiintyy 51x: 1Ms 2:17; 3:4; 20:7; 26:11; 2Ms 19:12; 21:12–17; 22:18; 31:14,15; 3Ms 20:2,9–16,27; 24:16,17; 27:29; 4Ms 15:35; 26:65; 35:16–18,21,31; Tm. 13:22; 21:5; 1Sm 14:39,44; 22:16; 2Sm 12:14; 14:14; 1Kn 2:37,42; 2Kn 1:4,6,16; 8:10; Jer 26:8,19; 38:15; Hes 3:18; 18:13; 33:8,14.  
Tutki tarkemmin!

13:23 Maanoah suhtautui tähän hänelle uuteen äkilliseen tilanteeseen hätäisesti tunteella, mutta vaimolla oli jo syvempi ymmärrys asiantilasta.

14:12 Sana <chiidaah> (17x) = 1. arvoitus, 2. ongelma(llinen asia), 3. juoni: 4Ms 12:8; Tm 14:12–19; 1Kn 10:1; 2Ak 9:1; Ps 49:5; 78:2; Snl 1:6; Hes 17:2; Dan 8:23; Hab 2:6.

14:15 Järjetön uhkaus, jonka he myöhemmin toteuttivatkin, tosin eri syystä, Tm 15:6.

- 14:16 Tämä oli huono alku avioliitolle:  
a) vaimo valitti, ettei aviomies rakasta häntä vaan päinvastoin vihaa häntä,  
b) että Simson pitää hänen kansansa miehiä arvokkaampina kuin häntä ja  
c) Simson puolestaan osoitti vaimolleen pitävänsä tätä vähempiarvoisena kuin vanhempiaan.  
Onko vaimon halveksiminen miehille ominaista?  
Tosin vaimon keskustelutapa ei ollut järin kehuttava sekään, vaan pikemminkin typerä.  
Onko tuollainen tyyli naisille ominaista?
- 14:17 Simsonilla ei ollut onnea naisten suhteen. Hänen ensimmäinen vaimonsa ahdisti häntä jo hääjuhla viikon ajan, ja samanlainen oli hänen viimeinen naisensäkin, Tm 16:16.
- 14:18 Filistean miehet eivät tienneet, mikä on hunajaa makeampaa, mutta kuningas Daavid, ja jokunen muukin tiesi:  
sana <maatooq> (12x) = 1. makea, 2. miellyttävä:  
Tm 14:14,18; Ps 19:11; Snl 16:24; 24:13; 27:7; Srn 5:11; 11:7; Ll 2:3; Jes 5:20; Hes 3:3. Ks myös Ilm 10:9–10.
- 14:19 Se oli ns pika-avioliitto, se kesti vain viikon, hääjuhlien ajan. Ja sekin meni itkun tuherruksessa ja valituksessa.
- 14:20 Vaimo ei jäänyt suremaan miehen suuttumusta ja lähtöä vaan otti uuden miehen. Johannes Kastajan sanomalla lauseella: Sulhasen ystävä iloitsee, Jh 3:27–30, oli Filisteassa aivan toisenlainen merkitys.  
Vrt sanonta: pidetään kuin piispaa pappilassa.
- 15:2 Jaakob oli aikoinaan saanut ensin vaimokseen vanhemman sisaren Leean ja heti kohta perään nuoremman ja

kauniimman sisaren Raakelin. Jaakob oli siihen tyytynyt, mutta Simsonille tällainen vaihtokauppa ei sopinut.

- 15:4 Aikamoinen urakka: pyydystää ensin 300 kettua ja sitten sitoa niistä 150 häntäparia ja niihin lisäksi tulisoihdut. Simson oli tosiaan kerkeävä ja aikaansaava mies.
- 15:5 Simson katsoi oikeudekseen syyttää filistealaisten viljapellot, mutta Mooseksen laissa oli säädös tästäkin asiasta, 2Ms 22:5.
- 15:6 Tässä ilmenee filistealainen mielenlaatu avioliittoon sovellettuna, itse asiassa filistealaisen avioliitto-opin miesideologia, jota jotkut miehet yhä vieläkin noudattavat: Vaimo ja appiukko ovat aina väärässä ja syypäitä kaikkeen! Se on huono lähtökohta avioliitolle.  
Vrt. Tm 14:15, 1Sm 17:10, 20:30.
- 15:8 Eetam = mahd. petolinnun pesä. Miksi Simson meni sellaiseen paikkaan asumaan? Vai kuvaako se tyypillistä poikamiehen tai eronneen miehen asuntoa?
- 15:9 Nimi Lehi merkitsee: leukaluu, leuka.
- 15:11 Simsonin maine oli levinnyt, piti olla 3000 miestä ennen kuin uskalsivat lähteä häntä pidättämään. Juudan miehet olivat huolissaan ja syyttivät Simsonia siitä, mitä hän oli heille tehnyt, kun oli loukannut filistealaisia. Simson oli Mooseksen lain alainen: silmä silmästä, hammas hampaasta.
- 15:13 Köysiä ja siteitä on erilaisia ja eri tarkoituksiin:  
a) vangin sitomiseen, Tm 15:13,14, 16:11,12,  
b) villihärän ohjastamiseen, Job 39:10,

- c) turhuuden köydet, Jes 5:18,
- d) jumalattomuudet siteet, Ps 129:4,
- e) Herran asettamat köydet, Ps 2:3, Hos 11:4.

15:14 Filistealaisille vahingon ilo oli paras ilo, mutta se oli nyt kyllä ennenaikainen riemu.

15:15 Filistealaiset olivat nähtävästi äskettäin teurastaneet aasin ja pistelleet sen poskeensa Simsonia odotellessaan. Tällä tavoin heidän kaltoin kohtelemansa juhta ikään kuin kosti jälkikäteen.

15:17 Nimi Raamat-Lehi merkitsee leukaluukumpu.

15:19 Ihmisen henki elpyy: a) raikkaasta vedestä, Tm 15:19,  
 b) ravitsevasta ruuasta, 1Sm 30:12,  
 c) hyvästä sanomasta, 1Ms 45:25–28, Snl 25:25, Jh 4:10–14, 7:37–39.

Nimi Een-Hakkore merkitsee avunhuutajan lähde t. peltopyyn lähde.

Lehin notko sisältää sanaleikin: alkutekstin ilmaus tarkoittaa myös hammaskuoppaa leukaluussa, vrt. jae 15:9, (VT 1992). Sen sijaan VT 1933 käännös on ilmeinen käännösvirhe. NIV kääntää: “Then God opened up the hollow place in Lehi, and water came out of it...”

16:1 Gassasta alkoi Simsonin lankeemus, ja sinne hänet tuotiin sokaistuna (j. 21).

Sana <zoonaah> (34x) = portto, prostituoitu: 1Ms 34:31; 38:15; 3Ms 21:7,14; 5Ms 23:19; Jos 2:1; 6:17,22,25; Tm 11:1; 16:1; 1Kn 3:16; 22:38; Snl 6:26; 7:10; 23:27; 29:3; Jes 1:21; 23:15,16; Jer 2:20; 3:3; 5:7; Hes 16:30–35,41; 23:44; Hos 4:14; Jl 4:3; Mka 1:7; Nah 3:4.

Se tulee verbistä <zaanaah> = 1. harjoittaa haureutta,  
2. olla uskonon (jumalasuhteessa).

LXX:n vastine <pornee> esiintyy UT:ssa 12x, ja  
maskuliinimuoto < pornos> 11x.

Monille mahtimiehille näyttää haureus ja irstausta oleva  
vakava viettelys:

Loot, 1Ms 19:33–35,  
ruhtinas Hamorin poika Sikem, 1Ms 34:2,31,  
Ruuben, 1Ms 35:22,  
Juuda, 1Ms 38:15s,  
Gilead, Tm 11:1,  
Simson, Tm 16:1,4s,  
Abner, 2Sm 3:7–8,  
Daavid, 2Sm 11:2–4,  
Amnon, 2Sm 13:1–20,  
Absalom, 2Sm 16:20–22,  
tuhlaajapoika, Lk 15:13,30.

- 16:3 Simson lienee historian ensimmäinen voimanostaja.  
Gassalaiset olivat varmaan kauhuissaan nähdessään tämän,  
eivätkä uskaltaneet käydä Simsonin kimppuun vaan olivat  
edelleen hiljaa.
- 16:7 Simson oli niin voimansa tunnossa, että kaikki muut miehet  
olivat hänen mielestään heikkoja. Niin olivatkin fyysisesti,  
mutta Simsonillakin oli sokea piste, hän ei ymmärtänyt omaa  
heikkouttaan. Me kaikki olemme heikkoja ja vajavaisia  
ihmisiä, mutta onneksi Kristus kuoli meidän heikkojen  
puolesta, Rm 5:6–11, ja Pyhä Henki auttaa meitä  
heikkoudessamme, Rm 8:26, Jk 5:17–18.

- 16:21 Tässä ilmenee kylvön ja niiton laki. Gassassa Simson kylväi lihaansa mennessään porton luo, Tm 16:1, nyt oli tullut niiton aika, Gal 6:8.  
Lankeemuksensa seurauksena Simson menetti voimansa, näkökykynsä ja vapautensa. Hänen elämänsä alkoi kiertää yhtä ja samaa surkeata kehää.
- 16:23 Daagon oli filistealaisten kansallisjumala, joka kuvattiin kalana, jolla oli ihmisen kädet ja pää, hepr. <dag> = kala. Ks. 1Sm 5:1–5.
- 16:26 Ks. 1Ts 3:8, 2Kr 10:5.
- 17:1 Efraimin vuoristo = <har ’eprajim> esiintyy monenlaisten tapahtumien paikkana 34x: Jos 17:15; 19:50; 20:7; 21:21; 24:30, 33; Tm 2:9; 3:27; 4:5; 7:24; 10:1; 17:1,8; 18:2,13; 19:1,16,18; 1Sm 1:1; 9:4; 14:22; 2Sm 20:21; 1Kn 4:8; 12:25; 2Kn 5:22; 1Ak 6:52; 2Ak 13:4; 15:8; 19:4; Jer 4:15; 31:6; 50:19.
- 17:5 Sana <teraapiim> (15x) = kotijumalat: 1Ms 31:19,34,35; Tm 17:5; 18:14–20; 1Sm 15:23; 19:13,16; 2Kn 23:24; Hes 21:26; Hos 3:4; Sak 10:2.
- 17:12 Herran tahdon mukaan vihittiin papin virkaan Aaron poikineen, 2Ms 28:41 ja seuraavat luvut.  
Näitä Herran tahdon vastaisia papiksi vihkimisiä on ollut sen jälkeen useita: Tm 17:5,12, 1Kn 13:33, 2Ak 13:9, ja sama toiminta jatkuu tänä päivänäkin eri muodoissaan.  
Uuden liiton ylimmäinen pappi on Herramme Jeesus Kristus, Hpr 2:17, 4:14,15, 8:1s, ja me saamme olla pappeja hänen alaisuudessaan, 1Pt 2:5–9, Ilm 20:6.

- 17:13 Ihmistekoisessa uskonnollisuudessa otetaan tueksi Raamatun sanaa sieltä ja täältä, sen mukaan kuin se on ihmismielelle sopivaa. Hengellisessä elämässä ojentaudutaan Jumalan sanan mukaan, Lk 11:28, Ef 4:15, Hpr 11:1, 2Pt 1:19–21, Ilm 3:10.
- 18:10 Sana <machsoor> (13x) = puute, köyhyys: 5Ms 15:8; Tm 18:10; 19:19,10; Ps 34:10; Snl 6:11; 11:24; 14:23; 21:5,17; 22:16; 24:34; 28:27.  
Se tulee verbistä <chaasar> = olla puutteessa, joka esiintyy mm jakeessa Ps 23:1.  
Näiden miesten mielestä Lais oli aivan ihana paikka ihmisten asua.
- 18:19 Pidä suusi kiinni = <siim jaadekhaa ‘al-piikhaa> = sm: pane kätesi suullesi.  
Joskus on hyvä olla hiljaa, Job 21:5, 40:4, Ps 141:3, Srn 3:7, 5:1–5, Mka 7:5,16.  
Meidän Herramme Jeesus antoi meille tässäkin asiassa esikuvan: Jes 53:7–8, Mt 27:12–14, Apt 8:32, 1Pt 2:21–23.
- 18:24 Miikan uskontunnustus oli: te olette ottaneet jumalani, jotka minä olen tehnyt.  
Nykyajan muotojumalisiin liberaaliteologeihin pätee Magdalan Marian lausuma uskontunnustus Jeesuksen haudalla: Ovat ottaneet pois minun Herrani, enkä tiedä, mihin ovat hänet panneet, Jh 20:13.
- 18:25 Ärtynyt/ julmistunut/ katkeroitunut = <mar nepeš> (10x):  
Tm 18:25, 1Sm 22:2, 2Sm 17:8.  
Ilmaus voi tarkoittaa myös murhemielistä: 1Sm 1:10; Job 3:20; 7:11; 10:1; Snl 31:6; Jes 38:15; Hes 27:31.

- 18:26 Miikalla oli kuitenkin sen verran tervettä järkeä, ettei hän ruvennut taistelemaan vahvempia joukkoja vastaan ja tapattamaan itseään ja perhettään. Kaikilla epäjumalien palvelijoilla ei ole, vaan he ovat valmiita ajamaan joukkonsa tuhoon.
- 18:30 Joidenkin tekstien mukaan Joonatan oli Manassen poika, joidenkin mukaan Mooseksen poika. Epäillään, että kirjain <nuun> on nimessä lisäys.
- 18:31 Näin Daanin heimosta tuli epäjumalan palvelijoita.  
Vrt 1Ms 49:16–18.
- 19:22 Sana <belijja‘al> (27x) = kelvoton, tyhjämpäiväinen, turmiollinen, paha: 5Ms 13:14; 15:9; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 1:16; 2:12; 10:27; 25:17,25; 30:22; 2Sm 16:7; 20:1; 22:5; 23:6; 1Kn 21:10,13; 2Ak 13:7; Job 34:18; Ps 18:5; 41:9; 101:3; Snl 6:12; 16:27; 19:28; Nah 1:11; 2:1.  
Verbi <daapaq> (3x) = qal: 1. ajaa karjalaumaa kovaa vauhtia – 1Ms 33:13, 2. koputtaa, kolkuttaa ovelle – Ll 5:2.  
hitp: tönä toisiaan, tungeksia (oven edessä) t. jyskyttää (ovea), Tm 19:22.  
Gibeon kelvottomat miehet olivat ottaneet oppinsa Sodomasta, 1Ms 19:5. He eivät ajatelleet sitä, mikä Sodoman loppu oli, 1Ms 19:24–25.
- 19:23 Sana <nebaalaah> (13x) = 1. tyhmyys, 2. häpeä(llinen teko): 1Ms 34:7; 5Ms 22:21; Jos 7:15; Tm 19:23,24; 20:6,10; 1Sm 25:25; 2Sm 13:12; Job 42:8; Jes 9:16; 32:6; Jer 29:23.
- 19:24 Kauheaa ajattelua – vanha mies oli valmis antamaan tyttärensä rikollisten käsiin.



- 20:6 Ilkityö, ks Ps 26:10, Snl 10:23, Jes 32:7.
- 20:10 Näillä sotapäälliköillä oli selvä strateginen näkemys asiasta: 10% sotaväestä tuli olla huoltojoukkoja, jotta hyökkäys voitonistua.
- 20:11 Ilmaus yhtenä miehenä = <ke'iiš 'echad> (7x):  
 Tm 20:1,8,11; 1Sm 11:7; 2Sm 19:15; Esr 3:1; Neh 8:1.  
 Tässä hepr ilmaus <ke'iiš 'echad chaberiim> (= sm: kuin yksi mies ystävineen) on syvällisempi, tarkoittaa, että koko kansa oli yhdistynyt kuin yhdeksi mieheksi. Niin suuri oli yksimielisyys tässä hyvin vastenmielisessä ja ikävässä asiassa.  
 Kunpa Jumalan kansalla olisi yhtä suuri yksimielisyys evankeliumin asiassa!  
 Ks Apt 1:14, 2:46, 4:24, 5:12, 8:6, 15:25, Rm 15:6.  
 Vrt Fil 2:19–22.
- 20:13 Muut heimot tahtoivat toimia Mooseksen lain mukaan, 5Ms 13:6, 17:7, 19:13, mutta benjaminilaisille heimo oli tärkeämpi.
- 20:31 Nyt israelilaiset käyttivät samaa taktiikkaa kuin aiemmin Joosuan aikana Ain valloituksessa, Jos 8:6.
- 20:35 Verbi <naagap> (49x) = 1. vahingoittaa lyömällä, 2. lyödä, rangaista, 3. iskeä, satuttaa, nif: tulla lyödyksi/ voitetuksi.  
 Ilmaus Herra lyö/ rankaisee (18x): 2Ms 7:27, 12:23, 32:35; Jos 24:5, Tm 20:35; 1Sm 4:3; 25:38, 26:10; 2Sm 12:15; 2Ak 13:15,20; 14:11; 21:14,18; Ps 89:24, Jes 19:22; Sak 14:12,18.

- 20:36 Vetäytyä, väistyä edeltä = sm: antaa tilaa. Sodassakin kannattaa joskus väistyä ja antaa tilaa hyökkääjille, se voi koitua hyökkääjien tappioksi. Niin myös ihmissuhteissa periksi antaminen on joskus viisautta, päälle käyminen tyhmyyttä. Käy päälle kuin yleinen syyttäjä on ilmaus, jonka ei tulisi soveltua kristityihin.
- 20:45 Tappoivat heitä = sm: tekivät heistä jälkikorjuun.
- 21:2 Ilmaus itki katkerasti (4x) = sm: itki suurella itkulla:  
Tm 21:2; 2Sm 13:36; 2Kn 20:3; Jes 38:3.  
Vrt myös 1Sm 1:10, Jes 22:4, Jer 6:26, 13:17, 22:10, 31:15, Val 1:2, Mt 26:75, Lk 19:41s, Jh 11:35, 2Kn 8:11.  
Tutki tarkemmin!
- 21:3 Miksi = <lammaah> (178x) = mitä varten.  
Kansa ei kysynyt miksi = mistä syystä, koska syyn he kyllä tiesivät, mutta heitä pelottivat nyt seuraukset.  
Samanlaisen kysymyksen Jeesus teki fariseuksille, mutta ei saanut vastausta, Mt 9:4.
- 21:18 Kirottu <aaruur> (40x): kirouksia oli säädetty Mooseksen laissa, mutta sen lisäksi ihmisetkin niitä lausuivat.
- 21:21 Karkelo, ks Tm 11:34.  
Verbi <chuul> (3x) = karkeloida: Tm 21:21,23, Ps 87:7.
- 21:23 Tämä ei varmaankaan ollut ensimmäinen morsiamenryöstö ihmiskunnan historiassa, mutta varmaankin ensimmäinen älykkäästi suunniteltu ryöstö.
- 21:25 Herra oli antanut kansalleen lain ja papit, mutta se ei näköjään riittänyt. Joko papit eivät hoitaneet tehtäväänsä ja opettaneet kansalle lakia tai sitten kansa oli kovakorvaista

eikä kuunnellut opetusta. Molemmat asiat taisivat olla syynä, ja niinpä kansa lopulta alkoi vaatia itselleen kuningasta, koska muillakin kansoilla oli kuningas.

Uudessa liitossa Jumalan seurakunnalla ei ole tällaista puutetta, koska meillä on evankeliumi ja Jeesus Kristus on Herramme ja kuninkaamme, ylimmäinen pappimme, apostolimme, profeettamme ja uskomme alkaja ja täydelliseksi tekijä, Hpr 3:1, 12:2.

## **RUUTIN KIRJA**

Ruutin kirja sijoittuu ajallisesti tuomarien ajan loppukauteen. Ruutin ja Booaan poika Oobed on kuningas Daavidin isoisa, joten Oobed ja profeetta Samuel ovat olleet suunnilleen samaa ikäluokkaa. Heprealaisessa Raamatussa Ruutin kirja kuuluu Kirjoituksiin (= <ketuubiim>) ja on toinen viidestä <megilloot>-kirjasta, eli juhlakäärökirjasta yhdessä Laulujen laulun, Valitusvirsien, Saarnaajan kirjan ja Esterin kirjan kanssa. Näitä juhlakäärökirjoja luetaan israelilaisten uskonnollisten juhlien aikana. Ruutin kirjaa luetaan viikkojuhlan (4Ms 28:26) eli leikkuujuhlan (eli 2Ms 23:16) eli ensihedelmien päivän (4Ms 28:26) (UT:ssa helluntaipäivä, Apt 2:1) aikana.

### **Sisällys:**

|                                            |      |
|--------------------------------------------|------|
| Elimelekin perhe Mooabissa                 | 1:1  |
| Noomi, Orpa ja Ruut                        | 1:6  |
| Noomi palaa Ruutin kanssa Beetlehemiin     | 1:15 |
| Ruut poimii tähkiä Booaksen pellolla       | 2:1  |
| Booas pitää huolta Ruutista                | 2:14 |
| Noomi neuvoo Ruutia                        | 3:1  |
| Ruut vetoaa Booaksen sukulunastusoikeuteen | 3:6  |
| Noomi rohkaisee Ruutia                     | 3:16 |
| Booas käyttää sukulunastusoikeuttaan       | 4:1  |
| Booas ottaa Ruutin vaimokseen              | 4:10 |
| Pereksen sukuluettelo                      | 4:18 |

1:1 On paha juttu, jos Jumalan kansan keskuudessa on niin kova nälänhätä, että ihmisten täytyy muuttaa muualle asumaan. Nälänhätä tuleeikin, jos väärämieliset tuomarit pääsevät hallitsemaan. Heillä kun on tuomion henki mutta ei Jumalan sanaa.

Sen sijaan oikeamielisillä tuomareilla on Jumalan sana ja armon henki, Tm 2:16–19.

Ylin tuomarihan onkin Jumala itse, 1Ms 18:25, ja hän on asettanut Poikansa Jeesuksen Kristuksen elävien ja kuolleiden tuomariksi, Apt 10:42.

Sen tähden uuden liiton Jumalan valtakunnassa ei tule nälänhätää.

1:2 Nimien merkitykset:

Elimelek = Jumala on kuningas,

Noomi = suloinen, viehättävä,

Mahlon = (mahd.) heikko, sairas,

Kiljon = hauras, kuolevainen; tuho, hävitys.

Efrata (= hedelmällinen) tarkoittaa Beetlehemia (= leipätalo) ja sen ympäristöä.

Nälänhätä on täytynyt olla ankara, koska tuolla hedelmällisenä tunnetulla alueella syntyi lapsia, jotka olivat jo syntymästään heiveröisiä ja saivat nimensä sen mukaan. Tämä lapsuuden aliravitsemus myös selittää molempien poikien kuoleman varsin nuorina.

1:4 Nimen Orpa merkitykseksi on arveltu seuraavia vaihtoehtoja: a) uppiniskainen, b) tuuheatukkainen, c) tuoksuva, d) nuori gaselli.

Kenties tuo nuori nainen oli kaikkea tuota.

Ruut = ystävyys, ystävätär. Tosin historioitsija Josefus väitti sen tarkoittavan henkäystä, virvoitusta, jolloin se tulisi

heprean verbijuuresta <rw>.

Orpa oli Kiljonin ja Ruut Mahlonin vaimo, Rt 4:10.

- 1:5 Molempien poikien avioliitto jäi lyhyeksi ja lapsettomaksi. Jäljelle jäi kaksi nuorta leskeä ja leskiäiti. Todella surullinen tilanne. Naiset varmaan viettivät monta hetkeä yhdessä itkien.
- 1:8 Ilmeisesti molempien miniöitten isät olivat jo kuolleet. Miesten elinikä näyttää silloinkin olleen alhaisempi kuin naisten.
- 1:9 Noomi piti itsestään selvänä, että hänen nuoret miniänsä avioituisivat Mooabissa uudelleen. Sillä tavoin heidän tulevaisuutensa olisi turvatumpi.
- 1:10 Molemmat miniät olivat kiintyneet anoppiinsa ja tahtoivat seurata häntä Israelin maahan. Kunpa kaikki anoppi-miniä-suhteet olisivat tällaisia.  
Noomi oli tullut muualta vieraalle maalle, joten hänellä ei ollut mahdollisuutta ruveta siellä kukkoilemaan. Eikä miniöillä sen aikaisessa mooabilaisessa kulttuurissa ollut mitään mahdollisuuksia hyppiä anoppinsa silmille. Tavallaan kauhun tasapaino ... Ehkä kuitenkin todellisuudessa Jumalan pelon aikaan saama keskinäinen kunnioitus.
- 1:12 Varmaan Noomi muisti, että Saara oli paljon vanhempi kuin hän synnyttäessään Iisakin.
- 1:13 Minulla on hyvin paha mieli = sm: on hyvin katkeraa minulle.
- 1:14 Anoppi, ks Rt 3:1.

- 1:16 Perimmäinen syy, miksi Ruut halusi jäädä Noomin seuraan, ilmeisesti oli se, että Ruut ymmärsi Herran olevan todellinen Jumala. Siihen oli varmaankin vaikuttanut Noomin ja tämän aviomiehen ja poikien elämä.
- 1:17 Tässä ajallisessa elämässä kuolema erottaa Herran omat toisistaan. Sen pitäisikin olla ainoa asia, joka niin tekee. Iankaikkisuudessa mikään ei erota meitä toisistamme, koska vihollisista viimeisenä kukistetaan kuolema, 1Kr 15:26, ja me saamme aina olla Herran kanssa, 1Ts 4:17.
- 1:18 Ruut ei ollut sydämeltään kova vaan luja. Samalla helläsydäminen ihminen.
- 1:19 Verbi <huum> (6x) = nif: kohista, innostua, hämmästyä: 5Ms 7:23; Rt 1:19; 1Sm 4:5; 1Kn 1:45; Ps 55:3; Mka 2:12.
- 1:20 Nimien merkitys: Noomi = suloinen, viehättävä, onnellinen, ja Maara = onneton, katkera, murheellinen.  
Verbin <maarak> (10x) hif-muoto (5x): 2Ms 23:21; Rt 1:20; Job 27:2; Sak 12:10. Sen merkitys on: saattaa katkeroitumaan, murehduttaa; surra t. valittaa katkerasti.
- 1:21 Nöyryytykset: tutki!
- 2:1 Ilmaus <gibboor chajil> (32x) = 1. voimakas sankari, 2. urhoollinen soturi, 3. varakas, vaikutusvaltainen mies, 4. kyvykäs mies: Tm 11:1; Rt 2:1; 1Sm 9:1; 16:18; 1Kn 11:28; 2Kn 5:1; 1Ak 5:24; 7:2–11,40; 8:40; 9:13; 12:22–31; 26:6,31; 28:1; 2Ak 13:3; 14:7; 17:13–17; 25:6; 26:12; 32:21; Neh 11:14.
- 2:2 Ruut ei halunnut olla jouten. Laiskuus ei ollut hänen ominaisuuksiaan.

2:3 Sattumalta = <miqreeh> (10x) = kr. <kata sygykryan> (1x):  
Rt 2:3, 1Sm 6:9, 20:26, Sm 2:14,15, 3:19 (3x), 9:2,3,  
Lk 10:31.

Sattuma on luonnonlaki, jonka Jumala on säätänyt. Hän käyttää sitä johdatuksensa työkaluna. Niinpä jos kysytään jostakin tapahtuneesta asiasta, että oliko kysymyksessä sattuma vai Jumala, vastaus on: Kyllä!

Nykyfysiikan tietämyksen mukaan sattuma ilmenee nimenomaan alkeishiukkasten tasolla. Ihmeellistä onkin, että kun kaikki aine koostuu alkeishiukkasista, joita ohjaa sattuman lait, niin tässä meidän arkimaailmassamme aine, energia ja luonnonilmiöt noudattavat varsin selväpiirteisiä määrittäjä luonnonlakeja. Se ilmentää Jumalan luomistöiden syvällistä viisautta.

2:4 Ja sattumalta Booas tulla tupsahti paikalle! Näin voitaisiin jakeen alku kääntää vapaasti.

Booas oli messiaaninen mies, hän toivotti leikkuuväelle:  
Herra olkoon teidän kanssanne. Messiaan eräs nimi Immanuel tarkoittaa: Jumala meidän kanssamme.

Ja leikkuväkikin oli Herraan uskovia. Toivotus Herra siunatkoon sinua = <jebaarekhekhah jhwh> (5x): 4Ms 6:24; Rt 2:4; Ps 128:5; 134:3; Jer 31:23.

Muita vastaavanlaisia toivotuksia on jakeissa: 1Ms 28:3; 48:16; 5Ms 1:11; Ps 67:2; 72:15.

2:5 Booas kysyi sm: kenen tuo nuori nainen on? Sen aikaisessa patriarkaalisisessa yhteiskunnassa Booas halusi tietää, kuka oli se mies, jonka vaimo tai tytär oli kyseessä.

2:11 Ihmisen eteen kiertyvät hänen kättensä työt, Snl 12:14.



- 2:13 Puhutellut palvelijatartasi ystävällisesti = sm: puhunut palvelijattaresi sydämelle, ks. Jes 40:2.  
Booaksen ystävällinen ja lohduttava suhtautuminen merkitsi hyvin paljon Ruutille. Hänellä oli selvästi alemmuuden tunne maan kansalaisiin nähden. Booas ei ollut rasisti vaan sydämellinen mies. Tämä on samalla esikuvallista Messiaasta: Jeesus puhutteli ystävällisesti samarialaista naista Sykarin kaivolla, Jh 4:7ss.
- 2:17 Eefa-mitta oli 30–40 litraa, joten jyviä oli säkillinen eli ihan tarpeeksi nuoren naisen kannettavaksi.
- 2:20 Herran siunaus ei rajoittunut vain eläviin vaan myös jo kuolleisiin Herran omiin, nimittäin heidän rakkaisiinsa. Uskovaisen kohdalle sopiikin hyvin lause: Herran siunaus elämässäni ei näy siinä, mitä minusta tuli, vaan siinä, mitä minun jälkeeni tulee. Siunaus jatkuu polvesta polveen, kun palvellaan Herraa.  
Sukulunastaja = <goo'eel> (46x) = lunastaja t. se, jolla on oikeus lunastaa, on partisiippi verbistä <gaa'al> = lunastaa, vapauttaa, ostaa vapaaksi. Ks. 3Ms 25:25 ja 5Ms 25:5–10.
- 3:1 Anoppi = <chaamoot> (11x): Rt 1:14; 2:11,18,19(2x),23; 3:1,6,16,17; Mka 7:6.  
VT:ssa anoppi esiintyy siten useimmin tässä Ruutin kirjassa (10x), ja nimenomaan myönteisessä merkityksessä. Vain kerran se on riitaisessa merkityksessä, Mka 7:6. Joten Raamatun näkökulmasta katsoen anoppeja ihan turhaan morkataan! Näkyy olevan niin, että kun vääryys vallan saapi, silloin ihmissuhteet särkyvät ja anopit ja miniät ovat tukkanuottasilla ja nokkapokkasilla.  
Noomi onkin maailman historian kuuluisin anoppi.

Pietarin anoppi on hyvä kakkonen, Lk 4:38–39.

LXX:n vastine <penthera> esiintyy UT:ssa 6x: Mt 8:14; 10:35; Mk 1:30; Lk 4:38; 12:53.

3:10 Sukurakkaus = <chesed> (245x), jonka merkitys on hyvin laaja: armo, armollisuus, laupeus, uskollisuus, velvollisuudentunto, yhteenkuuluvuus, vilpittömyys ihmissuhteissa. Vrt. 1Ms 24:49.

3:11 Ilmaus <'eešet-chajil> (3x) = kelpo nainen/ vaimo, sm: voimainen: Rt 3:11; Snl 12:4; 31:10. Sanapari esiintyy myös Snl 31:3, jossa äiti varoittaa poikaansa, jottei tämä antaisi voimaansa turmeleville naisille. Äiti tietää varmaan asian sekä ikänsä että sukupuolensa ja elämäkokemuksensa puolesta poikaansa paremmin.

3:15 Kuusi mittaa ohria: alkutekstissä on vain: kuusi ohria. Sana mitta on tässä ja jakeessa 17 käännöksen vaatima lisäsana. Kuusi eefa-mittaa olisi ollut mahdoton kannettava (eefa oli 30–40 litraa). Liian suuri taakka olisi ollut myös kuusi sea-mittaa eli kaksi eefa-mittaa (1 sea = 1/3 eefaa). Mitan on täytynyt olla oomer, joka on 1/10 eefaa. Oomer (VT 1933: goomer) mainitaan 2Ms 16:16–36. Niinpä kuusi oomeria olisi ollut parikymmentä litraa. Hepr. tekstistä ei siis käy ilmi, kuinka paljon ohria Booas mittasi Ruutille. Tietenkin sen verran, minkä nuori nainen saattoi kantaa, mutta varmaankin runsaasti eli juuri tuon kuusi oomeria. Kenties Booas ajatteli mielessään, että millä mitalla te mittaatte, sillä teille mitataan, Lk 6:38, Mt 7:2, Mk 4:24.

3:16 Ilmeisesti oli vielä sen verran pimeä, ettei Noomi ollut heti varma, onko tulija Ruut.

- 3:18 Noomi ymmärsi sydämessään, että Booas on sanansa mittainen mies eikä jätä asiaa hoitamatta. Niinpä hän vanhempana naisena saattoi rohkaista ja lohduttaa Ruutia, ettei tämän tarvinnut olla huolissaan, rakkaus ajaa Booasta eteenpäin viemään asian päätökseen. Tällaisia vanhempia sisaria tarvitaan tänä päivänäkin Jumalan seurakunnassa ohjaamassa ja rohkaisemassa nuorempia sisaria, Tt 2:3–5. Jotkut nimittäin väittävät, ettei Raamatussa missään sanota, että vaimon pitäisi/ tarvitsisi rakastaa miestänsä. Asia on kuitenkin päinvastoin: nuoria vaimoja tulee suorastaan ohjata rakastamaan omaan miestänsä ja lapsiaan. Miehillä riittää pelkkä käsky, he kyllä ymmärtävät sen, Ef 5:25.
- 4:1 Sinä siellä = <pelonii ’almoonii> (3x) = joku tietty henkilö t. jokin tietty paikka: Rt 4:1; 1Sm 21:3; 2Kn 6:8. Kirjan kirjoittaja tarkoittaa, että Booas tunsu miehen ja puhutteli häntä nimeltä. Nimeä ei vain ole talletettu Raamattuun. Vrt Mt 26:13,18, Mk 14:9,14.
- 4:6 Ensimmäinen sukulunastaja olisi voinut lunastaa maan, mutta ei ihmistä, Ruutia. Tämä on esikuvallista siitä, että Jumalan antama laki ei voi lunastaa ihmisiä, vaan tarvittiin toinen lunastaja, Jeesus Kristus, joka tuli lunastamaan syntiset ihmiset synnin ja kuoleman vallasta.
- 4:8 Kenties tuo sukulunastaja halusi ilmoittaa, ettei halua hankkia mooabilaisen Ruutin kanssa lapsia Elimelekin toisen pojan nimelle, kun itse vapaaehtoisesti veti kengän jalastaan, 5Ms 25:9.
- 4:10 Mitä ilmeisimmin Booas oli rakastunut Ruutiin, koska hän heti tarttui tilaisuuteen ostaa maat ja saada samalla hyvä vaimo. Viisas mies tuo Booas.

- 4:11 Nämä toivotukset toteutuivat, Booas ja Ruut olivat kuningas Daavidin isovanhempien vanhempia, Rt 4:21–22. Heidät mainitaan Jeesuksen sukuluettelossa, Mt 1:5, joten molempien nimi tuli todella kuuluisaksi.
- 4:12 Vaikka Pereksen syntymä oli seurausta kaksinaismoraalista ja haureudesta, ei Peres ollut siihen syyllinen, 1Ms 38:1–30. Jumala siunasi Perestä niin, että hänen suvustaan tuli suuri.
- 4:13 Sana <heeraajoon> (2x) = raskaus, hedelmöityminen: Rt 4:13, Hos 9:11.
- 4:15 ilmaus <meešiiv nefeš> (3x) = virvoittaa jnk sielu: Rt 4:15, Ps 19:8 ja Val 1:16.
- 4:16 Hoitaja = <'oomen> (mask), <'omenet> (fem) (9x): 4Ms 11:12; Rt 4:16; 2Sm 4:4; 2Kn 10:1,5; Est 2:7; Jes 49:23; 60:4; Val 4:5.
- 4:17 Naapuritalojen naiset olivat vikkeliä, he antoivat pojalle nimen. Hyvän, evankeliumin mukaisen nimen antoivatkin, Oobed = palveleva, palvelija. Myöhemmin kävi kerran niin, että naapurin naiset eivät saaneet tahtoaan läpi, Lk 1:57–63.
- 4:18 Pereksestä Daavidiin on 10 sukupolvea. Heidät kaikki mainitaan Jeesuksen sukuluettelossa, Mt 1:3–6.

## **ENSIMMÄINEN SAMUELIN KIRJA**

Heprealaisessa Raamatussa Samuelin kirjat olivat alunperin yhtenä kirjana. LXX käyttää Samuelin kirjoista nimiä Ensimmäinen ja Toinen kuningasten kirja, ja vastaavasti Kolmas ja Neljäs kuningasten kirja ovat meidän Raamattumme Kuningasten kirjat.

## Sisällys:

1. TUOMARIEN KAUSI.....1:1 – 8:3
  - Elkanan perhe
  - Hannan rukous ja lupaus
  - Samuelin syntymä
  - Hanna vie Samuelin Siiloon
  - Hannan kiitosvirsi
  - Eelin pojat
  - Samuel Siilossa
  - Eeli nuhtelee poikiaan
  - Tuomion julistus Eelin suvulle
  - Herra kutsuu Samuelia
  - Herran sanoma Eelille
  - Samuel varttuu Herran edessä
  - Filistealaiset ryöstävät liitonarkin
  - Eelin kuolema
  - Iikabodin syntymä
  - Liitonarkki Daagonin temppelissä
  - Herran käsi painaa filistealaisia
  - Filistealaiset palauttavat liitonarkin
  - Israel tekee parannuksen
  - Filistealaisten tappio
  - Samuel tuomarina
  - Samuelin pojat tuomareina
2. ISRAEL HALUAA KUNINKAAN.....8:4 – 12:25
  - Israel pyytää itselleen kuningasta
  - Saul tulee Samuelin luo
  - Samuel voitelee Saulin kuninkaaksi
  - Jumala muuttaa Saulin sydämen

|                                           |         |
|-------------------------------------------|---------|
| Saul julistetaan kuninkaaksi              |         |
| Saul voittaa ammonilaiset                 |         |
| Saulin kuninkuus vahvistetaan Gilgalissa  |         |
| Samuelin jäähyväispuhe kansalle           |         |
| 3. SAUL ISRAELIN KUNINKAANA.....          | 13 – 31 |
| Sota syttyy filistealaisia vastaan        |         |
| Saulin tottelemattomuus                   |         |
| Valmistautuminen sotaan                   |         |
| Joonatanin sankariteko                    |         |
| Filistealaiset voitetaan                  |         |
| Joonatan rikkoo tietämättään Saulin valan |         |
| Kansa pelastaa Joonatanin                 |         |
| Saulin kuninkuus ja perhe                 |         |
| Saul saa käskyn tuhota amalekilaiset      |         |
| Saulin tottelemattomuus                   |         |
| Herra hylkää Saulin                       |         |
| Samuel surmaa Agagin                      |         |
| Samuel voitelee Daavidin kuninkaaksi      |         |
| Daavid tulee Saulin luo                   |         |
| Daavid ja Goljat                          |         |
| Joonatanin ja Daavidin ystävyysden alkua  |         |
| Saulin kateus ja viha                     |         |
| Saul naittaa tyttärensä Daavidille        |         |
| Joonatan puhuu Daavidin puolesta          |         |
| Miikal auttaa Daavidin pakoon             |         |
| Samuel, Daavid ja Saul Naajotissa         |         |
| Joonatanin ja Daavidin liitto             |         |
| Joonatan saa selville Saulin aikeet       |         |
| Joonatanin ja Daavidin tapaaminen         |         |
| Daavid pappi Ahimelekin luona Noobissa    |         |
| Daavid tekeytyy mielipuoleksi             |         |

Daavid Adullamissa ja Mooabissa  
Dooeg antaa Daavidin ilmi  
Dooeg tappaa Noobin papit ja asukkaat  
Ebjatar pakenee Daavidin luo  
Daavid voittaa filistealaiset Kegilassa  
Saul ajaa takaa Daavidia  
Joonatan rohkaisee Daavidia  
Siifiläiset antavat Daavidin ilmi  
Daavid säästää Saulin hengen  
Daavid puhuu Saulille  
Saul luopuu takaa-ajosta  
Samuelin kuolema  
Daavid ja Naabal  
Abigail pelastaa Naabalin kuolemasta  
Naabalin juomingit ja kuolema  
Abigail tulee Daavidin vaimoksi  
Daavid säästää jälleen Saulin hengen  
Daavid vetoaa Sauliin  
Saul katuu ja palaa kotiinsa  
Daavid filistealaisten luona  
Filistealaiset varustautuvat sotaan  
Saul kysyy neuvoa vainajahengiltä  
Filistealaiset eivät luota Daavidiin  
Amalekilaiset ryöstävät Siklagin  
Daavid kostaa amalekilaisille  
Saaliin jako  
Saulin ja hänen poikiensa kuolema



- 1:1 Nimi Raamataim-Soofim = vartijoiden kaksoiskumpu t. Suufin maan kaksoiskumpu esiintyy myös muodossa Raama = kukkula, kumpu, ks. jae 19.
- 1:2 Peninna = koralli t. helmi, ja Hanna = armahdettu.
- 1:6 Peninna oli oikea kiusanhenki. Kiusaamisen tarkoituksena oli saada Hanna suuttumaan eli:
- a) vihastumaan,
  - b) hairautumaan puheissaan ja
  - c) masentumaan oman huonoutensa tähden.
- Naiset osaavat olla tosi julmia toisilleen, siitä on solidaarisuus kaukana.
- Jumala on luonut ihmisen yksiavioiseksi. Tässä nähdäänkin kahden vaimon ongelma: mies rakasti toista vaimoa enemmän, mutta toisella oli enemmän lapsia. Siitä tuli jatkuva kiusanaihe, josta kukaan ei hyötynyt eikä nauttinut. Sama ongelma oli aikoinaan ollut Jaakobilla Leean ja Raakelin kanssa.
- Joku onkin keksinyt sanonnan: jokaisen menestyvän miehen takana on nainen, mutta epäonnistuneen takana monta.
- 1:7 Kiusattuna ollessaan Hanna itki, rukoili, paastosi ja vuodatti sydämensä murheen Herran eteen, mutta ei koston Peninnalle. Hanna oli vaelluksessaan hengellinen, mutta Peninna lihallinen, vaikka lapsiluvusta olisi saattanut päätellä toisin. Kumpaa sorttia sinä olet?
- 1:8 Ilmeisesti Peninna osasi kiusata Hannaa niin, ettei heidän yhteinen aviomiehensä huomannut sitä.
- Laiha lohdotus Hannalle. Ei mies voi korvata edes yhtä poikaa saati sitten kymmentä.

1:10 Itki katkerasti, ks Jer 22:10, Val 1:2, Tm 21:2, Mt 26:75.

1:11 Poikalapsi eli miehinen jälkeläinen.

VT antaa sellaiselle kahdenlaisen lupauksen tilanteen mukaan: 1Sm 1:11 ja Jer 22:30.

Partaveitsi: Samuelista tuli samanlainen Jumalan nasiiri kuin Simsonista, mutta miehinä he olivat aivan erilaisia.

1:12 Ilmaus kelvottomat miehet = <benee belijja'al> (9x):

5Ms 13:14; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 2:12; 10:27; 25:17; 1Kn 21:10, 13; 2Ak 13:7.

Tämän lisäksi on ilmaus <'iış (hab)belijja'al> (5x) = kelvoton mies: 1Sm 25:25; 2Sm 16:7, 20:1; 1Kn 21:13; Snl 16:27, ja kerran <'aadaam belijja'al> = kelvoton ihminen: Snl 6:12.

Sanalle <belijja'al> (27x) = 1. tyhjämpäivävyys, kelpaamattomuus, pahuus, 2. kelvoton, on hyvä engl. vastine: good for nothing.

Eelin pojat olivat kelvottomia miehiä, koska eivät tunteneet Herraa. He elivät kelvottoman lihallisen mielensä vallassa, Rm 1:28, Tt 1:16.

Tästä sanasta on johdettu eräs Saatanan nimistä: Beliar t. Belial, ks. 2Kr 6:15.

1:13 Sana <šikkoor> (13x) = juopunut, juovuksissa oleva:

1Sm 1:13; 25:36; 1Kn 16:9; 20:16; Job 12:25; Ps 107:27; Snl 26:9; Jes 19:14; 24:20; 28:1,3; Jer 23:9; Jl 1:5.

Juopottelu on vanhaa perua aina Nooan päivistä lähtien, 1Ms 9:20–23.

Sana tulee verbistä <šaakhar> (18x) = juopua, humaltua:

1Ms 9:21; 43:34; 5Ms 32:42; 1Sm 1:14; 2Sm 11:13; Ll 5:1; Jes 29:9; 49:26; 63:6; Jer 25:27; 48:26; 51:7,39,57; Val 4:21;

Nah 3:11; Hab 2:15; Hag 1:6.

LXX:n vastine <methyskoo/ methyoo> (johdannaisineen) esiintyy UT:ssa: Mt 24:49, Lk 12:45, (21:34), Jh 2:10, Apt 2:15, (Rm 3:13), 1Kr 11:21, (5:11, 6:10), (Gal 5:21), Ef 5:18, 1Ts 5:7, Ilm 17:2,6.

Eeli luuli, että Hanna oli juovuksissa. Samaa luultiin myöhemminkin, Apt 2:13–18. Luulo ei ole tiedon väärä. Eeli luuli vakavissaan, mutta Jerusalemin juutalaiset luulivat ivaillessaan. Ks myös Lk 3:23.

- 1:15 Hanna käyttää itsestään hyvin monivivahteista ilmausta <’iššaah qešet ruuach>, joten se voidaan kääntää monella eri tavalla: murheen murtama/ syvästi surullinen/ hengessäni ahdistettu/ onneton nainen. Ihmisen tunnetilat eivät aina ole yksiselitteisesti ilmaistavissa, mutta Jumala tuntee meidän sydämemme ja ajatuksemme paremmin kuin me itse. Vrt 1Jh 3:19–20, Ps 69:5, 139:1, 142:3.
- 1:16 Ilmaus kelvoton nainen = <bat belijja‘al> esiintyy vain tässä, vaikka Raamatussa onkin todellisia kelvottomia naisia muutama: Iisebel, Atalja, Herodias. Kelvottomia miehiä on sen sijaan emä liuta. Ks. 1Kn 21:10.
- 1:18 Hannalle oli tärkeää vuodattaa sielunsa murhe Herran edessä rukouksessa sekä kertoa se Eelille, joka ymmärtäväisesti kuunteli häntä ja lopuksi rohkaisi häntä menemään elämässä eteen päin. Tällainen on todellista sielunhoitoa.
- 1:20 Hanna ei tullut raskaaksi heti ensimmäisellä kerralla matkan jälkeen vaan jonkin ajan kuluttua. Normaaliin avioelämään kuuluu sukupuolielämä jatkuvana, ei tilapäisenä ilmiönä. Nimi Samuel = Jumalan kuulema eli Jumalalta

rukousvastauksena saatu, muistuttaa sanoja <šaama'> = kuulla, <šaa'al> = pyytää, ja <'eel> = Jumala.

- 1:24 Kolme härkää: LXX:n käännös: kolmivuotias härkä, minkä mukaan jotkin käännökset kääntävät. Sana härkä/ sonni = <par> on joka tapauksessa monikossa (<paariim>). Samuel oli vielä pieni, mutta jo ymmärtävässä iässä, koska hän palvoi Herraa, jae 28.  
Imetys kesti silloin pidempään kuin nykyisin on tapana. Se olikin lapselle kaikin puolin parempi.
- 1:27 Hanna sai Samuelin rukousvastauksena Herralta, täytti mielellään lupauksensa Herralle, ja niinpä Samuelista tulikin rukouksen mies, ks. jae 12:23.
- 1:28 Samuelin oma rukouselämä alkoi, kun hän oli vielä pieni, 1Sm 1:24. Tämä on yksi tärkeimpiä asioita, joihin vanhemmat voivat lapsensa ohjata ja kasvattaa, kun he ovat pieniä.  
Ethän sinä laiminlyö velvollisuuksiasi lapsiasi kohtaan?
- 2:1 Verbi <aalats> (8x) = iloita, riemuita: 1Sm 2:1; 1Ak 16:32; Ps 5:12; 9:3; 25:2; 68:4; Snl 11:10; 28:12.  
Sarvi = <qeren> (75x) on yksikössä (25x) myös voiman ja vallan vertauskuva.  
Pelastus = <ješuu'aah> viittaa Messiaaseen.
- 2:2 Kallio viittaa Messiaaseen, Mt 16:16–18, 1Kr 10:4.
- 2:4 Kompastelija, ks Sak 12:8.
- 2:5 Jakeen alkuosan ennustus toteutuu esim lähetystyössä, kun hyvinvointivaltioiden kristittyjä lähtee köyhiin maihin auttamaan hädässä ja kurjuudessa eläviä ihmisiä julistaen

samalla heille evankeliumia.

Jakeen loppuosan ennustus toteutui Hannan kohdalla, mutta ei aivan täydellisesti, hän sai vielä Samuelin jälkeen viisi lasta, 1Sm 2:21.

2:6 Herra lähetti kuoleman maailmaan syntiinlankeemuksen takia, 1Ms 2:17, 3:1–19, mutta antaa myös iankaikkisen elämän Messiaan, Jeesuksen Kristuksen kautta, Jh 11:25–26. Ylösnousemus: ks Mt 12:39–40, 1Kr 15:3–4, Ps 16:10, Apt 2:23–27, 13:32–37.

2:7 Verbi <ruuš> (28x) = olla köyhä, hif <heeriiš> (24x) : köyhdyttää: 1Sm 18:23; 2Sm 12:1–4; Ps 34:11; 82:3; Snl 10:4; 13:7,8,23; 14:20; 17:5; 18:23; 19:1,7,22; 22:2,7; 28:3,6,27; 29:13; Sm 4:14; 5:7.  
Näiden lisäksi tämä lukutapa on jakeissa Tm 14:15 ja 1Sm 2:7 muodolle <hooriiš>, joka tulee verbistä <jaaraš>. Herran kädessä on alentaminen ja ylentäminen, Ps 75:8; Snl 29:23; Mt 23:12; Lk 14:11; 18:14.

2:8 Sana <’aşpoot> (8x) = tunkio: 1Sm 2:8; Neh 2:13; 3:14; 12:31; Ps 113:7; Val 4:5.  
Nehemian kirjassa <ša’ar haa’aşpoot> käännetään perinteisesti Lantaportiksi, jossa on muuten vain yksisuuntainen liikenne, kaupungista ulos, mutta ei sisään päin.  
Hengellisessä mielessä Herra Jeesus pelastaa syntisen tämän maailman tunkiolta, mutta tämä maailma vastustaessaan evankeliumia yrittää tehdä joistakin Jumalan valtakunnan työntekijöistä uskonnollisia tunkioita, joiden niskaan voi heittää mitä tahansa valheita ym saastaa, 1Kr 4:11–13.  
Ylhäinen/ ruhtinas: ks 1Ak 28:21.

Maan (tuki)pylväät t. perustukset tarkoittanevat luonnonlakeja, joiden varaan on maailma rakennettu.

Fyysisesti Maa on asetettu tyhjän päälle, Job 26:7.

Vrt hengelliset pylväät: Gal 2:9, Ilm 3:12.

- 2:12 Kelvoton mies = <ben belija'al> (9x): 5Ms 13:14; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 2:12; 10:27; 25:17; 1Kn 21:10,13; 2Ak 13:7.

Kelvottoman miehen syvin ongelma on se, että hän ei tunne Herraa.

Ilmaus <jaada' 'et-jhwh> (7x) = tuntea Herra: 2Ms 5:2; Tm 2:10; 1Sm 2:12; 3:7; Jer 31:34; Hos 2:22; 6:3.

Vrt Hpr 8:11, Job 18:21. Tutki tarkemmin!

- 2:17 Hengellisten asioiden halveksunta on jumalattomuutta. Siitä seuraa rangaistus, ja lopulta tuho, ellei kääntymystä tapahdu.

- 2:22 Verbi <šaakhab> (212x) = käydä nukkumaan, maata, nukkua.

Se esiintyy n. 28x merkityksessä <šaakhab 'im/ 'eet> = maata jnk kanssa, olla sukupuoliyhteydessä.

Ks. Halot-sanakirja.

Muotojumaliseen toimintaan liittyy usein haureus.

- 2:24 Huhuja on hyviä ja huonoja, valheellisia ja todenperäisiä. Todenperäisetkin ovat vain osaksi totta, koska huhujen ominaispiirre on, että ne ovat väritettyjä milloin mihinkin suuntaan levittäjästä riippuen.

Vrt 2Ms 23:1, Neh 6:6, Hes 16:56, Rm 1:30, 2Sm 12:19, Ps 41:7, 1Kn 10:7, 2Ak 9:6.

Ihmisen lihallinen mieli on sen laatuinen, että se mielellään levittää huonoja huhuja, ks Snl 16:28, 17:9, 18:8.

- 2:25 Eeli oli Vanhan liiton pappi, hän ei tuntenut evankeliumin periaatetta, että Jeesus Kristus tuli kantamaan koko ihmiskunnan syntivelan ja rukoilemaan meidän puolestamme, kun käännyimme synnistä hänen puoleensa. Hän on välimies Jumalan ja ihmisten välillä, Gal 3:20; 1Tm 2:5; Hpr 8:6; 9:15.  
Jeesus on meidän puolustajamme samoin kuin Pyhä Henki, 1Jh 2:1–2, Jh 14:15–17, 15:26, 16:5–11.
- 2:26 Samuelin kasvu lapsuudessa oli samansuuntainen kuin myöhemmin Johannes Kastajalla ja Jeesuksella, Lk 1:80, 2:40. Kunpa kaikki lapset saisivat olla evankeliumin armon vaikutuspiirissä jo syntymästään ja saisivat kasvaa oikeaan suuntaan.
- 2:27 Jumalan mies = <'iış 'eloohiim> (6x): 1Sm 2:27; 9:6; 1Kn 13:1; 17:24; 2Kn 1:10; 4:9.  
Sen lisäksi muoto <'iış haa'eloohiim> (70x).  
Vrt 1Tm 6:11, 2Tm 3:17.  
Tässäkin on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan.  
Vrt. 1Ms 24:2–66, 1Sm 2:27, 20:35–39, 2Sm 17:18–19, 18:10–13, 2Kn 5:2–4, Mk 14:3–9, Mt 26:6–13, Mk 12:42–44, Lk 21:2–4.  
Faraon vallassa = sm: faraon huoneessa.
- 2:29 Verbi <baa'at> (2x) = 1. potkia, 2. tallata jalkoihinsa: Tm 2:29, 5Ms 32:15.  
Pappi Eelin pojat väänsivät Jumalan armon irstaudeksi, 1Sm 2:12–17, 22, Jda 1:4.  
Tämä on hirvittävän paha esikuva kaikkein pahimmasta

asiasta, Hpr 10:26–31, 6:4–8, Mk 3:28–30.

Jumala armahtaa kaikkein suurimman ja kurjimmankin syntisen, kun tämä kääntyy Jeesuksen Kristuksen puoleen, mutta Jumala ei salli pilkata itseään, 1Tm 1:15, Gal 6:7.

2:31 Synnin harjoittamisella on vakavat seuraukset. Sen sai kokea Eeli, Saul, Daavid ja monet muut. Mutta evankeliumi vakuuttaa, missä synti on suureksi tullut, siellä armo on tullut ylenpalttiseksi, Rm 5:20.

2:32 Eeli itse eli 98-vuotiaaksi, 1Sm 4:15, mutta hänen jälkeläisensä menettivät tämän siunauksen.

2:34 Myöhemmin Herra lupasi profeetta Jesajan kautta paremman merkin: neitsyt tulee raskaaksi ja synnyttää pojan, nimittäin Messiaan, Jeesuksen, Jes 7:14.

2:35 Lupaus uskollisesta papista ja hänen pysyvästä huoneestaan toteutuvat Kristuksessa, Hpr 7:28, Mt 16:18.

3:2 Ihmisen näkökyky voi hämärtä iän tai raskaan surun seurauksena, 1Ms 27:1, 1Sm 3:2, Job 17:7, mutta myös Jumalan tahdon vastaisen elämän seurauksena, Sak 11:17. Mooses oli päinvastainen esimerkki vielä 120-vuotiaanakin, 5Ms 34:7. Herra Jeesus voi avata sokeankin silmät, Jh 9:32, myös hengellisessä mielessä, Ilm 3:17–18, Ef 1:17–19.

3:8 Eeli vanhana Herran pappina ymmärsi nyt, mistä oli kyse. Nuori Samuel ei voinut vielä sitä ymmärtää, joten Eeli neuvoi häntä. Myöhemmin Samuelista kasvoi Herran palvelija, joka pystyi tuomaan Herran sanan koko Israelin kansalle. Eeli ei pystynyt pitämään kurissa edes omia poikiaan.



- 3:11 Molemmat korvat soivat, vrt 2Kn 21:12, Jer 19:3.
- 3:12 Jakeissa 12–14 Herra puhui hyvin vakavista asioista pienelle Samuel-pojalle
- 3:15 Samuel pelkäsi puhua asiasta Eelille, joka oli vanha ja kunioitettu mies.
- 3:17 Eeli lisäsi pelon taakkaa Samuelin hartioille. Mitähän se vaikutti pienen pojan sielunelämään?
- 3:18 Samuel sai karistettua pelon kertomalla asian rehellisesti Eelille.  
Eeli ymmärsi ottaa nöyrästi vastaan sen, mitä Herra oli puhunut.
- 3:19 Jäädä toteutumatta = sm: pudota maahan. Se, minkä Herra puhui Samuelille, myös totetutui. Siitä kansa ymmärsi, että Herra oli valinnut Samuelin profeetan tehtävään.
- 4:2 Filistealaiset löivät Israelin = sm: Israel lyötiin filistealaisten edessä.
- 4:3 Israelin vanhimmat ymmärsivät, että Herra salli tämän tapahtua, filistealaiset olivat pelkkä työrukkanen Israelin nöyryytykseen.
- 4:5 Sana <teruu‘aah> (36x) = 1. riemuhuuto, 2. sotahuuto, 3. pasuunan merkkisoitto, 4. hälytyssoitto: 3Ms 23:24; 25:9; 4Ms 10:5s; 23:21; 29:1; 31:6; Jos 6:5, 20; 1Sm 4:5s; 2Sm 6:15; 1Ak 15:28; 2Ak 13:12; 15:14; Esr 3:11s; Job 8:21; 33:26; 39:25; Ps 27:6; 33:3; 47:6; 89:16; 150:5; Jer 4:19; 20:16; 49:2; Hes 21:27; Am 1:14; 2:2; Sef 1:16.  
Vrt myös sana <rinnaah> (33x): Ps 30:6; Jes 14:7, 35:10.

Lisäksi on myös muita voimakkaita ääniä: 2Ms 32:17–18, 1Sm 4:14, Lk 15:25, Ilm 1;15, 19:6. Tutki tarkemmin!

- 4:7 Uskonnollisiin harhoihin kuuluvat mm. harhaluulot ja pelko. Tällaista ei ole milloinkaan ennen tapahtunut, sanoivat filistealaiset kauhuissaan, vrt Tm 19:30. Evankeliumissa tämäkin asia on päinvastoin eli myönteisessä mielessä, Jh 9:32, vrt 2Ak 30:26. Aluksi filistealaiset puhuivat Jumalasta yksikössä, mutta seuraavassa jakeessa monikossa.
- 4:8 Uskonnollisiin harhoihin kuuluu myös väärä jumalakuva: filistealaiset luulivat, että Israelilla on monia jumalia.
- 4:9 Läpi historian on sotajoukkoja innostettu iskulauseella: Olkaa miehiä! Uskonnollisiin harhoihin kuuluu myös väärä mielikuva miehisyydestä ja miehuullisuudesta. Tutki tarkemmin!
- 4:11 Näin pian totetui Jumalan miehen lausuma ennustus Eelin jälkeläisistä ensimmäisen kerran, 1Sm 2:31.
- 4:12 Vrt 2Sm 1:2, 15:32.
- 4:14 Sana <tse‘aaqaah> (21x) = huuto, valitus: 1Ms 18:21; 19:13; 27:34; 1Ms 3:7, 9; 11:6; 12:30; 22:22; 1Sm 4:14; 9:16; Neh 5:1; Job 27:9; 34:28; Ps 9:13; Jes 5:7; Jer 25:36; 48:3,5; 49:21; Sef 1:10.
- 4:18 Näin surkeasti päättyi Eelin toimikausi 40 vuoden jälkeen, koska hän oli ollut Jumalan sallimuksen tiellä. Eeli on veltostuneen kristillisyyden esikuva, vrt 2Tm 4:10, Ilm 3:14–22. Jumalan tahdon tiellä asiat ovat olleet tuon

ajanjakson aikana ja jälkeen paremmin, Tm 3:11, 4:4, 5:31, 8:28, 1Sm 7:13, 2Sm 5:4.

4:19 Sana <tsiir> (homon. 3) = synnytyskipu, tuska, kouristus, esiintyy 5x: 1Sm 4:19; Jes 13:8; 21:3; Dan 10:16.

LXX:n vastine <oodiin> (35x) = 1. synnytyskipu, poltot, 2. kipu, tuska (UT:ssa 4x): Mt 24:8, Mk 13:8, Apt 2:24, 1Ts 5:3. Vrt Jh 16:16–22.

4:20 Kuolemaisillaan: vrt 1Ms 35:18, 2Kn 20:1, 2Ak 32:24; Jes 38:1; Mk 5:23; Lk 7:2; 8:42; Jh 4:47; Ilm 3:2.

Ilmaus <šiit leeb> (7x) = painaa mieleensä, kiinnittää huomiota, välittää: 2Ms 7:23; 1Sm 4:20; Ps 48:14; 62:11; Snl 24:32; 27:23; Jer 31:21.

Ei edes lapsen syntymä pystynyt nostamaan tuota vaimoa masennuksen kuopasta. Vrt Jh 16:21.

4:21 Nimi Iikabod merkitsee: ilman kunniaa, kunniaton.

5:2 Daagon oli filistealaisten kansallisjumala, joka kuvattiin kalana, jolla oli ihmisen kädet ja pää, hepr. <dag> = kala. Ks. Tm 16:23. Lieneekö tämä ns. merenneitojen esikuva?

5:5 Taikauskoa tämäkin, kynnyksen yli hyppääminen. Ks. Sef 1:9.

5:8 Hyvin inhimillinen ajattelumalli: siirretään ongelma seuraavaan osoitteeseen.

5:9 Ylhäisiä ja alhaisia: ilmaus <miqqaaton we’ad-gaadool> (12x) = pienimmistä suurimpaan (tms.): 1Ms 19:11; 1Sm 5:9; 30:2; 2Kn 23:2; 25:26; 2Ak 15:13; Jer 6:13; 8:10; 31:34; 42:1,8; 44:12.

Vrt Jna 3:5, 1Ms 19:4, 2Ms 10:9, Jos 6:21, 1Kn 12:8,

2Ak 10:8, Est 3:13, Job 32:6, Ps 148:12.

Kerrankin totetutui tasa-arvo ylhäisten ja alhaisten välillä.

Noh, oli se totetunut aiemminkin, esim Egyptissä,

2Ms 12:29.

Myöhemmin esim. Neuvostoliitossa sanottiin, että tasa-arvo toteutui ainoastaan vankileireillä. Tosin sielläkin vain ns. poliittisten vankien kesken, koska leirien päällystö ja kriminaalivangit orjuuttivat ja ryöstivät heitä mielivaltaisesti.

5:10 Filistealaiset yrittivät tehdä Herran liitonarkusta kiertopalkinnon, mutta ekronilaiset ymmärsivät, että siitä ei tule mitään muuta kuin vaikeuksia.

5:11 Kuolemankauhu, vrt Ps 23:4.

5:12 Filistealaisetkin rukoilivat väkevästi, kun joutuivat vitsauksen alle!

Sana <šaw‘aah> (11x) = avunhuuto: 2Ms 2:23; 1Sm 5:12; 2Sm 22:7; Ps 18:7; 34:16; 39:13; 40:2; 102:2; 145:19; Jer 8:19; Val 3:56.

6:2 Ennustaja/ tietäjä, vrt Bileam, Jos 13:22.

6:4 Kuvanveistäjät ja kultasepät saivat töitä. Olivat varmaan riemuissaan tästä odottamattomasta käänteestä.

Vrt Efesoksen hopeasepät, Apt 19:23–40.

Työmarkkinatilanteet ja -taistelut vaihtelevat.

6:5 Filistealaiset papit ja ennustajat ymmärsivät, että tulee antaa kunnia Jumalalle, eikä taistella häntä vastaan.

Antakaa/ anna kunnia Jumalalle: vrt Jos 7:19, Esr 10:11, Jer 13:16, Jh 9:24, Apt 12:23, Mt 6:13, Lk 2:14, 19:38, 1Tm 1:17, Jda 1:25, Ilm 1:6, 5:13, 7:12, 14:7, 19:1,7.

- 6:6 Paaduttaa/ kovettaa sydämensä: ks 2Ms 8:11,28; 9:7; 10:1; 14:4, 17; 1Sm 6:6; Jes 29:13.  
Varoittava esimerkki oli myös Juudan kuningas Amasja, 2Kn 14:10, 2Ak 25:19. Tutki tarkemmin!  
Näillä Filistean papeilla ja ennustelijoilla oli kuitenkin elämäkokemuksen tuomaa viisautta, he olivat ottaneet opikseen Egyptin tapahtumista historiaa tutkiessaan. Se onkin järkevä historian tutkimisen paras anti.
- 6:9 Sana <miqueeh> (10x) = 1. sattuma, 2. kohtalo: Rt 2:3; 1Sm 6:9; 20:26; Srn 2:14–15; 3:19; 9:2–3.  
Sattuma, ks Rt 2:3. Filistealaiset luulivat, että sattuma ja Jumalan johdatus ovat kaksi eri asiaa, vieläpä toisilleen vastakkaisia. Näin ei kuitenkaan ole, vaan Jumala on asettanut todennäköisyyden (sattuman) yhdeksi luonnonlaiksi, jota hän käyttää johdatuksensa apuvälineenä. Ks. 1Kn 22:34, Lk 10:31.
- 6:11 Sana <techooriim> esiintyy varsinaisesti vain tässä ja jakeessa 17, mutta myös rinnakkaisena lukutapana sanalle <‘opel> = paise, ajos, jakeissa 5Ms 28:7, 1Sm 5:6,9,12, 6:4,5. Tämän sanan arvellaan merkitsevän paiseen lisäksi peräpukamia. Jos näin on, niin tuskinpa mikään muu kansa historian aikana on taiteillut kultaisia peräpukamia, vaikka paljon samankaltaista taidetta on kyllä tuotettu siellä sun täällä ja vähän joka alalla.
- 6:12 Lehmät olivat paremmin Jumalan johdatuksessa kuin filistealaiset.  
Tämä valjakko lienee maailman historian ensimmäinen hälytysajoneuvo.  
Filistealaisten ruhtinaat seurasivat lehmien jälkiä mutta vain

rajalle asti.

Meitä kehoitetaan esikuvallisesti seuraamaan lammasten jälkiä, Ll 1:8, koska Hyvä Paimen käy laumansa edellä, Jh 10:11–16, Rm 4:11–12, 2Kr 12:18.

6:16 Tämän kokemuksen jälkeen filistealaisten viisi ruhtinasta oli viisastuneet huomattavasti. Tämä oli ns. elämäkokemuksen tuomaa viisautta. Vrt 2Kn 6:23.

6:19 Useimmissa hepr. käsikirjoituksissa ja LXX:ssa: seitsemänkymmentä miestä, viisikymmentätuhatta miestä. Epäillään, että kyseessä olisi hepr. tekstin kopiointivirhe, koska teksti ei noudata normaalia hepr. kielioppia, tai teksti tulisi tulkita: 70 miestä ja 50 härkää/ johtomiestä. Tämä on yksi niistä Raamatun asioista, joita emme varmuudella tiedä tässä ajassa. Pienessä kylässä 70 miehen äkillinen kuolema oli raskas isku.

7:3 Ilmaus kaikesta/ koko sydäimestä = <be kol leebab> (28x): 5Ms 4:29; 6:5; 10:12; 11:13; 13:4; 26:16; 30:2,6,10; Jos 22:5; 23:14; 1Sm 7:3; 12:20,24; 1Kn 2:4; 8:48; 14:8; 2Kn 10:31; 23:25; 2Ak 15:12,15; 22:9; 31:21; 34:31; Ps 86:12; 111:1; Jer 29:13; Jl 2:12.  
Rinnakkaismuoto <be kol leeb> (17x): 1Kn 8:23; 2Kn 23:3; 2Ak 6:14,38; Ps 9:2; 119:2,10,34,58,69,145; 138:1; Snl 3:5; Jer 3:10; 24:7; 32:41; Sef 3:14.  
Vrt UT: Mt 22:37, Mk 12:30,33, Lk 10:27.  
Astarte, ks Tm 2:13.  
Valmistakaa sydämenne Herralle, vrt Lk 1:17.

7:6 Veden ammentaminen ja vuodattaminen Herran eteen oli katumusta ja nöyrytmistä osoittava vertauskuvallinen

puhdistustoimi. Vrt. jakeet 1Sm 1:15, Ps 62:9 ja Val 2:19 (vuodatan sydämeni).

7:8 Ilmaus <zaa‘aq ’el jhwh> (17x) = huutaa apua Herralta:  
Tm 3:9,15, 6:6,7, 10:10; 1Sm 7:8,9; 12:8,10; 15:11; Neh 9:4;  
Ps 107:13,19; 142:2,6; Jl 1:14; Mka 3:4.

Muutoin ilmaus <zaa‘aq ’el> esiintyy 7x: Tm 10:14;  
2Ak 20:9; Jer 11:11,12; 48:31; Hos 7:14; Hab 1:2.

7:9 Vanhurskaan rukous vaikuttaa paljon, kun se on harras,  
Jk 5:16–18. Herra kuuli Samuelia ja vastasi hänelle.  
Vrt 1Ms 25:21; 4Ms 21:3; 5Ms 5:28; 9:19; 10:10; 26:7;  
1Sm 7:9; 1Kn 17:22; 2Kn 13:4; 2Ak 30:20; Ps 34:6.

7:12 Nimi Eben-Eser merkitsee avun kivi.

7:13 Lannistaa: verbi <kaana‘> (36x) = nif (25x): 1. joutua  
alistetuksi, 2. joutua nöyrytymään, 3. nöyrytä,  
hif (11x): 1. alistaa, 2. nöyryyttää, 3. vaientaa.

On parempi nöyryä (itse) kuin joutua nöyryytetyksi.  
Tutki tarkemmin!

Samuel oli Herran mielen mukainen tuomari ja profeetta,  
joten Jumalan siunaus oli Israelin kansan yllä ja hänen  
kätensä filistealaisia vastaan koko Samuelin elinajan.  
Vrt 1Sm 4:18.

8:1 Verbi <zaaqan> (26x) = 1. olla vanha/ iäkäs, 2. tulla  
vanhaksi, ikääntyä: 1Ms 18:12–13; 19:31; 24:1; 27:1–2;  
Jos 13:1; 23:1–2; Rt 1:12; 1Sm 2:22; 4:18; 8:1,5; 12:2;  
2Sm 19:33; 1Kn 1:1,15; 2Kn 4:14; 1Ak 23:1; 2Ak 24:15;  
Job 14:8; Ps 37:25; Snl 22:6; 23:22.

Kukin vanhenee eri tavalla ja eri ikäisenä.

8:3 Samuel oli nähnyt kuinka oli käynyt pappi Eelille ja tämän pojille, mutta ei itsekään pystynyt ohjaamaan poikiaan täysin totuuden tielle, vaikka antoikin heille hyvän esimerkin vaelluksellaan.

Verbi <naataah> (214x) esiintyy tässä jakeessa kaksi kertaa, ensin qal-muodossa (ulottua, taipua, vääntyä) ja sitten hif'il-muodossa (venyttää, taivuttaa, vääristää). Näiden miesten sydän ja omatunto venyi väärän voiton puoleen ja niinpä he sitten venyttivät oikeutta oman etunsa mukaiseksi. Uskovien ei tule tehdä niin vaan elää ja vaeltaa evankeliumin totuuden mukaan, Gal 2:11–14.

Mooseksen laissa ja profeettojen kirjoituksissa kiellettiin oikeuden vääristäminen: 2Ms 23:6; 5Ms 16:19; 24:17; 27:19; Val 3:35, Jes 10:2, Mal 3:5.

Historian suurin oikeuden vääristäminen tapahtui Pilatuksen tuomitessa juutalaisten vaatimuksesta Jeesuksen Kristuksen kuolemaan ristillä, Mt 27:11–26, Mk 15:1–15, Lk 22:66 – 23:25, Jh 18:28 – 19:16, Apt 2:22–36, 8:32–33.

8:5 Israelin kansa halusi lähteä mukautumaan muiden kansojen mukaiseksi. Tämä on varoittava esimerkki Jumalan seurakunnalle, Rm 12:2.

8:6 Miehet puhuivat suorasukaiseen tyyliin Samuelille, mutta siitä Samuel ei pahoittanut mieltään. Samuel pahoitti mielensä vaatimuksesta saada kuningas, koska muillakin kansoilla on semmoinen. Hän ei kuitenkaan ruvennut kiistelemään asiasta vaan kääntyi rukouksessa Herran puoleen.

Vrt Daavid, Ps 109:4, 142:1.



- 8:7 Israelilla on ollut 7 (tai 8 tai 9) kuningasta laskutavasta riippuen:
- 1) Herra, jonka Israel nyt hylkäsi olemasta kuningas, 1Sm 8:7,
  - 2) Saul, joka oli tottelematon ja jonka Herra hylkäsi olemasta kuningas, 1Sm 15:10–23,
  - 3) Iisboset, joka murhattiin, 2Sm 2:8–10, 4:1–12,
  - 4) Daavid, joka oli Jumalan valitsema kuningas ja esikuva Messias-kuninkaasta, 1Sm 16:11–12, 2Sm 5:1–3,
  - 4B) Absalom, joka kapinoi isäänsä Daavidia vastaan ja julistautui kuninkaaksi, 2Sm 19:11,
  - 4C) Adonia, joka yritti tehdä itsestään kuninkaan, 1Kn 1:5s,
  - 5) Salomo, joka lankesi seuraamaan muita jumalia, 1Kn 1:28–40, 11:1–13,
  - 6) Rehabeam, joka ajoi valtakunnan hajaannukseen, 1Kn 12:1–16,
  - 7) Jeesus Kristus, joka on luvattu Messias-kuningas, Mt 2:2, Jh 1:49.

- 8:11 Juoksu on kävelyn jälkeen toinen ihmisen perusliikuntamuoto.  
Verbi <ruuts> (103x) = juosta, rientää: esim. 2Sm 18:19s, Ps 119:32, Snl 18:10.  
Nykyään poliitikot hankkivat itselleen ns. perässähiihtäjiä, ennen vanhaan edelläjuoksijoita, 2Sm 15:1, 1Kn 1:5.  
Tässäkin suhteessa Herramme Jeesus on todellinen edelläjuoksija, Hpr 6:20.

- 8:15 Kymmenykset, jotka ovat pyhä lahja Herralle, 3Ms 27:30–32, piti antaa leeviläisille, 4Ms 18:21–28. Nyt tulee rinnalle toinen kymmenysten ottaja, kuningas hoveineen.

- 8:20 Kaikkien kansojen armeijoissa painotetaan, ettei armeija ole demokraattinen yhteisö, vaan yksi mies, osaston johtaja, päättää koko osaston toiminnasta ja kohtalosta, Ja jos tuo johtaja on taitamaton, ymmärtämätön tai vielä pahempaa mieluinen, hän saattaa koko osaston tuhoon tai ainakin suuriin tappioihin. Sen tuli Israelinkin ajan myötä kokemaan, kun he hylkäsivät Herran olemasta kuninkaanaan. Uudessa liitossa Herran omat, varsinkin evankeliumin työntekijät, ovat Herran Jeesuksen Kristuksen sotilaita, 2Tm 2:3. Herra itse johtaa hengellistä sodankäyntiä ja antaa sotilailleen taisteluvärustuksen, Ef 6:10–20.
- 8:17 Olisi parempi olla Jumalan palvelija kuin ihmisten orja, Rm 8:15, 1Kr 7:23, Gal 5:1.
- 8:20 Israel halusi olla niin kuin muutkin kansat, siksi piti saada kuningas. Tämä oli paha virhe, sillä Herra oli erottanut Israelin omaksi erityiseksi kansakseen, jonka keskuudesta tulisi Messias-kuningas. Myöhemmin asia kääntyi pääläelleen, kun kansa huusi: Ei meillä ole kuningasta vaan keisari, Jh 19:12–16. Tämä on esikuvallista: Paavali varoitti uskovia mukautumasta tämän maailmanajan mukaan, Rm 12:1–2.
- 9:3 Israel saisi mitä halusi, ulkoisesti komean ja inhimillisesti päätään muita pitemmän kuninkaan, joka tulisi pitämään kansaa kurissa, jae 17. Suuria kansanjoukkoja on paljon helpompi hallita kurilla ja pelolla kuin armolla ja rakkaudella. Herra Jeesus hallitsee seurakuntaansa jälkimmäisellä tavalla.
- 9:5 Verbi <daa'ag> (7x) = 1. ahdistua, olla huolissaan, 2. pelätä: 1Sm 9:5; 10:2; Ps 38:19; Jes 57:11; Jer 17:8; 38:19; 42:16.

- 9:6 Herran antama sanoma totetutuu varmasti, Hab 2:3, mutta ihmisten puheet ehkä.
- 9:17 Verbin <'aatsar> (46x) merkityskenttä on laaja, mutta sen perusmerkitys on: estää, pidätellä, sulkea, pitää eristettynä → pitää kurissa/ ojennuksessa, hallita. Ks. jae 3.
- 9:21 Tutki: tämän Saulin ja myöhemmän Saulin, kreik. Saulos, eli Paavalin itsetunto.
- 9:23 Tuo kappale oli tarkoitettu tiettyä kallisarvoista tarkoitusta varten. Sen vuoksi sitä ei suinkaan nostettu julkisesti ihailtavaksi, vaan syrjään odottamaan oikeaa hetkeä.  
Vrt 2Kn 4:4.
- 10:1 Verbi <naašaq> (32x) = suudella: 1Ms 27:26–27; 29:11,13; 31:28; 32:1; 33:4; 41:40; 45:15; 48:10; 50:1; 2Ms 4:27; 18:7; Rut 1:9,14; 1Sm 10:1; 20:41; 2Sm 14:33; 15:5; 19:40; 20:9; 1Kn 19:18,20; Job 31:27; Ps 2:12; 85:11; Snl 7:13; 24:26; Ll 1:2; 8:1; Hes 3:13; Hos 13:2.  
LXX:n vastine <fileoo> esiintyy UT:ssa jakeissa Mt 26:48, Mk 14:44 ja Lk 22:47.  
Sana <fileema> (9x) = suudelma: Snl 27:6; Ll 1:2; Lk 7:45; 22:48; Rm 16:16; 1Kr 16:20; 2Kr 13:12; 1Ts 5:26; 1Pt 5:14.
- 10:2 Tämä on samalla esikuvallista viitaten Messiaaseen.  
Jeesus antoi saman tapaisen tunnusmerkin opetuslapsilleen, Mk 14:3, Lk 22:10.
- 10:3 Taaborin tammi = <'elon tabor> oli benjaminilainen paikkakunta, joka sijaitsi Beetelin eteläpuolella Raakelin haudan ja Gibeon välillä.

- 10:5 Olla hurmoksissa: hepr verbi <naabaa’> (115x) tarkoittaa profeetallisessa tilassa Hengen vaikutuksen alaisena olemista, samoin LXX:n vastine <profeeteuoo> (28x UT:ssa), esim. Apt 10:10, 19:6, 22:17.
- 10:6 Jumalan Pyhä Henki voi muuttaa ihmisen sisintä myöten, niin ettei hän enää ole entisen kaltainen. Näin syntisestä voi tulla Jumalan lapsi uudestisyntymisen kautta, Jh 3:1–21.
- 10:7 Tämä on hyvä kehoitus jokaiselle kristitylle tänäkin päivänä. Jumalalla on suunnitelma ja elämäntehtävä jokaiselle lapselleen.  
Jumala on sinun kanssasi: 1Ms 21:22; 48:21; 2Ms 18:19; 4Ms 23:21; 5Ms 2:7; 20:1; Jos 1:17; 1Sm 10:7; 1Kn 8:57; 1Ak 17:2; 22:18; 28:20; 2Ak 1:1; 15:9; 36:23; Esr 1:3; Sak 8:23.  
Yksi Messiaan nimistä, Immanuel, tarkoittaa: Jumala meidän kanssamme. Ja Jeesus lupasi olla meidän kanssamme joka päivä, Mt 28:20.
- 10:9 Jumala muutti Saulin sydämen heti tämän keskustelun jälkeen.
- 10:10 Vähän myöhemmin edellisen jälkeen Saul joutui hurmoksiin.
- 10:11 Nykyäänkin monet ihmettelevät uskoon tulleesta ihmisestä, mikä häneen on tullut, kun näkevät elämän ja sydämen muutoksen, jonka Jumalan Pyhä Henki on vaikuttanut tuossa ihmisessä.  
Jotkut pahansuopaiset jopa väittävät, että ihminen tulee hulluksi, kun kääntyy seuraamaan Jeesusta.  
Vrt. Mk 5:1–20.

- 10:24 Inhimillisesti kaikki näytti hyvältä, paras mies kansasta oli valittu kuninkaaksi. Ongelma oli se, ettei oltu Jumalan tahdon vaan sallimuksen tiellä.
- 10:26 Jumala kosketti noiden satureiden sydämiä, ja niin he halusivat palvella uskollisesti Herraa ja kuningasta.
- 10:27 Saul ymmärsi olla vaiti silloin, kun kelvottomat miehet halveksivat häntä, eivätkä osoittaneet hänelle jo virka-  
asemansa puolesta kuuluvaa kunnioitusta. He olivat tyhmiä miehiä, mutta Saul ymmärsi olla viisaampi.  
Ks 2Kn 2:3, Jer 28:11.
- 11:1 Nimi <naachaaš> merkitsee (myrkky)käärmettä.  
Ks 4Ms 21:6.
- 11:2 Puhkaista = sm: kaivaa irti, repäistä pois.
- 11:5 Saul ei karttanut peltotöitä vaikka oli jo kuningas.
- 11:6 Herran pelko on pahan vihaamista, Snl 8:23, joten Jumalan Henki voi sytyttää vihan pahaa vastaan.  
Vrt Mk 3:5, kun Jeesus katsoi vihaisena vastustajiinsa, murheellisena heidän sydämensä paatumuksen tähden.
- 11:7 Herran pelko vaikutti kansassa yksimielisyyden.  
Vrt Tm 20:1,8,11; 1Sm 11:7; 2Sm 19:15; Esr 3:1; Neh 8:1.  
Yksimielisyydessä on voimaa, varsinkin hyvässä:  
1Ak 12:33,38; 2Ak 30:12; Sef 3:9; Apt 1:14; 2:46; 4:24;  
5:12; 8:6; 15:25; Rm 12:16; 15:5,6; 1Kr 1:10; Fil 1:27; 2:2;  
4:2; 1Pt 3:8,  
mutta myös pahassa: Jos 9:2; Ps 83:5; Apt 18:12, Ilm 17:17.

- 11:10 Aikamoinen lupaus ammonilaisille. He vain eivät tienneet, mitä se tarkoitti käytännössä.
- 11:11 Tapahtui ns. täydellinen hajaannus (vrt. diskreetti topologia).
- 11:12 Kansa oli nyt niin voitonhuumassa, että olisi halunnut saman tien jatkaa ja suorittaa ns. sisäisen puhdistuksen.  
Siunausten jälkeen inhimillistä ihmisluontoa vaanivat seuraavat vaarat:
- muiden puhdistaminen pois kansasta, 1Sm 11:12,
  - muiden syrjiminen, 1Sm 30:18–25,
  - masennus, 1Kn 18:36 – 19:14
- 11:13 Saul ymmärsi, että nyt on pelastuksen päivä, ei suinkaan koston aika.
- 11:14 Ajan myötä monikin asia tarvitsee uudistamista: 1Sm 11:14; 2Ak 15:8; 24:4, 12; Job 10:17; Ps 51:12; 103:5; 104:30; Jes 61:4; Val 5:21.  
Uudessa liitossa meitä kehoitetaan uudistumaan hengellisesti sisäisen ihmisen puolesta: Rm 12:2; 2Kr 4:16; Ef 4:23; Kol 3:10; Tt 3:5, kun taas ulkonainen ihmisemme rappeutuu ja se uudistaa vaivoja: 2Kr 4:16; 1Tm 5:23.  
Epätoivoissaan Job luuli, että Jumala uudistaa hyökkäyksiään häntä kohtaan, Job 10:16–17.
- 11:15 Saul oli kuninkaana n. 1050–1010 eKr.
- 12:2 Johtaa teitä = sm: kulkee teidän edellänne.
- 12:11 Bedan voi olla joku tuomareista, jota ei ole mainittu muualla Raamatussa. Hepr. sana voidaan lukea myös <bedaan> = Daanissa, jolloin ilmeisesti tarkoitetaan daanilaista Simsonia. Toinen vaihtoehto on, että Bedan (VT 1933) on ilmeisesti

MT:iin tullut jäljennösvirhe.

LXX:ssa ja syyrialaisessa käännöksessä tässä on Baarak (VT 1992, 1993, NIV).

- 12:17 Nisunleikkuun eli vehnänkorjuun aikana huhti-toukokuussa ei esiintynyt sateita.
- 12:21 Verbi <jaa'al> (23x) = hif: 1. auttaa, hyödyttää, olla hyödyksi, 2. saada hyötyä: 1Sm 12:21; Job 15:3; 21:15; 30:13; 35:3; Snl 10:2; 11:4; Jes 30:5,6; 44:9,10; 47:12; 48:17; 57:12; Jer 2:8, 11; 7:8; 12:13; 16:19; 23:32; Hab 2:18.
- 12:22 Tämä on esikuvallista ja ennustus, joka toteutuu Kristuksessa, kun uskoon tulleista ihmisistä tulee Jumalan kansa eli Jumalan Israel.
- 12:23 Samuel pysyi uskollisesti Jumalalta saamassaan tehtävässä loppuun asti. Samoin tekivät muutkin profeetat, mm. Mooses ja Jeremia. Samoin Uudessa liitossa apostolit ja monet muutkin. Niin tulee meidänkin tehdä.
- 13:1 Hепreankielinen teksti ei mainitse Saulin ikää. Luku 30 v. (VT 1992) perustuu Septuagintan käännökseen.
- 13:4 Verbi <baa'aš> (18x) = qal: haista pahalle, löyhkätä, nif: tulla haisevaiseksi, joutua jnk vihoihin, hitp: joutua jnk vihoihin, hif: 1. saada haisemaan, 2. alkaa haista, 3. saattaa vihoihin jnk kanssa: 1Ms 34:30; 2Ms 5:21; 7:18,21; 8:10; 16:20,24; 1Sm 13:4; 27:12; 2Sm 10:6; 16:21; 1Ak 19:6; Ps 38:6; Snl 13:5; Srn 10:1; Jes 30:5; 50:2.
- 13:5 Ilmaus <ke(ha)chool> (10x) = kuin hiekkaa, lukematon määrä: 1Ms 22:17, 32:13, 41:49; Jos 11:4; Tm 7:12; 1Sm 13:5; 2Sm 17:11; 1Kn 4:20; 5:9; Job 29:18; Ps 78:27,

Jes 10:22, 48:19; Hos 2:1, Hab 1:9.

Ks. myös Rm 9:27, Hpr 11:12, Ilm 20:8.

Hiekka on myös painavaa: Job 6:3, Snl 27:3, mutta kestäväksi perustukseksi siitä ei ole, Mt 7:26.

- 13:6 Nyt alkoi näkyä se, mihin Herran johdatuksesta luopuminen ja siirtyminen kuningasvaltaan johtaa: hätä, ahdistus, pelko ja hajaannus.
- 13:8 Saul luotti enemmän kansan voimaan kuin Jumalan johdatukseen. Hänen olisi pitänyt muistaa, että Herra antoi voiton Gideonin joukolle, jota oli vain 300 miestä.
- 13:9 Saul ylitti valtuutensa. Vaikka hän oli kuningas, hänellekin oli asetettu rajansa Herran edessä.
- 13:11 Saul heitti syyn Samuelin hartioille: sinä et tullut määräämään tänne. Ehkä tässä on meille kaikille opetus siitä, ettei pidä olla liian tiukka ja jämpä toisten suhteen. Ei meistä kukaan pysty elämässä tekemään kaikkea jämpästä suunnitelmien mukaan, miksi vaatia sitä muilta.
- 13:13 Samuel ilmoitti jo tässä vaiheessa, ettei Saulin kuninkuus ole pysyvää laatua, vaan Herra korvaa hänet mielensä mukaisella miehellä, joka tuli olemaan Daavid. Saulin olisi nöyrästi pitänyt tyytyä osaansa.
- 13:21 Tutkain oli teräväkärkinen sauva, jolla kyntömies ohjaili vetojuhtiaan. Vrt Apt 26:14, 1Kr 15:55–56, Srn 12:11. Kaksi kolmannessekeliä = <pim> (1x) on arkeologisissa kaivauksissa löydetty painomitta.
- 13:22 Ei ihme, että Israelin sotaväki oli peloissaan, kun heillä ei ollut miekkoja eikä keihäitä, paitsi Saulilla ja Joonatanilla.



Se ei kuitenkaan estänyt Herraa antamasta Israelille voittoa,  
1Sm 14:6–23.

14:6 Sana <ma‘atsoor> (2x) = este, rajoitus, hillintä: 1Sm 14:6 ja  
Snl 25:28.

Se tulee verbistä <‘aatsar> (46x) = estää, estellä, pidättää,  
pidätellä.

Meille ihmisille on asetettu rajat ja esteet, mutta Herralla ei  
ole esteitä tehdä, mitä hän tahtoo.

Tutki tarkemmin: Jumala hillitsee vihansa kärsivällisesti,  
Jes 42:14, 2Pt 3:9, mutta pelastuksen suhteen mikään ei estä  
häntä, Hpr 10:36–38.

Samoin ihmisen rajat ja esteet, Apt 15:36–41, 16:6–8,  
17:26–27.

14:7 Joonatanin aseenkantaja oli todella luotettava mies. Sellaisia  
tarvitaan nykyäänkin hengellisessä sodankäynnissä eli  
evankeliumin työssä.

14:13 Herra kaatoi filistealaiset Joonatanin edessä. Vrt. Jh 18:3–6.  
Verbin <muut> (834x) = kuolla, polel-muoto <mooteet>  
(9x) = tappaa, surmata: Tm 9:54; 1Sm 14:13; 17:51;  
2Sm 1:9,10,16; Ps 34:22; 109:16; Jer 20:17.

14:15 Jumalan (lähettämä) kauhu, vrt 1Ms 35:5, 1Sm 11:7,  
2Ak 14:14, 17:10, 20:29.

14:18 Arkki/ arkku (VT 1933, LLL) on arveltu mahdollisesti  
olevan MT:iin syntynyt jäljennösvirhe. LXX:n mukaan  
kyseessä oli kasukka (VT 1993) eli efodi (VT 1992, NIV).

14:20 Koska israelilaisilla ei ollut miekkoja, Herra käytti  
filistealaisten miekkoja heitä itseään vastaan. Kaatuneilta

israelilaiset saivat sitten miekat käyttöönsä, jolloin takaa-ajo helpottui.

- 14:21 Filistealaisten päälliköt muistivat tämän tapahtuman myöhemmin, eivätkä luottaneet Daavidiin ja hänen joukkoihinsa, 1Sm 29:1–11.  
Historiasta voi oppia yhtä ja toista.
- 14:22 Arkailevat miehetkin uskalsivat lähteä taisteluun, kun näkivät, että Herra antaa voiton Israelille.
- 14:24 Saul toimi tässä tyhmästi: paasto on hyödyllinen kun se yhdistetään rukoukseen Herran edessä, mutta tuossa rasittavassa taistelutilanteessa se oli vain haitaksi. Eikä Herran kansalle pidä ruveta lausumaan kirouksia vaan siunauksia.
- 14:26 Nämä miehet eivät vieneet kättään suuhunsa pelon takia. Joillakin syynä on laiskuus, Snl 26:15.
- 14:27 Hunaja virkisti hetkessä Joonatania. Leipä vahvistaa sydäntä pidemmälläkin aikavälillä, Ps 104:15, mutta sen puute heikentää, Ps 102:5, niin kuin nähtiin tässäkin tilanteessa.
- 14:29 Verbi <‘aakhar> (14x) = saattaa eristyksen, syöstä onnettomuuteen, nif: 1. tuhoutua, 2. yltyä (negatiivisessa mielessä): 1Ms 34:30; Jos 6:18; 7:25; Tm 11:35; 1Sm 14:29; 1Kn 18:17–18; 1Ak 2:7; Ps 39:3; Snl 11:17,29; 15:6,27.  
Jumalattomuus, armottomuus ja jopa ajattelemattomuus saattavat syöstä onnettomuuteen ja turmioon.
- 14:32 Syödä lihaa verineen/ josta veri on laskematta: 3Ms 19:26; 1Sam 14:32–34; Hes 33:25, vrt Apt 15:29, 21:25.  
Tämä kielto sitoo myös Uuden liiton uskovia.

- 14:33 Saul syytti kansaa uskottomuudesta Herran lakia vastaan, vaikka oli itse aiheuttanut tilanteen. Syyttäminen on ihmisluonnolle paljon helpompaa kuin vastuun ottaminen omista tyhmyyksistään.
- 14:35 Vasta tässä vaiheessa Saul rakensi ensimmäisen alttarinsa Herralle. Hänen rukouselämänsä ei ollut alunperinkään kunnossa.
- 14:39 Tyhmyksiensä jatkoksi Saul lausuu tyhmimmän lauseen, minkä tuohon tilanteeseen voi keksiä.  
Vrt. Ruubenin lause, 1Ms 42:37, joka ylitti tyhmyydessään Saulinkin lauseen.
- 14:41 Ks. 2Ms 28:30.
- 14:43 Ehkä Joonatan ajatteli sisimmässään, että tässä kaikessa on ollut väkevä Jumalan johdatus ja toisaalta inhimillinen hullunmylly, joten paras täältä on lähteäkin Herran luo. Samanlainen ajatus oli myöhemmin apostoli Tuomaalla, Jh 11:7–16.
- 14:44 Vannotus: Jumala rangaiskoon... (10x): 1Sm 3:17; 14:44; 25:22; 2Sm 3:9,35; 19:14; 1Kn 2:23; 19:2; 20:10; 2Kn 6:31. Saulin uhkaus oli aivan mieletön, surmata oma poikansa.  
Vrt 1Ms 42:37, Tm 11:30–31.  
Valta ja tyhmyys eivät sovi yhteen.  
Uudemmallalla ajalla tämä tunnetaan ns. Bobrikovin lauseena.
- 14:45 Voitto = <ješuu‘aah> (78x) = pelastus, apu, voitto, viittaa Messiaaseen.  
Interjektio <chaaliilaah> (21x) = ei tule kuuloonkaan, pois se, ei ikinä: 1Ms 18:25; 44:7, 17; Jos 22:29; 24:16;

1Sm 2:30; 12:23; 14:45; 20:2, 9; 22:15; 24:7; 26:11;  
2Sm 20:20; 23:17; 1Kn 21:3; 1Ak 11:19; Job 27:5; 34:10.  
Vrt. Lk 20:16 (<mee genoito>).  
Kansalla oli tervettä järkeä ja jumalanpelkoa.  
Varmaan tästä on saanut alkunsa poliittinen iskulause: kyllä  
kansa tietää!

14:46 Huonosti johdettu sotaretki loppui kuin kanan lento.

14:47 Näin eräissä vanhoissa käännöksissä (LXX, Vulgata,  
Peshitta). Hepr.  
BHS teksti: tuomitsi, saattoi syyllisiksi, tai:rankaisi.  
Kyseessä on hepr sanan yhden kirjaimen erosta, joko  
<reesh> tai <waaw>, jotka alkuperäisessä tekstissä ovat  
voineet sekaantua toisiinsa.

14:48 Verbi <šaasaah> (11x) = ryöstää: Tm 2:14,16; 1Sm 14:48;  
23:1; 2Kn 17:20; Ps 44:11; Jes 10:13; 17:14; 42:22;  
Jer 50:11; Hos 13:15.  
Jumalan tahdon vastaisella tiellä ryöstäjät tulevat  
toimittamaan Jumalan säättämää rangaistusta.  
Mutta ryöstäjillekin tulee ajallaan tuomio.  
Paras lääke ryöstäjiä vastaan on kääntyä Herran puoleen.

14:49 Ahinoam oli synnyttänyt Saulille viisi lasta.  
Vrt. Lootin tyttäret, 1Ms 19:31:  
vanhempi tytär = <bekhiiraah> (6x) = esikoinen (fem.),  
esikoistytär,  
nuorempi tytär = <tse'iiraah> (22x) = vähäinen, pieni,  
heikko, nuori.  
Mutta tässä jakeessa on <qaatoon> = pieni, nuori.  
Miikal oli nuorempi ja pienempikin, mutta ei vähäisempi.

Päinvastoin, hänellä oli itsetuntoa ja pahaa sisua liian kanssa, 2Sm 6:16–23.

- 14:50 Saulin vaimo Ahinoam oli synnyttänyt Saulille yhteensä viisi lasta, joten voisi ajatella, että hän oli pysynyt uskollisesti miehensä rinnalla. Hänestä ei kerrota tämän enempää paitsi Saulin törkeä maininta vaimostaan ja Joonatanin äidistä, 1Sm 20:30. Olipa Saulilla otsaa sanoa häntä säädyttömäksi naiseksi.

Abnerin suku oli ilmeisesti vakaata mutta mielikuvituksetonta, mikäli voidaan päätellä nimien valinnasta: hepr teksti sanoo sotapäällikön olleen nimeltään <'abneer ben-neer> = sm: Neerin isä, Neerin poika. Eli nimi Neer esiintyy kolmessa sukupolvessa peräkkäin. Hyvä puoli on, että tuo kantanimi Neer tarkoittaa valoa. Vrt. Lk 1:59–63.

- 15:3 Saul jätti toteuttamatta tämän Herran käskyn, joka kohdistui Amalekiin. Myöhemmin hän luopumuksen tilassa teki saman teon, mutta kohdisti sen Herran pappeihin, 1Sm 22:19. Esikuvallisesti Amalek kuvaa meidän vanhaa ihmistämme eli lihallista mieltämme, mutta pappeus on Jumalan kansan Herralta saama hengellinen asema ja tehtävä, 1Pt 2:9. Ihmisen lihallinen mieli, varsinkin jos lankeemuksen tilassa, vääntää Herran käskyt pääläelleen. Sitä viisautta onkin maailma täynnä, Jk 3:15.

- 15:6 Ystävällisyys on Hengen hedelmä, Gal 5:22, ja sillä on siunaus. Niin tässäkin tapauksessa.

- 15:8 Agag ja Amalek, tutki tarkemmin!

- 15:9 Sana <meeitab> (6x) = paras osa: 1Ms 47:6,11; 2Ms 22:4; 1Sm 15:9,15.
- 15:11 Vrt 1Ms 6:7, Jer 42:10. Tutki verbijuuri <nchm>.
- 15:12 Muistomerkki: 5Ms 16:22, 2Sm 18:18, Jes 19:19, 56:5.  
Monet ihmiset ovat halunneet ja haluavat nykyäänkin, että heistä jää jokin muistomerkki tuleville sukupolville.  
Uskovaisille se on tarpeetonta, sillä tärkeintä on, että meidän nimemme on kirjoitettu Karitsan elämänpöytäkirjaan, Lk 10:20, Ilm 3:5, 21:27.
- 15:15 Saul sanoi: Herralle, sinun Jumalallesi, mutta ei: Herralle, minun Jumalalleni.  
Saulilta puuttui omakohtainen jumalasuhde.  
Saul tiesi tunnossaan, ettei ollut toteuttanut Herran käskyä, mutta syy oli kun kansa säästi parhaat eläimet.
- 15:16 Lopeta/ herkeä/ anna olla!  
Kyseessä on verbin <raapaah> (46x) hif'il-muodon imperatiivi (9x): 5Ms 9:14; Tm 11:37; 1Sm 11:3; 15:16; 2Sm 24:16; 2Kn 4:27; 1Ak 21:15; Ps 37:8; 46:11.
- 15:18 Hengellisessä mielessä Amalek on esikuva kristityn vanhasta luonnosta, lihallisesta mielestä. Se ei peri Jumalan valtakuntaa vaan uusi luomus Kristuksessa.
- 15:19 Saul laittoi vastuun kansan harteille, mutta Samuel sanoi suoraan: Sinä syöksyit saaliin kimppuun.
- 15:20 Saul ei tunnustanut tekojaan ja katunut niitä vaan yritti puolustella itseään ja vierittää syyn edelleen kansan niskoille. Sellainen asenne ei onnistu Herran edessä. Ihminen voi pettää muita ja jopa itseään, mutta ei Jumalaa.

Saul yritti esittää Agagin säästämisen ansionaan, vaikka se oli nimenomaan Herran käskyn vastainen teko. Efesoksessa uskoon tulleilla oli toisenlainen mielenlaatu, Apt 19:18–20.

- 15:21 Saulilla ei ollut omakohtaista suhdetta Herraan, hän puhui Samuelin Jumalasta.
- 15:22 Tämä viittaa esikuvallisesti Uuteen liittoon, Mt 9:12–13, 12:7–8. Uskon kuuliaisuus on parempi kuin lakien noudattaminen.
- 15:23 Kotijumalat = <teraafim> (15x): 1Ms 31:19, 34,35; Tm 17:5; 18:14,17–20; 1Sm 15:23; 19:13,16; 2Kn 23:24; Hes 21:26; Hos 3:4; Sak 10:2.  
Herra ei hylännyt Saulia kokonaan pois kansastaan vaan olemasta kuninkaana. Saulin olisi pitänyt nöyryä Herran edessä ja luopua asemastaan, mutta hän ei tahtonut, vaan halusi pitää kiinni asemastaan. Tässäkin hän toimi Jumalan tahtoa vastaan. Sen jälkeen alkoivatkin vaikeudet hänen elämässään.
- 15:24 Nyt Saul tunnusti pelänneensä kansaa enemmän kuin Herraa. Vrt Snl 29:25.
- 15:25 Saul pyysi syntiään anteeksi Samuelilta. Herran edessä hänen olisi pitänyt nöyryä katumukseen.
- 15:28 Lihalliselle mielelle ei ole ollenkaan mieluista kuulla, että Herra on valinnut tilallesi toisen, joka on sinua parempi.
- 15:30 Omituinen synnintunnustus: olen tehnyt syntiä, mutta suo minulle se kunnia, että... Saulin mielenlaatu ei ollut oikea, hän ei halunnut nöyryä Herran edessä vaan pitää kiinni kunniastaan kansan edessä. Hänen olisi pitänyt luopua

asemastaan kuninkaana ja etsiä Herran tahtoa omassa elämässään.

- 15:31 Samuel antoi periksi, mutta tekikö hän siinä virheen?
- 16:2 Saulin sydän oli jo nyt kovettunut niin, että Samuelkin sai pelätä häntä henkensä puolesta.
- 16:4 Beetlehemien kaupungin vanhimmatkin tiesivät, että nyt oli jotakin pahasti vialla.
- 16:7 Me ihmiset arvioimme toisiamme ensisijaisesti ulkoisten seikkojen perusteella, mutta Jumala näkee sydämen: ihmisen koko persoonallisuuden, ajatusmaailman ja sen vaikuttimet ja pyrkimykset.  
Tähän arviointi virheeseen erehtyivät:  
a) profeetta Samuel, 1Sm 16:7,  
b) Daavidin vanhin veli Eliab, 1Sm 17:28,  
c) filistealainen Goljat, 1Sm 17:42–44.  
Uudessa liitossa Paavali neuvoi Korintin kristittyjä, ettemme tunne ketään enää lihan mukaan, 2Kr 5:16.
- 16:12 Daavid oli nuoruudessaan verevä, 1Sm 17:42, mutta vanhuudessa tilanne oli päinvastainen, 1Kn 1:1–4.  
Toinen verevä mies jo syntyessään oli Eesau, 1Ms 25:25.  
Mooses oli voimissaan vielä elämänsä viimeisinä päivinä 120-vuotiaana, 5Ms 34:7.  
Raakel oli kaunis ulkonäöltään, mutta Leealla oli lempeät silmät, 1Ms 29:17. Samoin Laulujen laulussa morsiamella oli kauniit silmät, Ll 1:15, 4:1.
- 16:13 Verbin <tsaalach> (65x) qal (25x) eräs merkitys on: vaikuttaa voimakkaasti, tulla suurella voimalla, vallata, joka



esiintyy jakeissa: Tm 14:6,19; 15:14; 1Sm 10:6,10; 11:6; 16:13; 18:10.

Kun Herran Henki valtasi Daavidin ja Saulin, siinä oli merkittävä ero: 1Sm 10:10, 16:13.

- 16:14 Verbi <baa‘at> (16x) = nif: joutua pelon valtaan, olla kauhuissaan, pi: kauhistuttaa, pitää kauhun vallassa: 1Sm 16:14,15; 2Sm 22:5; 1Ak 21:30; Est 7:6; Job 3:5; 7:14; 9:34; 13:11,21; 15:24; 18:11; 33:7; Ps 18:5; Jes 21:4; Dan 8:17.

Ihmiset voivat joutua kauhun valtaan aivan päinvastaisista syistä: toisaalta Saul ja Haaman, ja toisaalta Job, Jesaja, Daavid ja Daniel.

- 16:22 Hän miellyttää minua = sm: hän on saanut armon/ suosion minun silmissäni.

- 17:4 Hepr teksti sanoo: 6 kyynärää ja vaaksa, mutta LXX: 4 kyynärää ja vaaksa.  
Tietojen välillä ei välttämättä ole ristiriitaa, koska LXX:n tieto on myöhempi ja mitattu ilmeisesti Goljatin kyynärällä, joka oli luonnollisesti pidempi kuin israelilaisten kyynärä. Tuon mittauksen Daavid pystyi tekemään vasta sen jälkeen, kun Goljat lyöty maahan.

- 17:5 Tämä vaskikypärä ei riittänyt suojaamaan Goljatia, joka taisteli Jumalaa vastaan, mutta pelastuksen kypärä suojaa Herran omia, Ef 6:17, 1Ts 5:8, Jes 59:17.  
Tämä haarniska ei riittänyt suojaamaan Goljatia niin kuin ei myöhemmin Israelin kuningasta, 1Kn 22:34, mutta vanhurskauden, uskon ja rakkauden haarniska suojaa Herran omia, 2Ak 18:33. Ef 6:14, 1Ts 5:8, Jes 59:17.

- 17:7 Goljatin kilpi oli niin suuri, että tarvittiin yksi mies sitä kantamaan edellä. Silti se auttanut. Herran omilla on parempi kilpi, joka suoja, Ef 6:16, Ps 5:12–13, 35:1–3, 91:4.
- 17:8 Goljat oli eräässä mielessä reilu soturi, hän ei halunnut turhaan tapattaa sen enempää israelilaisia kuin omia nuoria miehiä. Asia olisi voitu ratkaista yhdellä kaksintaistelulla. Tässä olisikin oppimista nykyisille omasta mielestään suurille sotapäälliköille ja kansanjohtajille.
- 17:10 Tässä on ns. filistealaisen avioliitto-opin naisideologia, jota jotkut naiset yhä vieläkin noudattavat: Antakaa minulle mies, niin että voimme taistella!  
Se on huono lähtökohta avioliitolle.  
Kaiken lisäksi tämän naisellisen näkökulman avioliittoon huusi julki miehistä suurin ja maskuliinisin.  
Vrt Tm 14:15, 15:6.
- 17:16 Ison ja painavan miehen raskaine varusteineen oli helpointa esiintyä viileämpään aikaa vuorokaudesta, keskipäivä olisi ollut hänelle tukalaa aikaa. Goljat ei ollut mitenkään äkkipaikainen ja -syttyinen mies vaan pikemminkin hän kärsivällisesti nautiskeli Israelin sotajoukon häpäisemisestä.
- 17:20 Sanat <ma‘agal> homonyymit 1 (3x) ja 2 (13x): tutki!
- 17:23 Taisteluriveistä (qeree, tarkoittaa lukutapaa), luolista (ketiiv, tarkoittaa kirjoitettua tekstiä).
- 17:28 Pahan sisusi = sm: sydämesi pahuuden. Vrt Ps 64:7.  
Vanhimmalla veljellä ei ollut kovin korkea käsitys nuorimmasta veljestä. Hän tunsu Daavidin pelkästään lihan puolesta, mutta ei nähnyt sydäntä. Toisaalta tämä osoittaa,

ettei Daavid suinkaan ollut mikään helppo luonne, vaan oli oppinut veljessarjan nuorimpana pitämään puolensa. Varsinaista veljesyhteyttä, jota kyllä esiintyy nykyäänkin erinäisissä uskonnollisissa piireissä. Vrt 2Kr 5:16, 1Sm 18:1.

- 17:32 Ihmisen elämässä masennukselle voi olla hyvin monia erinäisiä ja vaikeasti tunnistettavia syitä, mutta tässä Daavid lausuu rohkeasti, että tuon jättiläismäisen vihollisen takia kenenkään ei tarvitse masentua.
- 17:33 Inhimillisesti katsottuna asia oli juuri niin kuin Saul sanoi.
- 17:35 Daavidilla oli oikea paimenen sydän: hän oli lempeä ja suojeleva lampaita kohtaa, mutta julman rohkea petoja kohtaan. Hänellä oli käytännön elämän antamaa taistelukokemusta. Luonteeltaan hän oli poikkeuksellisen rohkea, eikä vanhimman veljen luonnekuvaus Daavidista ollut tuulesta temmattu.
- 17:37 Daavid antoi voitoistaan kunnian Jumalalle.
- 17:39 Saul oli päättään pidempi muuta Israelin kansaa, 1Sm 9:2, 10:23, joten ei ihme, ettei Daavid voinut käyttää Saulin tamineita. Silti Saulkin oli niin kuin muutkin Israelin miehet Goljatin rinnalla vain ”heinäsirkkoja”, vrt 4Ms 13:28–33.
- 17:42 Daavid oli nuoruuden kukoistuksessaan, 1Sm 16:12,18, 17:42, ja hänellä oli puhdas sydän, Snl 15:13, Ps 149:4. Goljat oli ilmeisen karski ja ruma mies, joka halveksi nuoruuden kauneutta ja puhtautta.
- 17:43 Kiroilemisen taidon Goljat osasi hyvin, niin kuin monet miehet, joilla on väärä käsitys miehisyydestä. Väärä käsitys miehisyydestä voi muuttua oikeanlaiseksi, kun

ihminen kohtaa Jeesuksen Kristuksen.

Hyvä esimerkki tästä on Saulus Tarsolainen, josta tuli Paavali.

- 17:45 Goljatin suurin erehdys oli se, ettei hän taistellut Israelia vaan Israelin Jumalaa vastaan. Se koitui hänen tuomiokseen.
- 17:46 Verbin <saagar> (91x) = 1. sulkea, 2. ajaa umpikujaan, pi‘el-muoto: <siggar bejaad> (4x) = antaa/ luovuttaa/ jättää jnk käsiin: 1Sm 17:46; 24:19; 26:8; 2Sm 18:28.  
Herran vihollisen Goljatin Daavid oli valmis surmaamaan, mutta ei langennutta kuningasta Saulia eikä kapinoivaa poikaansa Absalomia.  
Filistealaisia sotilaita varmaan huvittivat nämä Daavidin puheet, että kohta pedot syövät heidän ruumiinsa, mutta kohta hymyt hyytyivät.
- 17:51 Tässä tulee ilmi vanhan liiton ja uuden liiton ajan periaatteellinen ero: Daavid otti miekan tupesta ja katkaisi vihollisen kaulan. Uuden liiton välimies Jeesus käski Pietaria panna miekkansa tuppeen, ja Herran omilta saatettiin katkaista kaula kristittyjen vainoissa.  
Filistealaisten sotajoukot olivat kuulleet, minkä lupauksen Daavid oli heille antanut, 1Sm 17:46, joten he katsoivat parhaaksi paeta paikalta.
- 17:52 Gatin kaupungin väki ei päässyt enää juhlimaan suurta sankariaan Goljatia, vaan saivat järjestää monet hautajaiset.
- 18:1 Joonatanin kiintymys Daavidiin oli yhtä syvää kuin Jaakobin kiintymys nuorimpaan poikaansa Benjaminiin sen jälkeen, kun hän oli menettänyt Joosefin, 1Ms 44:30, 1Sm 18:3, 19:1,

20:17. Myös Daavid rakasti Joonatania hyvin syvästi,  
2Sm 1:26.

18:5 Tästä alkoi Daavidin sotilasura.

18:6 Sana <mechoolaah> (8x) = piiritanssi, karkelo(inti),  
ylistystanssi: 2Ms 15:20; 32:19; Tm 11:34; 21:21; 1Sm 18:6;  
21:12; 29:5; L1 7:1.

Vrt. Lk 15:25, tuhlaajapojan paluu.

Naiset aloittivat tämän tanssin, mutta miehetkin yhtyivät  
siihen käy ilmi jakeista 1Sm 21:12, 29:5.

18:7 Mistähän syystä naiset lauloivat näin? Olivatko he niin  
ihastuneita Daavidiin, että tahattomasti ylistivät häntä  
enemmän kuin Saulia, vai halusivatko he tahallaan kylvää  
eripuraa Saulin ja Daavidin välille? Varmaan ainakin osa  
kansasta tiesi, että Herra oli hylännyt Saulin olemasta  
Israelin kuninkaana ja määrännyt ja voidellut Daavidin  
hänen tilalleen. Saulin olisi pitänyt ymmärtää jo silloin  
luopua kuninkuudesta Daavidin hyväksi, mutta hän halusi  
kynsin hampain pitää kiinni asemastaan, ja se koitui hänen  
turmiokseen.

18:8 Saul osui naulan kantaan: Herra oli ottanut häneltä pois  
Israelin kuninkuuden ja asettanut tilalle Daavidin.  
Jos Saul olisi halunnut noudattaa Herran tahtoa, hän olisi  
luopunut asemastaan Daavidin hyväksi, mutta hän ei  
halunnut vaan kulki itsepäisesti Jumalan tahdon vastaisella  
tiellä ja meni siinä yhä pidemmälle.

18:9 Tämä on esikuvallista sille, mitä Jeesus sanoi meidän  
silmästämmä, Mt 6:22–23.

- 18:10 Verbi <tsaalach>: vrt 1Sm 16:13.  
Raivosi: hepr sana viittaa sekä hurmukseen että profetoimiseen. Kyseessä oli väärän hengen vaikuttama hurmos.  
Verbi <naabaa'> (115x) hitp (28x): tutki!
- 18:11 Epätasainen taistelu, Saulilla oli kädessään keihäs ja Daavidilla lyyra. Daavid ei voinut kuin väistellä ja paeta. Samoin hän toimi myöhemminkin, 1Sm 19:10.  
Muutenkaan hän ei olisi ruvennut taistelemaan Saulia vastaan, 1Sm 24:7, 26:9–11.  
Ihminen voi heittää keihään tms aseeseen, mutta Herra voi heittää kokonaisen kansan vieraalle maalle synnin takia, Jer 16:13, tai tuulen merelle tottelemattomuuden takia, Jna 1:4. Jeesus taas pystyi tyynnyttämään (väsyttämään) tuulen, Mk 4:39.
- 18:13 Daavid sai ylennyksen, jotta Saul sai siirrettyä hänet kauemmaksi vallan keskuksesta.
- 18:14 Siunauksen ja menestyksen perustana oli se, että Herra oli Daavidin kanssa. Jeesuksen Kristuksen eräs messiaaninen nimi on Immanuel = Jumala meidän kanssamme, Jes 7:14, Mt 1:23.
- 18:16 Lähti ja tuli heidän edellään: ilmaus voidaan kääntää myös: johti heitä, vrt 1Sm 18:13, 1Kn 3:7.
- 18:19 Erinomainen tapa nolata ja nöyryyttää Daavidia. Samaa menetelmää käytti jo Laaban aikoinaan Jaakobia kohtaan, 1Ms 29:16–30. Vrt. 1Sm 25:44.  
Meerabin perhe joutui myöhemmin kokemaan karmean kohtalon, 2Sm 21:8–9.

- 18:20 Ilmaus <jaašar be‘eenajim> (11x) = miellyttää, olla mieluisaa, nähdä hyväksi: 4Ms 23:27; Tm 14:3,7; 1Sm 18:20,26; 2Sm 17:4; 1Kn 9:12; 1Ak 13:4; 2Ak 30:4; Jer 18:4; 27:5.
- 18:21 Miikal oli ilmeisesti sen luontoinen nainen – ainakin isänsä mielestä – että hänestä tulisi Daavidille vaikeuksia, suorastaan ansa. Ainakin Miikal osasi valehdella sujuvasti, 1Sm 19:14–17.
- 18:22 Saul osasi käyttää kulissien takaista diplomatiaa. Tässä tapauksessa hyvään tarkoitukseen pahoilla vaikuttimilla.
- 18:23 Verbi <ruuš> (24x) = olla köyhä: 1Sm 18:23; 2Sm 12:1,3,4; Ps 34:11; 82:3; Snl 10:4; 13:7,8,23; 14:20; 17:5; 18:23; 19:1,7,22; 22:2,7; 28:3,6,27; 29:13; Sm 4:14; 5:7.  
Daavid ymmärsi, että köyhän on oltava nöyrä. Ovatpa jotkut jatkaneet tätä ajatusta uudella versiolla: vaikka olen köyhä, en ole ylpeä.
- 18:25 Saul oli kaikkien reaalipoliitikkojen kantaisä: hän ajatteli lyödä kaksi kärpää yhdellä iskulla. Mitähän filistealaiset ajattelivat moisesta morsiuslahjasta? Ja mitähän Saul aikoi tehdä niillä esinahkoilla?  
Saul päätti työntää Daavidin filistealaisten käsiin surmattavaksi. Valitettavasti myöhemmin Daavid itse käytti samaa menetelmää surmauttaessaan valiosoturinsa Uurian, 2Sm 11:14–25.
- 18:27 Filistealaisia ei voi ympärileikata muuten kuin että ensin surmaa heidät.

- 18:29 Jumalan tahdon vastaisella tiellä Saul joutui pahaan kierteeseen: ensin hän pelkäsi Daavidia, sitten kammosi häntä, pelkäsi vielä enemmän ja muuttui Daavidin leppymättömäksi viholliseksi. Pelko synnytti vihaa.
- 19:6 Tässä hetkessä näytti siltä, että oman pojan järkipuhe tehosi Sauliin.
- 19:7 Kaikki näytti muuttuneen hyväksi niin kuin ennenkin. Jos Saul olisi ollut Jumalan tahdossa, se olisi jatkunutkin sellaisena, mutta näin ei ollut.
- 19:10 Jotkut pitävät pakenemista pelkuruutena, joka ei sovi miehelle. Mutta he ovat väärässä. Daavid oli todellinen mies, ja hän mieluummin lähti pakoon kuin rupesi taistelemaan Saulia vastaan.  
Samoin hän oli tehnyt aiemminkin, 1Sm 18:11.  
Vrt Jeesuksen sanat: Mt 10:23, ja Paavalin pako, Apt 9:23–25, 2Kr 11:32–33.  
Aikoinaan Neuvostoliitossa vanki- ja sotilaskarkurit sanoivat: Eihän karkuruus kaunista ole, mutta onpahan terveellistä!
- 19:11 Aikamoinen lupaus Daavidille: huomenna sinut surmataa. Samanlaisia lupauksia saivat muutkin Jumalan miehet: Elia, 1Kn 19:1–2, Elisa, 2Kn 6:32, Jeremia, Jer 11:21, apostoli Paavali, Apt 22:22.
- 19:12 Saman teki aiemmin portto Raahab Israelin vakoojille auttaessaan heitä pakenemaan, Jos 2:15, ja samoin jouduttiin tekemään myöhemmin apostoli Paavalille, Apt 9:24–25.



- 19:13 Miksi Daavidin ja Miikalin kodissa oli kotijumala?  
Ne olivat sitkeästi pitkin matkaa Israelin kansan mukana  
riesana ja rasihteena elämälle.  
Olisi Daavid päässyt karkuun ilman kotijumaliakin.  
Sana <terapiim> (15x) = kotijumalat: : 1Ms 31:19,34,35;  
Tm 17:5; 18:14–20; 1Sm 15:23; 19:13,16; 2Kn 23:24;  
Hes 21:26; Hos 3:4; Sak 10:2.
- 19:17 Miikal osasi valehdella uskottavasti, kun siitä oli hänelle  
etua. Harmi vain, että hän samalla heitti ikävän varjon  
miehensä ylle.
- 19:23 Jumalan Henki kosketi syvästi Saulia, mutta silti hän ei  
sydämessään kääntynyt Jumalan tahdon tielle.  
Ilmeisesti Saulilla olisi vieläkin ollut mahdollisuus palata  
Herran luo, mutta se olisi edellyttänyt kuninkuuden  
luovuttamista Daavidille.
- 19:24 Alastomana (RK 2012, VT 1933), paitasillaan (VT 1993) =  
<‘aaroom> = alaston; osittain t. kokonaan riisuutunut.
- 20:1 Ilmaus <biqqeeš (‘et) nepeš> (30x) = tavoitella/ väijyä jnk  
henkeä: 2Ms 4:19; 1Sm 20:1; 22:23; 23:15; 25:29; 2Sm 4:8;  
16:11; 1Kn 19:10,14; Ps 35:4; 38:13; 40:15; 54:5; 63:10;  
70:3; 86:14; Snl 29:10; Jer 11:21; 19:7,9; 21:7; 22:25;  
34:20,21; 38:16; 44:30; 46:26; 49:37.  
Vrt Mt 2:20, Rm 11:3.
- 20:7 Ilmaus: <kaaletaah (haa)raa‘aah> (5x) = paha mielessä,  
sm: paha on valmiiksi suunniteltuna: 1Sm 20:7,9, 25:17,  
Est 7:7, Snl 16:30.  
Saulin suhtautuminen Daavidiin johtui hänen oman  
sydämensä väärästä asenteesta.

Sama ilmaus on myös jakeessa 1Sm 25:17, jossa taas kerrotaan Daavidin asenteesta Naabaliin, joka sai Daavidin kovasydämisyydellään vihastumaan (ks. Ps 71:13).  
Jakeen Snl 16:30 mukaan mielessä oleva paha näky jo naamasta.  
Sen huomasi Haaman Persian kuninkaasta, Est 7:7.

- 20:14 Ehkä Joonatan aavisteli sydämessään, että kuninkuuden vaihtuminen Saulilta Daavidille vaatii Saulin suvun tuhoutumisen, jolloin hänkään ei ehkä selviä hengissä.  
Laupeutta Herran tähden = sm: Herran armoa.
- 20:15 Joonatan tiesi ja uskoi Jumalan tahdon olevan, ettei hänestä tule koskaan Israelin kuningasta vaan Daavidista. Hän ymmärsi, että Herra hävittää Daavidin viholliset maan päältä, myös hänen isänsä Saulin suvun. Joonatan halusi kuitenkin nöyrytyä Jumalan tahtoon ja halusi turvata oman sukunsa jatkuvuuden. Siitä olikin myöhemmin hyötynyt Daavidin ollessa kuninkaana, 2Sm 9:1–13.
- 20:18 Ampua maaliin/ maalitauluun, vrt Job 16:12, Val 3:12, Ps 7:13, 11:2, 37:14, 64:3.
- 20:19 Joonatan viittaa ilmeisesti tapahtumaan 1Sm 19:1–3.
- 20:25 Ilmaus <kepa'am bepa'am> (6x) = kuten tavallista, niin kuin ennenkin: 4Ms 24:1; Tm 16:20; 20:30,31; 1Sm 3:10; 20:25.  
Vrt: tapansa mukaan: 1Sm 27:11; 1Kn 18:28; 2Kn 17:34, 40; Mt 27:15; Mk 10:1; Lk 4:16, 22:39; Apt 17:2.  
Tutki!
- 20:26 Saul on esikuva siitä, että lihalliselle mielelle on mieluista ajatella toisista pahaa, varsinkin niistä, jotka eivät miellytä.

Jeesus esitti tästä asiasta vakavan kysymyksen: Mitä varten te ajattelette pahaa sydämessänne? Mt 9:4.

Helppo kysymys, johon on vaikea vastata.

20:30 Saulin käsitys vaimostaan ei ollut kovin korkea. Hänen mielestään alkusyy Joonatanin toimintaan oli vaimossa, joka mainitaan jakeessa 1Sm 14:50. Saulilla oli samantyyppinen ajattelu kuin filistealaisilla, Tm 14:15, 15:6. Silti Saul oli sitä mieltä, että Joonatan oli häpeäksi jopa tuolle kieroutuneelle ja kapinalliselle äidilleen.

20:31 Saul elätteli edelleen toiveita, että hänen kuninkuutensa jatkuisi ja periytyisi hänen pojalleen, vaikka hän tiesi, että se oli vastoin Herran tahtoa, 1Sm 15:23–29.

Ilmaus <ben-maawet> (3x) = kuoleman oma: 1Sm 20:31; 26:16; 2Sm 12:5.

20:32 Jakeissa 32–33 Joonatanin kysymys oli asiallinen, mutta Saulin vastaus oli kauhea. Tämä on esikuvallista siitä, mitä huudettiin Pilatukselle vastaukseksi, Mt 27:22–23.

20:34 Ilmaus <baachorii-’ap> (6x) = vihasta hehkuen: 2Ms 11:8; 5Ms 29:23; 1Sm 20:34; 2Ak 25:10; Jes 7:4; Val 2:3.

Vihasta hehkuen...murheissaan: tämä on esikuvallista Jeesuksen suhtautumisesta fariseuksiin, Mk 3:5.

20:38 Tuo pieni poika ei tiennyt olevansa tärkeä viestinviejä Joonatanin ja Daavidin välillä. Niin emme mekään, kun palvelemme Herraa, aina tiedä, mitä vaikutuksia erinäisillä asioilla ja tapahtumilla elämässämme on ja tulee olemaan. Siis palvelkaamme uskollisesti Herraa, vaikka emme ymmärtäisikään kaiken merkitystä.

Vrt 2Kn 5:2s, jossa pieni tyttö oli Herran palvelijana.

20:41 Verbi <naašaq> (32x) = suudella: 1Ms 27:26,27; 29:11,13; 31:28; 32:1; 33:4; 41:40; 45:15; 48:10; 50:1; 2Ms 4:27; 18:7; Rt 1:9,14; 1Sm 10:1; 20:41; 2Sm 14:33; 15:5; 19:40; 20:9; 1Kn 19:18,20; Job 31:27; Ps 2:12; 85:11; Snl 7:13; 24:26; Ll 1:2; 8:1; Hes 3:13; Hos 13:2.

LXX:n vastine <katafileoo> (UT:ssa 6x): Mt 26:49; Mk 14:45; Lk 7:38,45; 15:20; Apt 20:37.

Myös verbi <fileoo> (25x) on merkityksessä suudella 3x: Mt 26:48; Mk 14:44; Lk 22:47.

Todelliseen syvälliseen ystävyYTEEN kuuluu yhdessä iloITsemisen lisäksi kaikkein syvimmänkin surun jakaminen yhdessä. Outokumpulainen saarnaaja Eino Lindström sanoi vaimostaan evankelista Lyydiasta, kun tämä oli edellisenä päivänä kuollut vaikean sairauden murtamana: Monet itkut yhdessä itkettiin. He olivat todella hitsautuneet yhteen evankeliumin työssä.

21:3 Daavid puhui muunneltua totuutta, kuningas ei ollut käskenyt häntä matkalle vaan hän oli pakomatalla.

21:7 Jeesus viittasi tähän tapahtumaan, kun hän nuhteli fariseuksia tekopyhyydestä, Mt 12:1–8.

21:8 Mitä varten Saulin paimenten päämies oli edomilainen? Nimeltään mies oli kyllä sopiva siihen tehtävään: Dooeg (= huolehtija) tulee juuresta <d'g> = olla huolissaan/ levoton jnk vuoksi, murehtia, olla peloissaan jnk tähden, mutta sydämeltään hän oli raaka ja julma mies niin kuin Daavid todistaa hänestä, Ps 52.

Dooeg oli valmis tappamaan Herran papit ja heidän perheensä, mitä kuningas Saulin henkivartijatkaan eivät rohjenneet tehdä, he kun pelkäsivät Herraa enemmän kuin

Saulia.

Myöhemmin kuningas Herodeksen henkivartija teki saman tempun ja katkaisi kaulan Johannes Kastajalta, Mk 6:27.

Henkivartijan tehtävä on suojella eikä tappaa – sama tehtävä on tänä päivänä lääkärikin!

Tämä Dooeg oli eristettynä Herran edessä pappien luona.

Yritettiinköhän hänestä sillä tavoin saada oikeaa israelilaista? Ei onnistunut.

- 21:9 Mikä kuninkaan asia oli niin kiireellinen, ettei Daavid, joka oli kelpo soturi ja sotamiesten päällikkö, 1Sm 18:5, ehtinyt ottaa aseita mukaan?

Ei mikään, paitsi se, että Daavid joutui pakenemaan henkensä hädässä kuningasta. Huono juttu sotilaan kannalta, että joutuu pakomatkalle aseettomana.

Tavallaan Daavid puhui tässä totta, hänhän oli jo voideltu kuningas, ja kuninkaan asia oli hänen pakomatkinsa.

Jotkut vetävät tästä jakeesta virheellisen johtopäätöksen, että evankeliumin työllä on kiire.

Ei ole niin kiire, ettemme ehdi pukeutua Jumalan koko sota-asuun. Emmehän me ole uskossa ja tee Herran työtä siksi, että pakenemme häntä henkemme hädässä, vaan koska rakastamme häntä, Pelastajaamme.

- 21:10 Sanotaan, että miekka miestä myöten, mutta tuo Goljatin miekka mahtoi olla Daavidille muutamaa numeroa liian suuri. Varmaan kahdenkäden miekka hänelle.

Mitähän Daavid lopulta teki tuolla miekalla? Tuskin hän vei sitä mukanaan Gatiin, jossa olisi kyllä tunnistettu Goljat-vainaan miekka.

- 21:12 Filistealaisetkin tiesivät jo tässä vaiheessa, että Daavid on Israelin kuningas. Ainoastaan Saul hovineen ei tahtonut tunnustaa sitä.  
Verbi laulaa (<'anaah>) on maskuliini-muodossa, joten miehetkin olivat mukana tuossa laulussa, vaikka naiset sen aloittivatkin, 1Sm 18:6.
- 21:14 Monena on ihminen eläessään, sanotaan. Daavid joutui esiintymään mielipuolenakin. Samoin myöhemmin apostoli Paavali, 2Kr 5:13, 11:1–33. Samaa epäiltiin meidän Herrastammekin, Mk 3:21.  
Sana <ta'am> (13x) = 1. maku, 2. henkiset kyvyt, ymmärrys, 3. käsky, määräys.  
Daavid muutti ymmärryksensä eli tekeytyi mielipuoleksi. Tämän muistoksi hän teki Psalmin 34.  
Ymmärrystä voi olla tai sitä voi puuttua niin miehiltä kuin naisiltakin: 1Sm 21:14; 25:33; Job 12:20; Ps 34:1; 119:66; Snl 11:22; 26:16.  
Viisautta ja ymmärrystä voi anoa Jumalalta, ja hän antaa sitä soimaamatta, Jk 1:5, 2Tm 2:7, Kol 1:9, 2:2.
- 21:16 Gatin kuningas antoi varsinaisen lausunnon omasta kansastaan filistealaisista: täältä ei puutu hulluja vaan niitä kasvaa ihan kyntämättä ja kylvämättä.  
Hullu sanoo sydämessään: Jumalaa ei ole. Siinäpä se.  
Puute = <chaaseer> (15x) ja verbi puuttua, olla puutteessa = <chaasar> (25x): tutki!
- 22:1 Täällä luolassa Daavid teki Psalmit 57 ja 142.  
Näitä luolavaiheita on ollut Raamatussakin monen ihmisen kohdalla ja tulee olemaankin, lopulta hautaluola.  
Tutki tarkemmin!

- 22:2 Neuvo ahdingossa oleville: Ps 119:143.  
Daavid itse ei ollut katkeroitunut, vaikka olikin ahtaalla elämässään, vaan hän luotti Jumalan johdatukseen.  
Niinpä hän saattoi olla katkeroituneen (tai: murhemielisen) väen päämiehenä. Hän ei ratsastanut katkeruudella vaan ennemmin pyrki lohduttamaan katkeroituneita.  
Katkeraus ei tuo mitään hyvää, Ps 73:21–22, mutta rakkaus voittaa katkeruuden, 1Kr 13:5. Tutki tarkemmin!
- 22:3 Aikamoinen tilanne: Daavid joutui turvautumaan mooabilaisten apuun, kun Israelissa ei ollut turvallista olla. Mooab: tutki tarkemmin!
- 22:8 Salaliittoja on tehty iät ajat: 1Sm 22:8,13; 2Sm 15:12,31; 1Kn 15:27; 16:9,16,20; 2Kn 9:14; 10:9; 12:20; 14:19; 15:10,15,25,30; 21:23,24; 2Ak 24:21, 25–27; 25:27; 33:24,25; Jes 8:12; Jer 11:9; Hes 22:25; Am 7:10; Apt 23:12.  
Ne eivät vaan tahdo kestää päivänvaloa. Mutta Jumala näkee kaiken.  
Tässä ilmenee diktaattorien ammattitauti kautta historian: vainoharhaisuus – kaikki ovat salaliitossa minua vastaan.  
Surkuteltavaa on sellaisen ihmisen elämä.  
Ks myös Jh 7:20.  
Saul käyttää nyt itsesääliä aseenaan: ei kukaan välitä minusta sen vertaa... Mutta kuka väijyi ja ketä?  
Samalla Saul kääntää asiat pääläelleen ja esittää ne vielä tosiasioina.  
Pahinta oli, että hän teki syntipukiksi oman poikansa Joonatanin. Ks myös 1Sm 23:21.
- 22:9 Tästä syystä Daavid teki Psalmin 52.

22:13 Nyt Saul syyttää ylipappiakin syylliseksi siihen, että Daavid nousisi Saulia vastaan.

22:15 Yhtään mitään = sm: pientä enkä suurta.

22:16 Tässä on jumalattoman pikaoikeuden periaate: puolustuksella ei ole puheenvuoroa, tai sitä ei oteta ollenkaan huomioon, vaan (kuoleman)tuomio julistetaan syytöksen perusteella.  
Tämä ilmeni vielä selvemmin Pilatuksen tuomioistuimen edessä, Mk 15:12–15, Jh 18:30.

22:17 Henkivartijat = sm: juoksijat.  
Nämä olivat ilmeisesti hyvin nopsajalkaisia ja hyväkuntoisia miehiä, sopivia henkivartiokaartiin. Sen verran heillä oli jumalanpelkoa, etteivät tahtoneet surmata Herran pappeja, mutta eivät kuitenkaan uskaltaneet puolustaa heitä, koska silloin heidän olisi pitänyt nousta oman henkensä uhalla kuningas Saulia vastaan.  
Herodeksen henkivartija myöhemmin oli kuuliainen kuninkaalleen ja meni lyömään Johannes Kastajalta pään poikki, koska käsky oli käynyt, Mk 6:27.  
Jokaisen ihmisen on itsensä punnittava Jumalan edessä, voiko toteuttaa käskyjä, jotka annetaan ylhäältä päin erinäisissä valtakoneistoissa ja -hierarkioissa.

22:18 Hirvittävän julma ja raaka mies. Ei sovi sellainen paimeneksi ja vielä vähemmän paimenten päämieheksi.  
Puolustukseen hän saattoi sanoa, että hän teki, mitä esivalta käski. Tämä oli ns. laillistettu massamurha.  
Ja samalla se antoi Doogille mahdollisuuden yletä Saulin sotajoukoissa.



- 22:19 Tämä teko olisi pitänyt toteuttaa jo aikoja sitten kohdistettuna Amalekiin, 1Sm 15:3, eikä Herran pappeihin. Saul toimi lihallisessa mielessään juuri päinvastoin omaksi onnettomuudekseen.  
Sellainen toiminta oli riivaajien viisautta, Jk 3:15.
- 22:22 Daavid aavisti hengessään, että Dooegista tulee vielä hankaluuksia, mutta hänellä ei ollut mahdollisuuksia puuttua silloin tuon kuninkaan virkamiehen asioihin. Eikä varmaan rohkeuttakaan, pakomatalla kun oli itsekkin henkensä edestä.
- 23:1 Verbi <šaasaah> (11x) = ryöstää, viedä saaliinaan: Tm 2:14, 16; 1Sm 14:48; 23:1; 2Kn 17:20; Ps 44:11; Jes 10:13; 17:14; 42:22; Jer 50:11; Hos 13:15.  
Rinnakkaismuoto <šaasas> (6x): Tm 2:14; 1Sm 17:53; Ps 89:42; Jes 13:16; Jer 30:16; Sak 14:2.  
Ryöstetyksi joutuminen ei ole siunaus vaan kuritus tottelemattomuudelle. Mutta ryöstäjillekin tulee tilinteon hetki Jumalan edessä. Sen sijaan Jeesus, Hyvä Paimen, pitää huolen omista lampaistaan, eikä kukaan voi ryöstää heitä hänen kädestään, Joh 10:27–29.
- 23:2 Daavid kysyi ensin neuvoa Herralta.
- 23:3 Sitten hän kuuli ja kuunteli miestensä mielipidettä, joka oli syystäkin huolestunut.
- 23:4 Sen jälkeen Daavid kysyi uudelleen Herran tahtoa.
- 23:5 Daavid oli todellinen johtaja. Hän totteli Herraa, mutta kuunteli myös miehiään, eikä pakottanut ketään mihinkään, vaan osoitti omalla esimerkillään, että hän aikoo toteuttaa

Herran tahtoa. Miehet seurasivat sen jälkeen häntä mukisematta.

23:7 Saul luuli harhaisissa ajatuksissaan, että Jumala auttaa häntä surmaamaan Daavidin, vaikka asia oli juuri päinvastoin, 1Sm 23:14. Tämä on samalla esikuvallista siitä, mitä tullaan tekemään Jeesuksen omille aikojen lopulla, Jh 16:2–3.

23:9 Daavidin joukoissa tiedustelu toimi hyvin ja Daavid sai tietää ajoissa uhkaavasta vaarasta.

23:12 Kegilan asukkaat olivat pelastuneet filistealaisten käsistä Daavidin ja hänen miestensä ansiosta, mutta nyt Kegilan johtomiehet olivat valmiit kääntymään Daavidia vastaan ja siirtymään Saulin puolelle pelastaakseen oman nahkansa. Poliittista realismia, sanotaan nykyään.

23:13 Niinpä Daavidin miehineen piti taas lähteä karkumatkalle.

23:14 Vuorilinnat (<metsad> 12x) saivat alkunsa tuomarien kaudella ennen Gideonin aikaa, kun Midian sortii Israelia: Tm 6:2; 1Sm 23:14,19; 24:1; 1Ak 11:7; 12:9,17; Jes 33:16; Jer 48:41; 51:30; Hes 19:9; 33:27.

23:15 Monet Jumalan miehet ja naiset ovat joutuneet Jumalan tahdon tiellä viettämään aikaa autiomaassa. Niin joutuivat Mooses, Aaron, Mirjam ja koko Israelin kansa kulkiessaan Egyptistä kohti luvattua maata. Niin joutui olemaan Johannes Kastaja autiomaassa ennen varsinaista tehtäväänsä, Lk 1:80, 3:2, ja Pyhä Henki suorastaan ajoi Jeesuksen autiomaahan vihollisen kiusattavaksi, Mk 1:12–13.

- 23:16 Joonatan oli Daavidin todellinen ystävä, hän tuli rohkaisemaan vainottua Daavidia ja rohkaisi häntä eteen päin Jumalan tahdon tiellä.
- 23:17 Joonatan ei halunnut itselleen kuninkuutta, vaan uskoi, että Jumalan tahdon mukaan Daavidista tulee kuningas, ja hän tahtoi olla Daavidin lähin mies, apulainen kuninkaalle. Samoin oli aiemmin ollut Kaaleb suhteessa Joosuaan. Saul tiesi tämän hyvin, mutta ei tahtonut kääntyä oman tahdon tieltään ja nöyrytyä Jumalan tahtoon. Hän kulki uppiniskaisesti Jumalan tahdon vastaisella tiellä, ja se koitui hänen tuhomisekseen. Valitettavasti myös Joonatanin kuolemaksi, 1Sm 31:2.
- 23:19 Tästä syystä Daavid teki Psalmin 54.
- 23:20 Nämä väkivaltaiset miehet vakuuttivat olevansa velvollisuudentuntoisia Saulin edessä.  
Mutta entä Jumalan edessä?  
Kristityn velvollisuudet lähtevät sydäimestä ja kuuluvat Kristukselle, 1Jh 2:6; 4:11; Lk 17:10; Jh 13:14; Rm 15:27; 1Kr 7:3; 2Kr 5:14, 9:7, 12:14; Gal 5:3; Ef 4:1; Kol 4:1; 2Ts 1:3; 2:13; 3Jh 1:8.
- 23:21 Synnin sokaisemana Saul ei etsinyt Jumalan sääliä, vaan inhimillistä sääliä sellaisilta ihmisiltä – siifiläisiltä – jotka olivat väkivaltaisia ja olivat hylänneet Jumalan, ks. Ps 54:5. Saulin itsesääli sai hetkellistä tyydytystä, ja silloin hän oli valmis jakamaan siunausta, 1Sm 22:8.  
Jos se valo, joka sinussa on, on pimeyttä, niin kuinka suuri onkaan pimeys! Mt 6:23.  
Monesti Herran siunausta toivottelevat ja jakelevat henkilöt, joilla ei ole Jumalan edessä siihen valtuutusta väärin

vaikuttimien takia. Esim sotien aikoina monenmoiset papit  
tms siunailevat aseita ja nuoria miehiä tappamaan ja  
kuolemaan, ikään kuin se pyhittäisi väärän asian oikeaksi.

23:23 Samaa toimintatapaa käytti myöhemmin kuningas Herodes  
surmatakseen Jeesuksen, Mt 2:7ss.  
Molemmat vetivät vesiperän.

23:25 Daavidillakin oli omat tietolähteensä, joilta hän sai tiedon  
Saulin liikkeistä. Tiedustelu kuuluukin menestykselliseen  
sodankäyntiin. Daavid katsoi parhaaksi laskeutua miehineen  
vuorilainnoista kalliolle, jottei olisi jäänyt loukkuun, jos Saul  
olisi löytänyt heidän piilopaikkansa. Heillä oli näin  
paremmat pakomahdollisuudet.

23:26 Verbi <chaapaz> (9x) = juosta/ kiirehtiä hätäntyneenä  
pakoon, olla hätäntyneenä: 5Ms 20:3; 1Sm 23:26; 2Sm 4:4;  
2Kn 7:15; Job 40:23; Ps 31:23; 48:6; 104:7; 116:11.  
Verbin <‘aatar> (7x) qal-muoto esiintyy tässä kielteisessä  
merkityksessä: kiertää, saartaa, motittaa, mutta jakeessa  
Ps 5:13 myönteisessä merkityksessä ympäröidä, suojata.  
Pi‘el- ja hif‘il-muodot merkitsevät: kruunata, seppelöidä:  
Ps 8:6, 65:12, 103:4, Ll 3:11, Jes 23:8.  
Tämä on esikuvallista kahdestakin asiasta: vihollinen kiertää  
Herran omien ympäri, 1Pt 5:8–9, koska ei voi hyökätä  
kimppuun, kun Herran armo ympäröi meitä, Ps 32:10.

23:27 Herra käytti nyt filistealaisia välikappaleenaan  
keskeyttääkseen Saulin sotilasoperaation Daavidia vastaan.

23:28 Nimi Sela-Hammahlehot merkitsee: osastojen kallio.

- 24:3 Saul pelasi varman päälle ja otti mukaansa viisinkertaisen ylivoinnan Daavidin joukkoihin nähden.  
Valiomies = <(’iis) baachuur> (15x): Tm 20:15,16,34;  
1Sm 24:3; 26:2; 2Sm 6:1; 10:9; 1Kn 12:21; 1Ak 19:10;  
2Ak 11:1; 13:3,17; 25:5; Ps 89:20;  
sekä 2x merkityksessä valittu: Jer 49:19; 50:44.
- 24:4 Meni tarpeilleen = sm: peittelemään jalkojaan.  
Ilmaus on eufemismi, joka esiintyy myös jakeessa Tm 3:24.  
Kumpikaan noista suurista johtajista ei noudattanut Mooseksen lakia, 5Ms 23:12–13.
- 24:5 Jotkin asiat on tehtävä salaa, kaikessa hiljaisuudessa (<ballaat>): Tm 4:21; Rt 3:7; 1Sm 18:22; 24:5, Mt 1:19, 2:7, Jh 7:10, 11:28, Apt 16:37.  
Tutki tarkemmin <basseeter> ym.!
- 24:6 Daavid oli aralla tunnolla tässä vaiheessa niin kuin myöhemminkin elämänsä loppupuolella, 2Sm 24:10.  
Mutta välillä oli hänenkin sydämensä päässyt kovettumaan, 2Sm 11:1 – 12:14.
- 24:9 Verbi <qaadad> (15x) = kumartua maahan, polvistua (rukoilemaan): 1Ms 24:26, 48; 43:28; 1Ms 4:31; 12:27; 34:8; 4Ms 22:31; 1Sm 24:9; 28:14; 1Kn 1:16, 31; 1Ak 29:20; 2Ak 20:18; 29:30; Neh 8:6.
- 24:13 Daavid noudatti elämässään hengellistä linjaa: Älkää itse kostako, rakkaani, vaan antakaa sijaa Jumalan vihalle, sillä kirjoitettu on: "Minun on kosto, minä maksan takaisin, sanoo Herra.", Rm 12:17,19; 1Pt 3:9, mutta Saul noudatti vainoharhaista linjaa.

- 24:14 Kaikista ihmiskuntaa vaivanneista harhaopeista hirvittävin on jumalattomuus. Sen hedelmät ovat pahat, elämää tuhoavat, läpi historian. Nykyään sen pahimmat haarat ovat marxistis-sosialistinen ja darwinistis-kapitalistinen, jotka molemmat ovat tuhonneet suuret määrät ihmisiä, niin vanhoja ja nuoria kuin vielä äidin kohdussa oleviakin. Jumalattomat ihmiset toimivat jumalattomuuden kanavana sen lisääntymiseksi. Parempi on olla Herran omana siunauksen kanavana.
- 24:15 Oliko Daavidilla heikko itsetunto, kun puhui noin?  
Ei, vaan hän tiesi, että jos hänet saadaan kiinni niin hänet voidaan rumentaa kuin kirppu ja heittää johonkin kuoppaan kuin koiranraato.
- 24:16 Sana <dajjaan> = tuomari, puolustaja, esiintyy vain tässä ja Ps 68:6 sekä Job 19:29 ja Snl 31:9, joissa voidaan hepr sana lukea näin.  
Ahdistettuna ollessaan Daavid toivoi, niin kuin Job aikoinaan, Job 31:35, pääsevänsä tuomiolle Jumalan edessä, jotta saisi oikeutta.  
Tämä viittaa samalla Messiaaseen, Herraamme Jeesukseen, jolle ei annettu oikeutta, koska hän alentui kantamaan meidän syntimme, Apt 8:32–33, Jes 53:1–12.
- 24:17 Ilmaus <naasaa' qool we baakhaah> = sm: korottaa äänensä ja itkeä, purskahtaa itkemään.  
Ihmiset ovat purskahtaneet itkemään hyvin monista eri syistä: 1Ms 21:16; 27:38; 29:11; 4Ms 14:1; Tm 2:4; 21:2; Rt 1:9, 14; 1Sm 11:4; 24:17; 30:4; 2Sm 3:32; 13:36; Job 2:12.

Ks myös 2Kn 8:11–12, 20:3, Mt 26:75, Lk 7:38, 19:41, Jh 11:35, 20:11. Tutki tarkemmin!

24:18 Tässäkin hetkessä Saulilla oli mahdollisuus katua ja kääntyä oman tahdon tieltään Jumalan tahdon tielle.

24:21 Nyt Saul tunnusti tosiasiat, mutta hänen olisi pitänyt myös käydä sanoista tekoihin.

25:1 Verbi <saapad> (30x) = pitää valittajaisia, valittaa ääneen (vainajaa). Tutki!

25:2 Käännös laumoja on LXX:n mukainen (<poimnia>). Hepr sana <ma’aseehuu> voidaan kääntää tässä tekstiyhteydessä myös: karjataloutensa (VT 1938) tai business (monet engl).

25:3 Naabalilla oli hyvät lähtökohdat elämään, hän oli kaalebilainen eli Kaalebin jälkeläinen. Mutta hän ei kulkenut esi-isänsä tietä vaan päinvastoin.

Kaaleb oli uskon sankari: 4Ms 14:6s,24, 32:12, 5Ms 1:36, Jos 14:6s, 15:13s.

Sana <sekhel> (16x) = ymmärrys, järki, äly: 1Sm 25:3; 1Ak 22:12; 26:14; 2Ak 2:11; 30:22; Esr 8:18; Neh 8:8; Job 17:4; Ps 111:10; Snl 3:4; 12:8; 13:15; 16:22; 19:11; 23:9; Dan 8:25.

Abigaililla oli sananmukaisesti hyvä ymmärrys, eli terve järki ja ymmärtäväinen sydän. Lisäksi hän oli ulkonaisestikin kaunis. Todellinen unelmanainen.

Rikkaat miehet haluavat sellaisen vaimon, vaikka itse olisivatkin täysiä moukkia, kuten Naabal.

Kauniita naisia, jotka Raamatussa mainitaan, ovat olleet: Saara, 1Ms 12:11,14,

Rebekka, 1Ms 24:16, 26:7,  
Raakel, 1Ms 29:17,  
Abigail, 1Sm 25:3,  
Taamar Absalomin sisar, 2Sm 13:1,  
Taamar Absalomin tytär, 2Sm 14:27,  
heettiläisen Uurian vaimo Batseba, 2Sm 11:2,  
Abisag, 1Kn 1:3–4,  
Vasti, Est 1:11,  
Ester, Est 2:7,  
Jobin tyttäret, Job 42:15,  
Tirsa, Ll 6:4,  
sekä Salomon morsian, josta Laulujen laulu kertoo.  
Myös Persian valtakunnassa oli kauniita naisia valita asti,  
Est 2:2s.  
Sotavangeiksi joutuneiden joukossakin saattoi olla kauniita  
naisia, 5Ms 21:11.  
Mutta pelkästä ulkonaisesta kauneudesta ei ole hyötyä, jos  
ymmärrys puuttuu, Snl 11:22.  
Apostoli Pietari kehottikin uskovia ulkonaisen kaunistuksen  
sijaan sydämen kauneuteen, 1Pt 3:3–5, jota edusti  
mooabilainen Ruut.  
Kauniiksi miehiksi mainitaan:  
Joosef, 1Ms 39:6,  
Daavid, 1Sm 16:12, 17:42, ja  
Absalom, 2Sm 14:25.

25:6 Sille eläjälle (VT 1933) = <lechaj> = elämäksi!, elämälle!,  
terveydeksi!  
VT 1993 kääntää jakeen alun: ja sanokaa: 'Tervehdys! Sinä  
elät rauhassa. ...',



Green: “And say this, Long life and peace to you! ...,  
LLL: Sanokaa näin: Tervehdys! Rauhaa sinulle...

25:10 Tämä on samalla esikuvallista Messiaasta: Tacitus mainitsee historian kirjassaan, että Pontius Pilatus oli teloituttanut erään karanneen orjan, jonka nimi oli Kristus ja jonka mukaan kristityt ovat saaneet nimensä.

25:13 Daavid ei käynyt taisteluun kuningas Saulia vastaan, mutta nyt hänen sisunsa kuohahti, vaikka Naabal oli hänen heimoveljiään. Kaalebin jälkeläisenä Naabalkin oli Juudan heimoa.

Daavidin itsetunto ei kestänyt tuollaista loukkausta vaan hän antoi vallan lihalliselle mielelleen ja aikoi lähteä kostoretkelle. Onneksi Herra puuttui tilanteeseen ja esti verityön kauniin ja ymmärtäväisen Abigailin kautta.

25:17 Paha/ onnettomuus uhkaa: ks. 1Sm 20:7 ja Est 7:7.  
Todellinen tyhmyys on sitä, kun ihminen ei edes halua kuunnella järkipuhetta. Naabal oli tätä sorttia.

25:21 Daavid oli nyt kiukun vallassa ja aikoi ruveta kostamaan lihan käsivarrella. Myöhemmin hän ymmärsi sen olevan väärin niin kuin käy ilmi hänen tekemästään Psalmista 37, varsinkin jakeista 7–9.

Daavid kiukustui, koska hyvä palkittiin pahalla, mutta Jeesus joutui kohtaamaan niitä, jotka raivostuivat hyvien tekojen tähden, Lk 4:28, 6:11.

Hyvän kostaminen pahalla tuo onnettomuuden, Snl 17:13, 24:20. Uudessa liitossa ei edes pahaa pidä kostaa pahalla, Rm 12:17, 1Ts 5:15, 1Pt 3:9.

25:22 Miehenpuoli (VT 1933) = <maštiin bekiir> (6x) = sm:  
seinälle virtsaava: 1Sm 25:22,34, 1Kn 14:10, 16:11, 21:21,  
2Kn 9:8. Biblia 1776 ja LLL kääntävät sen: seinälle vetensä  
heittäjä, ja Biblia 1642: seinälle cusewa.

Jumalan sanaan on talletettu Daavidin arvio noista miehistä,  
ettei heissä ollut muuta miehistä kuin se, että he pystyivät  
kuseksimaan seinille. Ja se ei ole paljoa se, sillä  
rakkikoiratkin pystyvät siihen!

Mutta Sana sanoo: Ulkopuolella ovat koirat..., Ilm. 22:15.

Lihallinen mieli johtaa helposti pahoihin sanoihin ja  
tekoihin. Niin olisi nyt käynyt Daavidillekin, ellei Jumalan  
johdatus olisi varjellut häntä.

25:23 Abigail kohdatessaan ja nähdessään Daavidin ymmärsi heti  
tilanteen: hänen takanaan oli tyhmä aviomies, johon  
järkepuhe ei tehonnut, ja nyt edessä oli kiukkuinen ja  
suorastaan murhanhimoinen Daavid, joka saattaisi kuunnella  
viisaita neuvoja. Niinpä Abigail päätti panna kaiken peliin.  
Hän nöyryytti itsensä ja osoitti kunnioitusta Daavidille, ja se  
tepsi.

25:24 Abigail ei nöyristellyt Daavidin edessä vaan hän otti syyt  
niskoilleen estääkseen verenvuodatuksen ja miehensä tuhon.  
Tämä on esikuva siitä, kuinka Herra Jeesus otti omakseen  
meidän syyllisyytemme ja kantoi kaikki syntimme  
ruumiissaan ristinpuulle, jotta me saisimme armahduksen ja  
iankaikkisen elämän.

25:25 Nimi Naabal merkitsee: houkka, tyhmä. Kuinka sellainen  
mies oli onnistunut saamaan hyvän vaimon? Siunausta tuolla  
avioliitolla ei ainakaan ollut.

Voi Abigail, miksi menit Naabalille? Tuskin hän menikään vapaaehtoisesti, vaan hänet oli naitettu Naabalille.

25:28 Abigaililla oli turhankin korkea käsitys Daavidista.

25:29 Kaunopuheinen nainen tämä Abigail. Hän varmaan halusi tuoda ilmi ja muistuttaa Daavidia, kuinka tämä oli lingolla surmannut Goljatin Herran nimessä.

25:30 Abigail osoitti tietävänsä ja uskovansa, että Daavidista tulee Israelin kuningas.

25:35 Kauniin ja ymmärtäväisen naisen puhe tepsii Daavidiin. Verenvuodatus vältettiin vaikkei Naabal tiennyt asiasta mitään.

Ilmaus <naasaa' paaniim> (19x) voidaan kääntää usealla eri tavalla riippuen tekstiyhteydestä, tässä tehdä mieliksi:

1Ms 19:21; 32:21; 3Ms 19:15; 5Ms 10:17; 28:50;

1Sm 25:35; 2Sm 2:22; 2Kn 5:1; 9:32; Job 11:15; 22:8;

32:21; 34:19; Snl 6:35; 18:5; Jes 3:3; 9:14; Mal 1:8; 2:9.

25:36 Jotkut raakalaismaiset miehet ovat hyvillä mielin vain juovuksissa. Naabal oli niitä miehiä.

Sana <šikkor> (13x) = juopunut, juovuksissa oleva:

1Sm 1:13; 25:36; 1Kn 16:9; 20:16; Job 12:25; Ps 107:27;

Snl 26:9; Jes 19:14; 24:20; 28:1, 3; Jer 23:9; Jl 1:5.

Juopuneita on ollut paljon historian aikana Nooasta lähtien,

1Ms 9:21, eivätkä he ole tuoneet siunausta vaan päinvastoin.

Paavali varoittikin Efeson kristittyjä: älkää juopuko viinistä, Ef 5:18, vaan täyttykää Hengellä, Apt 2:4,12–18.

- 25:37 Samaan tapaan oli aiemmin käynyt Egyptin faraolle,  
2Ms 9:7, kun hänen sydämensä kovettui.  
Tosin Naabalilla oli lisäksi krapula.
- 25:44 Saul halusi toisenkin tyttärensä avulla nolata Daavidin.  
Vrt. 1Sm 18:19.
- 26:1 Siifiläiset: 1Sm 23:19; 26:1; Ps 54:2.
- 26:4 Daavid oli ilmeisesti ottanut opikseen Mooseksen ja Joosuan toiminnasta (4Ms 13:1s, Jos 2:1s) ja lähetti vakoilijoita tutkimaan tilannetta.
- 26:5 Sana <ma'gaal> (3x homon. 1) = (vaunujen muodostama) ympyrän muotoinen leiri: 1Sm 17:20, 25:5,7.
- 26:6 Daavidin joukoissa oli ainakin kaksi heettiläistä valiosoturia: Ahimelek ja Uuria, 2Sm 11:3s, Mt 1:6.
- 26:8 Abisai oli rohkea mies, mutta tässä tilanteessa suorastaan tyhmänrohkea. Jos hän olisi keihästännyt Saulin, muu väki olisi herännyt ja heidät molemmat olisi surmattu.  
Abisai tiesi, ettei Daavid koske Sauliin, koska Saul oli Herran voideltu. Niinpä Abisai tarjoutui tekemään surmatyön, mutta ymmärsi kunnioittaa Daavidia, niin ettei tehnyt sitä ilman Daavidin lupaa.
- 26:10 Daavid ei ollut saanut Herralta ilmoitusta siitä, miten Saulin tulee käymään, mutta hengellisenä ihmisenä hän pystyi päättämään sen, koska Herra oli luvannut Israelin kuninkuuden hänelle. Saul ei sitä hyväksynyt, joten Daavidin täytyi kärsivällisesti odottaa, milloin Herra toteuttaa lupauksensa. Daavid ei itse halunnut ruveta toteuttamaan Saulin väistymistä kuninkuudesta.

Samalla tavoin myöhemmin apostoli Paavali hengellisenä ihmisenä päätteli, miten tulee käymään, kun hän oli saanut Herralta lupauksen, Apt 27:21–26. Vrt Ef 5:17.

- 26:12 Sana <tardeemaah> (7x) = raskas uni, syvä unitila:  
1Ms 2:21; 15:12; 1Sm 26:12; Job 4:13; 33:15; Snl 19:15;  
Jes 29:10.
- 26:16 Ilmaus <ben maawet> (3x) = kuoleman oma: 1Sm 20:31;  
26:16; 2Sm 12:5.  
Samaa merkitsevä ilmaus <'iish maawet> (2x): 2Sm 19:29;  
1Kn 2:26.
- 26:19 Verbi <suut> (18x) = 1. yllyttää, 2. vietellä, johtaa harhaan,  
3. houkutella: 5Ms 13:7; Jos 15:18; Tm 1:14; 1Sm 26:19;  
2Sm 24:1; 1Kn 21:25; 2Kn 18:32; 1Ak 21:1; 2Ak 18:2, 31;  
32:11, 15; Job 2:3; 36:16, 18; Jes 36:18; Jer 38:22; 43:3.
- 27:1 Daavid teki järjen päätöksen parhaan ymmärryksensä  
mukaan.  
Samoin päätteli myöhemmin apostoli Paavali, Apt 27:21–26.  
Jumala on antanut meille järjen ja ymmärryksen, ja tärkeintä  
on, että ne ovat Pyhän Hengen hallinnassa ja valaisemat,  
silloin järjen päätelmät ovat oikeat. Paavali mainitsee jopa  
järjellisen jumalanpalveluksen, Rm 12:1.  
Jos ihmisen järki ei ole Pyhän Hengen hallinnassa, se  
helposti nousee Jumalan tuntemista vastaan, 2Kr 10:3–6.  
Toisaalta tämä osoittaa, että Daavidin valtasi tietynlainen  
epäusko – voiko Herra sittenkään varjella minua tämän  
jatkuvan ajolahdin keskellä, ehkä se varjelus jonakin hetkenä  
loppuukin, ja minä saan surmani.  
Daavidkin oli vajavainen ihminen.  
Joskus epäusko valtaa niin yksityisen ihmisen kuin

kokonaisen yhteisön, 1Ms 15:3, 16:1, 17:17, 2Ms 3:11, 4:10–13, 5:22–23, 15:26, 4Ms 11:21, Ps 78:19–20, Mk 4:38, Lk 7:19, Apt 7:25–29.

- 27:10 Daavid esitti muunneltua totuutta, ettei olisi jäänyt kiinni teoistaan.
- 27:11 Daavid oli selvästikin Jumalan sallimuksen tiellä, eikä siten voinut pitää kiinni totuudesta.
- 27:12 Daavid onnistui sumuttamaan Aakista niin, että tämä piti Daavidia luotettavana palvelijanaan.
- 28:6 Saulin olisi pitänyt ymmärtää, ettei Herra vastaa hänelle, koska hän on Jumalan tahdon vastaisella tiellä. Saulin ainoa mahdollisuus olisi ollut kääntyä pois tuolta tieltä ja nöyrytyä antamaan kuninkuus Daavidille. Mutta nähtävästi ylpeys esti sen, ja niin Saul jatkoi yhä pidemmälle eksyksiin.
- 28:7 Saul toimi täysin Jumalan sanan vastaisesti, 3Ms 19:31, 20:6,27, 5Ms 18:11. Niinpä hän joutuikin tuomion alaiseksi, 1Ak 10:13–14. Tämä oli päätepiste hänen eksymyksensä tiellä, ja sitä seurasi tuho, Ps 1:6.
- 28:8 Tuntemattomaksi tekeytyminen ei auta Jumalan edessä: 1Sm 28:8; 1Kn 20:38; 22:30; 2Ak 18:29; 35:22. Vrt 1Kn 14:1–18.
- 28:12 Verbi <raamaah> (homon. 2, 8x) = 1. pettää, huijata, 2. kavaltaa: 1Ms 29:25; Jos 9:22; 1Sm 19:17; 28:12; 2Sm 19:27; 1Ak 12:18; Snl 26:19; Val 1:19. Pettämistäkin on monenlaista, vrt Kol 2:4, Jk 1:22. Pettäjistä ja kavaltaajista kuuluisin on Juudas Iskariot.

- 28:14 Oliko kyseessä todella profeetta Samuelin henki vai valheen henki, joka tekeytyi Samueliksi? Saul ymmärsi, että kyseessä oli Samuel, mutta hänen ymmärryksensä ja kova sydämensä oli pimentynyt, Rm 1:21.  
Saul kumarsi vainajahenkeä ja kunnioitti sitä, mutta ei totellut Jumalaa. Se koitui hänen lopulliseksi tuomiokseen.
- 29:4 Nuo sotapäälliköt oivalsivat aivan oikein, Daavid ei olisi ryhtynyt taistelemaan Saulia ja israelilaisia joukkoja vastaan. Pelko oli aiheellinen.
- 29:5 Sotapäälliköt muistivat, että tämä oli se Daavid, joka löi Goljatilta pään poikki, ja he joutuivat joukkoineen lähtemään karkuun, minkä käpälistään pääsivät, 1Sm 17:48–53.  
Se ei ollut kunniaksi päälliköille eikä heidän joukoilleen.
- 29:6 Aakis kyllä luotti Daavidiin, mutta Daavidin rehellisyys ei ollut kovin taattua laatua, 1Sm 27:7–12.
- 29:9 Muisti ja ihmistuntemus eivät olleet Aakiksen vahvimpia puolia, 1Sm 21:10–15.
- 30:4 Jakeen loppu sm: kunnes heillä ei ollut voimaa itkeä.
- 30:6 Tuon surun jälkeen katkeruus nosti päätänsä ja antoi lihallista voimaa uhata kivittämällä. Onneksi Daavid ymmärsi rohkaista mielensä Herrassa ja sai hengellistä voimaa.  
Vrt Saulin vastaava tilanne, 1Sm 31:3–5.
- 30:12 Tämä hylätty orja oli lähellä kuolemaa, mutta Jumalan johduksesta hän pelastui ja hänen henkensä elpyi.  
Voimamies Simsonkin tarvitsi vettä elpyäkseen taistelun jälkeen, Tm 15:18–19.  
Jaakob taas elpyi, kun sai kuulla hyvän sanoman pojastaan

Joosefista, 1Ms 45:26–27. Hänessä toteutui Raamatun lupaus jo edeltä käsin, Snl 25:25. Tämä on esikuvallista, sillä evankeliumi on todellinen hyvä sanoma taivaasta. Jumalan luomistyön mukaan ihminen on henki, sielu ja ruumis, 1Ts 5:23. Ihmistä ei kuitenkaan voi viipaloida kolmeen osaan vaan hän on yksi kokonaisuus, jossa kaikki nämä kolme vaikuttavat toisiinsa.

- 30:13 Amalekilaisen, eli jumalattoman saattohoidon periaate: hylätään sairas autiomaahan yksin kuolemaan.
- 30:17 Amalekilaisilla olisi ollut selvä miesylivoma, mutta tuosta rosvojoukosta ei ollut vastusta Daavidin joukolle, joka taisteli omien perheidensä puolesta Herraan turvaten.
- 30:22 Sana <belijja‘al> (27x) = kelvoton, tyhjänäpäiväinen, turmiollinen, paha: 5Ms 13:14; 15:9; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 1:16; 2:12; 10:27; 25:17,25; 30:22; 2Sm 16:7; 20:1; 22:5; 23:6; 1Kn 21:10,13; 2Ak 13:7; Job 34:18; Ps 18:5; 41:9; 101:3; Snl 6:12; 16:27; 19:28; Nah 1:11; 2:1. Daavidin joukoissakin oli kelvottomia miehiä. He olivat valmiita taistelemaan lihan käsivarrella, mutta sydämen ymmärrystä ja armeliaisuutta heillä ei ollut edes omia tovereitaan kohtaan. Samankaltainen mielenlaatu oli nuorella Paavalilla suhteessa Markukseen, Apt 15:36–41. Iän myötä Paavalin asenne muuttui Markuksen suhteen: Kol 4:10; 2Tm 4:11; Flm 1:24.
- 30:24 Daavid ymmärsi soveltaa tässä tilanteessa Mooseksen lakia armon hengessä eikä sydämen kovuudessa väsyneisiin miehiin, 5Ms 20:1–9, 4Ms 31:25–27, Jos 22:8.



- 30:25 Daavid Jumalan voitelemana Israelin kuninkaana teki lisäyksen Mooseksen lakiin, vaikkei hän vielä virallisesti ollut julistettu kuninkaaksi.  
Ks Jumalan lain ilmoitus, 5Ms 11:1.
- 31:3 Saul joutui suureen hätään, koska häneltä puuttui uskon kilpi. Vrt Daavidin vastaava tilanne, 1Sm 30:6.
- 31:4 Miehistä ylpeyttä loukkaa, jos joku pitää tuota miestä pilkkanaan, 4Ms 22:29, Jer 38:19.  
Miehen sielunelämä on luotu niin, että hän haluaa kunniaa osakseen, mutta halveksunta ja pilkka ovat sen vastakohtia.  
Ks. Ef 5:33.

## TOINEN SAMUELIN KIRJA

Heprealaisessa Raamatussa Samuelin kirjat olivat alun perin yhtenä kirjana. LXX käyttää Samuelin kirjoista nimiä Ensimmäinen ja Toinen kuningasten kirja, ja vastaavasti Kolmas ja Neljäs kuningasten kirja ovat meidän Raamattumme Kuningasten kirjat.

### Sisällys:

1. DAAVID JUUDAN KUNINKAANA.....1 – 4  
Daavid saa sanoman Saulin kuolemasta  
Daavidin itkuvirsi  
Daavid voidellaan Juudan kuninkaaksi  
Iisboset Israelin kuninkaaksi  
Sota Saulin ja Daavidin sukujen välillä  
Daavidin pojat  
Abner siirtyy Daavidin puolelle  
Jooab tappaa Abnerin  
Daavid suree Abneria  
Iisboset murhataan  
Daavid rankaisee murhaajia
2. DAAVID KOKO ISRAELIN KUNINKAANA.....5 – 10  
Daavid voidellaan Israelin kuninkaaksi  
Jerusalemista tulee Daavidin kaupunki  
Tyyron kuninkaan Hiiramin ystävyysosoitus  
Daavidin Jerusalemissa syntyneet pojat  
Daavid voittaa filistealaiset  
Liitonarkkia kuljetetaan vaunuilla  
Liitonarkki kannetaan Jerusalemiin

- Miikal soimaa Daavidia  
Naatan ilmoittaa Daavidille Herran lupauksen  
Daavidin kiitosrukous  
Daavidin voitot  
Daavidin ylimmät virkamiehet  
Daavid ja Mefiboset  
Daavidin lähettiläitä häväistään  
Daavid voittaa ammonilaiset ja aramilaiset
3. DAAVIDIN SYNTI JA SEN SEURAUKSET.....11 – 20
- Daavid ja Batseba  
Daavid yrittää peitellä lankeemustaan  
Daavid tapattaa Uurian  
Daavid ottaa Batseban vaimokseen  
Naatan nuhtelee Daavidia  
Daavid tunnustaa syntinsä  
Daavidin ja Batseban lapsi kuolee  
Salomon syntymä  
Daavid valloittaa Rabban  
Amnon tekee väkivaltaa Taamarille  
Absalomin kosto  
Absalomin pako  
Jooabin juoni  
Daavid armahtaa Absalomin  
Absalomin salaliitto  
Daavid pakenee Jerusalemistä  
Daavid lähettää liitonarkin takaisin Jerusalemiin  
Daavid lähettää ystävänsä Huusain Jerusalemiin  
Daavid ja Siiba  
Siimei kiroilee Daavidia  
Absalom makaa isänsä sivuvaimojen kanssa  
Ahitofelin ja Huusain neuvot

|    |                                                  |         |
|----|--------------------------------------------------|---------|
|    | Daavid saa Huusain lähettämän sanoman ja pakenee |         |
|    | Daavid tulee Mahanaimiin                         |         |
|    | Absalomin kapina kukistetaan                     |         |
|    | Jooab tappaa Absalomin                           |         |
|    | Daavid saa tiedon Absalomin kuolemasta           |         |
|    | Daavid suree Absalomia                           |         |
|    | Jooab moittii Daavidia                           |         |
|    | Daavid kutsutaan takaisin Jerusalemiin           |         |
|    | Daavid armahtaa Siimein                          |         |
|    | Daavid armahtaa Mefibosetin                      |         |
|    | Daavid ja Barsillai                              |         |
|    | Israelin ja Juudan miesten riita                 |         |
|    | Seban kapina                                     |         |
|    | Jooab tappaa Amasan                              |         |
|    | Jooab kukistaa Seban kapinan                     |         |
|    | Daavidin ylimmät virkamiehet                     |         |
| 4. | DAAVIDIN AJAN HISTORIAA.....                     | 21 – 24 |
|    | Saulin tekemä rikos sovitetaan                   |         |
|    | Daavidin miesten urotekoja                       |         |
|    | Daavidin ylistyslaulu                            |         |
|    | Daavidin viimeiset sanat                         |         |
|    | Daavidin sankarit                                |         |
|    | Israelin ja Juudan katselmus                     |         |
|    | Rutto                                            |         |
|    | Daavid rakentaa alttarin Herralle                |         |

- 1:6 Sattumalta, ks: 5Ms 22:6; 2Sm 1:6; 18:9; 20:1.  
 Tutki tarkemmin!  
 Verbi <šaa'an> (22x) = nif: 1. nojata, ottaa tukea, levätä,  
 2. turvautua, luottaa jhnk: 1Ms 18:4; 4Ms 21:15; Tm 16:26;  
 2Sm 1:6; 2Kn 5:18; 7:2, 17; 2Ak 13:18; 14:10; 16:7f; Job  
 8:15; 24:23; Snl 3:5; Jes 10:20; 30:12; 31:1; 50:10; Hes 29:7;  
 Mka 3:11.
- 1:8 Saul oli saanut Herralta käskyn hävittää amalekilaiset, mutta hän ei totellut, 1Sm 15:3s. Nyt amalekilainen tuli hänet kohtaamaan.
- 1:9 Verbin <muut> (834x) = kuolla, polel-muoto <mooteet> (9x) = tappaa, surmata: Tm 9:54; 1Sm 14:13; 17:51; 2Sm 1:9,10,16; Ps 34:22; 109:16; Jer 20:17.  
 Sana <šaabats> (1x) = mahd. kouristukset, kangistuminen.  
 Minulla on kovat kouristukset: LXX kääntää: kauhea pimeys on vallannut minut.  
 Olen vielä täysin tajuissani = sm: sieluni on vielä minussa.
- 1:10 Voi olla, että tämä amalekilainen todella lopulta surmasi Saulin, mutta voi olla, että hän valehteli ja oli pelkkä ruumiinryöstäjä, 1Sm 31:5. Joka tapauksessa hän oli paikalla ennen filistealaisia, koska pystyi ottamaan Saulin kruunun, 1Sm 15:8s.  
 Euthanasia esiintyy jo Raamatussa. Tämä lienee toinen tapaus Abimelekin jälkeen, Tm 9:54.  
 Tämä nuorukainen luuli saavuttavansa kuningas Daavidin suosion teoillaan ja toiminnallaan. Mutta erehtyi.
- 1:12 Verbi <saapad> (30x) = pitää valittajaisia, valittaa ääneen vainajan vuoksi. Tutki!

- 1:17 Sana <qinaah> (18x) = itkuvirsi, valitusvirsi: 2Sm 1:17; 2Ak 35:25; Jer 7:29; 9:9,19; Hes 2:10; 19:1,14; 26:17; 27:2,32; 28:12; 32:2,16; Am 5:1; 8:10.
- 1:18 Oikeamielisen kirja, vrt Jos 10:13.
- 1:19 Sana <tsebii> (18x) = kaunistus, koristus, ihanuus: 2Sm 1:19; Jes 4:2; 13:19; 23:9; 24:16; 28:1,4,5; Jer 3:19; Hes 7:20; 20:6,15; 25:9; 26:20; Dan 8:9; 11:16,41,45.
- 1:20 Herran vihollisten suurin ilo on vanhingin ilo, ilo Herran kansan sortumisesta. Tämä on esikuvallista sille, mitä Jeesus sanoi opetuslapsilleen, Jh 16:20.
- 1:22 Vihollisten = sm: lävistettyjen, kaatuneiden. Samoin jakeissa 19 ja 25 surmattu = sm: lävistetty, kaatunut.
- 1:23 Sana <naa‘iim> (13x) = ihana, suloinen, lempeä: 2Sm 1:23; 23:1; Job 36:11; Ps 16:6,11; 81:3; 133:1; 135:3; 147:1; Snl 22:18; 23:8; 24:4; Ll 1:16.  
Daavid halusi muistella Sauliakin rakastettuna ja lempeänä, ilmeisesti Joonatanin isänä ja Israelin kuninkaana, vaikka Saulista tulikin hirmuhallitsija, joka yritti useamman kerran surmata Daavidin.  
Pahan puhuminen elävistä ihmisistä ei ole siunaukseksi, vielä vähemmän vainajista. Eläviltä nimittäin voi pyytää anteeksi pahoja puheitaan mutta kuolleilta ei.  
Paras on kääntyä Herran puoleen ja pyytää: Herra, aseta minun suulleni vartija, vartioi huulteni ovea, Ps 141:3.
- 1:26 Syvä hengellinen veljesrakkaus ihmeellisempää kuin inhimillinen rakkaus miehen ja naisen välillä, joka sekin on Jumalan antamaa ja säättämää. Ihaninta onkin, jos

aviopuolisoiden välillä vallitsevat nämä molemmat.

Daavid puhuu monikossa: naisten rakkaus. Hänellähän oli jo kaksi vaimoa ensimmäisen eli Miikalin lisäksi.

Miikal oli jäänyt Saulin hoviin ja oli annettu jo toiselle miehelle, 1Sm 18:20,28, 25:44.

- 2:4 Tässä vaiheessa Daavid oli ainoastaan Juudan heimon kuningas. Myöhemmin hänestä tuli koko Israelin kuningas. Tämä on samalla esikuva Messiaasta: Pilatus kirjoitti ristiin Jeesuksen kuoleman tuomion syyksi juutalaisten kuningas, Jh 19:19, mutta Natanael oli ymmärtänyt jo alunperin, että Jeesus on koko Israelin kuningas, Jh 1:49.
- 2:6 Ilmaus <chesed we'emet> (20x) voidaan kääntää eri tekstiyhteyksissä 1) armo ja totuus, 2) laupeus ja uskollisuus: 1Ms 24:27,49; 47:29; 2Ms 34:6; Jos 2:14; 2Sm 2:6; 15:20; Ps 25:10; 40:11,12; 57:4; 61:8; 85:11; 86:15; 89:15; 117:2; Snl 3:3; 14:22; 16:6; 20:28.
- 2:9 Vanhat käännökset, syyrialainen ja latinalainen, puhuvat Gesurista. Jotkut meidän aikojemme kääntäjät ovat ajatelleet, että Asur tarkoittaisi Asseria, asserilaisia.
- 2:10 Iisboset oli kaksi vuotta Israelin kuninkaana isänsä Saulin ja Daavidin välissä. Tätä ei yleensä muisteta.
- 2:14 Verbi <saachaq> (37x), pi (17x), tutki tarkemmin. Leikki on lasten työtä ja hupia. Tällaiset taistelunäytökset ja sotapelit ovat suurten sotapäälliköiden leikkiä ja hupia. Niissä on vain panoksena nuorten miesten henki.
- 2:16 Tässä ilmenee kaikkien sotien yhteinen mieletön piirre: nuorten miesten tapattaminen turhan takia.

Nimi Helkat-Suurim = <chelqat hatsuuriim> merkitsee: miekkapalsta, miekkojen keto.

Toisen lukutavan mukaan <chelqat hatsiddiim>, joka merkitsee: kylkipalsta.

Hepr kirjaimet <reeš> ja <daalet> muistuttavat toisiaan.

- 2:18 Juoksu ei ole nopeiden vallassa, eikä sota urhojen, joutui Asaelkin kokemaan, Srn 9:11, Am 2:14–16.  
Daavidin joukoissa oli muitakin Asaelin kaltaisia miehiä, 1Ak 12:9.
- 2:23 Kokemus voitti nuoruuden innon ja nopeuden.  
Sana <chomeš> = vatsa: 2Sm 2:23; 3:27; 4:6; 20:10.  
Jooab kosti samalla tavalla Abnerille, mutta rauhan aikana, 1Kn 2:5–6, 28–35.
- 2:26 Nyt tuli Abnerillekin järki päähän, kun oli itse joukkoineen joutunut tappiolle ja oma henki oli jo kyseessä. Ja samalla hän tunnusti, että veljessodat ovat turhia ja vahingollisia.  
Vrt 1Kn 12:24, 2Ak 11:4.
- 2:29 Hepr. nimi Bitron on perinteisesti käsitetty tarkoittavan rotkoa. Meidän päivinämmme on esitetty ajatus, että merkitys voisi olla: aamupäivä.
- 2:31 Molempien joukkojen kokonaistappiot yhteensä 380 miestä. Ja aivan turhaan.
- 3:1 Tämä on samalla esikuvallista siitä taistelusta, joka käydään Jumalan kansan keskuudessa tänä päivänäkin, niin koko kansan kuin jokaisen yksilön kohdalla: lihallisen mielen ja hengellisen mielen välillä. Jumalan tahdon tiellä ulkonainen



ihmisemme rappeutuu ja heikkenee, mutta sisäinen uudistuu päivä päivältä, 2Kr 4:16, Kol 3:9–10, Ps 103:5.

3:2 Daavidilla oli tässä vaiheessa kuusi vaimoa. Miksiköhän niin monta?

3:5 Daavidilla oli jo aiemmin ollut vaimona Saulin tytär Miikal, 1Sm 18:20–27, joten vaimoja oli kertynyt jo seitsemän. Turhan paljon yhdelle miehelle, 5Ms 17:14–17. Joka viikonpäivälle eri vaimo. Tosin onneksi sentään yksi vapaapäivä, kun Miikal oli Saulin hovissa naitettu toiselle miehelle, mikä oli tietysti traagista Daavidin kannalta.

3:8 Koiranpää: koiraa käytettiin paitsi eläimen nimityksenä myös halveksunnan ilmaisuna: 1Sm 17:43, 24:15, 2Sm 9:8, 16:9, 2Kn 8:13, Ps 22:17,21, Snl 26:11, Jes 56:10–11. Samoin UT:ssa: Mt 7:6, Fil 3:2, 2Pt 2:22, Ilm 22:15. Koira mainitaan myös turmiollisen ja halveksittavan lopun ennustuksissa: 1Kn 14:11, 16:4, 21:19–24, 22:38, 2Kn 9:10,36, Jer 15:3.

Abnerin mielestä naisjutut eivät kuuluneet muille, vaikka hän itsekin tunnusti tuon naisjuttunsa rikolliseksi. Samalla hän halvensi naisia. Abner ajatteli, että hänen korkea asemansa salli hänelle tällaiset syrjähyppyt. Niin ovat ajatelleet monet korkeassa asemassa olleet miehet läpi historian. Ja mitä isot edellä, sitä pienet perässä.

3:11 Abner oli ilmeisen väkivaltainen ja röyhkeä mies, koska kuningas Iisbosetkin pelkäsi häntä.

3:12 Abner halusi esiintyä kuninkaantekijänä (engl. kingmaker).

- 3:14 Tekikö Daavid tässä oikein? 5Ms 24:1–4.  
Hän rikkoi samalla yhden avioliiton, 2Sm 3:16.
- 3:15 Saul oli antanut Daavidin vaimon Miikalin Palti(eli)lle,  
koska Daavid oli joutunut pakenemaan henkensä edestä  
Saulin näköpiiristä, 1Sm 25:44.  
Nyt seurasi pakotettu avioero.
- 3:16 Väärän avioliiton onneton loppu miehen kannalta. Miikal  
kenties oli riemuissaan, että pääsee kuninkaan vaimoksi.  
Tosin vain yhdeksi seitsemästä.
- 3:25 Liikkeistäsi = sm: lähdöstäsi ja tulostasi.  
Vrt Ps 121:8, Jes 37:28.  
Herra tietää niin omiensa kuin vihollistensaakin lähtemiset ja  
tulemiset.  
Daavid luotti Herraan, mutta Jooab oman käsivartensa  
voimaan ja lihallisen mielensä ymmärrykseen: Kyllähän sinä  
tunnet...varmasti hän tuli pettämään...
- 3:27 Ilmaus <baššeli> (1x) = rauhassa, kenenkään häiritsemättä,  
kahden kesken, esiintyy vain tässä.  
Abner oli ollut oikeassa, veljessodasta syntyy vain  
katkeruutta, 2Sm 2:26.  
Daavid sanoi elämänsä ehtoossa tästä asiasta pojalleen  
Salomolle, joka puolestaan langetti tuomion Jooabille,  
1Kn 2:5–6,28–35.  
Jooab oli vielä väkivaltaisempi, kostonhaluisempi ja  
murhanhimoisempi kuin Abner.
- 3:29 Tulkoon Jooabin päälle = sm: kiertyköön Jooabin päälle.  
Vrt Snl 12:14.

- 3:30 Asael kaatui sodassa, mutta Jooab ja Abisai kostivat rauhan aikana. Tämä on esikuva kovasta anteeksi antamattomasta sydäimestä ja sen teoista.
- 3:31 Mitähän Jooabin mielessä liikkui, kun kuningas antoi hänelle ja hänen joukolleen tämän käskyn?.
- 3:33 Verbi <qiin> (8x) = polel: laulaa kuolonvalitus, virittää itkuvirsi: 2Sm 1:17; 3:33; 2Ak 35:25; Jer 9:16; Hes 27:32; 32:16.  
LXX vastine <threeneoo> on UT:ssa 4x: Mt 11:17, Lk 7:32, 23:27, Jh 16:20.  
Sana <naabaal> (18x) = 1. tyhmä, älytön, ymmärtämätön, jumalaton, 2. houkka: 5Ms 32:6,21; 2Sm 3:33; 13:13; Job 2:10; 30:8; Ps 14:1; 39:9; 53:2; 74:18, 22; Snl 17:7,21; 30:22; Jes 32:5,6; Jer 17:11; Hes 13:3.
- 3:34 Väärintekijöiden käden kautta = sm: väärintekijöiden edessä.
- 3:35 Leivän tarjoaminen kuului hautajaismenoihin ja oli tarkoitettu surevien lohduttamiseksi.
- 3:39 Liian väkivaltaisista minun hillitä = sm: minua kovempia/ julmempia/ raaempia.  
Daavid ymmärsi, että jos hän yrittää tässä vaiheessa laittaa nuo miehet kuriin, voi syntyä sisällissota, joka on koko kansalle pahin vaihtoehto.
- 4:4 Hoitajan nimeä ei kerrota, mutta hepr tekstistä käy ilmi, että hän oli nainen.  
Tämä tapaus osoittaa sen, että lasten hoitamisessakaan ei saa ruveta säikkymään ja tekemään hätiköityjä tekoja, ne voivat rampauttaa lapsen loppuiäksi.

- 4:6 RKK 1992 kääntää jakeen LXX:n mukaisesti: Talon portinvartijat oli vehniä puhdistessaan käynyt uniseksi ja nukahtanut, ja niin Rekab ja hänen veljensä Baana pääsivät huomaamatta.
- 4:8 Nämä murhamiehet uskottelivat olevansa Herran asialla. Näin on ollut monituisia kertoja tämänkin jälkeen historiassa ja vielä nykyajassakin, Jh 16:1–4.  
Saul oli vihamielinen Daavidia kohtaan mutta Daavid ei Saulia kohtaan. Tämä on esikuvallista sille, että nykyäänkin lihan mukaan syntynyt vainoaa Hengen mukaan syntynyttä, mutta ei päinvastoin, Gal 4:29.
- 4:11 Jumalattomat miehet ja syytön mies: tutki tarkemmin.
- 5:2 Sinä johdit Israelin sotajoukkoja = sm: sinä saatoit Israelin lähtemään ja tulemaan.
- 5:3 Vasta tässä vaiheessa Daavidista tuli koko Israelin kuningas, joita on koko historian aikana ollut vain seitsemän.  
Ensimmäinen oli Herra itse. Sen jälkeen kansa halusi ihmisen kuninkaaksi, koska muillakin kansoilla on... Niinpä Saulista tuli toinen kuningas ja sen jälkeen hänen pojastaan Iisbosetista pariksi vuodeksi. Daavid oli neljäs ja hänen poikansa Salomo viides kuningas. Kuudes kuningas Rehabeam olikin sitten inhimillisen kuninkuuden konkurssi, valtakunta repesi kahtia Jumalan sallimuksesta. Profeetta Jeremia vahvisti myöhemmin, ettei Juudan kuningassuvusta Joojakinin jälkeen enää nouse kuningasta, Jer 22:30. Vasta paljon myöhemmin nousi 7. kuningas, Jumalan lähettämä Messias. Muuan vilpítőn mies nimeltä Natanael ymmärsi sen heti, kun oli kohdannut Jeesuksen, Joh 1:49. Jeesuksen

kasvattajaisä Joosef oli Joojakinin jälkeläinen, mutta Jeesus ei ollut.

- 5:6 Jebusilaiset (41x) on esikuva hengellistä elämää rajoittavista ja vastustavista voimista: 1Ms 10:16; 15:21; 2Ms 3:8, 17; 13:5; 23:23; 33:2; 34:11; 4Ms 13:29; 5Ms 7:1; 20:17; Jos 3:10; 9:1; 11:3; 12:8; 15:8, 63; 18:16, 28; 24:11; Tm 1:21; 3:5; 19:11; 2Sm 5:6, 8; 24:16, 18; 1Kn 9:20; 1Ak 1:14; 11:4, 6; 21:15, 18, 28; 2Ak 3:1; 8:7; Esr 9:1; Neh 9:8; Sak 9:7.
- 5:7 Siion = <tsijjoo> (154x) esiintyy tässä ensimmäisen kerran. LXX:n vastine <Sioon> esiintyy UT:ssa 7x.  
Tutki tarkemmin!
- 5:9 Nimi Millo (7x) merkitsee: täyteys t. linnoitusvalli.  
Millo oli osa Jerusalemin linnoitusjärjestelmästä, mutta sen sijaintia ja laatua ei ole pystytty selvittämään tarkemmin.  
Ks. 1Kn 9:15,24, 11:27, 2Kn 12:20, 1Ak 11:8 ja 2Ak 32:5.
- 5:12 Daavid ymmärsi, että Herra ei siunannut häntä hänen oman itsensä vaan kansansa tähden. Samoin meidän ei tule olla uuden liiton Jumalan seurakunnassa itsekeskeisiä ja oman edun tavoittelijoita vaan ennemminkin tulee ajatella toisten parasta, 1Kr 10:24, 12:7, 14:12, Fil 2:3–5.
- 5:13 Jo ennestään Daavidilla oli seitsemän vaimoa ja nyt hän otti vielä lisää sekä vaimoja että sivuvaimoja. Se oli sen ajan tapa varsinkin kuninkailla, mutta ei ollut Jumalan tahdon mukaista, 5Ms 17:14–17. Tämä oli varmaan alkusyyinä Daavidin myöhempään lankeemukseen, 2Sm 11:2s.  
Hänen jälkeensä hänen poikansa Salomo ja pojanpoika Rehabeam toimivat vielä pahemmin. Daavidin antama esikuva jälkeläisilleen ei ollut hyvä.

Tarkoituksena tällä moniavioisuudella lieenee ollut saada mahdollisimman paljon jälkeläisiä. Niinpä Daavidilla oli näiden tietojen mukaan 17 poikaa, joista myöhemmin kaksi nousi kapinaan.

Nykyään tämä ajattelu on ”jalostunut” siten, että on paljon hetkellisiä avosuhteita ilman lapsia.

- 5:19 Daavid kysyi Herralta (8x): 1Sm 23:2,4; 30:8; 2Sm 2:1; 5:19,23, 1Ak 14:10, Ps 27:4.  
Ks myös: Tm 1:1, 20:18,23,27, 1Sm 10:22, 22:10, 28:6, 1Kn 3:5–10, Jer 6:16, 37:17, Sak 10:1.
- 5:20 Nimi Baal-Perasim = <ba‘al-peraatsiim> = murtamisten t. halkeamien herra.  
Nimi tulee verbistä <paarats> (45x) = murtautua läpi, särkeä, repiä.
- 5:21 Filistealaiset huomasivat, ettei heidän epäjumalistaan ollut apua, joten he eivät enää turhaan lähteneet niitä kanniskelemaan. Sinänsä viisas ratkaisu.
- 5:23 Daavid teki ns. koukkauksen Herran neuvon mukaan ja iski vihollista takaa päin.
- 6:3 Tässä Daavid teki virheen. Leeviläisten tuli kantaa arkkua, eikä sitä pitänyt kuljettaa vaunuilla, ei edes uusilla.
- 6:8 Daavidin vihastuminen oli turhaa, virhe oli hänen itsensä.  
Nimi Peres-Ussa merkitsee: Ussan murtaminen. Ussa kantoi henkilökohtaisesti hairahduksensa seuraukset, mutta Daavid oli osasyynllinen tapahtuneeseen, koska hän kuninkaana oli antanut väärät toimintaohjeet Herran arkin siirtämisessä.

Tämän jälkeen Daavid halusi toimia Jumalan sanan ohjeiden mukaan, ks. Ak 15:2ss.

- 6:13 Sana <tsa‘ad> (14x) = 1. askel, 2. kulku, vaellus, 3. käynti: 2Sm 6:13; 22:37; Job 14:16; 18:7; 31:4,37; 34:21; Ps 18:37; Snl 4:12; 5:5; 16:9; 30:29; Jer 10:23; Val 4:18.
- 6:14 Karkelointi (24x) on alunperin hengellinen termi, joka tarkoittaa ylistystanssia ja riemuitsemista Jumalan hyvistä teoista, niin että jalat eivät tahdo pysyä maassa: 2Ms 15:20; 32:19; Tm 11:34; 21:21,23; 1Sm 18:6,7; 21:11; 29:5; 2Sm 6:5,16,21; 1Ak 13:8; 15:29; Ps 87:7; 149:3; 150:4; Jer 31:4,13; Val 5:15; Mt 11:17; Lk 7:32; 15:25.  
Herran omilla on paljon suurempi syy karkelointiin kuin tämän maailman tanssijoilla, jotka toki hyötyvät fyysisen kunnon ylläpitämisessä.
- 6:16 Hepr verbi <šaaqap> tarkoittaa, että Miikal katseli miestänsä kuningas Daavidia ylhäältä alaspäin, eli hän oli sydämessään ylimielinen. Ylimielisyyden seurausilmiönä on muiden halveksiminen. Pahinta näissä molemmissa on se, että ne lähtevät sydäimestä, Mt 15:10–20, Mk 7:14–23.  
Vaimon ei tule halveksia miestänsä vaan kunnioittaa häntä, Ef 5:33. Ja sitä suuremmalla syyllä, jos mies on hengellinen Jumalan palvelija.
- 6:20 Miikalilla oli sana hallussa, mutta lihallisessa mielessä. Miikal oli sydämetään ylpeä, ja ilmeisesti omasta mielestään aiheellisesti. Hänhän oli tuplasti kuninkaallista sukua, syntymänsä puolesta kuningas Saulin tytär ja nyt kuningas Daavidin ensimmäinen vaimo. Minkähänlainen mahtoi muiden vaimojen osa olla tämän ykkösvaimon huushollissa?

- 6:21 Daavid iloitsi Herran edessä, sen vuoksi Miikalin motkotukset eivät satuttaneet häntä.
- 6:22 Daavidilla oli terve hengellinen itsetunto, hän ymmärsi oman asemansa Herran suunnitelmissa, eikä hän ruvennut moittimaan vaimoaan.
- 6:23 Miikalille sydämen ylimielinen asenne kävi kalliiksi hänelle itselleen. Jumala näkee ihmisen sydämen.
- 7:3 Naatan oli Jumalan profeetta ja niinpä hän rohkaisi Daavidia suunnitelmissa ja teoissa, koska tiesi, että Herra on Daavidin kanssa. Mutta seuraavana yönä hän sai Herralta sanan ilmoitettavaksi Daavidille.  
Tästä opimme, että profeettana toimiminenkin on vajavaista, ja profeetta – niin kuin kaikki muutkin – tarvitsee Jumalan johdatusta. 1Kr 13:8–10.
- 7:5 Daavidin ajatus oli inhimillinen ja hyvä, niin kuin myöhemmin Pietarilla, Jh 13:37, mutta Jumalan suunnitelmissa eivät riitä inhimillisesti hyvät ja kauniit ajatukset vaan Herra itse toteuttaa suunnitelmansa voimallaan. Ks 1Sm 7:11, Jh 13:38.
- 7:10 Tämä on esikuvallista: Uudessa liitossa meidän tulee juurtua Kristukseen, hän on meidän turvapaikkamme ja kalliomme, Kol 2:6–7, Ef 3:14–21.
- 7:11 Hän itse = sm: Herra.  
Tämä on esikuvallista ja viittaa uuden liiton Jumalan huoneeseen, joka on Herran seurakunta, Hpr 3:1–6.  
Daavid ei rakentanut Herralle huonetta vaan Herra Daavidille. Samoin Pietari ei antanut henkeään Jeesuksen



puolesta vaan Jeesus kuoli Pietarin ja kaikkien muidenkin ihmisten puolesta.

- 7:12 Tämä on ennustus Salomosta mutta myös Messiaasta.
- 7:13 Tämä on ennustus Messias-kuninkaasta, joka rakentaa Jumalan huoneen, joka on elävän Jumalan seurakunta, Mt 16:13–18.
- 7:16 Masora: sinun edessäsi, LXX: minun edessäni.
- 7:18 Mikä minä olen: Daavid ei vähätellyt itseään niin kuin Mooses aikoinaan vaan hän ymmärsi, että tämä kaikki oli Jumalan armoa, johon hänellä itsellään ei ollut ansioita. Samoin ajatteli ja puhui myöhemmin Pietari, ks 2Ms 3:11, Apt 11:17.
- 7:19 Daavid ymmärsi, että se, minkä Herra puhuu, on opetukseksi ihmiselle, vrt 2Tm 3:16–17.
- 7:20 Tämä meidän on aina hyvä muistaa, 2Tm 2:19.
- 7:21 Oman mielesi mukaan = sm: oman sydämesi mukaan. Herran mieli/ sydän: tutki!
- 7:23 Vanhassa liitossa Jumala itse on lunastanut kansansa itselleen. Tämä on esikuvallista ja toteutuu uudessa liitossa Kristuksessa, 1Kr 1:30, Kol 1:13–15, Ef 1:5–7.
- 7:24 Tämä Vanhan liiton esikuva toteutuu uudessa liitossa, ja silloin se ei tarkoita luonnollista Israelia vaan Jumalan Israelia, 1Kr 10:18, Gal 3:5–29, 6:14–16.
- 7:28 Sinun sanasi ovat totuus, ks Ps 119:160, Jh 17:17.

8:1 Daavid ei ottanut vallan ohjia Saulin käsistä, koska tämä oli Herran voideltu, 1Sm 24:5–8, 26:8–11, mutta otti ne filistealaisten käsistä, koska heitä Herra ei ollut voidellut ja asettanut kansansa johtoon.

Verbi <kaana> (36x): nif (25x) = 1. joutua alistetuksi, 2. joutua nöyrytymään, 3. nöyrytyä, hif (11x) = 1. alistaa, saattaa valtansa alle, 2. nöyryyttää, nujertaa, 3. vaientaa, masentaa: 5Ms 9:3; Tm 4:23; 2Sm 8:1; 1Ak 17:10; 18:1; 2Ak 28:19; Neh 9:24; Job 40:12; Ps 81:15; 107:12; Jes 25:5. Tämä on samalla esikuvallista uudessa liitossa vanhan ihmisen nujertamisesta, Rm 6:6, että uusi luomus saa hallita, 2Kr 5:16–17, Gal 6:14–15.

8:2 Tämä julmuus ei ollut Herran käsky vaan Daavidin oma keksintö, ja sillä oli seurauksensa, Ps 60:12, 108:12, 44:10. Daavid ei tainnut tuossa tilanteessa ollenkaan muistaa, että hänen isoisänsä Oobedin äiti oli mooabilainen Ruut, Rt 4:18–22, Mt 1:5–6.

Tämä oli eräs Daavidin tekemistä virheistä, josta oli seurauksensa: ks Ps 60:1–7, 12, 108:12, 44:10s.

Myöhemmin omissa psalmeissaan Ps 60:8–10 ja Ps 108:8–10 Daavid kertoo, mitä Jumala sanoo Mooabista.

Vrt. Amasjan julma toiminta, 2Ak 25:12–16.

Tämä tapaus, samoin kuin Batseban ja heettiläisen Uurian tapaus osoittaa, että Jumalan miehilläkään ei ole valtuuksia eikä oikeutta tehdä lihallisen mielen tekoja, 2Sm 11:1–25, 1Kn 15:5.

Myöhemmin sanotaan Daavidin elämän ehtoossa, että hänen oli kuoltava, 1Kn 2:1. Silloin toteutuu Daavidinkin kohdalla toteutui Herran sana, jonka Salomo myöhemmin kirjoitti: ihmisen eteen kiertyvät hänen kättensä työt, Snl 12:14.

8:11 Verbi <kaabaš> (14x): qal = 1. tallata, alistaa, ottaa omaan käyttöönsä, 2. pakottaa, 3. tehdä väkivaltaa, nif = 1. tulla alistetuksi, 2. joutua orjaksi, pi = kukistaa, alistaa, hif = pakottaa orjuuteen.

Se että Daavid kukisti ympärillä olevia kansoja on esikuvallista sille, minkä profeetta Miika ennusti selvästi uuteen liittoon viitaten: Mka 7:18–20.

Herra polkee maahan meidän pahat tekomme. Tämä tapahtui kun Messias, Herra Jeesus Kristus Golgatan ristillä polki rikki käärmeen pään ja samalla kantoi meidän syntivelkamme, 1Ms 3:15, 1Pt 2:24.

8:13 Edomilaiset: masoreettisessa tekstissä: aramilaiset.

8:18 Kreetit ja pleetit olivat kuningas Daavidin henkivartiosto, joka luultavasti koostui ulkomaisista palkkasotureista. Tässä on merkillinen tieto, että myös Daavidin pojat olivat pappeina. Eivät olisi saaneet olla, koska vanhan liiton aikaan oli voimassa leeviläinen pappeus. Pappien tuli olla Aaronin jälkeläisiä.

Tätä on yritetty selitellä, että hepr. sana <kooheen> muka tarkoittaisi tässä jotain kuninkaallista t. tuomioistuimen hallintomiestä. LXX kääntääkin sen sanalla <aularkhees> = oikeusistuimen johtaja. Juutalaiset kääntäjät ymmärsivät, että tässä on ongelma. On parempi kuitenkin kääntää teksti niin kuin se on kirjoitettu.

Daavid poikkesi tässä lain säädöksestä, kenties valvoakseen pappeja poikiensa kautta. Eli tämä on toisaalta Daavidin virhe, mutta samalla tämä on kuitenkin esikuvallista: Daavid on esikuva Messiaasta, jonka perheväki vastoin vanhan liiton asetuksia on kuninkaallinen papisto, 1Pt 2:9.

- 9:1 Vanhurskas puhuu uskonsa kautta vielä kuoltuaankin,  
Hpr 11:4. Joonatanin vaellus uskossa koitui siunaukseksi hänen pojalleen Mefibosetille. Se oli paras perintö, minkä hän saattoi jättää lapselleen.  
Millaisen perinnön me jätämme lapsillemme?
- 9:3 Jaakob oli aikoinaan tullut ontuvaksi taisteltuaan Jumalan kanssa, Mefiboset taas muiden syystä, hoitajan hätäilystä, 1Ms 32:23–33. Vrt Mka 4:6–7, Sef 3:19.
- 9:4 Tämä Ammielin poika Maakir hoiti kodissaan Mefibosetia Saulin kukistumisen jälkeen. Mefibosetilla ei olisi siinä vaiheessa ollutkaan muuta turvapaikkaa. Myöhemmin Maakir auttoi kuningas Daavidia, kun tämä joutui pakenemaan omaa poikaansa Absalomia, 2Sm 17:27.  
Ensiluokkainen mies!
- 9:8 Millainen oli Mefibosetin itsetunto? Mefiboset on esikuva ihmisestä, jolla on heikko itsetunto. Hän ei itse hankkinut sitä itselleen, vaan ympäristö, olosuhteet sekä edellisen sukupolven ja itse asiassa koko kansan toiminta aiheuttivat sen. Pieni ihminen on todellakin ”kuin höyhen myrskytuulella” (Wu, Emily) tässä ajallisen elämän aallokossa. Ks Apt 11:17.  
Koiranraato (3x): 1Sm 24:15, 2Sm 9:8, 16:9. Mefiboset ei teeskennellyt nimittäessään itseään tällä tavoin, hän koki todella olevansa kaiken tapahtuneen jälkeen maahan poljettu ihminen.
- 9:10 Siiba olikin aika merkittävä mies: 15 poikaa ja 20 palvelijaa. Ja nyt hän sai aikamoisen ylennyksen, kun pääsi Saulin koko maaomaisuuden viljelijäksi ja hoitajaksi.

- 9:11 Maahan poljettu Mefiboset pääsi samaan asemaan kuin kuninkaan pojat. Samanlaista oli Daavidkin kokenut elämässään, mistä hän kertoo Psalmeissa, Ps 18:5s, 40:1s, 55:1s, 69:15s, 116:3s.
- 9:12 Mefiboset sai aikamoisen palvelusväen itselleen. Tämä kaikki oli hänelle siunausta isänsä vanhurskaan vaelluksen vaikutuksena ja koitui myös hänen pojalleen Miikalle, Snl 14:26, 13:22.
- 9:13 Jaakob ontui toista jalkaansa taisteltuaan erään miehen kanssa Penuelissa, 1Ms 32:23–33. Mefiboset ontui lapsuudestaan asti, 2Sm 4:4, 9:3. Jaakob ontui petollisen vaelluksensa takia, Mefiboset ilman omaa syytään.
- 10:3 Daavidin joukkojen vakoilutaidot olivat ilmeisesti tulleet sen verran kuuluisiksi, että ammonilaisten päämiehet vainoharhaisuudessaan kuvittelivat nytkin Daavidin valmistelevan sotaa. Vainoharhaisuus kuuluu nimittäin erottamattomana osana vakoilumaailmaa.
- 10:4 Tämä ammonilaisten kuningas Haanun oli muotimaailman edelläkävijä: keksi joutessaan minihameen, vieläpä sellaisen joka paljasti pakaratkin.  
Missähän vaiheessa minihame siirtyi naisten käyttöön? Israelilaisille miehille partaan kajoaminen oli vakava loukkaus ja häpäisy, 3Ms 19:27, 21:5. Natsit olivat ilmeisesti lukeneet tämän Raamatusta, koskapa häpäisivät juutalaisia rabbeja leikkaamalla heidän partaansa.  
Myös Messiaasta ennustettiin tällaista, Jes 50:6.
- 10:5 Jotkut ihmiset saavat iloa ja nautintoa siitä, että häpäisevät muita. Se ei ole ollenkaan evankeliumin mukaista. Meidän

Herramme Jeesus ei tullut häpäisemään ihmisiä, vaikka syntimme ovatkin meille häpeäksi, mutta hän itse joutui häväistyksi monella tapaa kuten jo profeetta Jesaja ennusti, Jes 48:11. Samoin koko messiaaninen luku Jes 53.

- 10:6 Vaikuttaa siltä, etteivät ammonilaiset heti tajunneet tekonsa mahdollisia seurauksia vaan heille tuli ikään kuin yllätyksenä, että joutuivat Daavidin vihoihin. Kannattaisi ajatella ensin ennen kuin rupeaa hölmöilemään.  
Verbi <baa'aš> (18x) = qal: haista pahalle, löyhkätä, nif: tulla vastenmieliseksi, joutua vihoihin jnk kanssa, hitp: joutua jnk vihoihin, hif: 1. saada haisemaan, 2. alkaa haista, 3. saattaa vihoihin jnk kanssa: 1Ms 34:30; 2Ms 5:21; 7:18,21; 8:10; 16:20,24; 1Sm 13:4; 27:12; 2Sm 10:6; 16:21; 1Ak 19:6; Ps 38:6; Snl 13:5; Srn 10:1; Jes 30:5; 50:2.
- 11:1 Daavid oli Israelin kuningas, juuri hänen olisi tullut lähteä sotaan joukkojensa etunenässä, eikä jäädä vetelehtimään Jerusalemiin. Ihmiselle niin tyypillinen mukavuudenhalu lienee saanut voiton Daavidinkin sydämessä tällä kertaa. Tämä kertomus osoittaa todeksi vanhan kansan sananlaskun: ”Joutavalla on joutavan kujeet” ja: ”Joutavalla jottain tietättää”.  
Rabba, joka merkitsee: suuri, oli ammonilaisten pääkaupunki, ja se sijaitsi eräässä laaksossa Jabbok-virran yläjuoksulla n. 37 km Jordan-virrasta itään ja n. 40 km Kuolleenmeren pohjoispäästä koilliseen. Sen paikalla on nykyään Jordanian kuningaskunnan pääkaupunki Amman, jonka nimi muistuttaa muinaista Ammonia.
- 11:2 Sotaväki oli sotaretkellä, mutta Daavid heräili iltapäivänokosilta. Mitähän varten se nainen, jonka mies oli

sotaretkellä, peseytyi niin, että kuningas Daavid saattoi nähdä hänet?

Kaunis, ks 1Sm 25:3. Batseba oli ulkonaisesti kaunis, mutta ei sydämeltään.

11:3 Tiedustelupalvelu toimi tehokkaasti ja nopeasti.

11:4 Ehkä Daavid ajatteli, että kun mies ei olekaan israelilainen vaan heettiläinen, niin hänen vaimoaan voi lainata hänen käyttöönsä. Eräänlaista piilorasismia.

11:5 Aviovaimon ilmoitus: minä olen raskaana, pitäisi olla ilouutinen hänelle ja hänen aviomiehelleen, mutta nyt se oli hälytysmerkki Daavidille ja Batseballe.

Valitettavasti noin on ollut lukemattomat kerrat sen jälkeenkin ihmiskunnassa.

Samalla kun nainen ilmoitti asian sanansaattajalleen, joka puolestaan vei tiedon jollekin Daavidin hovin esittelijälle, hän varmisti, että tieto on jo ainakin muutaman henkilön tiedossa, ja nuo muutamat puolestaan kertovat tämän salaisuuden vain luotetuille ystävilleen, jotka edelleen ystävilleen. Näin tärkeä tieto sai siivet alleen.

Salaisuus säilyy, mutta sakki suurenee, tuumasi entinen savolaismummo.

11:9 Ehkäpä Uurialle oli salassa kerrottu, mitä on tapahtunut hänen vaimonsa ja Daavidin välillä. Niinpä hän ei kunnian miehenä halunnut nähdä vaimoaan eikä varsinkaan ruveta peittelemään heidän hairahduksensa jälkiä. Mutta ei myöskään levittänyt kuninkaalle häpeällistä tietoa.

11:10 Sana <madduua‘> (72x) = miksi, mistä syystä.

- 11:11 Uurian vastaus aiheutti varmaan piston Daavidin sydämessä, mutta hän ei vielä tässä vaiheessa nöyrytynyt tunnustamaan syntiään, ja niinpä se aiheutti kahden ihmisen kuoleman: Uurian ja syntyvän lapsen.
- 11:13 Daavid turvautui monen miehen käyttämään aforismiin: juomallahan ne asiat selviää. Uuria oli eri mieltä.
- 11:14 Uuria sai tärkeän kuninkaallisen kuriirin tehtävän. Hän ei tiennyt, minkä tiedonannon kirje sisälsi.
- 11:15 Uuria joutui kuljettamaan oman kuolemantuomionsa mukanaan rintamalle. Niin on meidänkin geeneihimme kirjoitettu kuolemantuomio: Jokaisen ihmisen on kerran kuoltava, mutta sen jälkeen tulee tuomio, Hpr 9:27. Joudumme kuljettamaan sen mukanamme läpi elämämme. Vetäytykää hänen luotaan: tämä oli äärimmäisen raukkamainen teko asetovereilta. Vrt Jh 6:66, Gal 2:12, Hpr 10:38. Päinvastaisia esimerkkejä: 1Sm 12:23, Jes 50:5, Jer 17:16, Apt 20:20,27, Hpr 10:39. Paavali neuvoi vetäytymistä aivan päinvastaisessa tilanteessa, Rm 16:17, 2Ts 3:6. Ylsipä hänen neuvonsa jopa aviopuolisoihinkin, 1Kr 7:5. Lyödä kuoliaaksi: ilmaus esiintyy VT:ssa hyvin monta kertaa, mutta useimmiten aktiivi-muodossa. Tässä se esiintyy passiivi-muodossa ja on samalla esikuvana siitä, että meidän Herramme Jeesus lyötiin ristille kuolemaan, Jes 53:1–12, Sak 13:6. Nyt Daavid toimi Uuriaa kohtaan samalla tavoin kuin Saul oli toiminut häntä kohtaan aiemmin, 1Sm 18:25.



- 11:16 Mitähän liikkui Jooabin mielessä, kun hän toteutti tätä kuningas Daavidin käskyä, jonka hän varmasti ymmärsi täysin vääräksi.  
Ehkä tästä alkoi kyteä hänen mielessään kosto, jonka hän toteutti surmaamalla Daavidin pojan Absalomon vastoin Daavidin nimenomaista määräystä, 2Sm 18:5–15.  
Jos Jooab olisi ollut todellinen rohkea mies, hän olisi kieltäytynyt tottelemasta Daavidin määräystä. Hän olisi sanonut: minä pelkään enemmän Jumalaa kuin kuningasta ja hylkään väärät käskyt, en noudata niitä vaan Jumalan sanaa. Samalla tavoin punnittiin myöhemmin kuningas Herodeksen miehisyys, ja köykäiseksi havaittiin hänetkin, Mk 6:14–29. Jooabilla oli tiedustelutietoa vihollisen taistelijoiden sijoituksesta. Nyt hän käytti tuota tietoa täysin väärin.
- 11:21 Nimi Jerubbeset (tai: Jerubboset = häpeä(jumala) taistelukoon) oli sama kuin Jerubbaal (Baal taistelukoon) eli Gideonin saama nimi, kun hän asettui vastustamaan Baalin palvontaa, Tm 6:32, 9:1–57.  
Jooab tiesi, että kuninkaan vihastumisen saa lauhtumaan, kun ilmoittaa Uurian kuolleen.
- 11:24 Sanansaattaja ei jäänyt odottamaan kuningas Daavidin kiivastumista vaan kertoi heti saman tien Uurian kuolemasta. Asian todellinen laita oli ilmeisesti ns. julkinen salaisuus, puskaradion kautta levinnyt laajalle.
- 11:25 Daavid osoitti olevansa lihallisen mielensä puolesta samanlainen luikero kuin me kaikki muutkin ihmiset. Hän oli nyt hyvin ymmärtäväinen Jooabia kohtaan tappioista huolimatta. Vieläpä hän esiintyi rohkaisijana.

- 11:26 Minkähänlaisia tunteita velloi Batseban ajatusmaailmassa noina aikoina ja noissa valittajaisissa?
- 11:27 Daavid luuli voitavansa tällä tavoin peittää jälkensä ja hyvittää tekonsa, mutta Herran silmissä koko asia oli paha. Entä mitä ajatteli Batseba? Kenties lohdutteli itseään: Loppu hyvin, kaikki hyvin.
- 12:1 Rikas = <‘aašiir> (23x) = rikas, varakas: 2Ms 30:15; Rt 3:10; 2Sm 12:1–4; Job 27:19; Ps 45:13; 49:3; Snl 10:15; 14:20; 18:11,23; 22:2,7,16; 28:6,11; Srm 5:11; 10:6,20; Jes 53:9; Jer 9:22; Mka 6:12.  
Vrt 2Sm 19:33.  
LXX:n vastine <plousios> (28x UT:ssa): Mt 19:23,24; 27:57; Mk 10:25; 12:41; Lk 6:24; 12:16; 14:12; 16:1,19,21,22; 18:23,25; 19:2; 21:1; 2Kr 8:9; Ef 2:4; 1Tm 6:17; Jk 1:10,11; 2:5,6; 5:1; Ilm 2:9; 3:17; 6:15; 13:16.  
Köyhä = <raaš> on qal part verbistä <ruuš> (24x) = olla köyhä: 1Sm 18:23; 2Sm 12:1–4; Ps 34:11; 82:3; Snl 10:4; 13:7,8,23; 14:20; 17:5; 18:23; 19:1,7,22; 22:2,7; 28:3,6,27; 29:13; Srm 4:14; 5:7.  
LXX:n vastine <penees> (UT:ssa vain kerran): 2Kr 9:9.  
UT käyttää yleisemmin sanaa <ptookhos> (34x): Mt 5:3; 11:5; 19:21; 26:9, 11; Mk 10:21; 12:42,43; 14:5,7; Lk 4:18; 6:20; 7:22; 14:13,21; 16:20,22; 18:22; 19:8; 21:3; Jh 12:5–8; 13:29; Rm 15:26; 2Kr 6:10; Gal 2:10; 4:9; Jk 2:2–6; Ilm 3:17; 13:16.
- 12:4 Tässä ilmenee kapitalismin periaate: ei kannata käyttää rikkaan ihmisen/ yhteisön/ valtion varoja, jos voidaan käyttää hyödyksi köyhien varoja. Näin pyritään kerryttämään varallisuudesta suurin osa pienen eliitin varallisuudeksi,

köyhät pärjäävät vähemmälläkin. Tämä saavuttaa huippunsa aikojen lopulla, Ilm 6:5–6.

Kapitalismin perustana on itsekkyyys ja ahneus, joka on epäjumalanpalvelusta, Kol 3:5.

- 12:5 Lihallinen mieli langettaa mielellään tuomioita toisille, vaikka on itse pahempien tekojensa tähden ankaramman tuomion alainen.

Jumala onkin säättänyt, että jokaisen on kerran kuoltava mutta sen jälkeen tulee tuomio, Hpr 9:27–28.

Daavid lausui kuolemantuomion lammasvarkaaalle, myöhemmin sanotaan Daavidin elämän ehtoossa, että hänen oli kuoltava, 1Kn 2:1.

Vrt Raakelin tapaus, 1Ms 31:30–32, 35:16–20.

- 12:6 Sakkeus ajatteli ilmeisesti tämän mukaisesti vääryydellä hankitun korvaamista, Lk 19:8.

LXX kääntää tämän seitsenkertaiseksi.

Sama korvaus- ja kostoperiaate on jakeissa 1Ms 4:15,24; 3Ms 26:18, 21, 24, 28; Ps 12:6; 79:12; Snl 6:31.

Ilmeisesti Pietari ajatteli tämän periaatteen mukaisesti, Mt 18:21, Lk 17:4.

Mutta Jeesus osoitti evankeliumin mukaisen anteeksiannon paljon suuremmaksi, Mt 18:22.

Ei tuntenut sääliä (= <chaamal>): kyllä hän tunsu, mutta vain omaa omaisuuttaan kohtaan, sillä jakeessa 4 sama verbi on käännetty: ei raskinut. Ihmisen lihallinen mieli on säälimätön ja kova muita kohtaan.

Meidän Herramme Jeesus osoitti aivan toisenlaisen suhtautumisen heikkoihin ja erehtyväisiin ihmisiin, Mt 9:36, 20:34.

- 12:8 Herra ei kiellä hyvää niiltä jotka nuhteettomasti vaeltavat vaan hän antaa alttiisti ja soimaamatta, mutta ei mitään Jumalan tahdon vastaista, Ps 84:12, Jk 1:5.
- 12:9 Lankeemuksen juurisyy oli se, että Daavid halveksi Herran sanaa. Aviorikos ja murha olivat seurausilmiöitä. Herra sanoi Daavidille: Sinä olet tappanut Uurian ammonilaisten miekalla. Vastuu murhasta oli Daavidin, vaikka hän toteuttikin sen Jooabin avustuksella ja vihollisjoukkojen miekalla. Tämä on samalla esikuvallista Messiaasta: ks. Apt 2:23, jossa Pietari todisti täynnä Pyhää Henkeä, että juutalaiset naulitsivat Jeesuksen ristille ja tappoivat laista tietämättömien miesten, eli roomalaisten sotilaiden, käsien kautta.
- 12:10 Daavid sai anteeksi syntinsä kun hän tunnusti sen, jae 13, mutta synnillä tuli olemaan vakavat seuraukset. Daavid oli halveksinut Herran sanaa, ja silloin hän oli halveksinut Herraa.
- 12:11 Päivänvalossa = sm: tämän auringon silmien edessä.
- 12:12 Salassa = <basseeter> (16x): 5Ms 13:7; 27:15, 24; 28:57; 1Sm 19:2; 2Sm 12:12; Job 13:10; 31:27; Ps 101:5; 139:15; Snl 21:14; Jes 45:19; 48:16; Jer 37:17; 38:16; 40:15. Tutki UT! Tässä jakeessa päivänvalossa = sm: auringon edessä.
- 12:13 Vasta nyt Daavid nöyrytyi tunnustamaan, että hän itse on tehnyt syntiä. Ihmisen lihallinen mieli on kova ja uppiniskainen. Jumalan kansa on lihansa puolesta niskurikansa, Rm 8:6–7.

- 12:14 Pieni poikavauva ei saanut mahdollisuutta elää, isänsä (ja myös äitinsä) syntien tähden. Näin on käynyt monelle lapselle myöhemminkin, ja varsinkin nykyisenä aikana. Ovatpa monet yhteiskunnat säättäneet lakeihinsa ns. naisen aborttioikeuden, joka sinänsä on pahimman laatuinen mielettömyys: naisella pitää olla oikeus surmata oma lapsensa suoraan omaan kohtuunsa.
- 12:15 Herra voi lyödä (tai rangaista) sairaudella ja kuolemalla: 2Ms 12:23, 1Sm 25:38, 26:10, 2Sm 12:15, 2Ak 13:10, 21:18, Ps 89:24, Jes 19:22, Sak 14:12.  
Pieni lapsi joutui sijaiskärsijäksi vanhempien tekojen tähden. Näin on valitettavasti käynyt monelle lapselle eri syistä ja eri tavoin. Vanhempien tulisi tietää ja ymmärtää vastuunsa lapsiaan kohtaan.
- 12:17 Daavidin mieli ja tahto olivat kirjaimellisesti maassa.
- 12:18 Tuo viikko oli Daavidille hänen elämänsä raskain ja kiduttavin viikko.  
Palvelijat ilmeisesti pelkäsivät, että Daavid voisi päättää päivänsä niin kuin Saul.
- 12:19 Kuiskailuakin on monen sortista: Job 4:12,16, 26:14, Ps 41:8, Mt 10:27.
- 12:20 Daavid oli tuskankin keskellä realisti. Hän ymmärsi, ettei hän pysty taivuttamaan Jumalan tahtoa, vaan hänen itsensä on taivuttava Jumalan tahtoon.
- 12:21 Palvelijat suhtautuivat asiaan ulkopuolisina sivusta seuraajina tunteella, mutta Daavid oli realisti, koska hän tunsi tosiasiat.

- 12:22 Herra oli armollinen Daavidille, mutta lapsen hän menetti, 2Sm 12:13–14.
- 12:23 Elämä on yksisuuntainen tie. Siksi on parasta kulkea Jeesus-tietä iankaikkiseen elämään.
- 12:24 Nyt Batsebaa sanotaan Daavidin vaimoksi, aiemmin hän oli Uurian vaimo. Daavid ymmärsi kaiken jälkeen lohduttaa vaimoaan. Näiden tappioidenkin jälkeen oli rakennettava elämää eteen päin.
- 12:25 Nimi Jedidja merkitsee: Herran rakastama, eli Herran lemmikki t. suosikki.
- 12:27 Jooab oli taitava strategi, hän ymmärsi, että kun saadaan katkaistua kuninkaankaupungin vesihuolto, ammonilaiset ovat hätää kärsimässä.
- 12:28 Ilmeisesti Jooabin sotilaskunniaa, tosiasiaassa hänen omaatuntoaan, rasitti raskaana Uurian tapattaminen, joten hän ei halunnut jäädä historiaan tämän kaupungin valloittajana vaan halusi sen kunnian antaa Daavidin kontrolle.
- 13:1 Sen jälkeen tapahtui tämä: Raamattu osoittaa näin, että Daavidin lankeemuksen (aviorikos 11:4 ja murha 11:17, 12:9) seurauksena oli, ei ainoastaan aviorikoksesta syntyneen lapsen kuolema (12:14,18), vaan myös se, että haureus ja väkivalta pääsivät tunkeutumaan hänen omaan perhekuntaansa.
- Tämä Amnonin rakkaus ei ollut todellista, syvällistä rakkautta, vaan lihallista, joka päättyi vääriin tekoihin ja sai

palkakseen kuoleman. Vrt. Ll 2:5, 5:8.

Kaunis, ks 1Sm 25:3.

- 13:2 Niin oli Laulujen laulun morsiankin rakkaudesta sairas,  
Ll 2:5, 5:8, mutta hänen sairautensa kehittyi oikeaan  
suuntaan, Amnonin taas pahempaan suuntaan.
- 13:3 Joonadab oli hyvin ovela = <hakham> = kokenut, taitava,  
viisas, eli mies, joka osasi hoitaa asiat diplomaattisesti.  
Hänellä oli älyä, mutta ei ymmärrystä käyttää sitä oikein.
- 13:4 Taamar ja Absalom olivat saman äidin lapsia, Amnon toisen  
äidin lapsi. Daavid oli kaikkien näiden kolmen isä.
- 13:6 Leivonnainen = <lebiibaah> on sanan <leeb> = sydän  
johdannainen. Kyseessä oli sydämen muotoiseksi leivottu  
leipä tai kakku.
- 13:7 Amnon teki häpeällisen teon, kun käytti isäänsä kuningas  
Daavidia välikappaleena pahojen aikeittensa toteuttamiseen.
- 13:12 Häpeällinen teko: 1Ms 34:7, 5Ms 22:21, Tm 19:23–24,  
20:6,10, Jer 29:23.  
Hepr sana <nebaalaah> (13x) tarkoittaa myös tyhmyyttä ja  
houkkamaisuutta: Jos 7:15; 1Sm 25:25; Job 42:8; Jes 9:16;  
32:6.
- 13:13 Houkka = <naabaal> (18x), vrt 1Sm 25:3–39.  
Kuningas ei olisi kieltänyt Amnonilta tyttöä, johon tämä oli  
rakastunut, kun kerran tyttökin olisi myöntynyt avioliittoon.  
Tämä olkoon ohjeena nykyisillekin nuorille miehille!

- 13:14 Amnon oli kelvoton mies: hyvästä hengellisestä neuvosta hän ei välittänyt, vaan halusi ainoastaan tyydyttää lihalliset halunsa keinoista ja seurauksista välittämättä.
- 13:15 Lihallisen mielen hedelmä: himojen tyydyttämisen jälkeen inho voittaa rakkauden. Mutta mitä tai ketä Amnon inhosi? Itseään ja omaa väärää tietään.  
Itse asiassa Amnon on seuraavan teekkarien vappuaforismin isä: ”Jos vappuaamuna vappuheila ja krapula lähtevät samalla oven avauksella, niin kaikki on hyvin”! Eipä siis mitään uutta auringon alla...  
Tämä on samalla päinvastainen tilanne Jeesuksen sanoille: Nouse ja kävele, Mt 9:5–6.
- 13:18 Nuorukainen varmaan arvasi, ja ehkä oli kuunnellutkin, mitä oli tapahtunut. Millaisen esimerkin kuninkaan poika antoi palvelijalleen ja hänen kauttaan koko palvelusväelle? Jos tällaista tehdään kuningasperheessä, niin miksikäs ei sitten tavallisen kansan keskuudessa. Moraalittomuudesta tuli ikään kuin hyväksyttyä toimintaa.
- 13:19 Taamar oli kenties ihaillut velipuoltaan Amnonia, josta olisi kenties tullut seuraava kuningas Daavidin jälkeen inhimillisesti ajatellen. Ja kenties Taamar meni Amnonin luo romanttisin kuvitelmin, mutta nyt hän palasi häväistynä ja hylättynä.
- 13:20 Älä ota asiaa niin vakavasti = sm: älä pane tätä asiaa sydämellesi. Absalomin neuvo vaieta ei ollut hyvä, Taamar olisi tarvinnut lohdutusta ja sielunhoitoa. Mutta Absalomille varmaan syntyi heti ajatus, että nyt hänellä on hyvä syy raivata Amon pois tieltä kuninkuutta ajatellen. Amnonhan oli



Daavidin eikoispoika, Absalom puolestaan kolmanneksi vanhin, 2Sm 3:2–3.

- 13:21 Daavid vihastui, mutta kenelle? Ennen kaikkea itselleen, hänen tekojensa seuraustahan tämä oli, ja hän ymmärsi sen. Mutta pahempaa oli tulossa.
- 13:22 Tässä on eräs vihan ilmenemismuoto: Absalom ei puhunut Amnonille sanaakaan, koska vihasi häntä. On aivan oikein, jos ei puhu lähimmäiselleen pahaa, mutta on väärin, jos ei puhu hänelle hyvääkään eikä ylipäättään mitään. Joosef antoi paremman esikuvan, sillä hän puhui veljistään kuulemansa pahan isälleen (1Ms 37: 2). Niin tulee meidänkin tehdä: ei pidä levitellä pahoja puheita muille ihmisille, sillä se on panettelua, vaan kertoa ne rukouksessa Taivaan Isälle, ja jättää ne Hänen tuomiovaltaansa. Meidän Mestariimme Jeesus antoi kaikkein hengellisimmän esikuvan, Hän puhutteli kavaltajaansakin Juudasta sanoen: ”Ystäväni...” (Mt 26: 50). Herramme Jeesus rakasti Juudastakin loppuun saakka.
- 13:23 Baal-Haasor = Haasorin (= aitaus; kylä t. kaupunki) herra, kuului Efraimin vuoristoon. Ilmeisesti Absalom halusi olla kaupungin tai kylän tai edes jonkinlaisen karsinan herra!
- 13:28 Amnon tulee viinistä hilpeälle tuulelle = sm: Amnonin sydän tulee viinistä iloiseksi, ks Tm 16:15, Est 1:10, Ps 104:14–15, Srn 10:19.  
Tässä Absalom esittää kaikkien sotien perusajatuksen:  
a) hän asemaltaan ylempänä käskee palvelijoitaan tappamaan,  
b) hän antaa palvelijoilleen oikeuden tappaa ilman että heidän tarvitsee kantaa siitä vastuuta,

c) hän muka itse kantaa asiasta vastuun (ehkä kantaakin vastuun ihmisten silmissä, mutta kuinka on tällaisen vastuuvapauden laita Jumalan edessä?),  
d) hän rohkaisee miehiä ja vetoaa heidän miehuullisuuteensa. Tätä kaavaa ovat käyttäneet kaikki sotapäälliköt ja valtiomiehet riippumatta poliittisesta tai uskonnollisesta vakaumuksesta, aatteesta tai niiden puuttumisesta.

- 13:29 Juhlille tuli yllättävä loppu. Amnon kuoli hyvässä hiprakassa, miellyttävässä nousuhumalassa. Muut älysivät lähteä niinä aikoina. Ehkä juhlimisinto laantui joksikin aikaa tämän jälkeen.
- 13:30 Tyypillinen huhu: juttu paisui moninkertaiseksi. Hämmästyttävää on, että huhu kiiri Daavidin korviin nopeammin kuin kuninkaan pojat ehtivät muuleillaan hänen luokseen, vaikka varmasti ajoivat ”tuhatta ja sataa”. Raamatussa kerrotaan muitakin huhuja, jopa uskovien keskuudessa esiintyneitä tai esiintyviä, Neh 6:5–9, Jh 21:23. Tutki tarkemmin!
- 13:32 Joonadab oli varmaankin hankalassa välikädessä Amnonin ja Absalomin välisessä kylmässä sodassa, joten hänelle saattoi olla jopa edullista, että Amnon raivattiin pois tieltä, jottei tämä olisi laverrellut hänen osuuttaan Taamarin häpäisemiseen. Joonadab oli ovela, mutta luonteeltaan luikero. Sydämen pahuus näkyi ulospäin Absalomin kasvojen ilmeenä. Vrt. Kain, joka hahmo synkistyi, koska hän vihastui veljeensä Aabeliin, 1Ms 4: 5–7. Absalom oli vihassaan hyvin pitkäjänteinen, olihan Taamarin raiskauksesta kulunut jo kaksi vuotta, jae 23.

- 13:33 Joonadab oli ovela, suorastaan kavala, mies. Hän kiirehti pitämään hyvän, hellyttävän puheen. Hän käytti tilaisuutta hyväkseen työntääkseen syyllisyytensä Amnon-vainaan niskaan ja haudatakseen sen Amnonin mukana. Tätä ovat tehneet monet älykkäät miehet ja naiset.
- 13:35 Joonadab vahvisti oman puheensakin ovelasti. Hän ei ollut mikään moukka, joka töräyttää lopuksi: ”Enkö minä jo sanonut...” Hän osasi kerätä poliittisia irtopisteitä hädänkin hetkellä.
- 13:37 Talmai oli Absalomin äidin isä, 2Sm 3:3, eli samalla Daavidin appiukko, yksi heistä.
- 14:2 Viisailla ja taitavilla naisilla on aina kysyntää. He ovat tarpeellisia kaikin tavoin, 2Ms 35:25; Tm 5:29; 2Sm 14:2; 20:16; Snl 14:1, 31:10–31; Jer 9:16.
- 14:3 Jooab oli monipuolinen strategi, ei ainoastaan taistelukentällä vaan myös sen taustalla.
- 14:14 Tässä esiintyy sama ajatus kuin termodynamiikan 2. pääsäännössä eli entropian laissa. Nainen tuskin tiesi termodynamiikasta ja fysiikasta ylipäänsä mitään, mutta silti hän ymmärsi luomakunnan lainalaisuuksia, jotka Jumala on säätänyt.  
Jumala on asettanut luomakuntaan tämän rappeutumisen eli entropian lain, 2Ak 34:11. Samoin hengelliseen elämään uudistumisen lain.  
Vrt jatkuvuuden ja lisääntymisen lait, Jh 1:16, 2Kr 4:15–16.
- 14:19 Onko Jooab pannut sinut puhumaan kaiken tämän? = sm:  
Onko Jooabin käsi kanssasi kaikessa tässä?.

- 14:22 Jooabille oli tärkeää, että kuningas tekee hänen sanansa mukaan. Sen seurauksena hän pystyi osoittamaan kuninkaalle kunnioitusta.  
Jumalan tahdon tie on toisenlainen: me kunnioitamme Kuningastamme, Herraa Jeesusta, sen tähden mitä hän on tehnyt meidän puolestamme, ja tärkeää on, että me teemme hänen tahtonsa mukaan.
- 14:24 Daavid toisaalta kaipasi poikaansa Absalomia, mutta toisaalta kantoi jonkinlaista kaunaa häntä kohtaan, koska ei suostunut tapaamaan häntä. Onneksi tuhlaajapojan isä ei ajatellut niin vaan kaipasi poikaansa ja juoksi häntä vastaan, kun poika palasi kotiin, Lk 15:11s.
- 14:25 Miestä harvoin sanotaan kauniiksi. Absalom oli luontaisesti kaunis niin kuin sisarensa ja tyttärensä. Tämä ilmeisesti johtui Absalomin äidiltään perimistä geeneistä.  
Toinen tilanne on se, kun rakastunut morsian sanoo sulhastaan kauniiksi, Ll 1:16.  
Ks myös Dan 1:11–15.
- 14:26 Hiusten paino arvioidaan välille 2,3 kg (NIV) – 3,4 kg (VT 1993). Olisikohan ollut syytä käydä vähän useammin parturissa?
- 14:27 Taamar sai nimensä ilmeisesti tätinsä mukaan, joka myös oli kaunis, 2Sm 13:1. Ks 1Sm 25:3.  
Idän mailla näyttää kasvaneen paljon kauniita naisia: Saara oli kaunis, 1Ms 12:11, samoin Rebekka, 1Ms 24:16, Raakel, 1Ms 29:17. Myöhemmin mainitaan kauniiksi naisiksi Abigail (jolla oli myös ymmärrystä), 1Sm 25:3, Batseba, 2Sm 11:2, kaksi Taamaria, 2Sm 13:1, 14:27, Abisag, 1Kn 1:4, Vasti, Est 1:11, Ahasveroksen vaimokandidaatit,

Est 2:2–3, Ester, Est 2:7, Jobin tyttäret, Job 42:15, ja Salomon morsian, Ll 2:14. Myös sotavangeiksi jääneiden naisten joukossa saattoi olla kaunottaria, jotka haluttiin vaimoiksi Israeliin, 5Ms 21:11.

Kaikkien naisten kohdalla kauneus ei kuitenkaan koitunut siunaukseksi, niin kuin alan varsinainen asiantuntija kuningas Salomo joutuikin toteamaan, Snl 11:22, 6:23–25. Uusi liitto antaakin paremmat neuvot naiskauneudelle, 1Pt 3:3–4.

14:28 Veljesyhteys ei ollut paras mahdollinen!

14:29 Absalom kuninkaan poikana oli sitä mieltä, että hän voi käyttää sotaväen päällikköä juoksupoikanaan. Jooab oli eri mieltä asiasta.

14:30 Absalomin ylpeys esti häntä menemästä Jooabin luo, joten hän luotti tulen ja savumerkkien voimaan. Näin hänen ei kuitenkaan olisi pitänyt tehdä, hänelle kävi myöhemmin ohraisesti, 1Sm 18:14.

14:31 Miksi = <lammaah> = mitä varten?  
Jooab tiesi kyllä syyn, ja hän kysyikin, mihin tällä pyritään.

14:32 Tämä Absalomin ylimielisyys Jooabia kohtaan kostautui hänelle myöhemmin, 2Sm 18:14–15.  
Absalom oli syyllinen veljensä Amnonin surmaamiseen, minkä hän oli tehnyt kostoksi sisarensa Taamarin tähden, mutta Absalom julkesi puhua tällä tavoin, koska Daavid itse oli surmauttanut heetiläisen Uurian Batseban takia.

14:33 Jooab ilmeisesti katsoi parhaaksi lopettaa tällaisen pallottelun asialla ja suostui tuettamaan Absalomin toiveen, mutta siitä

jäi hänelle varmaan jotakin hampaankoloon, mikä sitten myöhemmin purkautui väkivaltaisesti, 2Sm 18:14.  
Suudella = <naašaq> (32x). Kyseessä oli normaali itämainen tervehtimistapa, joka meille länsimaalaisille on vieras, rajoittuen enimmäkseen puolisoiden välille.

- 15:3 Absalom oli varsinainen poliitikko, joka osasi pelata omaan pussiinsa. Samalla hän heitti ikävän varjon kuningashuoneen ylle.
- 15:6 Varkautta on montaa sorttia. Tämä lienee poliittista laatua. Käytetty ilmaus on <gaanab et leeb> = sm: varastaa sydän. Se esiintyy vain tässä ja 1Ms 31:20, jossa Jaakob harhautti Laabania.
- 15:7 Joidenkin LXX:n tekstien ja syyrialaisen tekstin mukaan neljän vuoden kuluttua.  
Hepr. tekstin mukaan: neljäkymmenen. Hepr tekstissä lienee kopiointivirhe. Tai sitten 40 vuotta viittaa johonkin muuhun alkukohtaan.
- 15:8 Uskottelikohan Absalom itselleenkin palvelevansa Herraa vai valehteliko isälleen päin naamaa?
- 15:11 Pahaa aavistamatta = sm: viattomuudessaan.
- 15:12 Neuvonantaja = <joo'eets> (25x): 2Sm 15:12; 1Ak 26:14; 27:32f; 2Ak 22:3f; 25:16; Esr 4:5; 7:28; 8:25; Job 3:14; 12:17; Snl 11:14; 12:20; 15:22; 24:6; Jes 1:26; 3:3; 9:5; 19:11, 17; 41:28; Hes 11:2; Mka 4:9; Nah 1:11. Sana on verbin <jaa'ats> = neuvoa, qal partisiippi.  
Ahitofel joutui tuossa tilanteessa ratkaisemaan, pysyykö hän uskollisena kuningas Daavidille vai liittykö hän salaliittoon.

Hän valitsi väärin ja tuhosi lopulta itsensä, 2Sm 17:14,23.  
Ahitofel oli mahdollisesti Batseban isänisä, 2Sm 11:3, 23:34.  
Sana <qešer> (16x) = salaliitto.  
Niitä rupesi ilmenemään sen jälkeen kun Israel sai  
kuninkaan: 2Sm 15:12; 1Kn 16:20; 2Kn 11:14; 12:21; 14:19;  
15:15, 30; 17:4; 2Ak 23:13; 25:27; Jes 8:12; Jer 11:9;  
Hes 22:25.  
Uuden liiton Jumalan seurakunnassa ei tulisi olla salaliittoja,  
koska meidän kuninkaamme on ylösnoussut Herra Jeesus  
Kristus.

- 15:18 Kreetit ja pleetit olivat ulkomaisia palkkasotureita,  
mahdollisesti Kreetalta ja Filistean alueelta kotoisin olevia.  
Arameankielinen Targum kääntää kreetit ja pleetit jousi- ja  
linkomiehiksi. 1Sm 30:14; 2Sm 8:18; 15:18; 20:7; 1Kn 1:38,  
44; 1Ak 18:17; Hes 25:16; Sef 2:5.
- 15:21 Ittai ei ollut mikään tuuliviiri vaan mies, jolla oli  
selkärankaa. Sellaisia miehiä ja naisia tarvitaan Jumalan  
seurakunnassa tänäkin päivänä.
- 15:26 Daavid oli oppinut Herran koulussa nöyrytymään Jumalan  
väkevän käden alle, 1Pt 5:6–7.
- 15:28 Ylimenopaikat tarkoittavat Jordanin ylityspaikkoja.
- 15:30 Mitä Daavid itki? Varmaankin sitä, että hän tiesi tämän  
kaiken olevan hänen oman lankeemuksensa ja toimintansa  
seurausta, 2Sm 12:10–12.
- 15:31 Minkähän takia Ahitofel, jota pidettiin viisaana miehenä,  
lähti Absalomin kelkkaan? Jo tuo päätös osoittaa häneltä  
jonkinlaista hulluutta. Tai ainakin kapinamieltä kuningas

Daavidia kohtaan, 2Sm 17:1–3.

Verbi <saakhal> (8x) = nif: toimia tyhmästi, pi: 1. tehdä tyhjäksi, turhentaa, 2. tehdä naurettavaksi, hif: menetellä tyhmästi: 1Ms 31:28; 1Sm 13:13; 26:21; 2Sm 15:31; 24:10; 1Ak 21:8; 2Ak 16:9; Jes 44:25.

15:34 Huusai oli Daavidin ystävä, 2Sm 15:37, 1Ak 27:33, ja ilmeisen viisas mies, johon Daavid saattoi luottaa. Hänestä ei ollut hyötyä jalkaväessä, mutta Daavid ymmärsi, että Huusai oli todella hyödyllinen sisäpiirin vakoojana ja vaikuttajana Absalomien ratkaisuihin.

15:35 Daavid solutti omat luotetut miehensä Absalomien joukkoihin tiedottajiksi.

Heille = sm: papeille Saadok ja Ebjatar.

16:2 Mitä väsyneet ja uupuneet (= <‘aajeeep> 4x) tarvitsevat? Jumalan sana antaa vastauksen niin ruumiillisiin kuin hengellisiin tarpeisiin: Tm 8:15; 2Sm 16:2; Jes 40:29; 50:4, Mt 15:32, Mk 8:3, Gal 6:9, Hpr 12:3,5.  
Tosin Job epätoivoisimmillaan arveli kuolemaa parhaaksi uupuneelle, Job 3:11–17, mutta Jumala käänsi hänen kohtalonsa, Job 42:10–17.

16:3 Olikohan Siiban vastaus totta? Ajatus tuntuu epätodennäköiseltä. Oli helppoa jättää rampa Mefiboset kaupunkiin ja panna selän takana hänen suuhunsa sanoja, joita hän ei ollut sanonut.

16:4 Daavid teki äkkiä päätöksen, vaikka ei tiennyt oliko esitetty tarina totta. Daavid toimi varmaankin tunnekuohun vallassa. Myöhemmin hän perääntyi tästä päätöksestä, 2Sm 19:30.



Siiban toiminnan vaikuttimena oli oman edun tavoittelu.  
Tällaista esiintyy nykyäänkin.

16:7 Murhamies = sm: verien mies.

Siimei ei puhunut Pyhässä Hengessä, sillä syyte, että Daavid oli murhamies, ei pitänyt paikkaansa. Daavid ei ollut syypää Saulin ja hänen poikiensa kuolemaan millään tavoin.

Sitä paitsi hän olisi voinut kahdesti tappaa tai tapattaa Saulin (1Sm 24 ja 26), mutta hän ei halunnut satuttaa kättänsä Herran voideltuun (1Sm 24:7, 26:9–11).

Sen sijaan Daavid oli tappanut heettiläisen Uurian, oman valiosotilaansa, ammonilaisten miekalla (12:9), mutta tuon syntinsä hän oli saanut anteeksi Herran edessä (12:13), eikä siitä voitu enää häntä syyttää, ja tuskinpa Siimei edes tiesi tuosta asiasta. Siispä Siimei syytti valheellisesti ja toteutti isänsä himoja (Jh 8:44, Ilm 12:10).

16:8 Daavid ei ollut syyllinen Saulin kuolemaan, joten tuo syytös oli valheellinen.

16:9 Koiranraato (3x): 1Sm 24:14; 2Sm 9:8; 16:9. Tällä Siimeillä ei ollut heikko itsetunto, vaan päinvastoin hän oli röyhkeä ja tyhmänrohkea. Hän ei sanonut itseään koiranraadoksi niin kuin Daavid ja Mefiboset, vaan tuon lausui julki Abisai, joka oli rohkea ja Daavidia kunnioittava mies.

Abisai oli suoran toiminnan mies, hän oli heti valmis tekemään nopean ja yksinkertaisen ratkaisun tuohon ongelmaan. Mutta Daavid ei hyväksynyt tuossa tilanteessa tuota ratkaisua, vaikka sotatantereella se olisikin ollut toimiva ratkaisu.

16:10 Daavidin asenne on esikuvallista meidän Herrastamme Jeesuksesta, joka häntä herjattaessa ei herjannut takaisin, ja

joka kärsiessään ei uhannut, vaan jätti asiansa sen haltuun, joka oikein tuomitsee, 1Pt 2:23.

Daavid tosin kärsi omien syntiensä takia, meidän Herramme taas kantoi koko maailman syntivelan omassa ruumiissaan ristinpuulle, 1Pt 2:24.

16:14 Nimi Ajefim merkitsee: väsyneet. Ks. 2Sm 16:2.

16:16 Huusain puheet voi tulkita Absalomin kannattamiseksi, mutta myös kuningas Daavidin kannattamiseksi.

16:18 Huusai antoi Absalomille moniselitteisen vastauksen, josta ei itse asiassa selvinnyt, kenen puolella Huusai lopulta on. Varsinainen poliitikkojen kantaissä.

16:20 Absalom puhui monikolte (<haavuu>) vaikka osoittikin sanansa Ahitofelille. Näin Absalom osoitti pitävänsä Ahitofelia neuvonantajien päämiehenä.

16:21 Ilmeisesti Ahitofel halusi toimia kuningas Daavidille kostavana ja rankaisevana profeettana näine neuvoineen, 2Sm 12:11–12. Hän ajatteli olevansa Jumalan lähettämä ruoska Daavidin selkään. Noh, miksi sitten Naatan, joka oli todellinen Jumalan profeetta, ei toiminut tuolla tavoin? Hän julisti Daavidille syntien anteeksiantamuksen, koska Daavid ymmärsi nöyrytyä Herran edessä ja katua syntejään, 2Sm 12:13–14.

Ahitofel ei tuntenut armoa vaan halusi toimia lain mukaisena ruoskana vastoin Jumalan tahtoa oman mielensä mukaisesti. Se johtikin hänet tuhoon, 2Sm 17:23.

Aapeli Saarisalo esitti Raamatun sanakirjassaan, että Ahitofel oli mahdollisesti Batseban isänisä, 2Sm 11:3, 15:12, 23:34, mutta tätä emme tiedä varmuudella.

Sen sijaan Ahitofelin poika Eliaf oli yksi Daavidin sankareista, 2Sm 23:34.

Tärkeää oli, että koko Israel saa kuulla tästä asiasta, joka ei rakentanut mitään eikä ketään vaan päinvastoin aiheutti tuhoa.

Verbi <baa'aš> (18x) = qal: haista pahalle, löyhkätä; nif: tulla vastenmieliseksi, joutua jnk kanssa vihoihin; hitp: joutua jnk vihoihin; hif: 1. saada haisemaan, 2. alkaa haista, 3. saattaa jnk vihoihin: 1Ms 34:30; 2Ms 5:21; 7:18, 21; 8:10; 16:20, 24; 1Sm 13:4; 27:12; 2Sm 10:6; 16:21; 1Ak 19:6; Ps 38:6; Snl 13:5; Srm 10:1; Jes 30:5; 50:2.

Jumalan tahdosta pois poikenneet joukot saavat synnistä rohkeutta. Se rohkeus johtaa tuhoon, se on siis tyhmänrohkeutta. Ks. Srm 8:11–13.

16:22 Mahtoikohan Absalom nauttia noista orgioista? Vai tunsiko hän pistoksen omassatunnossaan, joka täytyi paaduttaa? Joka tapauksessa hän syyllistyi nyt itse siihen syntiin, jonka takia hän oli tappanut veljensä Amnonin, 2Sm 13:28–29, Rm 2:1–3.

17:1 Ahitofel halusi tehdä pimeyden tekoja, jotka eivät olisi kestäneet päivänvaloa. Israelin onneksi näin ei tehty, 2Sm 18:7.

Pimeyden teot: tutki tarkemmin!

17:2 Ahitofel olisi käyttänyt Amalekin taktiikkaa, 5Ms 25:17–19. Amalek on esikuva lihallisesta mielestä, joka ei taivu Jumalan lain alle, eikä se voikaan, Rm 8:6–8. Tässä tulee ilmi Ahitofelin sydämen asenne kuningas Daaviddin nähden: hän oli odottanut hetkeä, jolloin voi käydä Daavidin kimppuun ja surmata hänet, Snl 18:10.

- 17:3 Ahitofel lupasi murhatyönsä seurauksena rauhan kaikille.  
Tuttu juttu politiikassa läpi historian.
- 17:7 Viisaasti Huusai ei yrittänyt halventaa ja mitätöidä  
Ahitofelia kokonaisvaltaisesti vaan sanoi, ettei tällä kertaa  
neuvo ollut hyvä.
- 17:8 Huusai vetosi terveeseen järkeen ja yleiseen tietämykseen  
periaatteella: Kyllä kansa tietää, että Daavid oli Goljatin  
kukistaja ja hänen sotajoukkonsa urheita miehiä, joita ei  
helposti voiteta.  
Karhu jolta on riistetty poikaset, on pelottava vastus,  
Hos 13:8, Snl 17:12.
- 17:10 Menettää rohkeutensa, vrt 5Ms 1:28, 20:8, Jos 2:11, 5:1, 7:5,  
Jes 13:7, 19:1, Hes 21:12, Nah 2:11. Tutki!
- 17:11 Huusai ymmärsi vedota Absalomin itserakkauteen ja oman  
kunnian tavoitteluun: lähde itsekin taisteluun...et kai ole  
pelkuri vaan suuri sotapäällikkö.
- 17:13 Huusai osasi maalailla komealta kuulostavan voiton, joka  
käytännössä oli mahdoton toteuttaa.
- 17:14 Herra taivutti Absalomin ja hänen hovinsa sydämet  
seuraamaan Huusain neuvoa, Snl 21:1.
- 17:16 Turha kiirehtiminen ja hoppuilu ei ole hyväksi, Snl 19:2,  
mutta joskus joillakin asioilla on kiire. Niin tässäkin  
tapuksessa.  
Sana <meheeraah> (20x) = 1. kiire, nopeus, 2. kiireesti,  
nopeasti, pian: 4Ms 17:11; 5Ms 11:17; Jos 8:19; 10:6; 23:16;  
Tm 9:54; 1Sm 20:38; 2Sm 17:16, 18, 21; 2Kn 1:11; Ps 31:3;

37:2; 147:15; Srn 4:12; 8:11; Jes 5:26; 58:8; Jer 27:16;  
Jl 4:4.

- 17:17 Palvelijattaren nimeä ei mainita, mutta hän suoritti tärkeän tehtävän. Hän on yksi Raamatun tuntemattomista, nimettömistä sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee ja palkitsee heidät heidän uskollisuutensa mukaan. Muita tuntemattomia sankareita: Mk 14:3–9, Mt 26:6–13, Mk 12:42–44, Lk 21:2–4, 1Ms 24:2–66, 1Sm 2:27, 20:35–39, 2Sm 17:18–19, 18:10–13, 2Kn 5:2–4.
- 17:18 Tämä poikakin toimi tiedottajana, mutta varmaan ymmärtämättä, että oli väärällä puolella.
- 17:19 Tämäkin vaimo on yksi Raamatun tuntemattomista, nimettömistä sankareista, jotka Jumala kyllä tuntee. Hänellä oli käytännön viisautta ratkaista tilanne.
- 17:20 Veden suuntaan: vaimo ei valehdellut vaan esitti harhauttavan tiedon, jonka Absalomin palvelijat tulkitsivat väärin. Samaa taktiikkaahan Huusai käytti koko ajan Absalomin palveluksessa ollessaan.
- 17:23 Talo = <bajit> voidaan kääntää myös huone(kunta), perhe. Ahitofel (nimi merkitsee: hulluuden veli) on esikuva Juudas Iskariotista, molemmat pettivät kuninkaansa ja tuhosivat itsensä.
- 17:25 Ismaelilainen, 1Ak 2:17, on masoreettisessa tekstissä israelilainen. Amasa oli molempia, isä ismaelilainen ja äiti israelilainen. Ja ilmeisesti isäkin laskettiin toisaalta israelilaiseksi, koska oli perustanut perheen Israelin keskuuteen.

Daavidin äiti, Seruja ja Abigail olivat sisaruksia, joten Daavid, Jooab ja Amasa olivat serkuksia.

- 17:27 Nämä miehet Soobi, Maakir, 2Sm 9:4, ja Barsillai osoittivat käytännössä teoillaan olevansa Daavidin puolella ja tukevansa häntä. Usko ilman tekoja on kuollut, Jk 2:20,26, ja niinpä nämä miehet olivat todellisia uskon sankareita.
- 18:2 Daavid halusi näyttää kansalle olevansa urhea soturi vielä kuninkaanakin.
- 18:3 Kansa ymmärsi kuninkaan strategisen merkityksen.
- 18:5 Daavid tahtoi säästää Absalomin hengissä, vaikka poika olikin kapinallinen isäänsä kohtaan ja oli häpäissyt isänsä sivuvaimot. Ja samalla tietysti itsensä.
- 18:7 Ahitofel joukkoineen olisi ollut tässä taistelussa vain suupala Daavidin joukoille, 2Sm 17:1.
- 18:11 Vyö oli ilmeisesti jonkinlainen miehuuden ja tunnustuksen merkki. Jooab tahrasi oman vyönsä, 1Kn 2:5. Esikuvallisesti tämä viittaa Jumalan antamaan hengelliseen sota-asuun, Ef 6:14.
- 18:12 Tämänkin mies on yksi nimettömiä uskon sankareita, hän oli kuuliainen saamalleen käskylle. Häntä ei voinut lahjoa rahalla.
- 18:13 Paitsi että tämä mies oli rehellinen ja kuuliainen, hän oli myös rohkea ja sanoi Jooabille päin kasvoja, ettei hän luottanut Jooabiin. Jooab on esikuva rohkeasta miehestä, joka on tiukan paikan tullen pelkuri: sellainen oli myös Pietari.

- 18:14 Jooab toimi vastoin Daavidin toivomusta, joka oli kuitenkin hänelle kuninkaan käsky (jae 5). Jooab näyttää olleen luonteeltaan röyhkeän omavaltainen. Kenties tässä oli samalla kosto poltetusta ohrapellosta, 1Sm 14:30.
- 18:18 Absalomille oli syntynyt kolme poikaa, 2Sm 14:27, mutta he olivat ilmeisesti kuolleet nuorina. Tai isä oli laiminlyönyt poikiensa kasvatuksen, eikä pojista tullut isän mielen mukaisia kunnianhimoisia pyrkyreitä vaan vätyksiä. Tai sitten he eivät halunneet kulkea isänsä jälkiä. Mene ja tiedä?
- 18:20 Jooab tajusi tilanteen liian myöhään, vasta tekonsa tehtyään. Hänen olisi pitänyt ajatella seuraamuksia etukäteen eikä jälkikäteen, varsinkin kun paikalla ollut mies antoi hänelle selvän varoituksen ja muistutti kuninkaan sanoista, 2Sm 18:12–13.
- 18:21 Etiopialainen (VT 1933) on käännetty LXX:n mukaan. MT:ssa on <kuuš> = kuusilainen (VT 1993). Kuus tarkoitti aluetta Egyptistä etelään ja sen asukkaita. VT 1992 kääntää nubialainen ja NIV Cushite. Tämäkin kuusilainen on nimetön viestinviejä.
- 18:23 Lakeuden tie t. Alangon tie oli ilmeisesti Jordanin laaksossa kulkeva pitempi mutta helppokulkuisempi reitti.
- 18:24 Kahden portin välissä tarkoitti porttikäytävää, sisemmän ja ulomman muurin porttien välissä.
- 18:25 Ihminen mielellään yrittää selittää havaitsemansa asiat hyväksi merkeiksi ja enteiksi, niin Daavidkin tässä tilanteessa. Hän oli yhtä inhimillinen kuin me kaikki, vaikka olikin kuningas, ja toivoi parasta.

- 18:29 Ahimaas ei halunnut kertoa huonoja uutisia vaan kertoi muunneltua totuutta, siinä oli pieni osa totta mutta osa puuta heinää. Jooab ei lähettänyt häntä vaan antoi lopulta luvan lähteä. Huonot uutiset hän jätti kuusilaisen kerrottavaksi. Ahimaas ei ollut ainoastaan papin poika ja hyvä juoksija, vaan hänessä oli aimo annos poliitikkoa.
- 18:30 Joskus on asetuttava syrjään. Vrt 2Kn 4:4, 1Sm 9:23, Lk 1:80. Tutki tarkemmin!
- 19:1 Verbi <baakhaah> (114x) = itkeä, surra, valittaa, LXX:n vastine on <klaioo> (40x UT:ssa).  
 Itku kuuluu jokaisen ihmisen elämään monissakin elämän vaiheissa. Itkun syyt voivat olla hyvin monenlaiset, ja eri ihmisillä eri syyt riippuen sisimmän ajatuksista ja vaikuttimista. Tutki!  
 Uudessa liitossa Paavali jopa toivoi voivansa olla kirottu pois Kristuksesta lihallisten veljiensä, juutalaisten, hyväksi, Rm 9:1–5. Sekä Daavidin että Paavalin kohdalla tuo inhimillinen toive lähti syvältä sydämen rakkaudesta, mutta samalla he tiesivät, että tuo toive oli turha, koska elämän ja evankeliumin tosiasiat ovat toisin – ne ovat Jumalan säätämät. Inhimilliset tunteet ovat tärkeitä, mutta ne eivät voi olla elämän perusta ja ohjenuora. Ainoastaan Kristuksen evankeliumi on kestävä perusta ja elämän ohje.  
 Vrt Samuel ja Saul, 1Sm 15:11,30,31,35, 16:1.
- 19:2 Verbi <'aabal> (29x) = surra, murehtia, hif: panna suremaan, hitp (19x) = 1. surra syvästi, 2. joutua murheen valtaan: 1Ms 37:34; 2Ms 33:4; 4Ms 14:39; 1Sm 6:19; 15:35; 16:1; 2Sm 13:37; 14:2; 19:2; 1Ak 7:22; 2Ak 30:22, 35:24; Esr 10:6; Neh 1:4; 8:9; Jes 66:10; Hes 7:12, 27; Dan 10:2.



- 19:3 Tämä on esimerkki voitosta, joka ei ollut siunaukseksi vaan murheeksi.
- 19:4 Kukaan ei olisi halunnut tällaista voittoa, mutta se oli tapahtumaketjun vääjäämätön lopputulos.
- 19:6 Jooab ei halunnut nöyrytyä tunnustamaan omaa syyllisyyttään vaan kävi röyhkeään vastahyökkäykseen.
- 19:7 Hän rupesi vierittämään omaa pahuuttaan Daavidin niskoille! Se oli helppoa tuossa tilanteessa, kun Daavid oli syvästi järkyttynyt poikansa kuolemasta. Kaiken lisäksi Daavidilla itselläänkin oli paha omatunto, hän tiesi olevansa koko tapahtumaketjun alkusyy.
- 19:8 Puhua ystävällisesti jllk = <dibber ‘al leeb> (8x) = sm: puhua sydämelle: 1Ms 34:3; 50:21; Tm 19:3; Rt 2:13; 1Sm 1:13; 2Sm 19:8; 2Ak 30:22; Jes 40:2; Hos. 2:16. Jooab toimi niin kuin kaikki suuret johtajat, jotka ajavat omaa asiaansa: hän otti uskonnollisuuden aseeseen lannistaakseen vastarinnan ja totetuttaakseen omat ajatuksensa. Tätä ohjetta ovat myöhemmät sotapäälliköt ansiokkaasti noudattaneet läpi historian.
- 19:9 Murheen murtama Daavid katsoi parhaaksi toimia Jooabin ohjeiden mukaan, ettei tilanne äityisi vielä pahemmaksi.
- 19:11 Tyhmyyksien tekeminen on helppoa, mutta niiden peruuttaminen ja vastuunkantaminen niistä onkin paljon vaikeampaa ja epämieluisampaa.
- 19:12 Hankaluudet ja niiden korjaaminen tekevät hitaiksi.

- 19:13 Veljesyhteyttä ja -rakkautta koetellaan käytännössä. Silloin ei pitäisi hidastella.
- 19:14 Jotkut ovat innokkaita vaatimaan Jumalan (tai jopa jumalien) rangaistusta muille, kun asiat eivät mene mieltä myöten:  
Rt 1:17; 1Sm 3:17; 14:44; 20:13; 25:22; 2Sm 3:9,35; 19:13;  
1Kn 2:23; 19:2; 20:10; 2Kn 6:31; 1Ak 12:17; Jda 1:9.  
Uudessa liitossa meidän etuoikeutemme on toivottaa Jumalan siunausta kaikille, jopa niille jotka vainoavat tai kiroavat meitä: Lk 6:28; Rm 12:14; 1Pt 3:9.  
Jooabin asema oli nyt mennyt hänen tekemiensä väkivaltaisuuksien ja omavaltaisuuksien vuoksi. Sen vuoksi Daavid yritti syrjäyttää hänet ja katsoi tilanteen sopivaksi. Jooabin olisi pitänyt nöyryyä ja ryhtyä tavalliseksi soturiksi. Mutta se ei sopinut hänen ylpeyteensä ja kovasydämisyyteensä.
- 19:15 Yksimielisyydessä on voimaa, eripuraisuudessa heikkoutta.
- 19:21 Jaakobin pojilla Joosefilla ja Benjaminilla oli sama äiti, Raakel. Ehkä benjaminilainen Simei tämän vuoksi katsoi voivansa edustaa koko Joosefin heimoa, joka oli verrattomasti suurempi kuin pieneksi kuihtunut Benjaminin heimo, Tm 20–21.
- 19:22 Abisai luettiin Daavidin sankarien joukkoon päinvastoin kuin veljensä Jooab, 2Sm 23:18–19, 1Ak 11:20–21.  
Hän oli uskollinen Daavidille ja oli heti valmis rankaisemaan Daavidia häpäissyttä miestä.
- 19:23 Daavidin sanat oli ilmeisesti osoitettu ennen kaikkea Abisain veljelle Jooabille.  
Kiusaajaksi (VT 1933), vastustajaksi (VT 1992, LLL) =

<lesaataan>, joka voidaan kääntää myös: Saatanaksi.  
Vrt. Mt 16:23.

19:23 Daavid ymmärsi asemansa ja vastuunsa Israelin kuninkaana. Ei olisi ollut hyvä alku kuninkuuden uudistamiselle se, että heti olisi surmattu joku tai usempikin häntä vastustanut. Oli parempi osoittaa armoa katuville vatustajille.

19:30 Daavid ei halunnut voiton päivänä ruveta selvittelemään ihmisten välisiä riitoja ja omaisuuden jakoa, vaan tuumasi, että menköön riita puoliksi. Vrt. Lk 12:13–15.

19:31 Mefibosetin sydän ei ollut kiintynyt omaisuuteen vaan kuningas Daavidiin.

19:33 Barsillaita sanottiin hyvin vanhaksi jo 80-vuotiaana, vaikka aiemmin ihmiset olivat eläneet paljon vanhemmiksi. Syynä oli se, että Mooseksen kautta Jumala sääti ihmisen eliniäksi 70-80 vuotta, Ps 90:10.

Mooses itse tosin eli 120-vuotiaaksi, 5Ms 34:7, ja

myöhemmin pappi Joojada 130-vuotiaaksi, 2Ak 24:15.

Huolehtia ylläpidosta, elättää, on verbin <kuul> (38x) pilpel-muoto <kilkel> (24x). Tutki!

Hyvin varakas mies = <'iis gaadol> (3x), kr. <plousios>:

1Sm 25:2, Naabal, tyhmä kuin pässi,

2Sm 19:33, Barsillai, nöyrä palvelija,

2Kn 5:1, Naaman, aramilainen sotapäällikkö,

Lk 19:2, Sakkeus, publikaanien päämies,

Mt 16:24, rikas nuorukainen.

Nämä miehet olivat hyvin erilaisia.

Vrt 2Sm 12:1, Mt 27:57, Lk 16:1,19, 18:23, 19:2, Jk 1:10,

Ilm 3:17, Rm 10:12, 2Kr 8:9, Ef 2:4.

- 19:34 Daavid olisi halunnut korvata Barsillaille hänen avuliaisuutensa kuninkaallisella anteliaisuudella, 1Kn 10:13.
- 19:35 Barsillai ymmärsi, että Jumala on asettanut meille itse kunkin elämälle rajat. Vrt. Apt 17:26–27.
- 19:36 Barsillai tunnisti itsessään vanhuuden vaivat ja tunnusti ne häpeilemättä, Srn 12:1s. Fyysinen rappeutuminen kohtaa iän myötä meitä kaikkia, sen on Jumala säätänyt, mutta Herran omilla on siunauksena hengellinen uudistuminen päivittäin, 2Kr 4:16, Ps 92:11–16.
- 19:38 Verbin <muut> (834x) = qal: kuolla:  
yksikön ja monikon 1. persoona (36x) = kuolen, kuolemme:  
1Ms 19:19; 26:9; 27:4; 42:2; 43:8; 45:28; 46:30; 47:15,19;  
2Ms 20:19; 4Ms 14:2; 5Ms 5:25; 18:16; Tm 13:22; 15:18;  
Rt 1:17; 1Sm 12:19; 14:43; 20:14; 2Sm 14:14; 19:38;  
1Kn 2:30; 17:12; 2Kn 7:3–4; Job 3:11; Ps 118:17; Snl 30:7;  
Jes 22:13; Jer 37:20; Hab 1:12.  
Tutki tarkemmin, myös UT:ssa, Jh 11:16, Rm 7:9–10.  
Barsillai antoi hyvän esikuvan kaikille vanhoille uskovaistalle: meidän tehtävämme on auttaa, tukea ja siunata seuraavia sukupolvia, jotta heillä olisi mahdollisimman hyvät lähtökohdat elämään.  
Barsillaille vastakkaisia esimerkkejä ovat jotkut kuninkaas: Srn 4:13, Mt 2:7s. Tutki!
- 19:39 Kimham oli ilmeisesti ollut Barsillain uskollinen palvelija, ja se koitui hänelle nyt siunaukseksi. Daavid oli valmis tekemään hänelle, minkä Barsillai näki hyväksi.
- 19:40 Hyvästeli = sm: siunasi.  
Verbi <beereekh> tarkoittaa: 1. siunaamista, 2. ylistämistä,

3. tervehtimistä, 4. hyvästelyä.

Käännös riippuu tekstiyhteydestä.

Barsillai ymmärsi, että hän oli tehnyt elämäntehtävänsä ja halusi palata kotiin ilman mitään palkkioita itselleen.

Samanlainen mielenlaatu oli Simeonilla, Lk 2:25s.

19:42 Nyt rupesi mustasukkaisuus ja kateus nostamaan päätään Israelin miesten keskuudessa. Ilmeisesti taustalla oli paha omatunto, joka nyt rupesi tuottamaan hedelmää.

19:44 Tätä veljessotaa käytiin vain sanan säilällä, mutta sekin sai aikaan paljon pahaa niin kuin seuraava luku osoittaa.

20:1 Sattui olemaan/ oli sattumalta: Jumala on asettanut sattuman luonnonlaiksi, jota hän käyttää johdatuksensa välikappaleena, Snl 16:33, Lk 10:31.

Matematiikassa todennäköisyysteoria eli stokastiikka tutkii tätä luonnonlakia ja sen seuraamuksia.

Seba, Bikrin poika oli kelvoton mies, ja hän oli kotoisin Efraimin vuoristosta, jae 21. Hän ei halunnut rakentaa vaan hajottaa.

20:3 Nämä naiset joutuivat isojen poikien valtapelin pelinappuloiksi. Niin on käynyt monille naisille historian aikana.

20:6 Tässä tilanteessa Daavid asetti Abisain sotaväen päälliköksi. Jooab oli edelleen syrjäytettynä.

20:9 Tämä on esikuvana Juudaksen suudelmalle, Mt 26:47–50, Mk 14:45, Lk 22:47–48.

Vihamiehen suudelmät ovat ylenpalttiset, Snl 27:6.

- 20:10 Miekka oli Jooabin vasemmassa kädessä, ks. Mt 25:41.  
Jooab kirjaimellisesti raivasi muut pois tieltään ollakseen sotaväen päällikkö.
- 20:11 Jooabilla oli omat kannattajansa, jotka tukivat hänen pyrkimyksiään olla sotaväen päällikkö.  
Kaikki diktaattorit ja hirmuhallitsijat ovat päässeet valtaan rakentamalla alapuolelleen hierarkisen järjestelmän, joka tukee tuota diktaattoria. Ja sen on pakko tukea, koska pelkona on joko henkilökohtainen tuho tai koko hierarkian romahdus, jolloin jokaisen alamaisten asema päättyy joko syrjäyttämiseen tai tuomioon.
- 20:12 Amasa kirjaimellisesti raivattiin syrjään pois Jooabin tieltä.
- 20:16 Tässä on yksi nimetön uskon sankari, viisas nainen, joka toimi kaupunkinsa parhaaksi ja esti laajemman veren vuodatuksen. Hänen laisistaan kuningas Salomo myöhemmin kirjoitti, Snl 14:1, 31:10–31.
- 20:17 Nainen alkaa puhutella Jooabia nöyrästi: Kuule palvelijattaresi sanoja. Näin Jooab suurena sotapäällikkönä suostui kuuntelemaan.
- 20:18 Nainen vetosi vanhaan viisauteen, jonka Jooab varmaankin tiesi.
- 20:19 Nyt tuo viisas nainen puhuu koko kaupungin edustajana. Hän asettaa kyseenalaiseksi Jooabin tuhoamisvimman.
- 20:20 Jooab tuli järkiinsä ja joutui puolustuskannalle.  
Jooab oli hyvin ristiriitainen persoonallisuus. Omasta mielestään hän ei halunnut hävittää tai tuhota, vaikka oli aiemmin röyhkeästi raivannut pois tieltään Abnerin ja

Amasan, 2Sm 3:24s, 20:9s. Tämä koituikin lopulta hänen tuomiokseen, 1Kn 2:28s. Ilmeisesti Jooab rakensi omaa uraansa ja asemaansa toisten kustannuksella.

- 20:21 Nainen sai aikaan aikamoisen neuvottelutuloksen: pää poikki ja heitetään muurin yli kuin lentopallo. Tehkööt Jooabin väki sillä mitä hyvänsä. Itse asiassa tällainen pikamestaus oli varmaan Seballe mieluisampi kuolema kuin joutua Jooabin käsiin, jolloin olisi voinut kostona tapahtua mitä tahansa. Seba menetti päänsä oman tyhmyytensä takia, Johannes Kastaja muiden tyhmyyden takia, Mk 6:21s.
- 20:22 Jooabilla oli nyt hyvät suositukset jatkaa sotaväen päällikkönä kuninkaan edessä. Hän oli kukistanut kapinan ja toi voittosaaliina Daavidille Seban pään.
- 20:23 Ilmeisesti Daavid ajatteli, että hänen oli pakko pitää Jooab sotaväen ylipäällikkönä, ettei syntyisi sisällissotaa, 2Sm 3:39; 16:10; 19:22.
- 20:24 Adoram on lyhenne nimestä Adoniram, 1Kn 4:6, joten kyseessä on sama henkilö.
- 20:25 Kirjurin nimestä on kaksi muotoa: Seja ja Seva.
- 20:26 Pappeus oli tarkoitettu Mooseksen laissa ainoastaan ylipappi Aaronin (miespuolisille) jälkeläisille. Jaairilainen Iira oli todennäköisesti Manassen jälkeläinen, 4Ms 32:41, 5Ms 3:14, joten lain mukaan hän ei olisi saanut olla pappina. Mutta myös Daavidin pojat olivat pappeina, 2Sm 8:18, joten kaikessa ei noudatettu silloinkaan lakia. Mahdollisesti näillä järjestelyillä Daavid halusi pitää papit paremmin valvonnassaan.

21:2 Saulin kiivailu ei ollut Jumalan mielen mukaista. Aiemmin ylipappi Aaronin pojan Eleasarin poika Piinehas oli kiivaillut Jumalan mielen mukaisesti, 4Ms 25:11, ja myöhemmin profeetta Elia, 1Kn19:10.

Verbi <qaanaa'> (34x) = pi: 1. kadehtia, 2. olla mustasukkainen, 3. kiivailla, hif: loukata syvästi, saada kiivastumaan.

LXX:n vastine <zeelo'oo> (11x UT:ssa).

Tutki tarkemmin!

21:6 Gibeonilaiset halusivat toteutettavaksi verikoston. Niin on valitettavasti monessa tapauksessa nykyäänkin, vaikka kaikki kostaminen olisi pitänyt loppua Golgatalle.

21:7 Joonatanin uskollisuus Daavidia kohtaan koitui nyt siunaukseksi hänen pojalleen Mefibosetille.

21:8 Saulin vanhemman tyttären Meerabin elämään koitui paljon ennalta arvaamattomia mutkia ja vaikeuksia hänen isänsä holtittomuuden takia, 1Sm 18:17,19.

21:10 Elonkorjuu alkoi huhtikuussa ja sadeaika syksyllä, joten Rispa oleskeli vuorella ruumiita vartioimassa noin puoli vuotta. Niin syvä oli äidin suru poikiensa vuoksi. Mieheensä Saulin hän oli menettänyt jo aiemmin.

Rispa (nimi merkitsee: hehkuva kivi, tai: kekäle) oli ollut Saulin sivuvaimo ja myöhemmin sotapäällikkö Abnerin sänkykaveri, 2Sm 3:7. Vrt. Jh 4:16–19.

22:2 Vrt Ps 18.



- 22:7 Sana <šaw'aah> (11x) = avunhuuto: 2Ms 2:23; 1Sm 5:12; 2Sm 22:7; Ps 18:7; 34:16; 39:13; 40:2; 102:2; 145:19; Jer 8:19; Val 3:56.
- 22:16 Hänen vihansa hengen puhallus = <nišmat ruuach 'appoo> (1x) esiintyy vain tässä.  
Lisäksi esiintyy Jumalan vihan henki <ruuach 'appoo> (4x): 2Ms 15:8; 2Sm 22:16; Job 4:9; Ps 18:16.  
Kun puhutaan meistä ihmisistä (<ruuach 'appeenu> (1x)), tarkoitetaan Jumalalta saamaamme elämän henkeä: Val 4:20.  
Vrt 1Ms 2:7, Job 27:3, Jes 26:9.  
Jumalan viha on vanhurskas ja toteuttaa oikeuden ja totuuden, mutta ihmisen viha ei, Jk 1:28–20.
- 22:17 Syvistä/ suurista vesistä = sm: paljoista vesistä.
- 22:18 Vihollinen on yksikössä mutta vihamiehet monikossa.  
Minun vihamieheni eli ne, jotka vihaavat minua = <soon'ai> (12x): 2Ms 20:5; 5Ms 5:9; 2Sm 22:18; Ps 9:14; 18:18; 35:19; 38:20; 41:8; 69:5,15; 86:17; 118:7.
- 22:29 Tämä viittaa Messiaaseen, Ilm 21:23.  
Herra valaisee minun pimeyteni: tutki tarkemmin!
- 22:31 Tämä viittaa Messiaaseen, Jh 14:6.
- 22:32 Tämäkin viittaa Messiaaseen, Jes 9:5, 1Kr 10:4.
- 22:33 Turva (<maa'ooz> 33x): ks Snl 10:29, 16:9.
- 22:36 Sana <'anawaah> (7x) = nöyryys: 2Sm 22:36; Ps 18:36; 45:5; Snl 15:33; 18:12; 22:4; Sef 2:3.  
Vrt rinnakkaiskohta Ps 18:36 ja LXX:n käännökset. Tutki!

- 22:44 Jumalan kansan keskuudessakin on riitoja, mutta Herra vapauttaa niistä, Herran oman ei tarvitse osallistua niihin. Minusta tulee kansakuntien pää: tämä viittaa Messiaaseen, joka on ensin seurakunnan pää ja lopulta kaiken pää, Ef 1:22, 4:15, 5:23, Kol 1:18, 2:10,19.
- 22:48 Herran oman ei pidä lähteä kostamaan kenellekään, Rm 12:17–19, 1Pt 3:9.
- 22:51 Daavidin siemen viittaa Messiaaseen.
- 23:1 Elämänsä loppusuoralla Daavid näki, että Jumala oli johdattanut häntä ja korottanut hänet korkealle. Matkalla oli ollut monia taisteluja ja ahdistuksia, mutta niistä kaikista Herra oli pelastanut hänet. Tämä on esikuvallista siitä, mitä uuden liiton uskovat elämässään kokevat, Apt 14:22, 2Tm 3:10–11. Sana <naa‘iim> (13x) = ihana, suloinen, miellyttävä: 2Sm 1:23; 23:1; Job 36:11; Ps 16:6, 11; 81:3; 133:1; 135:3; 147:1; Snl 22:18; 23:8; 24:4; Ll 1:16. Sana tulee verbistä <naa‘am> (8x) = olla suloinen, hyvä, miellyttävä: 1Ms 49:15; 2Sm 1:26; Ps 141:6; Snl 2:10; 9:17; 24:25; Ll 7:7; Hes 32:19.
- 23:4 Vrt Snl 4:18.
- 23:6 Sana <belijja‘al> (27x) = keltoton, tyhjänpäiväinen, turmiollinen, paha: 5Ms 13:14; 15:9; Tm 19:22; 20:13; 1Sm 1:16; 2:12; 10:27; 25:17,25; 30:22; 2Sm 16:7; 20:1; 22:5; 23:6; 1Kn 21:10,13; 2Ak 13:7; Job 34:18; Ps 18:5; 41:9; 101:3; Snl 6:12; 16:27; 19:28; Nah 1:11; 2:1. Daavidin joukoissakin oli ollut keltottomia miehiä. He olivat valmiita taistelemaan lihan käsivarrella, mutta sydämen

ymmärrystä ja armeliaisuutta heillä ei ollut edes omia tovereitaan kohtaan. Daavid oli joutunut näkemään heidän toimintansa ja sen tulokset. Pahimpana esimerkkinä Jooab.

- 23:9 Haastoivat = sm: pilkkasivat, herjasivat.  
Tässä kohtaa hepr. tekstissä on pelkästään <šaam> = sinne. Rinnakkaistekstissä, 1Ak 11:13, mainitaan paikan nimi Pas-Dammim.
- 23:10 Eleasar oli todellinen uskon sankarin esikuva. Uuden liiton uskovienkin kannattaa väsyneinäkin pitää kiinni Hengen miekasta, joka on Jumalan sana, Ef 6:17.
- 23:12 Samma oli samalla luonnonsuojelija, kun pelasti linssipalstan.
- 23:15 Omituiselta tuntuu tuo Daavidin mielihalu tuossa tilanteessa. Vai halusiko hän vain koetella, miten nuo sankarit reagoivat hänen toiveeseensa.
- 23:17 Tämä on esikuva uudesta liitosta, mutta päinvastaisessa mielessä. Daavid ei halunnut juoda tuota vettä, koska se oli hänen mielestään noiden miesten veri, hehän noutivat veden henkensä uhalla.  
Uudessa liitossa Jeesus asetti ehtoollisen, Mt 26:26–28, ja ehtoollisessa uskovat nauttiessaan leivän ja viinin ovat osallisia Jeesuksen Kristuksen ruumiiseen ja vereen, 1Kr 10:16.
- 23:18 Jooabin veljet Abisai ja Asael (jae 24) sekä aseenkantaja Naharai (jae 37) mainitaan Daavidin sankareina, mutta ei itse Jooabia hänen murhatöidensä takia, 2Sm 3:27, 20:10, 1Kn 2:5,28–33.

- 23:20 Benajan isää Joojadaa ei tässä mainita nimeltä, mutta hyvin hän oli kasvattanut poikansa.  
Lumi = <šeleg> (20x) ei ollut tuntematon käsite Israelin talvessa: 2Ms 4:6; 4Ms 12:10; 2Sm 23:20; 2Kn 5:27; 1Ak 11:22; Job 6:16; 9:30; 24:19; 37:6; 38:22; Ps 51:9; 147:16; 148:8; Snl 25:13; 26:1; 31:21; Jes 1:18; 55:10; Jer 18:14; Val 4:7.
- 23:21 Benaja oli ilmeisesti hyvin nopealiikkeinen mies, joka pystyi tappamaan sekä leijonan että isokokaisen mutta hitaan miehen. Hän oli ominaisuuksiltaan Daavidin kaltainen ja varmaankin piti Daavidia esikuvanaan.
- 23:23 Daavid itse oli ollut Saulin henkivartioston päällikkö, 1Sm 22:14, ja hän asetti Benajan samaan tehtävään. Selvä luottamuksen osoitus Benajalle, niin kuin tapahtui myöhemminkin kuningas Salomon aikana, 1Kn 2:35, 4:4. Daavid ja Salomo ymmärsivät, että Benaja on luotettava mies ja Herran palvelija.  
Vrt 2Ms 18:21, Neh 7:2, 13:13, Snl 20:6, 28:20, 2Tm 2:2,15.
- 23:29 Aiemmin tuomarien aikaan benjaminin Gibeon miehet oli surmattu miltei sukupuuttoon, mutta heidän joukostaan polveutui nyt sankari. Näin asiat voivat muuttua synkimmästä aallonpohjasta parempaan suuntaan.
- 23:39 Hän oli uskollinen mies, jonka Uuria mainitaan myös Jeesuksen sukuuettelossa ainoana sukulinjaan kuulumattomana henkilönä, Mt 1:8.
- 23:34 Eliam oli Daavidin sankari vaikka hänen isänsä Ahitofel oli ollut petturi ja kääntynyt Daavidia vastaan, 2Sm 15:12 –

17:23. Eliam oli mahdollisesti Batseban isä ja toiselta nimeltään Ammiel, 2Sm 11:3, 1Ak 3:5.

- 23:39 Heettiläinen Uuria lasketaan Daavidin sankarien joukkoon. Uuria oli soturina uskollinen Daavidille, vaikka lopulta kohtasikin kuolemansa Daavidin juonittelun ja Jooabin toimeenpanon kautta, kun Daavid murhautti Uurian Rabbassa Jooabin kautta, 2Sm 11:14s. Jooab ei estänyt tätä veritekoa, vaikka olisi voinut kieltäytyä tuosta julmasta käskystä. Pyhä Henki kunnioittaa Uuriaa niin paljon, että hänet mainitaan Jeesuksen sukuluettelossa, Mt 1:6, vaikkei hän kuulunut siihen biologisesti tai perimysjärjestyksen mukaan.
- 24:1 Herra käytti vihansa työrukkasena sielunvihollista Saatanaa niin kuin Aikakirjat kertovat, 1Ak 21:1s. Verbi <suut> (18x) = hif: 1. vietellä, johtaa harhaan, 2. houkutella, 3. yllyttää. Yllyttäjiä on monenlaisia, ei kannata olla kaikkien yllytyshullu.
- 24:2 Daavidin ja Jooabin välit eivät olleet mitenkään veljelliset vaan päinvastoin. Ehkäpä Daavid halusi lähettää Jooabin pois silmistään kiertokouluun, ainakin joksikin aikaa.
- 24:3 Jooab oli nyt nöyrää poikaa kuninkaan edessä, mutta häntä ei silti huvittanut lähteä tuolle retkelle.
- 24:4 Sotilaat ymmärsivät velvollisuutensa (Mt 8:9), vaikka tällä kertaa komento ei ollut Jumalan tahdon vaan vihan mukainen. Myös Jeesuksen Kristuksen sotilaiden tulee ymmärtää

velvollisuutensa, koska ne ovat armon evankeliumin mukaiset, 2Tm 2:3.

24:6 Kauhistutti = sm: inhotti.

24:10 Daavid oli oppinut elämässään, että synnit, rikokset, rikkomukset ja kaikenlaiset tyhmyydet oli paras tunnustaa heti Herralle ja pyytää anteeksiantoa.

Se on hyvä elämänohje jokaiselle, Snl 28:13.

24:11 Näkijä, Jumalan ilmoituksen välittäjä = <choozeeh> (16x):  
2Sm 24:11; 2Kn 17:13; 1Ak 21:9; 25:5; 29:29; 2Ak 9:29;  
12:15; 19:2; 29:25, 30; 33:18; 35:15; Jes 29:10; 30:10;  
Am 7:12; Mka 3:7.

24:13 Nälän aika oli MT:n mukaan 7 vuotta (VT 1933), mutta LXX:n mukaan 3 vuotta (VT 1993), kuten mainitsee myös 1Ak 21:12.

24:14 Daavid tiesi elämäkokemuksestaan, että Herra on laupias ja armahtavainen, mutta ihmiset voivat olla hyvinkin julmia.

Pahimmissakin tilanteissa kannattaa kääntyä Herran puoleen.

24:16 Jerusalemissa asui edelleen jebusilaisia, mm. Arauna eli Ornan, 1Ak 21:15.

24:24 Daavid ei halunnut maksattaa polttouhrejaan muilla vaan maksoi niistä täyden hinnan.

## ENSIMMÄINEN KUNINKAIDEN KIRJA

Heprealaisessa Raamatussa Kuninkaiden kirjat olivat alun perin yhtenä kirjana. LXX käyttää Samuelin kirjoista nimiä Ensimmäinen ja Toinen kuninkaiden kirja, ja vastaavasti Kolmas ja Neljäs kuninkaiden kirja ovat meidän Raamattumme Kuninkaiden kirjat.

### Sisällys:

1. SALOMON HALLITUSKAUSI.....1 – 11
  - Abisag hoitaa Daavidia
  - Adonian vallankaappausyritys
  - Naatan ja Batseba toimivat Salomon puolesta
  - Daavid määrää Salomon seuraajakseen
  - Salomo voidellaan kuninkaaksi
  - Adonia anoo armoa
  - Daavidin viimeiset ohjeet Salomolle
  - Daavidin kuolema
  - Adonian juonittelu ja kuolema
  - Ebjatarin rangaistus
  - Jooabin rangaistus
  - Siimein rangaistus
  - Salomo nai faraon tyttären
  - Uhripalvelus Gibeonissa
  - Salomon pyyntö
  - Salomon tuomio
  - Salomon ylimmät virkamiehet
  - Salomon rikkaus ja viisaus
  - Salomon ja Hiiramin yhteistyö

|                                      |         |
|--------------------------------------|---------|
| Salomo rakentaa temppelin            |         |
| Herran lupaus Salomolle              |         |
| Temppelin rakenne                    |         |
| Salomon linna                        |         |
| Temppelin pylväät                    |         |
| Meri, telineet ja altaat             |         |
| Temppelin muut esineet               |         |
| Liitonarkki tuodaan temppeliin       |         |
| Salomon puhe                         |         |
| Salomon rukous                       |         |
| Temppelin vihkeminen                 |         |
| Herra ilmestyy uudelleen Salomolle   |         |
| Hiiramin saama korvaus               |         |
| Salomon ajan tapahtumia              |         |
| Saban kuningatar Salomon luona       |         |
| Salomon rikkaudet                    |         |
| Salomon lankeemus                    |         |
| Herra vihastuu Salomoon              |         |
| Hadad                                |         |
| Reson                                |         |
| Jumalan lupaus Jerobeamille          |         |
| Salomon kuolema                      |         |
| 2. JAKAUTUNUT VALTAKUNTA.....        | 12 – 22 |
| Valtakunta jakautuu                  |         |
| Rehabeam Juudan kuninkaaksi          |         |
| Jerobeam Israelin kuninkaaksi        |         |
| Jerobeam aloittaa epäjumalanpalvelun |         |
| Jumalan mies varoittaa Jerobeamia    |         |
| Vanhan profeetan valhe               |         |
| Jumalan miehen kuolema               |         |
| Jerobeam ei luovu synnistään         |         |
| Ahian ennustus Jerobeamin suvulle    |         |
| Rehabeam Juudan kuninkaana           |         |
| Abiam Juudan kuninkaana              |         |
| Aasa Juudan kuninkaana               |         |



Aasan ja Baesan vihallisuus  
Naadab Israelin kuninkaana  
Baesa hävittää Jerobeamin suvun  
Baesa Israelin kuninkaana  
Jeehun ennustus Baesaa vastaan  
Eela Israelin kuninkaana  
Simri Israelin kuninkaana  
Omri Israelin kuninkaana  
Ahab Israelin kuninkaana  
Kaarneet elättävät profeetta Eliaa  
Elia Sarpatin lesken luona  
Elia herättää lesken pojan henkiin  
Elia näyttäytyy Ahabilille  
Elia voitto Karmel-vuorella  
Elia rukous ja sateen tulo  
Elia pakenee Iisebeliä  
Herra ilmestyy Elialle Hoorebilla  
Elia kutsuu Elisan seuraajakseen  
Aramin kuningas hyökkää Israeliin  
Ahab voittaa Benhadadin kahdesti  
Ahab säästää Benhadadin hengen  
Ennustus Ahabin kuolemasta  
Naabotin viinitarha  
Iisebel tapattaa Naabotin  
Elia julistaa tuomion Ahabilille ja Iisebelille  
Ahab nöyrytyy ja armahdetaan  
Väärien profeettojen neuvot Ahabilille  
Miikan neuvoja ei kuunnella  
Ahabin kuolema  
Joosafat Juudan kuninkana  
Ahasja Israelin kuninkaana

- 1:1 Vanhuuden vaivat kohtasivat Daavidiakin. Ilmeisesti sydän ja verenkierto olivat heikentyneet. Vaikka Daavid oli nuoruudessaan ollut reipas mies, niin oliko hän kuninkaana ollessaan laiminlyönyt liikunnan ja terveelliset ruokailutottumukset? Näin on käynyt iän myötä monille varsinkin länsimaisille hyvän elintason ihmisille.
- 1:2 Vrt Srn 4:11.
- 1:3 Vaatimustaso on täytynyt olla hyvin korkealla, koska luulisi Israelin olleen täynnään nuoria kauniita neitsyitä.
- 1:4 Abisag oli hyvin kaunis nuori neitsyt, ja hänestä tuli tietämättään kiistakapula veljesten välille, niin että toinen menetti päänsä sen vuoksi, 1Kn 2:17–22.  
Kaunis nainen, ks 1Sm 25:3, 2Sm 14:27.  
Daavidilla oli ollut paljon vaimoja, mutta nyt tähän neitsyeen hän ei yhtynyt. Miksiköhän? Terveystila ei sitä enää sallinut.  
Mooseksella tilanne oli ollut toinen vielä 120-vuotiaana, 5Ms 34:7. Niin ovat miehetkin erilaisia.
- 1:5 Haggit oli Adonian äiti ja Daavid isä. Tässä tulee esille yksi Daavidin virheistä: hän oli kyllä hankkinut paljon vaimoja ja lapsia, mutta laiminlyönyt lastensa kasvatuksen.  
Adonia teki saman, minkä hänen veljensä Absalom aiemmin, 2Sm 15:1s.. Adonia ei ottanut opikseen siitä, miten Absalomille lopulta kävi.
- 1:6 Adonia oli saanut ns. vapaan kasvatuksen. Raamattu laskee tämän isän, eli siis Daavidin, eikä niinkään äidin eli Haggitin, virheeksi.  
Verbi <'aatsab> (15x) = qal: 1. moittia, 2. tuntee kipua,

kärsiä: 1Ms 6:6; 34:7; 45:5; 1Sm 20:3,34; 2Sm 19:3;  
1Kn 1:6; 1Ak 4:10; Neh 8:10,11; Ps 56:6; 78:40; Srn 10:9;  
Jes 54:6; 63:10. Ks. Liljeqvistin sanakirja.  
Saul ja Absalomkin olivat olleet komeita miehiä, mutta silti  
he eivät olleet sopivia Israelin kuninkaaksi. Israelin  
todellisesta kuninkaasta profeetta Jesaja ennusti: Jes 53:2–3.

- 1:7 Adonia oli ilmeinen diplomaatti, joka osasi neuvotella ja sai monia puolelleen.
- 1:8 Mutta kaikki eivät lähteneet Adonian kelkkaan, koska he varmaankin ymmärsivät, ettei hanke ole Jumalasta vaan ihmisestä lähtöisin. Ei kannata ruveta tekemään kansalle uutta kuningasta, kun edellinen on vielä elossa.
- 1:9 Sooholet-kivi = käärmekivi, ja Roogelin lähde (= kulkijan lähde) on sama kuin Lohikäärme-lähde. Täällä oli harjoitettu käärmeen palvontaa esi-israelilaisena aikana. Olipa noilla kuninkaantekijöillä varsinainen juhlimispaikka!
- 1:15 Batseba ei pitänyt huolta Daavidista, kun tästä oli tullut vanha ja heikko. Eivät tosin muutkaan vaimot, mutta heistä meillä ei ole tietoa, olivatko he enää elossa ja missä terveydentilassa.
- 1:16 Daavidilla ja Batseballa näyttää olleen tässä vaiheessa ns. asialliset välit. Suhde oli alkanut intohimoisena, mutta nyt siitä ei ollut tietoaakaan. Ei edes inhimillisestä lämmöstä.
- 1:18 Israelin kuningas, ks 1Sm 8:7.
- 1:21 Batsebaa huoletti kovasti, miten hänen ja poikansa Salomon käy, kun Daavid kuolee. Ymmärrettävä huoli.

- 1:29 Lunastus: ks 1Kr 1:30, Kol 1:13–14.
- 1:31 Kun Batseba sai tahtonsa läpi ja turvattua Salomon ja oman asemansa hän oli jo valmis toivottamaan Daavidille ikuista elämää! Ei enää puhunut kuolemasta mitään.
- 1:33 Giihon = esiin pulppuaminen t. tunkeutuminen, virta.  
Giihon on luultavasti sama kuin nykyinen Neitsyen lähde.  
Myöhemmin kuningas Hiskia rakensi vesitunnelin Giihonin lähteestä Siiloan lammikkoon, 2Ak 32:30.  
Ks. myös Jes 8:6, Jh 9:7.
- 1:34 Pappi Saadokin nimestä arvellaan tulevan nimitys saddukeukset, joka oli yksi juutalaisten päälahkoista Uuden testamentin aikoina.  
Tämä on samalla esikuvallista Messiaasta, joka on sekä pappi, profeetta että kuningas Jumalan valtakunnassa.
- 1:37 Jumalan valtakunnassa on voimassa lisääntymisen ja kasvamisen laki niin määrässä kuin laadussa, ks. 2Kr 4:15.  
Jumalan tarkoitus ei ollut, että Salomo jäisi Daavidin varjoon, vaan että hänen valtaistuimensa tulisi vielä suuremmaksi kuin hänen edeltäjänsä.
- 1:38 Kreetit ja pleetit olivat ulkomaisia palkkasotureita.  
Ks. 2Sm 8:18.
- 1:40 Tämä on kalpea esikuva sille, mitä tulee tapahtumaan iankaikkisuudessa, Ilm 19:6.
- 1:41 Noille syömämiehille mahtoi tulla ruoansulatushäiriöitä, kun eivät olleet Jumalan tahdossa! Täysin päinvastainen tilanne oli alkusrk:n uskovilla, Apt 2:46–47.

Jooabin korvissa kansan riemuhuuto, jota ei ollut vahvistettu sähköisesti, kuulosti meteliltä.

1:45 Kaupungin kohina: vrt Rt 1:19, 1Sm 4:5, Mka 2:12.

1:48 Onnellinen se mies, joka saa elämänsä ehtoossa nähdä lastensa voivan hyvin ja menestyvän Jumalan siunauksen tiellä. Sellainen oli mm. Jaakob, 1Ms 46:30, 48:11.

1:49 Miksi joutuivat kauhun valtaan? Koska heidän omatuntonsa ei ollut puhdas. He tiesivät nousseensa Jumalan säättämystä vastaan. Seurauksena oli hajaannus.

1:50 Ks. 2Ms 21:14, 30:29, 1Kn 2: 28–35.

2:1 Jumala on säättänyt, että jokaisen on kerran kuoltava mutta sen jälkeen tulee tuomio, Hpr 9:27–28.  
Ehkä tämä ilmaus on samalla muistutus siitä, kuinka herkästi Daavid oli lausunut kuolemantuomion lammasvarkaalalle, 2Sm 12:5, ja kuinka hän oli julmasti surmannut mooabialisia, 2Sm 8:2. Vrt Raakelin tapaus, 1Ms 31:30–32, 35:16–20.

2:2 Daavid ymmärsi nöyrästi, että nyt on tullut aikaraja hänen elämälleen, niin kuin jokaiselle vuorollaan.  
Miehisyyteen kuuluu lujuus mutta ei kovuus. Daavid neuvoi poikaansa hyvään, ei pahaan.  
Vrt 1Kr 14:20. Tutki!

2:3 Daavid neuvoi pojalleen vanhan liiton mukaisen menestyksen tien.

2:4 Luonnollisessa, inhimillisessä mielessä tämä ei toteutunut, koska kuninkaat eivät vaeltaneet Jumalan tahdon tietä.

Sukupolvien mukaisesti viimeiselle kuninkaalle Joojakinille, eli Jekonjalle eli Konjalle, Herra antoi tuomion sanan profeetta Jeremian kautta, Jer 22:28–30.

Mutta hengellisessä mielessä tämäkin lupaus toteutuu Kristuksessa, sillä Jeesus on Daavidin jälkeläinen.

- 2:5 Vanhan liiton aikaista sota-asuakaan ei saanut tahrata, mutta Uuden liiton sota-asu onkin paljon jalompi, eikä siihen saastaisuus pysty, Ef 6:14–20.
- 2:6 Ihmisen eteen kiertyvät hänen kättensä työt, kirjoitti Salomo myöhemmin Sananlaskuissaan, Snl 12:14. Tämä tuli toteutumaan niin Jooabin kuin monen muunkin kohdalla.
- 2:7 Pahat teot koituvat tuomioksi mutta hyvät teot siunaukseksi, eivät ainoastaan itselle vaan myös jälkipolville. Kyseessä on Jumalan säättämä ns. hengellisen siunauksen jatkuvuuden laki. Näin oli myös Joonatanin pojan Mefibosetin kohdalla.
- 2:9 Verbi <naaqaah> (44x), tutki!
- 2:17 Mitkähän olivat Adonian vaikuttimet, kun hän halusi Abisagin vaimokseen? Nuoren neitsyen kauneus? Vai mahdollisuus saada ensi käden tietoa kuningas Daavidin loppuvaiheista?
- 2:19 Salomo kuninkaana ollessaankin kunnioitti äitiään, vaikkei suostunutkaan hänen pyyntöönsä.
- 2:21 Arvoitukseksi jää, esittikö Batseba tosissaan tämän pyynnön Salomolle, vai käyttikö hän naisellista viekkautta ja esitti asian niin, että se koitui Adonian tuhoksi.

- 2:23 Vannotus Jumala rangaiskoon minua nyt ja vastakin:  
1Sm 3:17; 2Sm 3:35; 19:14; 1Kn 2:23; 20:10; 2Kn 6:31.
- 2:27 Ebjatarin syrjäyttämiseen oli kaksi syytä:  
1) Eelille lausuttu ennustus (ikään kuin sukurasitus),  
1Sm 2:27–36, ja toisaalta  
2) hänen oma väärä toimintansa, 1Kn 1:7,25.
- 2:28 Ks. 2Ms 21:14, 30:29, 1Kn 1: 50–53.
- 2:32 Jooabin vuodattama veri = sm: hänen verensä.  
Hepr teksti voi tarkoittaa sekä Jooabin omaa verta tai hänen vuodattamaansa verta. Jooab tappoi Abnerin ja Amasan sekä vastoin kuningas Daavidin määräystä myös Absalomin.  
Väkivaltainen Jooab sai väkivaltaisen lopun.
- 2:34 Käännös: omaan sukuhautaansa, perustuu joihinkin LXX:n teksteihin.  
Jooab ei ilmeisesti ollut kovin ihmisystävällinen, koska asui autiomaassa. Hän osasi johtaa sotajoukkoja, mutta ei piitannut ihmisten läheisyydestä muuten.
- 2:35 Vasta kuningas Salomo pystyi vaihtamaan sotaväen päällikön surmaamalla Jooabin. Kuningas Daavid oli yrittänyt sitä kaksi kertaa huonoin tuloksin, 2Sm 3:27, 20:10.
- 2:40 Simeille kaksi karannutta orjaa olivat kallisarvoisemmat kuin oma henki. Ahneudella on huono loppu.
- 3:1 Oliko tämä vaimon valinta Jumalan tahdon mukainen?  
Vai poliittinen ratkaisu?
- 3:6 Vilpittömin sydämin: sana <jišraah> (1x) = suoruus, vilpittömyys, esiintyy vain tässä.

Se on feminiini-muoto sanasta <joošer> (14x) = 1. suoruus, rehellisyys, oikeamielisyys, 2. oikein, vilpittömästi: 5Ms 9:5; 1Kn 9:4; 1Ak 29:17; Job 6:25; 33:3, 23; Ps 25:21; 119:7; Snl 2:13; 4:11; 11:24; 14:2; 17:26; Sm 12:10.

3:7 Lähteä ja tulla, ks 1Sm 18:13,16. Vrt Jh 10:7–9.

3:8 Silloin kun Israel lähti Egyptistä, pidettiin väen katselmus Siinailla ja myöhemmin luvatus maan rajalle tullessa, 4Ms 1:2s, 26:2s. Mutta nyt luvatussa maassa väkeä oli niin paljon, ettei sitä voitu laskea (vaikka Daavid oli yrittänyt sitä Herran vihan alaisena, 2Sm 24:1s, 1Ak 21:1s). Näin on myös Uudessa liitossa, Ilm 7:9. On paljon muitakin, mitä ei voida lukea eikä laskea, 1Kn 8:5, Ps 139:17–18, tutki!

3:9 Ihmisen sydän on sekä kuuleva että näkevä, Ef 1:17–18. Tärkeätä onkin, että sydän on kuuliainen Herralle. Tutki tarkemmin: tunteva, ymmärtävä, tahtova... Edellisessä jakeessa suuri kansa viittaa kansan paljouteen, mutta tässä jakeessa kansan hallitsemisen vaikeuteen. Jo Mooses aikoinaan oli törmännyt samaan ongelmaan, 2Ms 18:18, 4Ms 11:14. Molemmat miehet tarvitsivat Jumalan antamaa viisautta tuohon monesti vaikeaan tehtävään. Verbi <šaapat> (202x) = 1. ratkaista riita-asia, 2. tuomita, toimia tuomarina, 3. tuomita, langettaa tuomio, rangaista, 4. jakaa oikeutta, auttaa jk oikeuteensa. LXX:n vastine on verbi <kriinoo> (114x UT:ssa) ja <diakriinoo> (19x UT:ssa).

3:10 Vrt: 1Ms 41:37; Jos 22:33; Est 1:21; 2:4.



- 3:12 Salomolla oli parhaat mahdolliset lähtökohdat elämään ja kuninkaana toimimiseen, mutta silti hän elämänsä ehtoossa hairhtui, 1Kn 11:1–13.  
Profeetta Danielin ja Johannes Kastajan lähtökohdat ja elämäntilanteet olivat toisenlaiset, mutta he osoittautuivat Salomoa viisaammiksi uskonvaelluksessa, Hes 28:2–3, Dan 10:11–12, Mt 11:11.
- 3:13 Uudessa liitossa tämä toteutuu laajamittaisesti, Ef 3:20–21.
- 3:14 Jumalan tahdon tiellä vaeltaminen tuo siunauksen, sekä ajallisen että hengellisen, Ps 91:14–16.
- 3:15 Onnellinen Salomo ei halunnut pidättää Jumalan siunauksia vain itselleen, vaan hän järjesti pidot kaikille palvelijoilleen, jotta hekin pääsivät nauttimaan hyvistä antimista, Lk 1:53.
- 3:26 Vrt 1Ms 43:30, Hos 11:8.  
Äidin sydän ei voi olla tunteeton omaa lastaan kohtaan. Mutta mitkä olivat tuon toisen naisen tunteet hänen sydämessään tuossa hetkessä? Olivatko ne inhottavan kateuden mustaamat: jos minun poikani on kuollut, ei sinunkaan poikasi saa elää?
- 4:5 Virkanimike kuninkaan ystävä tunnetaan Egyptissä ja kanaanilaiskuninkailla. Ilmeisesti ko. henkilö toimi henkilökohtaisena kuninkaan neuvonantajana.  
Uudessa liitossa meillä on paljon arvokkaampi virkanimike: Jumalan ystävä, Jk 2:23, 2Ak 20:7, Jes 41:8.
- 4:6 Adoniram on nimen Adoram rinnakkaismuoto, 2Sm 20:24.
- 4:20 Jumalan siunaus oli Salomon valtakunnan yllä, ja kansa sai nauttia siitä. He elivät onnellista jokapäiväistä elämää.

Samaa kehotti apostoli Paavali rukoukseen Jumalan seurakunnan osaksi nykyisessä maailmanajassa, 1Tm 2:1–2.

5:2 Koor-mitta oli tilavuusmitta sekä kuivia että nestemäisiä aineita varten. Se oli yhtä suuri kuin hoomer eli 364,4 litraa Josefuksen mukaan, mutta n. 220 litraa uudemman arvion mukaan. Siten lestyjä jauhoja kului lähes 11 (tai 6,6) kuutiota ja tavallisia jauhoja lähes 22 (tai 13,2) kuutiota päivittäin, joten Salomolla oli melkomoinen hovi syötettävänä.

Lestyt jauhot = <solet> oli valmistettu kuorituista jyivistä, kun taas tavalliset jauhot = <qemah> oli jauhettu kuorimattomista jyivistä. Molempia lajeja saatiin jauhamalla vehnää tai ohraa. Tavallaan jälkimmäinen on arkiruokaa ja edellinen juhlaruokaa varten.

5:6 MT:n mukaan hevosvaljakkoja (VT 1933) tai pilttuita (RK, LLL) niitä varten oli 40.000 (VT 1933), mutta LXX:n ja rinnakkaiskohdan 2Ak 9:25 mukaan niitä oli 4.000 (VT 1992, 1993), mikä lieneekin oikea tieto.

Tai sitten hepr sana <'urwaah> (3x) = 1. karjasuoja, talli, 2. hevoson pilttuu, tarkoittaa edellisessä kohdassa pilttuita ja jälkimmäisessä talleja, jolloin jokaisessa tallissa oli (keskimäärin) 10 pilttuuta.

Ratsumiestä: voidaan kääntää myös: ratsuhevosta.

5:9 Jumala antoi Salomolle viisautta, käsityskykyä ja ymmärrystä niin paljon kuin on hiekkaa meren rannalla, ja niin hän tekee tänäkin päivänä alttiisti ja soimaamatta, Jk 1:5, 2Tm 4:7, Fil 4:7, Ps 139:17–18.

Ilmauksen <rochab leeb> (1x) (= sm: sydämen laajuus/ avaruus), minkä VT 1933 käänsi: älyä, RK ehdotti

käännettäväksi: avarakatseisuutta (/avarasydämisyttä, RK 2012). Green kääntää ilmauksen: largeness of heart. Kyse onkin jostakin enemmästä kuin älystä, nimittäin sydämen avaruudesta ja laajuudesta. Kehottihan Paavalikin korinttilaisia: Avartukaa tekin! 2Kr 6:11–13. Miksi? Koska heidän sydämensä oli ahdas. Avarakatseisuuden (tai: avarasydämisyyden) vastakohta on ahdasmielisyys, jota on ihmisten keskuudessa verrattoman runsaasti, niin uskovien kuin uskomattomienkin keskuudessa. Loppujen lopuksi ainoa lääke siihen tautiin on Jumalan armo, jota hän antaa meille kaikkinaiseksi viisaudeksi ja ymmärrykseksi, Ef 1:8,17–18. Silloin ihminen voi kasvaa sisäisesti niin, ettei hän takerru enää lillukan varsiin. Fariseukset olivat esimerkki inhimillisesti älykkäistä ja oppineista, mutta ahdasmielisistä ihmisistä. Jeesus sanoi heille: Te siivilöitte hyttysen, mutta nielette kamelin! Mt 23: 24. Puhuttelipa meidän Herramme heitä sokeiksikin!

- 5:10 On mielenkiintoista verrata Salomoa ja Moosesta. Stefanus todistaa, että Mooses kasvatettiin kaikkeen egyptiläisten viisauteen, ja hän oli voimallinen sanoissa ja teoissa, Apt 7:22. Mooses sai neljäkymmentä vuotta (Apt 7:23) sen ajan parasta koulutusta. Salomo ei saanut tuollaista koulutusta, vaan viisautta Jumalalta, ja niin Sana toteaa, että Salomo oli viisaampi kuin kaikki egyptiläiset. Uskovan kodin lapsen ei tarvitse kärsiä mitään alemmuuskompleksia Jumalan edessä, jos joku nelikymppinen proffa tulee uskoon. Puhumattakaan tämän maailman viisaista, jotka eivät tule uskoon, sillä sanotaanhan

tässä samassa jakeessa, että Salomo oli myös viisaampi kuin kaikki Idän miehet. Itä kun viittaa selvästi syntiin ja maailmaan, 1Ms 3:24.

Ainoastaan Daniel on ollut vielä viisaampi kuin Salomo, hän näet eli koko elämänsä Jumalalle.

- 5:13 Salomo osasi tuoda esiin viisautta vertauksin ja sananlaskuin, niin että tavallinen kansa ymmärsi ne.
- 5:17 Daavid oli soturi, Salomo rakentaja.
- 5:20 Salomo oli viisas rakentaja mutta ei kuitenkaan metsuri eikä kirvesmies: hän puhuu taidosta hakata puita. Kyseessä oli tietenkin puiden veistäminen, 1Kn 5:32.
- 5:26 Myös Hiiram oli ilmeisen viisas mies, koska hän arvosti Salomoa ja halusi olla hänen kanssaan yhteistyössä. Rauha ja yhteistyö ovat hyödyksi ja siunaukseksi. Sen seurauksena saatiin Herran temppeli rakennettua Jumalan antaman viisauden avulla.
- 6:2 Koskapa kyynärä oli n. 45 cm, niin temppelin mitat olivat n. 27 m x 9 m x 13,5 m. Temppeli oli siten lähes 6-kerroksisen talon korkuinen, ja sen pohjapinta-ala oli n. 240 m<sup>2</sup>.
- 6:5 Sisäkammio tarkoittaa kaikkeinpyhintä, 1Kn 6:16.
- 6:8 Alimman on LXX:n mukainen teksti, Masorassa on: keskimmäisen, mikä lienee selvä kopiointivirhe kuten jakeen jatko osoittaa.
- 6:28 Monet ihmiskunnan suuret teot ja rakennelmat on tehty läpi historian orjatyövoimalla, mutta näin ei ole Jumalan kansan

keskuudessa. Työvelvollisilla oli yksi kolmasosa työtä ja kaksi kolmasosaa vapaata.

6:37 Siiv-kuu on sama kuin iijar-kuu, joka on huhti-toukokuussa.

6:38 Buul-kuu on sama kuin hešvan-kuu, joka on loka-marraskuussa. Tarkalleen rakentaminen kesti seitsemän ja puoli vuotta.

7:2 Setriansas (VT 1933, 1993), setripalkki (VT 1992): ansas on rakennuksessa kahden tai useamman (vino)tuen vahvistama kannatin.

7:21 Nimi Jaakin merkitsee: Hän vahvistaa t. lujittaa, ja Booas: Hänessä on voima.

7:23 Meren suuaukon ulkohalkaisija oli 10 kyynärää (= a). Kyynärässä oli 2 vaaksaa, joissa on puolestaan 3 kämmenenleveyttä, eli kyynärä oli 6 kämmenenleveyttä. Varsinainen meren ulkohalkaisija (= d) oli korkeintaan 10 kyynärää – 2 kämmenenleveyttä, 1Kn 7:26, eli niin ollen enintään 29/3 kyynärää.

Meren ulkokehäksi (= p) mitattiin 30 kyynärää. Koskapa geometriasta tiedämme, että ympyrässä kehä =  $\pi$ \*halkaisija eli  $p = \pi*d$ , saadaan tässä tapauksessa piin likiarvoksi vähintään  $\pi = p/d = 30/(29/3) \approx 3,1034$ .

Jos oletetaan, että taivutetun metallin väliin jäi sormenleveys (joka oli 1/4 kämmenenleveyttä), niin meren halkaisijaksi tulee  $d = 115/12$ , jolloin piin likiarvoksi saadaan  $\pi = p/d = 30/(115/12) \approx 3,1304$ . Kääntäen voimme päätellä, että rako oli hieman suurempi kuin sormenleveys, tai sitten mitatut arvot pyöristettyjä likiarvoja. Näinhän on aina

mittaustulosten kanssa, olkoot ne kuinka tarkkoja tahansa, kuten fyysikot meille opettavat.

- 7:26 Suuaukon halkaisija oli suurempi kuin meren halkaisija, koska metalli oli taivutettu puhjenneen liljan muotoon. Niin ollen meren halkaisijaan tuli lisää ainakin 2 kämmenenleveyttä eli  $1/3$  kyynärää, jotta saatiin suuaukon halkaisija. Ja jos taivutetun metallin väliin jäi rakoa, rako pitää lisätä kaksinkertaisena laskettaessa suuaukon halkaisijaa. Monet (mm. suomalainen professori Osmo A. Wiio Tekniikan Maailma-lehdessä) ovat erehtyneet laskemaan näistä tekstissä mainituista tiedoista piin likiarvoksi  $\pi = 30/10 = 3$  !!!

Tällöin menetelmänä on ns. mutkat suoriksi-metodi, vaikka siinä itse asiassa onkin asia päinvastoin niin, että suora yritetään taivuttaa mutkalle.

Bat-mitta oli nestemäisten aineiden mitta ja vastasi kuivien aineiden mittoissa eefaa, jotka molemmat olivat Josefuksen mukaan 36,4 litraa, mutta uudemman arvion mukaan n. 22 litraa.

- 7:48 Jumalan eteen asetettuja leipiä = sm: kasvojen leipiä.

- 8:2 Eetanim-kuu on sama kuin tišri-kuu eli syys-lokakuu.

- 8:3 Salomo oli ottanut opikseen isänsä Daavidin virheestä, kun tämä oli ensimmäisellä kerralla yrittänyt siirtää liitonarkkua ilman pappeja, vaikka Mooseksen laissa nimenomaan määrättiin, että pappien ja kehatilaisten tuli kantaa liitonarkkua, 2Sm 6:1–19, 1Ak 13:1–14, 15:1–29, 4Ms 4:1–20.

- 8:11 Ilmaus <kebood jhwh> (37x) = Herran kirkkaus, voidaan kääntää myös: Herran kunnia. Ks: 2Ms 16:7,10; 24:16,17; 40:34,35; 3Ms 9:6,23; 4Ms 14:10,21; 16:19; 17:7; 20:6; 1Kn 8:11; 2Ak 5:14; 7:1s; Ps 24:8,10; 104:31; 138:5; Jes 35:2; 40:5; 58:8; 60:1; Hes 1:28; 3:12,23; 10:4,18; 11:23; 43:4,5; 44:4; Hab 2:14.
- 8:12 Pimeys ja valkeus: tutki! Ps 18:29
- 8:19 Kupeet: 1Ms 35:11, Job 38:3, 40:7, Jes 11:5, Jh 19:34, 20:20–27, Ef 6:14, Hpr 7:9–10, 1Pt 1:13.
- 8:23 Ilmaus <bekol leeb> (17x) = kokosydämisesti, kaikesta sydäimestä: 1Kn 8:23; 2Kn 23:3; 2Ak 6:14, 38; Ps 9:2; 119:2, 10, 34, 58, 69, 145; 138:1; Snl 3:5; Jer 3:10; 24:7; 32:41; Sef 3:14.  
 Samaa merkitsevä rinnakkaismuoto <bekol leebab> (28x): 5Ms 4:29; 6:5; 10:12; 11:13; 13:4; 26:16; 30:2, 6, 10; Jos 22:5; 23:14; 1Ms 7:3; 12:20, 24; 1Kn 2:4; 8:48; 14:8; 2Kn 10:31; 23:25; 2Ak 15:12, 15; 22:9; 31:21; 34:31; 86:12; 111:1; Jer 29:13; Jl 2:12. Ks Mt 22:37, Mk 12:30,33, Lk 10:27.
- 8:25 Daavidin jälkeiset Israelin ja Juudan kuninkaat eivät läheskään kaikki noudattaneet Herran tahtoa, ja niin tuo inhimillisen järjestyksen mukainen kuninkaiden ketju päättyi Joojakiniin, Jer 22:24–30. Jeesus tuli Israelin kuninkaaksi Daavidin jälkeläisenä äitinsä Marian puolelta. Ks Mt 1:16.
- 8:27 Jumala on suurempi kuin voimme käsittää, Job 37:23, 1Jh 3:20.

- 8:30 Jo vanhassa liitossa tärkeimpiä asioita ihmisen kannalta olivat Jumalan armo ja anteeksiantamus. Kun Jeesus tuli uuden liiton välimieheksi, hän oli täynnä armoa ja totuutta, Jh 1:14–18.
- 8:32 Syyllisen teot = sm: syyllisen/väärin elävän/ jumalattoman tie. Kyse ei ole ainoastaan teoista vaan koko elämäntavasta, vaelluksesta.  
Vrt Ps 1:6; 146:9; Snl 4:19; 12:26; 15:9; Jer 12:1.  
Tämän vastakohtana on Jeesus-tie: Jh 14:6, Hpr 10:19–25.
- 8:39 Vrt 1Jh 3:19–21.
- 8:41 Tämä ja seuraavat jakeet viittaavat jo edeltä päin siihen, että pakanakansatkin saavat kuulla evankeliumia ja monet pakanat kääntyvät Herran puolen ja tulevat Herran seurakuntaan ja pääsevät osallisiksi Jumalan kansaan.
- 8:46 Vrt Rm 3:21–26.  
Verbi <'aanap> (14x) = olla vihainen, vihastua: 5Ms 1:37; 4:21; 9:8, 20; 1Kn 8:46; 11:9; 2Kn 17:18; 2Ak 6:36; Esr 9:14; Ps 2:12; 60:3; 79:5; 85:6; Jes 12:1.
- 8:47 Ilmaus <heešiib el leeb> (3x) = sm: palauttaa sydämelle; mennä itseensä, ottaa opikseen: 1Kn 8:47, Jes 44:19, Val 3:21. Franz Delitzschin Uuden testamentin käännös hepreaksi (v. 1877) käyttää tätä ilmausta tuhlaajapojusta, Lk 15:17.  
Vrt. tuhlaajapoika, Lk 15:17 ja Mooseksen puhe, 5Ms 30:1 sekä 2Ak 6:37.
- 8:51 Ilmaus <kuur habbarzel> (3x) = rautapätsi, raudan sulatusuuni: 5Ms 4:20, 1Kn 8:51, Jer 11:4.



Sen lisäksi sana <kuur> (6x) = sulatusuuni, ahjo: Snl 17:3, 27:21, Jes 48:10, Hes 22:18,20,22.

- 8:57 Rukous olkoon Herra meidän kanssamme toteutuu Jeesuksessa Kristuksessa, jonka eräs nimi on Immanuel = Jumala (on) meidän kanssamme, Jes 7:14, Mt 1:23.
- 8:60 Vanhassa liitossa tarkoitus oli, että Israelin kansan kautta Jumalan valtasuuruus tulisi kaikkien kansojen tietoon. Näin ei tapahtunut Israelin uskottomuuden takia, joten uudessa liitossa Jumalan armo ja totuus on ilmestynyt Jeesuksessa Kristuksessa, joka on seurakunnan perusta ja pää. Seurakunnan kautta evankeliumi julistetaan kaikille kansoille ja Jumalan viisaus tulee tunnetuksi myös taivaallisille ja valloille, Ef 3:1–13.
- 8:61 Tempppelin vihkimispäivänä koko kansan sydän oli ehyesti antautunut Herralle. Entä sen jälkeen? Uudessa liitossa, kun ihminen tulee uskoon, hänen sydämensä antautuu Jeesukselle. Sen jälkeen alkaa uskonvaellus eli Jeesuksen seuraaminen arkielämässä. Säilyköön uskovien sydän silloinkin ehyenä Herralle.
- 8:66 Hyvillä mielin: 1Kn 8:66; 2Ak 7:10; Est 5:9; Snl 15:15; Srn 7:14; 9:7; Jk 5:13.  
Uudessa liitossa meitä kehoitetaan aina iloitsemaan Herrassa, Fil 4:4–5.
- 9:3 Vanhan liiton temppeli on esikuva uuden liiton temppelistä, joka on Jumalan seurakunta, 1Kr 3:16, 6:19.
- 9:4 Vilpittömin sydämin = <betom leebab> (5x): 1Ms 20:5,6; 1Kn 9:4; Ps 78:72; 101:2. Vrt Hpr 10:22, 1Pt 1:22.

- 9:7 Sanaparsi ja irvailun aihe (4x): 5Ms 28:37; 1Kn 9:7; 2Ak 7:20; Jer 24:9.
- 9:8 Viheltää = <šaraq> (12x): 1Kn 9:8; Job 27:23; Jes 5:26; 7:18; Jer 19:8; 49:17; 50:13; Val 2:15s; Hes 27:36; Sef 2:15; Sak 10:8.  
Tyrmistyä, kauhistua (= <šamam>): tutki!
- 9:12 Miellyttää (= <jaašar>, LXX: <areskoo>): tutki!.
- 9:13 Nimi Kaabul merkinnee: niin kuin ei mitään, tyhjän veroinen, hedelmätön, arvoton.  
NIV antaa nimelle osuvan engl. vastineen good for nothing.  
Jotkut ovat kuulemma lähettäneet lähetyskentille tyhjiä jäätelöpakkauksia ja käytettyjä teepusseja, ajatellen ilmeisesti, että kaikki, mikä on good for nothing, kelpaa lähetyskentille.  
Mutta se on väärä ajatustapa! Lähetystyöhön on panostettava parasta, niin työntekijöiden kuin varojenkin suhteen, koska se on kaikkein kallisarvoisinta työtä, Jh 20:21.
- 9:14 Oli lähettänyt: voidaan kääntää myös: lähetti. Ilmeisesti suurimman osan kullasta Hiiram oli lähettänyt jo rakennusvaiheessa, mutta vielä kaiken päätteeksi hän lähetti pienen määrän, niin että 120 talenttia tuli täyteen. Tämä oli varmaan veljellinen muistutus Hiiramin tekemän työn ja siitä saadun palkan suhteen.
- 9:15 Millo oli osa Jerusalemin linnoitusta.
- 10:8 Onnellisia ovat ne ihmiset, jotka saavat kuulla viisautta.  
Tämä toteutuu parhaiten Herran seurakunnassa ja Jumalan

sanan ääressä, koska Jeesus Kristus on Jumalan voima ja viisaus, 1Kr 1:24.

- 10:10 Saban kuningatar antoi Salomolle 120 talenttia kultaa, koska oli perinpohjin ihastunut Salomoon ja kaikkeen hänen loistonsa. Tyyron kuningas Hiiram oli sen sijaan avustanut Salomoa samalla kultamäärällä ennen kuin Salomolla oli kaikkea tuota loistokkuutta, jonka Saban kuningatar sai nähdä, 1Kn 9:14.

Tuoksuaineet ja jalokivet olivat tärkeitä naisille niin silloin kuin läpi historian ja vielä nykyäänkin.

- 10:13 Salomo ilmeisesti halusi esiintyä suurena hurmurina. Ja sellainen hän ilmeisesti olikin, päätellen vaimojen ja sivuvaimojen lukumäärästä, 1Kn 11:3.

- 10:21 Tämä oli yksi Salomon ja hänen hovinsa paha virhe: hopeaa ei pidetty minkään arvoisena. Liian paljon rikkautta oli kertynyt liian pienelle joukolle.

Ylenpalttinen yltäkylläisyys ja kullan paljous aiheutti sen, että hopea menetti arvonsa. Kuningas Salomo toimi tässä niin kuin monessa muussakin suhteessa vastoin Mooseksen lakia, 5Ms 17:14–20, vaikka oli saanut Jumalalta viisautta.

- 10:24 Todellinen viisaus, Jumalan antama, asuu sydämessä. Äly aivoissa. Mutta on paljon älykkäitä ihmisiä, joilta puuttuu viisautta, ja siksi he voivat tehdä elämässään tyhmiä päätöksiä, joilla on huonot seuraukset.

- 10:27 Rikkauudet keskitettiin Jerusalemiin. Ne olisi pitänyt laittaa hyödyttämään koko kansaa ja valtakuntaa. Uuden liiton aikana Jumala ei halua tehdä omista lapsistaan siunausten keskittymiä ja varastoja vaan kanavia.

- 10:28 Yksi Salomon virhe oli, että hän ei ottanut huomioon Mooseksen laissa annettua varoitusta, 5Ms 17:16–17.
- 11:2 Parhaassa miehuudessaan Salomo vaelsi Jumalan tahdon vastaisesti. Rakkaus Herraan kylmeni hänen sydämessään, ja tilalle tuli kiintymys kaiken maailman naisiin. Naiset näyttävät olevan heikko kohta ja ansa viisaillekin miehille. Päinvastaisia esimerkkejä ovat Joosef ja Daniel. Verbi <daabaq> (54x) = liittyä, kiintyä. Jumala on luonut ihmisen yksiavioiseksi ja säätänyt, että miehen tulee liittyä ja kiintyä vaimoonsa, niin heistä tulee yksi liha, 1Ms 2:24. Sama pätee tietysti myös vaimoon.
- 11:3 Salomo toimi vastoin Jumalan sanaa, jonka Herra oli ilmoittanut Mooseksen kautta laissaan, 5Ms 17:14–17. Salomolla oli yhteensä 1.000 vaimoa ja rakastajaa! Sulaa mielettömyyttä: tuhat naista vastaan yksi mies. Sen kyllä arvaa kuka siinä taivuttaa ja kenet. Niinpä Salomo vanhuudessaan sitten kirjoittikin kitkeränä elämäkokemuksena: Srn 7:28.
- 11:4 Miehuusajan väärä vaellus paheni pahenemistaan iän myötä. Vrt. Ilm 22:11.
- 11:9 Salomon sydämen kääntynyt pois Herrasta siunauksen tilalle tuli Herran viha.
- 11:14 Aiemmin Herra oli siunannut Salomoa kaikin tavoin, mutta nyt hän nosti Salomolle vastustajan. Miksi? Salomon sydämen taivuttua epäjumalien seuraamiseen. Vastustaja oli edomilainen.

- 11:24 Tämä vastustaja Reson oli aramilainen rosvojoukon päällikkö. Hän inhosi Israelia.
- 11:25 Aram oli Syyrian ja erityisesti sen vuorialueitten nimitys, 4Ms 23:7. Aramilaiset, joka oli suuri heimoryhmä, ja jotka olivat alkuaan seemiläistä kieltä puhuvia puolipaimentolaisia (1Ms 10:22–23), perustivat ainoastaan väliaikaisia pienehköjä kaupunkivaltioita, mm. Sooban, Rehobin, Maakan, Gesurin ja Damaskon, jotka joutuivat Israelin valtaan Daavidin aikana. Damasko kuitenkin vapautui juuri näinä Salomon aikoina.  
Damasko ja Israel sotivat keskenään yhtenä, kunnes suuri maailmanvalta Assyria valloitti molemmat, ensin Damaskon v. 732 eKr. ja Israelin v. 722 eKr.
- 11:26 Jerobeam = kansasta tulee lukuisa; kansa taistelee, Nebat = katse, Serua = lyöty, nöyryytetty; pitaalinen. Jerobeam oli efraimilainen, siis Israelin kansaa.
- 11:27 Sana <perets> (19x) = murtuma, repeämä, halkeama, (muurin) aukko: 1Ms 38:29; Tm 21:15; 2Sm 5:20; 6:8; 1Kn 11:27; 1Ak 13:11; 14:11; Neh 6:1; Job 16:14; 30:14; Ps 106:23; 144:14; Jes 30:13; 58:12; Hes 13:5; 22:30; Am 4:3; 9:11.
- 11:28 Ilmaus <gibbooor chajil> (32x) = urhea soturi, kyvykäs/ varakas/ mahtava mies, voimakas sankari: Tm 11:1; Rt 2:1; 1Sm 9:1; 16:18; 1Kn 11:28; 2Kn 5:1; 1Ak 5:24; 7:2–11,40; 8:40; 9:13; 12:22–31; 26:6,31; 28:1; 2Ak 13:3; 14:7; 17:13–17; 25:6; 26:12; 32:21; Neh 11:14.  
Joosefin heimo on Efraimin ja Manassan heimojen yhteisnimi.

- 11:33 Astarte (9x): Tm 2:13; 10:6; 1Sm 7:3,4; 12:10; 31:10;  
1Kn 11:5, 33; 2Kn 23:13.  
Kemos (8x): 4Ms 21:29; Tm 11:24; 1Kn 11:7,33;  
2Kn 23:13; Jer 48:7,13,46.  
Milkom (3x): 1Kn 11:5,33; 2Kn 23:13. Lienee sama kuin  
Malkam(2x): Jer 49:1,3, ja Molok (8x): 3Ms 18:21; 20:2–5;  
2Kn 23:10; Jer 32:35; Apt 7:43.
- 11:40 Salomo lankeemuksessa ollessaan yritti nyt tehdä saman,  
minkä Saul yritti tehdä Daavidille.  
Monet miehet luulevat olevansa oikein miehekkäitä, kun  
sanovat suureen ääneen: karkuun ei pidä lähteä!  
Jeesus oli eri mieltä noiden mukamas tosimiesten kanssa:  
Mt 10:23.  
Jerobeam teki viisaasti, kun pakeni, niin kuin Mooses ja  
Daavid aikoinaan, 2Ms 2:15, Apt 7:29.  
Samoin opetuslapset joutuivat pakenemaan Jerusalemita  
Stefanoksen marttyyrikuoleman jälkiseurauksena ympäri  
Juudeaa ja Samariaa, Apt 8:1.
- 11:41 Salomon historia on yksi Raamatun ulkopuolisista kirjoista,  
joihin viitataan nimeltä, mutta emme tunne itse kirjoja.
- 11:43 Nimi Rehabeam merkitsee: kansa on laajennettu.
- 12:7 Tässä on hengellisen johtajuuden ja palvelemisen periaate:  
kuningas palvelee kansaa ja kansa palvelee kuningasta.  
Tämä on samalla esikuvallista uuden liiton Jumalan  
seurakunnalle: meitä ei ole kutsuttu palveltaviksi vaan  
palvelijoiksi.  
Vanhemmilla miehillä oli elämäkokemuksen tuomaa  
viisautta Jumalan kansan elämästä. Herra antaa viisautta

omilleen siten, että se lisääntyy iän myötä eikä suinkaan vähene, Jk 1:5.

- 12:8 Rehabeam osoitti olevansa tyhmä tehdessään tämän päätöksen. Kenties hän ajatteli, etteivät nuo vanhat miehet ole kuuliaisia hänelle vaan suhtautuvat hänen alentuvasti, kun ovat tunteneet hänet pikkupojasta lähtien. Mutta oma ikäluokka on aina katsonut häneen ylöspäin, koska hän on kuninkaan poika.
- 12:10 Minun pikkusormeni on paksumpi kuin isäni lantio: suuruudenhulluudella ei ole rajoja.  
Minun pikkusormeni = sm: minun pikkuiseni, jonka arvellaan tarkoittavan joko pikkusormea tai penistä.  
Harvalla miehellä penis on paksumpi kuin lantio, ei tosin pikkusormikaan.
- 12:11 Nuorilla miehillä oli intoa yltiöpäisyyteen saakka, mutta ei taitoa eikä viisautta. Ei ollut myöskään Rehabeamilla, joten tämä tyhmä neuvo kelpasi hänelle.  
Sanan <‘aqraab> (9x) konkreettinen merkitys on skorpioni, mutta vertauksellinen merkitys piikkiruoska.
- 12:13 Jotkut luulevat, että kansoja pitää hallita kovuudella. Se on väärä luulo nin kuin ihmiskunnan historia on moneen kertaan osoittanut.  
Herra Jeesus hallitsee Jumalan kansaa ja seurakuntaa armolla ja laupeudella.
- 12:14 Rehabeamiin iski lihallisen mielen minä-tauti: hän kuvitteli voivansa tehdä mitä tahansa saatuaan tarpeeksi korkean aseman. Samalla hän osoitti halveksivansa kansaa, jolle hän

mielestään voi tehdä mitä vain.  
Tyypillinen diktaattorien tauti.

- 12:15 Rehabeam ei ollut elämässään Jumalan tahdon vaan sallimuksen tiellä. Oliko hänen kovasydämisyytensä syy vai seuraus? Kenties molempia.  
Hänen isänsä Salomon myöhemmät vaiheet olivat olleet hänelle huonona esikuvana, ja nyt Rehabeam ikään kuin jalosti tuota tyhmyyttä suurempaan mittakaavaan.  
Tyhmyyden tiellä ei kannata kulkea eteen päin vaan kääntyä.  
Sen sijaan viisauden tiellä kannattaa jatkaa eteen päin.  
Herra aiheutti tämän käännöksen asioihin, vrt Snl 21:1.
- 12:16 Tämä on tyypillinen reaktio ihmisille, jotka mielestään eivät saa tarpeeksi ymmärtämystä ja huomiota varsinkaan johtavissa asemissa olevilta. Siispä johtajuuteen kuuluu aina vastuunalaisuus ja huolehtivaisuus alaisista.
- 12:17 Rehabeam menetti kovasydämisyydellään omaa auktoriteettiaan.
- 12:18 Veronkantajan osa ei ole helppo, jos esivalta on huono.  
Enää ei Rehabeam ollutkaan mahtavampi mies kuin Salomo.  
Hänen pikkusormensa oheni huomattavasti!
- 12:19 Luopua = <paaša> = nousta kapinaan jtk vastaan, kapinoida. Luopumus on kapinointia. Jumalan srk:ssa eivät edes tyhmät vastuunkantajat oikeuta uskovia kapinoimaan Herraa vastaan ja luopumaan hänestä.
- 12:20 Koko Israel tarkoittaa tässä ja tästä eteenpäin pohjoista valtakuntaa eli kymmentä Israelin heimoa. Salomo oli



viimeinen todellisen koko Israelin kuningas, seuraava on Messias, Herra Jeesus Kristus, Jh 1:49.

- 12:22 Ilmaus <'iis-(haa)'eloohiim> (76x) = Jumalan mies.  
Nimitystä käytetään seuraavista henkilöistä:  
Mooses, 5Ms 33:1, Jos 14:6, 1Ak 23:14, 2Ak 30:16, Esr 3:2, Ps 90:1,  
Maanoahille ilmestynyt enkeli, Tm 13:6,8,  
nimeltä mainitseman Jumalan mies, 1Sm 2:27,  
Samuel, 1Sm 9:6–10,  
Semaja, 1Kn 12:22, 2Kn 11:2,  
nimeltä mainitseman Jumalan mies, 1Kn 13:1–31, 2Kn 23:16–17,  
Elia, 1Kn 17:12,18,24, 2Kn 1:9–13,  
nimeltä mainitseman Jumalan mies, 1Kn 20:28,  
Elisa, 2Kn 4:7 – 13:19 (29x),  
Daavid, 2Kn 8:14, Neh 12:24,36,  
nimeltä mainitseman Jumalan mies, 1Ak 25:7,9,  
Haanan, Jer 35:4.  
Vrt. 1Tm 6:11, jossa Paavali sanoo Timoteusta Jumalan ihmiseksi.  
Mooseksesta käytettiin tätä ilmausta hänen elämänsä loppusuoralla ja kuoleman jälkeen.  
Elia ei tästä arvonimestä ylpistynyt. UT:ssa Jaakob kertookin, että Elia oli yhtä vajavainen kuin mekin, Jk 5:17. Ja Elisa taas on kirkas esikuva Jeesuksesta.
- 12:24 Veljessodat ovat turhia ja vahingollisia sotia. Valtakunnan jakautuminen ei ollut Jumalan tahto vaan sallimus.  
Kuuliaisuus Herran sanalle varjelee sekä yksityistä ihmistä että kokonaista kansaa tappioilta.

- 12:27 Jerobeam ei noudattanut Salomon antamaa elämänohjetta (Snl 3:5) vaan turvautui omaan ymmärrykseensä eikä luottanut Jumalan antamaan lupaukseen, 1Kn 11:31–39.
- 12:28 Keneltä Jerobeam kysyi neuvoa? Hän mietti ja järkeili, mutta ei kysynyt neuvoa Herralta. Hänen sanomansa israelilaisille oli: Älkää vain menkö Jerusalemiin!  
Jumalattomuuskin on lisääntyvää lajia: ensin oli yksi, 2Ms 32:4, mutta nyt jo kaksi kultaista sonnimullikkaa!
- 12:29 Jerobeam toteutti hankkeensa hyvin laaja-alaisesti ja kattavasti: Daan oli Israelin valtakunnan aivan pohjoispäässä ja Beetel aivan eteläpäässä, vain n. 20 km päässä Jerusalemista.
- 12:30 Pitkät välimatkat eivät olleet esteenä näille pyhiinvaellusmatkoille.  
Mitenkäs on, jaksatko sinä mennä oman seurakuntasi kokoukseen, Hpr 10:25, vai onko matka liian pitkä?
- 12:31 Jerobeam kehitti virkapappeuden, joka ei ollut mitään sukua Melkisedekin pappeudelle tai leeviläiselle pappeudelle.
- 12:32 Jerobeamista tuli uskonnollinen johtaja, ja hänellä on ollut paljon manttelinperiijöitä läpi historian.
- 12:33 Jerobeam oli kekseliäs mies! Hän keksi juhlapäivänkin omasta päästään (Vrt Neh 6:8).  
Nykyään kekseliäät uskonnolliset johtajat pystyttävät juhlapäivien nimelle jopa kirkkoja.  
Keksintöjä on huonoja, niin kuin edellä mainitut, mutta myös hyviä, ks Lk 5:19.

- 13:1 Tämän Jumalan miehen nimeä ei kerrota, hän on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista.
- 13:2 Tämä ennustus toteutui myöhemmin Joosian aikana, 2Kn 23:15.
- 13:6 Jumalan mies rukoili Herraa = sm: Jumalan mies lepytti Herran kasvoja.  
Sama ilmaus <chillaah 'et peneei> (16x) on tämän jakeen alussa: 2Ms 32:11; 1Sm 13:12; 1Kn 13:6; 2Kn 13:4; 2Ak 33:12; Job 11:19; Ps 45:13; 119:58; Snl 19:6; Jer 26:19; Dan 9:13; Sak 7:2; 8:21–22; Mal 1:9.
- 13:9 Herran sanan tiellä mennään eteen päin eikä peruutella taakse päin.
- 13:14 Ilmeisesti Jumalan miehen ei olisi pitänyt pysähtyä ja jäädä istumaan tammen alle vaan palata suorinta tietä kotiinsa. Silloin hän ei olisi kohdannut vanhaa profeettaa.
- 13:18 Vanha profeetta valehteli, mutta miksi? Oliko hän yksinkertaisesti kateellinen tuolle tuntemattomalle Jumalan miehelle? Ilmeisesti hänen lihallinen mielensä ei hyväksynyt sitä, että Jumala käytti jotakuta muuta kuin häntä. Ja ilmeisesti hän ei ollut käyttökelpoinen Herralle, koska oli valmis valehtelemaan Jumalan miehelle ja pettämään häntä. Vanhan profeetan motto tuntuu olleen: valehtelemalla ne asiat selviää. Se onkin paljon käytetty motto läpi historian niin uskonnon, politiikan kuin taloudenkin maailmassa.
- 13:19 Tuo tuntematon Jumalan mies teki pahan virheen, kun ei totellut Herraa vaan uskoi vanhaa profeettaa, joka olikin

petollinen. Hengellisyys ei pidä taipua uskonnollisuuden edessä.

- 13:21 Jumalan tahdon tiellä ei pidä kääntyä takaisinpäin, vaan tulee kulkea eteenpäin. Vrt. 1Kn19:15.
- 13:22 Onneksi Jumalan mies sai tottelemattomuudestaan vain ruumiillisen kurituksen, ja senkin varsinaisesti vasta kuolleele ruumiilleen, sillä sana <nebeelaah> (48x) = 1. kuollut ruumis, kalmo, 2. raato.  
Tosin leijona tappoi hänet, eikä se liene ollut miellyttävä kokemus sekään.  
Mitähän Juudasta tullut Jumalan mies ajatteli tuona hetkenä? Ehkäpä, että kaikenlaisia profeetoja maa päällään kantaa – enpä olisi moista halunnut tavata ollenkaan.
- 13:23 Olipa höyli mies tämä vanha profeetta, kun oikein itse henkilökohtaisesti satuloi aasin Jumalan miehelle. Monet valehtelijat osaavat liehakoida ja olla höveliä. Lisäksi vielä nöyristellä.
- 13:24 Jumalan miehen ruumis sai varsinaisen kunniavartion, toisella puolen seiso i aasi ja toisella leijona.
- 13:26 Vanha profeetta sai hyvitystä (ilmeisesti hänen omasta mielestään loukatulle) itsetunnolleen: enkö minä jo sanonut, että näinhän siinä käy. Jumala varjelo se urakuntaansa tällaisilta profeetoilta.
- 13:27 Nyt vanha profeetta ymmärsi oman arvonsa: Satuloikaa minulle aasi. Enää hän ei alentunut satuloimaan aaseja.

- 13:29 Vanha profeetta hankki vielä Jumalan miehen  
hautajaisistakin kunniaa itselleen.  
Mitähän leijona mahtoi ajatella katseltuaan tätä näytelmää?
- 13:30 Tuo tuntematon Jumalan mies oli hyvä mies kuoltuaan. Niin  
on käynyt monelle miehelle ajan saatossa.
- 13:31 Ehkäpä vanha profeetta ajatteli, että Jumalan miehen ruumis  
pyhittää hänen oman hautansa ja ruumiinsa sitten, kun hän  
itse on vainaja. Ilmeisesti omatunto jollain lailla kolkutteli.
- 13:33 Jerobeam jatkoi aloittamaansa virkapappeuden uraa.
- 13:34 Synti ei tuo siunausta vaan hävityksen.  
Jerobeamilla olisi ollut mahdollisuudet noudattaa Herran  
tahtoa ja ohjata Israelin kansaa oikeaan suuntaan, jolloin siitä  
olisi tullut vahva ja pysyvä valtakunta. Mutta sen sijaan hän  
lähti heti aluksi ohjaamaan kansaa väärään suuntaan,  
epäjumalien palvelemiseen, mikä jatkui ja paheni seuraavien  
kuninkaiden ja sukupolvien aikana.
- 14:2 Jerobeam tiesi, missä Ahia asuu, mutta hän Ahian puoleen  
vasta hädän hetkellä. Olisi kannattanut kysyä profeetta  
Ahialta neuvoja jo heti alun pitäen, niin Jerobeam ei olisi  
johtanut Israelin kansaa harhaan.
- 14:4 Iisakilla oli elämänsä ehtoossa sama vaiva, 1Ms 27:1,  
samoin Eelillä, 1Sm 4:15, mutta Mooseksella ei ollut,  
5Ms 34:7.  
Hengellisesti kokonaisella seurakunnalla voi olla sama  
vaiva, Ilm 3:18.  
Paavali rukoilikin uskovien puolesta, Ef 1:18.  
Vrt Esr 9:8, Mt 6:22–23.

- 14:5 Turha oli yrittää pettää profeetta Ahiaa. Hänen luonnolliset silmänsä olivat hämärtyneet, mutta hengelliset silmät eivät. Hän näet kuuli Jumalan puheen.
- 14:9 Vrt Neh 9:26, Hes 23:35.
- 14:10 Miespuolinen = <maštiin bekiir> (6x) = sm: seinälle virtsaava: 1Sm 25:22,34; 1Kn 14:10; 16:11; 21:21; 2Kn 9:8.
- 14:13 Koko Jerobeamin suvusta ainoastaan pieni poika oli Herralle mieluJes Ja juuri tuo poika joutui kohtaamaan suvun rangaistuksen tuossa hetkessä.
- 14:15 Tässä ovat alkusyyt Israelin hajaannukselle. Juudan hajaannus tapahtui myöhemmin.  
Asera-paalu edusti kanaanilaista Asera- eli Astarte-jumalatarta.
- 14:19 Historian kirjoituksella on pitkät perinteet, niin Raamatun kirjoituksissa kuin Raamatun ulkopuolellakin (mm. Herodotos, Thukydides ym).  
Ilmaus <seeper dibreei hajjaamiim> (36x) = aikakirja:  
1Kn 14:19,29; 15:7,23,31; 16:5,14,20,27; 22:39,46;  
2Kn 1:18; 8:23; 10:34; 12:20; 13:8,12; 14:15,18,28;  
15:6,11,15,21,26,31,36; 16:19; 20:20; 21:17,25; 23:28; 24:5;  
Neh 12:23; Est 2:23; 10:2.  
Israelin kuninkaiden aikakirjaa ei ole talletettu Raamattuun, päinvastoin kuin Juudan kuninkaiden aikakirjoja, koska siinä ei olisi kovin paljon hyvää ja kaunista kerrottavaa.  
Mutta nykyään Israelin kuninkaiden aikakirja voittaisi todennäköisesti monia kirjallisuuden palkintoja ns. kaunokirjallisuuden (!) alalla.

- 14:21 Israelin ja Juudan kuningassuku ei suinkaan ollut ”puhdasta rotua”, vaan siihen oli sekoittunut ”pakanallista verta”. Esiäideissä ainakin portto Raahab, mooabilainen Ruut ja ammonilainen Naema olivat muista kansoista kuin Israelista. Lisäksi ainakin Taamar, Raahab ja Batseba olivat ns. julkisyntisiä. Eivätkä miesten teot olleet sen parempia. Näin Jumala on tehnyt ihmisille mahdottomaksi kerskailla lihan mukaan. Vrt Rm 4:1ss.
- 14:22 Synnillä on samanlainen lisääntymisen, enentymisen ja laajenemisen laki kuin rikkaruohoilla. Sitä vastaan paras lääke on Jumalan armo, 2Kr 4:15.
- 14:24 Sanat <qaadeeš> (maskuliini) ja <qedeešaah> (feminiini) (yht 11x) = temppeliprostituoitu. Ks. 1Kn 15:12.
- 14:26 Jumalattomuuden harjoittaminen tuli tuli kalliiksi Juudan kansalle.
- 14:30 He olivat sodassa keskenään, vaikka molemmat olivat väärässä. Näin on yleensä kaikissa sodissa. Ihmissuhteissakin parhaat riidat saadaan aikaan, kun molemmat (tai jopa kaikki) osapuolet ovat väärässä.
- 15:3 Ilmaus <leeb(ab) šaaleem> (14x) = ehyt/ kokonainen sydän: 1Kn 8:61; 11:4; 15:3,14; 2Kn 20:3; 1Ak 12:39; 28:9; 29:9,19; 2Ak 15:17; 16:9; 19:9; 25:2; Jes 38:3. Jeesus kertoi, että suurin käsky laissa oli rakastaa Herraa kokonaisella eli ehyellä sydämellä, Mt 22:37, Mk 12:30, Lk 10:27.
- 15:5 Daavid oli vajavainen ihminen kuten me kaikki muutkin, ja hän oli tehnyt elämässään virheitä ja erehdyksiä, mutta hän

eli Jumalan armon varassa ja anteeksiantamuksessa.  
Ainoastaan heettiläisen Uurian, oman valiosoturin,  
tapattaminen laskettiin hänelle raskaaksi rikokseksi, joka  
mainitaan jälkikäteen. Senkin hän sai Herralta anteeksi,  
mutta tuolla teolla oli raskaat seuraamukset hänen  
elämässään.

- 15:6 Sotatila jatkui yli sukupolvien, vrt 1Kn 14:30.
- 15:12 Sana <qaadeeš/ qedeešaah> (mask/fem 11x) =  
temppeleiprostituoitu (mies/ nainen): 1Ms 38:21–22;  
5Ms 23:18; 1Kn 14:24; 15:12; 22:47; 2Kn 23:7; Job 36:14;  
Hos 4:14.
- 15:16 Sotatila Juudan ja Israelin välillä jatkui, mutta nyt tilanne oli  
erilainen. Aasa palveli Herraa mutta Baesa epäjumalia.
- 15:17 Eräs lihallisen mielen ilmaus tämäkin: Baesa halusi eristää  
Aasan muista yksinäisyyteen.
- 15:19 Sana <šochad> (23x) = lahja, lahjus: 2Ms 23:8; 5Ms 10:17;  
16:19; 27:25; 1Sm 8:3; 1Kn 15:19; 2Kn 16:8; 2Ak 19:7;  
Job 15:34; Ps 15:5; 26:10; Snl 6:35; 17:8, 23; 21:14;  
Jes 1:23; 5:23; 33:15; 45:13; Hes 22:12; Mka 3:11.  
Surkea tilanne, että Aasan piti lahjoa Aramin kuningas omaa  
veljeskansaansa vastaan.
- 15:21 Baesa ymmärsi vain voiman ja väkivallan kieltä.  
Sama vaiva on ollut monilla kansanjohtajilla ja  
sotapäälliköillä läpi historian. Seuraukset ovat olleet  
kammottavia.
- 15:23 Mahti (LLL)/ urotyöt (VT 1933): 1Kn 15:23; 16:5,27; 22:45;  
2Kn 10:34; 13:8,12; 14:15,28; 20:20.



Hepr sana on <gebuuraah> (61x) = 1. voima, 2. mahti, saavutus, urotyö, 3. sankari, valiosotilas, 4. (sodassa saatu) voitto, 5. (Jumalan) voimalliset teot, ihmetyöt. Vanhuudessa Aasan vaellus kävi vaivalloiseksi. Jalkasairauteen oli omat syynsä, joista Juudan kuninkaiden Aikakirja kertoo tarkemmin, 2Ak 16:7–14. Sairaudet kohtasivat myös Herran palvelijoita, varsinkin vanhuudessa, ks 1Ms 27:1, 1Kn 1:1, 2Kn 13:14, 1Tm 5:23, 2Tm 4:20. Täydellinen terveys saavutetaan vasta ylösousemuksessa.

- 15:26 Naadab jatkoi isänsä jalanjäljissä pahuudessa.
- 15:27 Salaliitto, ks 1Sm 22:8.  
Baesa oli ns selkäänpuukottaja.
- 15:34 Baesa tuhosi Jerobeamin suvun, mutta jatkoi hänen jalanjäljissään synnin tiellä. Kaikki muuttui käden käänteessä, nimittäin hallitseva kuningassuku, mutta mikään ei muuttunut, nimittäin jumalaton meno.
- 16:7 Baesa oli toteuttanut siilolaisen Ahian profetian ja hävittänyt Jerobeamin suvun, mutta sitä ei laskettu hänelle hyväksi vaan pahaksi, koska hän kuitenkin jatkoi Jerobeamin jumalattomalla linjalla, 2Ak 15:29.
- 16:9 Sana <šikkoor> (13x) = juopunut, humalassa oleva : 1Sm 1:13; 25:36; 1Kn 16:9; 20:16; Job 12:25; Ps 107:27; Snl 26:9; Jes 19:14; 24:20; 28:1, 3; Jer 23:9; Jl 1:5.  
Eela kuoli humalassa veriteon uhrina. Niin on käynyt monelle muullekin hänen jälkeensä.

- 16:11 Miehenpuoli (VT 1933), vetensä seinään heittäjä (B 1642, B 1776, LLL), ks. 1Sm 25:22.
- 16:13 Sana <habaaliim> (8x) = turhat/ tyhjänpäiväiset epäjumalat: 5Ms 32:21; 1Kn 16:13, 26; Ps 31:7; Jer 8:19; 10:8; 14:22; Jonah 2:9.
- 16:21 Ensin jakautui Salomon jälkeen valtakunta kahtia, syntyi Juuda ja Israel. Nyt jakautui Israel kahtia. Jumalan tahdon vastaisella tiellä seurauksena ovat jakaantumiset ja repeämät, 1Ms 38:12–29.
- 16:22 Vahvemman oikeudella Omrista tuli kuningas. Näin yleensäkin asiat ratkotaan tässä maailmassa.
- 16:25 Jumalattomuuskin on lisääntyvää laatua, 1Kn 16:30.  
Vrt 2Kr 4:15.  
Samoin kuin rikkaruohot, kaikenlaiset haitalliset bakteerit ja vahingolliset virukset pyrkivät lisääntymään ja aiheuttamaan pahaa ja vahinkoa.
- 16:30 Omri lisäsi pahuutta Israelissa ja nyt hänen poikansa Ahab jatkoi samaa linjaa ja yhä enensi jumalattomuutta Israelin kansan keskuudessa.
- 16:34 Mahtoiko Hieli tuntea Herran sanan, jonka Joosua oli puhunut? Jos tunsi, niin tämä oli todella uhmamielistä ja määrätietoista tyhmyyttä. Jos ei tuntenut, niin Jumalan sanan opetus oli laiminlyöty kohtalokkain seurauksin.  
Entä mahtoivatko Hielin pojat – varsinkin Abiram ja Segub – tuntea tämän sanan, ja kuinkahan he suhtautuivat isäukon rakennushankkeeseen?

Ja omituista on sekin, että Hiiel oli beeteliläinen eli Israelin kansaa eikä mikään pakana.

- 17:1 Jota minä palvelen = sm: jonka edessä minä seison.  
Herra oli antanut palvelijalleen profeetta Elialle suuret valtuudet puhua. Profeetta Elia ennusti kuivuutta. Se tiesi vaikeita aikoja. Ilman Herralta saatuja valtuuksia ei pitä ruveta profeetaksi. Ks. 5Ms 18:20–22, 13:1–5.
- 17:4 Eläinkuntakin on Herralle alamainen ja toteuttaa Herran käskyjä.
- 17:5 Ilmaus <'aasaah kidbar ...> (11x) = tehdä jnk sanan mukaan: 1Ms 44:2; 47:30; 2Ms 12:35; 3Ms 10:7; 1Kn 3:12; 17:5, 13, 15; 2Kn 8:2; 2Ak 35:6; Est 5:8. Tosin ilmaus esiintyy hieman eri muodoissa paljon useammin. Tutki!
- 17:6 Elia oli henkiinjäämisdieetillä kuivuuden keskellä. Ilmeisesti kasvit olivat kuihtuneet eikä niitä ollut nyt tarjolla.
- 17:9 Tämä leskivaimo on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista.
- 17:12 Tämä leskivaimo oli todella köyhä, eikä hänellä ollut inhimillisiä mahdollisuuksia elättää Eliaa.  
Tulevaisuus näytti tosi synkältä, vrt 2Kn 7:3s. Edessä oli vain kuolema.
- 17:17 Sana <nešaamaah> (24x) = 1. puhaltaminen, puhallus, 2. hengitys, 3. henki, 4. elävä olento: 1Ms 2:7; 7:22; 5Ms 20:16; Jos 10:40; 11:11, 14; 2Sm 22:16; 1Kn 15:29; 17:17; Job 4:9; 26:4; 27:3; 32:8; 33:4; 34:14; 37:10; Ps 18:16; 150:6; Snl 20:27; Jes 2:22; 30:33; 42:5; 57:16; Dan 10:17.

- 17:18 Naisen ajatus oli hyvin inhimillinen, varsinkin monille naisille tyypillinen: poika kuoli minun syntieni takia.
- 17:21 Poika oli todellakin kuollut, ei ainoastaan elottoman oloinen. Hänen sielunsa oli jo poistunut ruumiista.  
Vrt. vastaavanlainen tapaus: Apt 20:9–12.
- 17:24 Vrt Jh 16:30.
- 18:3 Herraa pelkäävä = <jaaree' 'et jhwh> (8x): 1Kn 18:3, 12; 2Kn 4:1; 17:32, 34, 41; Ps 112:1; Jer 26:19.  
Herraa pelkäävä = <jaaree' jhwh> (14x): Ps 15:4; 22:24; 25:12; 115:11,13; 118:4; 128:1,4; 135:20; Snl 14:2; 31:30; Jes 50:10; Mal 3:16.  
Jumalaa pelkäävä = <jeree' 'eloohiim> (13x): 1Ms 22:12; 42:18; 2Ms 18:21; Job 1:1, 8; 2:3; Ps 61:6; 66:16; Srn 7:18; 8:12,13; Jes 50:10; Jna 1:9.  
Tutki tarkemmin, myös UT.
- 18:4 Iisebel (23x) oli murhanhimoinen nainen, jonka loppu oli surkea. Hänet maintaan kerran UT:ssa: 1Kn 16:31; 18:4,13,19; 19:1s; 20:5,7,11,14s, 23, 25; 22:53; 2Kn 9:7,10,22,30,36s; Ilm 2:20.  
Eipä olleet järin häävit eväät tarjota näille sadalle profeetalle, mutta varmaan kelpasivat, kun henki säilyi.
- 18:9 Obadja alkoi kaivella syytä itsestään, kun pelkäsi kovaa kohtaloa Ahabin käsissä. Obadjalla oli arka omatunto, Ahabilla sen sijaan paatunut omatunto, 1Ak 18:17.  
Elialla oli terve käsitys tilanteesta, 1Ak 18:18.
- 18:12 Obadja pelkäsi, että Herran Henki toimii täysin epäjohdonmukaisesti ja saattaa hänet hengenvaaraan.

- 18:17 Verbi <‘aakhar> (14x) = syöstä onnettomuuteen, nif:  
1. yltyä, 2. tuhoutua: 1Ms 34:30; Jos 6:18; 7:25; Tm 11:35;  
1Sm 14:29; 1Kn 18:17,18; 1Ak 2:7; Ps 39:3; Snl 11:17,29;  
15:6,27.  
Ahab ei kaivellut syytä itsetään eikä halunnut tunnustaa  
omaa syyllisyyttään vaan yritti vierittää syyn Elian niskoille.  
Hyvin tyypillistä pahantekijöille.
- 18:19 Obadja pystyi nälänhädän keskellä elättämään sata Herran  
profeettaa vedellä ja leivällä, mutta Isebel syötti kuninkaan  
linnan ruuilla 850 epäjumalien profeettaa. Vauraus ei  
jakaudu tasaisesti, ei hyvinä eikä huonoina aikoina. Eikä  
hyvien ja pahojen kesken.
- 18:21 Kansa ymmärsi tilanteen ristiriitaisuuden eikä siksi halunnut  
sanoa mitään. Sama toistui myöhemmin, kun Jeesus  
keskusteli fariseusten kanssa, Mt 21:25, mutta hepä keksivät  
vedota tietämättömyyteensä.
- 18:28 Viiltely ei kuulu Jumalan lasten elämään, 5Ms 14:1.  
Meidän Herramme Jeesus haavoitettiin ja runneltiin meidän  
edestämme, Jes 53:4–5.
- 18:29 Joutua hurmoksiin: tätä on kahdenlaista:  
a) oikeaa, Herran Hengen vaikuttamaa: 4Ms 11:25–27,  
Apt 10:10, 22:17,  
b) väärää, sielullista tai väärin henkien vaikuttamaa,  
1Kn 18:29, 22:10, Hes 13:17.
- 18:32 Kaksi sea-mittaa on n. 24 litraa.
- 18:46 Ilmaus <jad jhwh> (40x) = Herran käsi: 2Ms 9:3; 16:3;  
4Ms 11:23; 5Ms 2:15; Jos 4:24; 22:31; Tm 2:15; Rt 1:13;

1Sm 5:6, 9; 7:13; 12:15; 2Sm 24:14; 1Kn 18:46; 2Kn 3:15;  
1Ak 21:13; 28:19; 2Ak 29:25; Esr 7:6, 28; Job 12:9;  
Ps 17:14; 75:9; Snl 21:1; Jes 19:16; 25:10; 40:2; 41:20;  
51:17; 59:1; 62:3; 66:14; Jer 25:17; 51:7; Hes 1:3; 3:14,22;  
33:22; 37:1; 40:1.

Elia oli aikamoinen juoksija. Monikohan maratoonari olisi pärjännyt hänelle? Vrt 1Kn 19:8.

- 19:1 Ahab ei maininnut, että kyseessä olivat Baalin profeetat. Heille molemmille nuo väärät profeetat olivat oikeita profeettoja. Jos se valo, joka ihmisessä on, on pimeyttä, niin kuinka suuri onkaan pimeys! Mt 6:23.
- 19:2 Iisebelille ja Ahabille Elia oli väärä profeetta, 1Kn 18:17. Iisebel toivotteli itselleen epäjumalien rangaistusta, mutta Herra hänelle lopulta langetti tuomion, 2Kn 9:1–10.
- 19:3 Väkevä Jumalan mies pelästyi kelvottoman naisen uhkausta. Niinkin voi käydä. Beerseba oli alunperin Simeonin aluetta, mutta se alue sulautui ajan myötä Juudan alueeseen, Jos 19:1–2. Beerseba oli viljellyn maan eteläisin kohta, siitä tuli sanonta Daanista Beersebaan, mikä siis tarkoitti Israelin aluetta pohjois-etelä-suunnassa: Tm 20:1; 1Sm 3:20; 2Sm 3:10; 17:11; 24:2,15; 1Kn 4:25.
- 19:4 Elia oli yhtä vajavainen kuin jokainen meistä, Jk 5:17. Hän toivotti itselleen kuolemaa peloissaan ja masentuneena. Joona puolestaan suuttuneena, Jna 4:8. Rebekka taas turhautuneena, 1Ms 27:46. Jumalattomat ihmiset puolestaan toivottavat kuolemaa yleensä muille, niin kuin Iisebel.

- 19:5 Tässä on yksi syvän masennuksen ominaispiirre: Elia halusi vain nukkua eikä enää osallistua tähän elämään.
- 19:6 Vesi ja leipä olivat paras ravinto ja lääke masentuneelle profeetalle. Syönnin jälkeen hän arveli ottaa ruokalevon, mutta enkeli ei sallinut sitä.
- 19:8 Sen lisäksi että Elia oli aikamoinen juoksija, 1Kn 18:46, hän oli myös varsinainen vaeltaja. Hänen rinnallaan olisivat kalvenneet niin (ultra)maratoonarit kuin kävelijätkin. Tosin Elia kulki Jumalan voimalla, Srn 9:11.
- 19:9 Herra puhutteli lopen väsynttä Eliaa lempeästi.
- 19:10 Masentunut Elia luuli olevansa yksin jäljellä, muut olivat jo kuolleet.
- 19:12 Tämä on esikuvana sille, että Herra ilmestyy ja toimii myös hiljaisuudessa, Ilm 8:1.
- 19:13 Ensin Herra näytti Elialle voimaansa, mutta lopuksi puhui Elialle hyvin lempeästi.
- 19:15 Jumalan sallimuksen tieltä on palattava takaisin, jopa Jumalan profeetan. Vrt. 1Kn 13:9.
- 19:17 Hasael käytti jumalatonta miekkaa, hän tulisi tekemään hirvittäviä tekoja, 2Kn 8:11–13.  
Jeehu Jumalan tuomion miekkaa, hän hävitti Ahabin suvun, 2Kn 9:1ss.  
Mutta Elisa käytti Hengen miekkaa, joka on Jumalan sana, Ef 6:17. Hänen vaikutuksenaan ei ollut tuho vaan elämä ja armollisuus, 2Kn 4:17–37, 6:8–23, 13:20–21.

- 19:18 Ihmisen kannattaa harkita tarkasti, kenen edessä notkistaa polvensa ja ketä suutelee.
- 19:21 Aiemmin oli Joosef myyty ja pakotettu palvelijaksi vieläpä vankilan kautta, 1Ms 39:4, 40:4, mutta sittemmin hänestä tuli Egyptin valtahera, 1Ms 41:40.  
Samoin oli aikoinaan Joosua ensin Mooseksen palvelija/ apulainen, Jos 1:1, sittemmin Israelin kansan johtaja, ja kuollessaan hän oli Herran palvelija, Jos 24:29.  
Elisa oli aluksi Elian palvelija/ apulainen, 1Kn 19:21, myöhemmin häntä sanottiin kaljupääksi, 2Kn 2:23, Herran profeetaksi, 2Kn 3:11, 5:3, ja Jumalan mieheksi, 2Kn 4:9, 5:8, 6:6s, 13:19.
- 20:3 Aramin kuninkaan Benhadadin mielestä arvojärjestys oli: ensin hopea ja kulta, sitten vaimot ja lapset.
- 20:4 Tämä oli Ahabin uskontunnustus.
- 20:6 Ahab oli valmis luovuttamaan vaimonsa ja lapsensa Aramin kuninkaalle, mutta ei sitä, mikä oli hänen silmiensä ihastus. Mitä se mahtoi olla? Joka tapauksessa rakkaampaa kuin vaimot ja lapset.
- 20:7 Ahabin mielestä arvojärjestys oli: vaimot ja lapset, sitten hopea ja kulta. Jumalattoman miehenkin sydämessä perheenjäsenet voivat olla tärkeämpiä kuin mammona.
- 20:10 Ilmaus <kooh ‘aasaah we kooh joosiif> (12x) on vannotus: (Jumala/ jumalat) rangaiskoon/ rangaiskoot nyt ja vastakin: Rt 1:17; 1Sm 3:17; 14:44; 20:13; 25:22; 2Sm 3:9, 35; 19:14; 1Kn 2:23; 19:2; 20:10; 2Kn 6:31.  
Sitä on käytetty niin hyvässä kuin pahassakin mielessä.



Benhadadilla oli ylettömän mahtipontiset puheet. Hän ei ymmärtänyt, että ylpeys käy lankeemuksen edellä ja kopeus kukistumisen edellä, Snl 16:18.

- 20:11 Voittaja nähdään vasta taistelu jälkeen, ei ennen sitä.
- 20:13 Tämä profeetta on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista.  
Vaikka Ahab oli elänyt jumalattomasti, Herra tahtoi osoittaa hänelle voimansa, jotta Ahab kääntyisi tieltään.
- 20:20 Ilmeisesti Aramin sotajoukkojen taistelumoraali ei ollut kovin korkealla, kun he olivat nähneet kuninkaansa ja hänen seurueensa juopottelun. Humalaiset johtajat eivät ole hyvä esikuva millekään joukoille. Ja heidän johtamistaitonsa on hyvin kyseenalainen.
- 20:21 Israelin kuningas Ahab lähti liikkeelle, kun näkin, että profeetan sana totetuu ja voitto on heidän.
- 20:22 Profeetta antoi strategisen neuvon kuningas Ahabille, vaikkei tämä palvellutkaan Herraa. Miksiköhän?  
Varmaankin Israelin kansan tähden.
- 20:23 Aramilaisilla oli aivan väärä jumalakuva, kun eivät tunteneet elävää Jumalaa. Niin on ollut läpi ihmiskunnan historian.  
Ja nykyään uuden liiton aikana Jumalan voi tuntea vain Jeesuksen Kristuksen kautta, Jh 1:18, Kol 1:15,19, 2:9, Fil 3:7–9.
- 20:28 Tämä Jumalan mies on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista.

- 20:29 Sana <raglii> (12x) = jalkamies: 2Ms 12:37; 4Ms 11:21; Tm 20:2; 1Sm 4:10; 15:4; 2Sm 8:4; 10:6; 1Kn 20:29; 2Kn 13:7; 1Ak 18:4; 19:18; Jer 12:5.  
Jalkaväki on aina ollut taisteluissa tärkeä osa armeijaa, ja se on myös ottanut vastaan pahimmat tappiot.
- 20:32 Aramin kuninkaan mahti ja ulkonainen loisto olivat huyenneet ja jäljellä oli enää huoli eloonjäämisestä.  
Ahab hyväksyi Benhadadin veljekseen, mutta ei profeetta Eliaa vaan oli vainonnut häntä ja muita profeettoja. Eliaa hän puhuttelikin vihamiehekseen, 1Kn 21:20.
- 20:35 Tämä profeetanoppilas on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista.  
Toverin hellämielinen pasifismi koitui hänen kohtalokseen, leijona ei ollut hellämielinen häntä kohtaan.
- 20:37 Tämä mies käytti tilaisuuden hyväkseen ja veteli profeetanoppilasta kunnolla turpiin. Saipahan mies purettua kaikki kaunansa ja katkeruutensa kertaheitolla.
- 20:38 Sen jälkeen kun profeetanoppilas oli saanut turpiinsa, häntä sanotaan profeetaksi. Tämä lienee hengellistä kasvua.  
Vrt. Johannes Kastajan todistus Jeesuksesta, Jh 3:30.
- 20:43 Tässä ilmenee pahantuulusuus, viha ja masennus oman tottelemattomuuden seurauksena. Ks. 1Kn 21:4.
- 21:4 Tässä ilmenee masennus ahneuden ja täyttymättömän toiveen seurauksena. Ks. 1Kn 20:43. Masennus vei Ahabilta toimintakyvyn ja ruokahalun.
- 21:6 Ahab pystyi puhumaan ongelmastaan, eikä jäänyt tyypilliseen maskuliiniseen tapaan murjottamaan ja

hautomaan vihaa, mutta valitettavasti hänellä oli aivan väärä ja sopimaton sielunhoitaja.

- 21:7 Ärsyttävä kysymys, joka paljasti Ahabin moraalisen heikkouden.

Iisebel sen sijaan suhtautui asiaan positiivisesti, hän ennusti maailmallista menestystä Ahabille.

- 21:8 Tämä oli väärää vallankäyttöä: Ahab antoi vallan vaimolleen! Iisebel oli älykäs luikero, joka teki häikäilemättömän rikoksen toisen nimissä, ja teetti sen kolmansilla. Hänen myöhempi hengenheimolaisensa oli Herodias, joka oli Filippoksen vaimo ja Herodeksen avovaimo, Mt 14:3–11.

Ylimys = <choor> (13x): 1Kn 21:8, 11; Neh 2:16; 4:8,13; 5:7; 6:17; 7:5; 13:17; Srn 10:17; Jes 34:12; Jer 27:20; 39:6.

- 21:10 Iisebel oli varsinainen strategi pahassa mielessä. Hän toimi kuninkaan valtuutuksella ja nimissä, laittoi kansan johtajat ja ylimykset toteuttamaan suunnitelmansa, jossa likaisen työn tekivät kelvottomat, ilmeisesti lahjotut, miehet, ja lopuksi surmatyön toteutti lain mukaisesti kaupungin kansa. Tällaista strategiaa on toistettu historian aikana moneen moneen kertaan, ja yhä vielä nykyäänkin. Kelvoton nainen komensi kelvottomia miehiä.

- 21:11 Nämä vanhimmat ja ylimykset olivat selkärangattomia miehiä, jotka orjamaisesti toteuttivat jumalattoman hallitsijan tahtoa.

- 21:12 Uskonnollisuutta ja sen muotomenoja on kautta aikojen käytetty politiikan välikappaleina. Varsinkin silloin, kun tarkoitusperät ja tavoitteet eivät kestä päivänvaloa.

- 21:13 Samalla tavalla tehtiin myöhemmin alkuseurakunnan aikana marttyyri Stefanokselle, Apt 7.  
Kuka uskoi Naabotin vakuutteluja, ettei väite pidä paikkaansa? Kenties monikin, mutta ei uskaltanut avata suutaan, vaan arveli, että on parasta olla hiljaa, ettei itsekkin joudu syytettyjen penkille. Ja syitähän kyllä keksitään, jos vain syyttää halutaan. Tämä tapaus onkin samalla esikuva Jeesuksen tuomitsemisesta kuolemaan Pilatuksen edessä.
- 21:14 Vanhimmat ja ylimykset ilmoittivat kuuliaisuutensa Iisebelille.
- 21:15 Iisebel ei välittänyt mitään perimysjärjestyksestä. Hän tiesi, että tämän jälkeen kukaan ei uskalla vastustaa hänen ja Ahabin valtaa.  
Yleensä rosvot sanovat: Rahat tai henki!, mutta nämä ryöstäjät tarjosivat ensin rahaa (vääriä voittoja), veivät sitten hengen ja lopulta omaisuuden.
- 21:16 Millähän mielellä Ahab meni ottamaan omakseen Naabotin viinitarhan? Varmaan hän selitti itselleen, ettei hän suorittanut tuota murhatyötä. Hänhän ainoastaan antoi valtuudet tehdä se. Itseään ja muita ihminen voi pettää, mutta ei Jumalaa.
- 21:19 Tämä ajatus ilmeni myöhemmin Jeesuksen vertauksessa, Lk 20:14. Ymmärsivätköhän ylipapit ja kirjanoppineet, että Jeesus rinnasti heidät kuningas Ahabiin?  
Herra ei sanonut profeettansa kautta Ahabille: Murhautatko sinä miehen... vaan: Murhaatko sinä miehen... Jumalan edessä vastuu murhatyöstä oli Ahabilla. Vrt. 2Sm 12:9.
- 21:20 Ahab puhuttelee Eliaa, Jumalan profeettaa, vihamiehekseen.

- 21:21 Profeetta Elia antoi synkän ennustuksen koko Ahabin suvulle.
- 21:22 Kuninkaat Jerobeam, Baesa ja Ahab kaikki tuhosivat oman sukunsa jumalattomuudellaan.
- 21:23 Iisebel sai oikein erikoislupauksen, joka varmaan raivostutti häntä, mutta ei saanut häntä nöyrytmään Herran edessä.
- 21:25 Iisebelissä toteutui se, minkä kuningas Salomo sanoi kelvottomasta vaimosta, Snl 12:4.  
Tämä on samalla osoitus siitä, miten miehen käy, jos hän on vaimonsa vietävissä pahuuteen.
- 21:27 Ahab ymmärsi nöyrytyä Herran edessä, kun oli kuullut tuon ankaran rangaistuksen tulevan hänelle ja koko hänen suvulleen.
- 21:29 Tällä nöyrytymisellään Ahab pystyi lykkäämään onnettomuutta tuonnemmaksi, mutta ei estämään sen tulemistä.
- 22:4 Ilmeisesti Joosafat, joka palveli Herraa, halusi tällä tavoin lujittaa yhteyttä veljeskansaansa Israeliin.
- 22:5 Joosafat ymmärsi, että on kuitenkin parasta etsiä Herraa, mikä hänen tahtonsa asiassa on.
- 22:6 Ahabilla olikin aikamoinen profeettalauma taustatukijana. Harmi vain, että olivat väärinä profeettoja, jotka johtivat kuningasta harhaan. Se koituikin Ahabin tuhoksi.
- 22:7 Joosafat ilmeisesti tunsu hengessään, että nämä eivät ole aitoja Herran profeettoja.

- 22:8 Ahab vihasi Miikaakin, mutta todellista vihamiestään Eliaa hän ei edes maininnut.
- 22:10 Tämä oli sielullista hurmosta, ei Jumalan Hengen vaikuttamaa.  
Hurmosta on aitoa hengellistä ja toisaalta epäaitoa sielullista, jopa pimeydestä lähtevää.  
Esiintyy käännöksenä 24x: 4Ms 11:25–27; 1Sm 10:5–13; 19:20–24; 1Kn 18:29; 22:10; 1Ak 25:1–3; 2Ak 18:9; Hes 13:17; Apt 10:10; 11:5; 22:17.
- 22:12 Monet käännökset kääntävät: Mene...niin saat voiton.  
Kyseessä on kuitenkin verbin <tsaalach> (65) = menestyä, onnistua, hif. imperatiivi, jolloin tarkempi käännös on: ole voitokas/ menesty. Nämä valeprofeetat (jae 23) antoivat oraakkelimaisen ennustuksen, jossa vastuu vieritettiin kuningas Ahabille itselleen: ole voitokas, menesty, niin Herra antaa kaupungin käsiisi.
- 22:13 Myöhemmin profeetta Jeremia joutui samanlaiseen tilanteeseen, Jer 27:9. Lopputuloskin oli samanlainen.  
Historiasta opimme, ettemme opi historiasta mitään, kuuluu joku laushtaneen. On tainnut olla oikeassa.
- 22:15 Miika selvästikin ivailee profeettojen ennustusta: ole voitokas, niin kyllä sitten Herra auttaa.  
Ja Ahab huomasi, että nyt häntä yritetään vetää nenästä.
- 22:16 Aivan hupsu juttu: Ahabin on pitänyt monta kertaa vannottaa Miikaa puhumaan totta!
- 22:19 Myöhemmin myös profeetta Jesaja näki Herran = <'adoonai>, <jhwh tsebaoot>, Israelin Jumalan, Jes 6:1–6.

Apostoli Johannes kirjoitti: Jumalaa ei ole kukaan milloinkaan nähnyt. Ainutsyntyinen Poika, joka on Jumala ja on Isän rinnalla, on hänet ilmoittanut., Jh 1:18. Jo vanhan liiton profeetat näkivät Jeesuksen, Jh 14:8–9.  
Vrt. rinnakkaiskohta 2Ak 18:18.

- 22:20 Verbi <paataah> (27x), pi (17x): ks. Jer 20:7.
- 22:22 Herra panee pahankin palvelemaan tarkoituspäivää, silloin kun on kyse ihmisistä, jotka joko eivät välitä Herran tahdosta tai suorastaan taistelevat sitä vastaan.
- 22:24 Sidkia oli uskonnollisesti ylpeä ja myönsi, että Miikassa ja hänessä on eri henki. Ja koska hän oli itsevarma omasta oikeassa olemisestaan, ei Herran Henki ollut voinut puhua Miikan kanssa. Tällaisen uskonnollisen ylpeyden vastakohta on hengellinen nöyryys, Apt 11:17, 15:11.
- 22:28 Miika uskalsi panna sanomansa testiin: jos ei käy niin kuin olen Herran nimessä puhunut, olen itsekin väärä profeetta. Ahab varmasti toivoi, että Miika olisi väärä profeetta.
- 22:30 Ehkäpä Ahab arveli voivansa pettää vihollisiaan ja väistävänsä kuoleman mahdollisuuden pukeutumalla tuntemattomaksi. Aramin joukot erehtyisivät luulemaan Joosafatia Israelin kuninkaaksi ja siten tavoittelemaan hänen henkeään. Ahabin juoni ei onnistunut.
- 22:32 Ehkä tässä vaiheessa Joosafat tajusi, että nyt hän on sotkeutunut sellaiseen sotaan, johon hänen ei olisi pitänyt lähteä ollenkaan. Hänen olisi pitänyt uskoa profeetta Miikan varoituksia. Joosafatilla oli mahdollisuus valita tuossa tilanteessa, apostoli Paavalilla myöhemmin ei ollut valinnan

mahdollisuutta, vaikka hän varoittikin vaarasta, Apt 27:9–44.  
Samoin (yli)pappi Jehosadak eli Joosadak joutui lähtemään  
pakkosiirtolaisuuteen Baabeliin kansan mukana ilman  
valinnan mahdollisuutta, 1Ak 5:41.

22:34 Umpimähkä, sattuma: ks. 1Sm 6:9.

Jumala on asettanut todennäköisyyden (sattuman) yhdeksi  
luonnonlaiksi, jota hän käyttää johdatuksensa apuvälineenä.  
Ks. Lk 10:31. Vrt myös 1Kr 9:26.  
Ahabilta puuttui vanhurskauden haarniska. Siinä ei näet ole  
aukkoja, Ef 6:14.

22:38 Näin toteutui profeetta Elia puhuma sanoma, 1Kn 21:19.

22:44 Vaikka kuninkaat Aasa ja Joosafat olivat ohjenneet kansaa  
oikeaan suuntaan, palvelemaan Herraa, epäjumalien palvonta  
ei heti hävinnyt kansan keskuudesta. Sen vuoksi kansa  
tarvitsee jatkuvaa ja kestävää opetusta Jumalan sanasta. Näin  
on myös Uuden liiton aikana Jumalan seurakunnassa,  
tarvitsemme jatkuvaa opetusta Jeesuksen Kristuksen  
evankeliumista. Se pitää meidät oikealla tiellä.

22:45 Joosafat oli rauhan mies, hän ei halunnut sotia veljiensä  
israelilaisten kanssa.

22:47 Sana <qaadee> (11x) = temppeliprostituoitu (mies t. nainen):  
1Ms 38:21f; 5Ms 23:18; 1Kn 14:24; 15:12; 22:47; 2Kn 23:7;  
Job 36:14; Hos 4:14.

Prostituutio lienee ihmiskunnan historian kolmanneksi  
vanhin ammatti.

Alun perin Jumala loi ihmisen Eedenin paratiisiin puutarhan  
hoitajiksi, siunattuun työhön.



Mutta syntiinlankeemuksen jälkeen ihmisestä tuli maanviljelijä, joka joutui hankkimaan leipänsä otsa hiessä.

22:49 Selitys tälle haaksirikolle, ks 2Ak 20:35–37.

22:53 Ahasjalla oli perintönä paljon huonoja esimerkkejä, ja valitettavasti hän kulki niiden viitoittamaa tietä omaksi ja kansansa turmioksi.

## **TOINEN KUNINKAIDEN KIRJA**

Heprealaisessa Raamatussa Kuningasten kirjat olivat alun perin yhtenä kirjana. LXX käyttää Samuelin kirjoista nimiä Ensimmäinen ja Toinen kuningasten kirja, ja vastaavasti Kolmas ja Neljäs kuningasten kirja ovat meidän Raamattumme Kuningasten kirjat.

## Sisällys:

### 1. JAKAUTUNEEN VALTAKUNNAN AIKA.....1 – 16

Ahasjan sairaus ja kuolema  
Elia otetaan taivaaseen  
Elisa Elian seuraajaksi  
Jerikon vesi paranee  
Kaljupään kosto  
Jooram Israelin kuninkaana  
Elisa ennustaa Mooabin tappion  
Mooabilaiset voitetaan  
Öljyihme  
Suunemilainen vaimo saa pojan  
Elisa herättää pojan henkiin  
"Padassa on kuolema!"  
Sata miestä ravitaan  
Naeman parantuu pitalista  
Elisa kieltäytyy Naemanin lahjasta  
Geehasin epärehellisyys ja rangaistus  
Kirves nousee veden pinnalle  
Elisa sokaisee aramilaisen sotajoukon  
Samarian piiritys ja nälänhätä  
Elisa ilmoittaa nälänhädän loppuvan  
Aramilaisten äkkilähtö  
Pitaaliset tuovat hyvän sanoman  
Epäuskoisen vaunusoturin rangaistus  
Elisa auttaa suunemilaista vaimoa  
Jumalan mies itkee  
Jooram Juudan kuninkaana  
Ahasja Juudan kuninkaana  
Jeehu voidellaan Israelin kuninkaaksi  
Jeehu surmaa Jooramin ja Ahasjan  
Iisebelin kuolema  
Jeehu hävittää Ahabin ja Ahasjan suvun  
Jeehu surmaa Baalin palvelijat  
Jeehu ei palvele Herraa kokosydämisesti

Hasaelin valloitukset  
Jeehun kuolema  
Ataljan hirmuvalta  
Pappi Joojada kukistaa Ataljan  
Liitto Herran, kuninkaan ja kansan kesken  
Jooas Juudan kuninkaana  
Hasaelin hyökkäys  
Jooas murhataan  
Jooahas Israelin kuninkaana  
Jooas Israelin kuninkaana  
Elisan viimeinen ennustus  
Elisan kuolema ja viimeinen ihme  
Jooas voittaa aramilaiset  
Amasja Juudan kuninkaana  
Amasjan ja Jooaan taistelu  
Salaliitto Amasjaa vastaan  
Jerobeam II Israelin kuninkaana  
Asarja Juudan kuninkaana  
Sakarja Israelin kuninkaana  
Sallum Israelin kuninkaana  
Menahem Israelin kuninkaana  
Pekahja Israelin kuninkaana  
Pekah Israelin kuninkaana  
Jootam Juudan kuninkaana  
Aahas Juudan kuninkaana  
Aram ja Israel hyökkäävät Jerusalemia vastaan  
Aahas tekee muutoksia temppelissä

## 2. ISRAELIN JA JUUDAN LOPPUVAIHEET.....17 – 25

Hoosea Israelin kuninkaana  
Israelin valtakunnan tuho  
Samaritan uudet asukkaat ja sekauskonto  
Hiskia Juudan kuninkaana  
Israel viedään pakkosiirtolaisuuteen  
Sanherib ja Hiskia  
Jerusalem piiritys

Jesajan ennustus  
Sanherin sanoma Hiskialle  
Hiskian rukous  
Herran vastaus Hiskialle  
Assurin tappio ja Sanheribin kuolema  
Hiskian sairaus ja paraneminen  
Baabelin kuninkaan lähettiläät ja Jesajan ennustus  
Hiskian kuolema  
Manasse Juudan kuninkaana  
Ennustus Juudan valtakunnan tuhosta  
Manassen julmuus  
Aamon Juudan kuninkaana  
Salaliitto Aamonia vastaan  
Joosia Juudan kuninkaana  
Temppelistä löytyy lain kirja  
Naisprofeetta Huldin vastaus  
Joosia puhdistaa jumalanpalveluksen  
Pääsiäisen vietto  
Joosian loppuvaiheet  
Jooahas Juudan kuninkaana  
Joojakim Juudan kuninkaana  
Nebukadnessar hyökkää Juudaan  
Joojakin Juudan kuninkaana  
Joojakin ja kansa viedään pakkosiirtolaisuuteen  
Sidsia Juudan kuninkaana  
Jerusalemien hävitys  
Loput kansasta viedään pakkosiirtolaisuuteen  
Gedalia käskynhaltijana  
Joojakin armahdetaan Baabelissa

- 1:2 Baal-Sebub (4x) = kärpästen herra. Tämä Ekronin jumala mukamas suojeli kärpäsiä. Kärpäset mainitaan myös jakeissa Srn 10:1 ja Jes 7:18, eikä mitenkään suojeltavina kohteina. Tästä nimestä tulee myös riivaajien päämiehen kreik. nimi Beelsebub tai Beelsebul (7x): Mt 10:25; 12:24,27; Mk 3:22; Lk 11:15–19.  
Beelsebul voi tarkoittaa myös asunnon herra, Mt 10:25.
- 1:3 Herran enkeli ei puhunut Ahasjasta Israelin vaan Samarian kuninkaana. Samaria oli vain osa pohjoista Israelin valtakuntaa.  
Kysymyslauseen aloitus <hamibbelii 'eein> (4x) = eikö muka, senkö vuoksi ettei, ikään kuin ei: 2Ms 14:11; 2Kn 1:3,6,16.
- 1:4 Ilmeisesti kuninkaan vuode oli korkealla, jotta palvelijat eivät voineet katsella ja palvella häntä alas päin. Yleensä vuoteesta nousee, mutta ilmeisesti Ahasja oli mielestään niin korkeassa asemassa palvelijoihinsa verrattuna, että hän nousi vuoteelleen ja laskeutui sieltä alas.  
Ahasja oli yksi niistä henkilöistä, joista sanottiin, että hänen on kuoltava.  
Ilmaus <moot taamuut> (20x) = sinun on (kuoleamalla) kuoltava: 1Ms 2:17; 3:4; 20:7; 4Ms 26:65; Tm 13:22; 1Sm 14:39,44; 22:16; 2Sm 12:14; 14:14; 1Kn 2:37,42; 2Kn 1:4,6,16; 8:10; Jer 26:8; Hes 3:18; 33:8,14.  
Vrt. Ilm 2:23, 6:8, joissa jumalattomuudelle tulee samankaltainen rangaistus, sekä Lk 12:20, Srn 8:8.
- 1:6 Epäjumalien puoleen kääntymisellä on tuhoisat seuraukset. Miltähän palvelijoista tuntui viedä tuollainen sanoma kuninkaalle? Kenties pelkäsivät oman henkensä puolesta,

kenties ajattelivat, että nyt loppuu tuon kuninkaan jumalaton valta.

- 1:8 Hänellä oli yllään karvainen viitta = sm: hän oli karvainen mies. Nasiireilla oli pitkät hiukset, 4Ms 6:5.  
Kuningas Ahasja tiesi heti, kenestä oli kysymys, mutta hänen ylpeytensä ei antanut periksi kysyä neuvoa Elialta.
- 1:9 Viidenkymmenenpäällikkö tiesi, että Elia on Jumalan mies, mutta hän totteli kuningasta ja tuli välittämään kuninkaan käskyn. Ahasja näet kuvitteli voivansa käskää ja määrätä Jumalan miestä.
- 1:10 Elia ei ollut ollenkaan huumorituulella vaan vastasi jyrkästi moiseen määräykseen. Tuon sotilasosaston tuhoksi koitui sokea tottelevaisuus jumalattomalle kuninkaalle.  
Vrt Lk 9:51–56.
- 1:11 Ahasja ei ymmärtänyt ottaa opikseen vaan lähetti vielä kovemman käskyn Elialle. Nyt piti Elian toimia kiireesti.
- 1:12 Toinenkin sotilasosasto päällikkönsä johdolla ajatui tuhoon. On parempi totella Jumalaa kuin tämän maailman jumalattomia käskijöitä, olivatpa he sitten strategisen tason johtajia (kuningas) tai operatiivisen ja taktisen tason johtajia (viidenkymmenen päämies). Harhaan johtajia joka tapauksessa.
- 1:13 Ahasja ei vielääkään ymmärtänyt ottaa opikseen tapahtuneista asioista, mutta kolmas päällikkö ymmärsi. Tämä päällikkö ei halunnut tapattaa omia miehiään ja itseään turhan takia. Todellinen johtaja.

- 1:15 Elia oli Jumalan mies, mutta samalla vajavainen ihminen niin kuin me muutkin, Jk 5:17, joten Herran enkeli rohkaisi häntä: Älä pelkää... Samoin myöhemmin Herran enkeli rohkaisi apostoli Paavaliala, Apt 27:23–25, 18:9, 23:11.
- 1:17 Ahasjalla ei ollut poikaa, joten tähän sammui hänen sukunsa. Hänen isänsä Ahabin suku sammui olemasta Israelin kuninkaana vasta myöhemmin, koska seuraava kuningas Jooram oli Ahabin poika ja siten Ahasjan veli, 2Kn 2:1, 9:6–10, 24–26.
- 2:1 Sana <se‘aaraah> (16x) = myrskytuuli, myrsky: 2Kn 2:1,11; Job 38:1; 40:6; Ps 107:25,29; 148:8; Jes 29:6; 40:24; 41:16; Jer 23:19; 30:23; Hes 1:4; 13:11,13; Sak 9:14.
- 2:3 Joskus on parasta olla vaiti, joskus taas se ei ole ollenkaan hyvä, 1Sm 10:27, 2Kn 7:9, Ps 39:3. Jeesus teki ihmisille paljon hyvää, mm. sai mykätkin puhumaan, Mk 7:37. Vaiti oleminen: tutki tarkemmin!
- 2:7 Ilmaus <meeraachooq> (42x) = 1. kauemmaksi, jonkin matkan päähän, 2. kauan sitten. LXX:n vastine <makrothen> (14x UT:ssa), Mt 26:58. Tutki!
- 2:9 Elia oli väkevä Jumalan mies ja tunne-elämältään värikäs persoona. Elisa sen sijaan oli vakaampi ja jäyhempi luonne, mutta varsinainen uskon sankari. Hän ei tyytynyt samaan voiteluun, mikä Elialla oli ollut vaan halusi kaksinkertaisen osan. Elia on samalla esikuva Johannes Kastajasta ja Elisa Messiaasta, Jeesuksesta Kristuksesta.
- 2:13 Elisasta tuli kirjaimellisesti Eliaa manttelin perijä.



- 2:16     Profeetanoppilailla oli hyvin omituinen käsitys Herran Hengen toiminnasta. Vielä nykyäänkin uskonnollisessa maailmassa esiintyy ajattelua, että mitä hassumpaa sen hengellisempää.  
Myöhemmin Herran Henki teki tällaisen tempaamisihmeen, Apt 8:39–40, mutta ei heittänyt Filipposta umpimähkään jonnekin, vaan vei hänet suoraa tietä Asdodiin julistamaan evankeliumia. Tulevaisuudessa tapahtuu vielä suurempi ihme, kun Herran tulemuksessa hänen omansa temmataan Herraa vastaan yläilmoihin, 1Ts 4:15–18.
- 2:17     Elisa vakaana Hengen miehenä totesi, että turha väitellä hassuttelijoitten kanssa. Tehkööt turhaa työtä, kun välttämättä haluavat. Kaikkiin ei järkipuhe tehoa.  
Kolmen päivän kuluttua ilmeisesti nälkä ajoi heidät takaisin turhalta retkeltä. Kyllä routa porsaan kotiin ajaa, sanoo suomalainen kansanviisaus.
- 2:18     Profeetanoppilaat tekivät 150 miestyöpäivää eli n. puolen vuoden työn turhaan, kun eivät uskoneet Elisaa. Olisi parempi noudattaa viisaamman neuvoa, vrt Apt 27:9–11,21.
- 2:20     Jeesus sanoi opetuslapsille: Te olette maan suola, Mt 5:13. Suola piti laittaa uuteen maljaan, joka kuvaa uutta luomusta, 2Kr 5:17, Gal 6:15, ei vanhaan maljaan, jonka ulkopuoli voi olla puhdistettu, mutta sisus saastainen, Mt 23:25.
- 2:21     Lähde: vrt. sydän, joka on elämän lähde, Snl 4:23.  
Huono vesi aiheuttaa vakavat seuraukset. Jeesus tarjoaa ihmisille elävää vettä, joka kumpuaa iankaikkiseen elämään, Jh 4:10, 7:37–39, Ilm 22:17.  
Vanhassa liitossa esiintyy ilmaus <kooH 'aamar jhwh> (293x) = näin sanoo Herra.

Jeesus käytti ilmausta: Minä sanon teille/ sinulle,  
Mt 5:20,22,26.

Apostolit saattoivat sanoa: Näin sanoo Pyhä Henki,  
Apt 1:16, 21:11. Tutki!

- 2:23 Jo nuoret pojat voivat kääntyä sydämessään Herraa vastaan ja ryhtyä pilkkaajiksi. Siitä ei hyvä seuraa. Sen vuoksi on tärkeää ohjata lapsia ja nuoria armon evankeliumin tielle. Jeesus sanoi: Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä, Mt 19:13–15, Mk 10:13–16, Lk 18:15–17.
- 3:2 Jooram ei ollut yhtä jumalaton kuin isänsä Ahab. Hän poisti kyllä Baalin patsaan, mutta Jerobeamin teettämistä sonnipatsaista hän ei luopunut.
- 3:7 Joosafat oli jälleen valmis lähtemään sotaan Israelin kuninkaan kanssa. Hän ilmeisesti halusi lujittaa kahden valtakunnan suhteita. Mutta toisaalta hänen olisi pitänyt ottaa opikseen edellisestä sotaretkestä, 2Ak 19:2.
- 3:10 Nyt valtasi epäusko Israelin kuninkaan. Ilmeisesti hän ei ollut ollenkaan kysynyt Herran tahtoa, kun lähti tälle sotaretkelle.
- 3:11 Elisa oli aluksi Elían palvelija ja apulainen, mutta hänestä kasvoi suurempi Hengen mies kuin Eliasta. Samoin aikoinaan Joosua oli aluksi Mooseksesin apulainen, mutta hänestä kasvoi Herran palvelija, joka johdatti Israelin luvattuun maahan, Jos 1:1, 24:29.
- 3:15 Verbi <naagan> (15x) = soittaa kielisoitinta:  
1Sm 16:16–18,23; 18:10; 19:9; 2Kn 3:15; Ps 33:3; 68:26;  
Jes 23:16; 38:20; Hes 33:32.

Ilmaus <jad jhwh> (40x) = Herran käsi: 2Ms 9:3; 16:3; 4Ms 11:23; 5Ms 2:15; Jos 4:24; 22:31; Tm 2:15; Rt 1:13; 1Sm 5:6, 9; 7:13; 12:15; 2Sm 24:14; 1Kn 18:46; 2Kn 3:15; 1Ak 21:13; 28:19; 2Ak 29:25; Esr 7:6, 28; Job 12:9; Ps 17:14; 75:9; Snl 21:1; Jes 19:16; 25:10; 40:2; 41:20; 51:17; 59:1; 62:3; 66:14; Jer 25:17; 51:7; Hes 1:3; 3:14,22; 33:22; 37:1; 40:1.

Vrt Lk 1:66, 23:46, Jh 3:35, 10:28,29, 13:3, 20:20s, Apt 7:50, 11:21, 13:11, Rm 10:21, Hpr 1:10. Tutki!

- 3:22 Tapahtui ns optinen harha. Ihmisten aistihavaintoihin ei ole aina luottamista. Jokin asia saattaa näyttää aivan toisenlaiselta kuin se todellisuudessa on, riippuen havaitsijasta ja hänen käsite- ja kokemusmaailmastaan.
- 3:23 Näköhavainnon väärästä tulkinnasta johtuen tehtiin väärä johtopäätös, joka johtikin tuhoon.
- 3:27 Mooabin kuningas oli valmis menemään mielettömyyksiin, ja niin hän tekikin.
- 4:1 Tämän sukupolven velat vievät seuraavan sukupolven – siis omat lapsemme – orjuuteen. Mutta Herran pelossa on turva vielä lapsillekin, Snl 14:26. Niin oli tuonkin velallisen pojille.  
Tämä leskivaimo oli yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista. Hän vei asiansa Herran eteen profeetalle ja kuuliaisesti teki niin kuin Elisa neuvoi. Se koituikin hänelle ja hänen perheelleen siunaukseksi.
- 4:3 Paavali neuvoi meitä tyytymään aineellisesti vähään, 1Tm 6:7–8, mutta hengellisesti meidän ei tarvitse tyytyä vähään, Jh 10:10.

4:4 Tämä on jumalallinen säätämys: kun astia oli täytetty öljyllä, sitä ei siirretty parrasvaloihin kaikkien ihailtavaksi, vaan syrjään odottamaan omaa tehtäväänsä, nimittäin velan maksua (jae 7).

Tämä on samalla esikuva siitä, mitä tapahtui Messiaalle, Mk 1:10–13, Lk 3:21–22, 4:1–13.

Samoin Johannes Kastaja asui erämaassa ennen julkista toimintaansa.

Paavali meni Jerusalemiin vasta kolmen vuoden kuluttua uskoon tulostaan, Gal 1:11–24.

Mitä on meidän velkamme uuden liiton Jumalan lapsina? Se, että rakastamme toisiamme, Rm 13:8, 8:9–14.

4:7 Herralla oli ratkaisu köyhän lesken ahdinkoon. Herra ei tehnyt naisesta upporikasta, vaan auttoi hänet ahdingosta ja antoi riittävän elannon hänelle ja pojille. Elisa ei käyttänyt omaksi hyväkseen mitään tapahtuneesta ihmeestä. Eikä myöhemminkään kerännyt itselleen rikkauksia, 2Kn 5:15–27.

4:8 Tämä suunemilainen nainen on yksi nimettömistä, tuntemattomista uskon sankareista. Hän oli elämällään saanut muiden arvostuksen ja nyt hän osoitti kunnioittavansa Jumalan profeettaa.

4:10 Tämä hyvä työ profeetta Elisan hyväksi koitui myöhemmin tuolle naiselle ja hänen perheelleen siunaukseksi monin tavoin, 2Kn 4:17,32–37, 8:1–6.

4:16 Verbi <kaazab> (16x) = valehdella, pettää, antaa turhia lupauksia.  
Tällainen suhtautuminen Jumalan lupauksiin, mahdollisuuksiin ja tekoihin ei ole ainoastaan naisten

ominaisuus, kyllä miehetkin sen osaavat, Lk 24:9–11,  
Mk 16:10–13, Jh 20:24–29.

- 4:26 Nainen ei halunnut puhua kipeistä asioistaan Geehasille,  
vaan sanoi kaiken olevan hyvin. Nainen ei omasta  
mielestään varmaankaan valehdellut, mutta Geehasin  
mielestä varmaankin valehteli.
- 4:27 Tämä on esikuva sille mitä Jeesus sanoi opetuslapsille  
Mariasta, joka voiteli Jeesuksen jalat, Jh 12:7.  
Vrt myös Lk 7:36–50.  
Tämä opettaa meille samalla sallivaisuutta, varsinkin  
kärsiviä ihmisiä kohtaan. Tutki!
- 4:28 Ihmeellinen oli tuon naisen tunne-elämä ja ajatuksenjuoksu:  
suurimman surun hetkellä hän halusi osoittaa olleensa  
oikeassa: Enkö minä jo silloin sanonut... Lohduttiko tuo  
häntä ollenkaan, vai oliko se hänelle ainoa tapa purkaa  
sisäistä tuskaa?  
Onneksi Herra ymmärtää meidän tuskamme ja omituisen  
käyttäytymisemme, hänelle saamme huutaa kaikki  
tuskamme, sillä hän lohduttaa meitä, 2Kr 1:3–7.
- 4:30 Tämä on esikuvana kanaanilaisen naisen mielenlaadusta, kun  
hän rukoili Jeesusta pienen tyttärensä puolesta, jossa oli  
saastainen henki, Mt 15:21–28, Mk 7:24–30.  
Jeesus neuvoi meitä rukoilemaan lannistumatta ja kertoi siitä  
käytännön esimerkin, Lk 18:1–8.
- 4:31 Ei mitään elonmerkkiä: sama sana <qeseb> (3x) =  
1. tarkkaavaisuus, 2. merkki siitä, että jk kuulee, on jakeissa  
1Kn 18:29, Jes 21:7.

- 4:33 Elisa ei ollut mikään ihmemies itsessään, vaan hän rukoili Herraa. Vrt 1Ms 24:26; 25:21; 2Ms 8:30; 10:18; 4Ms 11:2, 21:7; 5Ms 9:26; Tm 13:8; 1Sm 1:10,26; 8:6; 15:31; 1Kn 8:44,54; 2Kn 4:33; 20:2; 2Ak 32:24; Jes 37:15; 38:2; Jer 32:16; 42:4; Jna 2:1; 4:2.  
Hän on esikuvana siitä, kuinka Jeesus lihansa päivinä rukoili ja huusi avuksi Jumalaa, Hpr 5:7. Tutki tarkemmin!
- 4:37 Tuo nainen ymmärsi kiittää ja kunnioittaa Elisaa saatuaan pojan takaisin elävänä.
- 4:39 Malva oli kasvi, jonka lohkohedelmiä käytettiin ravintona. Jos syö kasvisruokaa, on hyvä tuntea kasvit...
- 4:40 ...koska ei kaikki kasvisruoka ole terveellistä. Niin kuin eivät kaikki sienet, hedelmät eivätkä marjatkaan. Esim valkoinen kärpässieni ja näsiä ovat tappavan myrkyllisiä.
- 4:42 Uuden sadon jyvät = sm: tuleentumaton, ei aivan korjuukypsää viljaa, 3Ms 2:14, 23:14.
- 4:43 Tämä on esikuva sille, kuinka Jeesus ruokki viidellä leivällä ja kahdella kalalla 5 000 miestä ja seitsemällä leivällä ja muutamalla pikkukalalla 4 000 miestä, mikä on inhimillisesti mahdotonta Mt 14:13–21, 15:32–38.
- 5:1 Kunnioitettu mies = <'iiš gaadool> (3x) = sm: suuri mies, tarkoittaa kunnioitettua, rikasta, mahtavaa miestä: 1Sm 25:2, 2Sm 19:33, 2Kn 5:1.  
Arvossa pidetty mies = <nesuu' paaniim> (4x): 2Kn 5:1; Job 22:8; Jes 3:3; 9:14.  
Naemanilla oli hieno ura, mutta...sitten oli rajoittava ja elämää haittaava tekijä. Näin on monen ihmisen kohdalla

ollut aiemmin ja on nykyäänkin.  
Muita spitaalista kärsineitä mainitaan:  
Mooses, 2Ms 4:6,  
Mirjam 4Ms 12:10,  
jotkut Jooabin sukulaisista, 2Sm 3:29,  
neljä miestä, 2Kn 7:3s,  
Asarja eli Ussia, 2Kn 15:5, 2Ak 26:16–23,  
yksi mies, Mk 1:40–45,  
Simon Spitaalinen, Mk 14:3,  
kymmenen miestä, Lk 17:12s.

- 5:2 Pieni tyttö joutui isojen poikien taisteluissa pelinappulaksi, vangiksi ja orjaksi. Mutta Herra piti hänestäkin huolen, johdatti hänet tärkeälle paikalle ja käytti häntä tärkeässä tehtävässä. Vrt. 1Sm 20:18–23, 35–42.  
Tämä tyttö on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista. Ks Hpr 11:4.
- 5:6 Aramin kuningas joko ei luottanut profeettaan tai sitten katsoi arvolleen sopivaksi lähettää pyyntö vain protokollan mukaisesti Israelin kuninkaalle.
- 5:7 Israelin kuningas ei ollenkaan ilahtunut tällaisesta diplomatiasta vaan oli varma, että nyt etsitään tekosyytä sotaan. Tämä on samalla syvällistä raamatullista huumoria. Vrt 2Kn 6:23, Lk 1:62–63.
- 5:11 Naemanilla oli selvä ennakkokäsitys siitä, kuinka profeetta toimii tässä puhdistusoperaatiossa. Mistähän se oli peräisin? Kenties epäjumalien palvojien tavoista.
- 5:12 Naemanin epäusko purkautui vihana ja raivona.

- 5:14 Fyysisesti hänen nuoruutensa uudistui kuin kotka, Ps 103:5.
- 5:15 Samalla Naemanin sydämen asenne muuttui. Aiemmin hän odotti, että profeetta tulee seisomaan hänen eteensä, mutta nyt hän meni seisomaan profeetan eteen.
- 5:18 Virka-asemansa tähden Naeman joutui menemään kuninkaansa kanssa Rimmonin temppeliin ja jopa kumartumaan siellä, mutta varmaankin hän sydämessään rukoili Herraa kuninkaansa puolesta.
- 5:20 Verbi <chaasakh> (28x) = 1. pysäyttää, estää, 2. kieltää, 3. säästää, 4. hillitä, 5. pidätellä, nif: 1. pysyä poissa, 2. tulla säästetyksi. Ks 1Ms 22:12,16, Rm 8:32.  
 Geehasin ajattelussa yhdistyvät sekä kapitalismi – oman voiton tavoittelu – että sosialismi – varallisuuden taseaus – jotka kumpikaan eivät olleet Jumalan tahdon tie.  
 Ja tarkoituksen onnistumiseksi tarvittiin ns. valkoista valhetta, koska saattoihan todellakin juuri tulla kaksi miestä Elisan luo, vaikka ei heille ollut mitään tarpeen.  
 Geehasi voidaankin lukea epäuskon sankarien joukkoon, koska uskoon kuuluu kuuliaisuus, tottelemattomuus epäuskoon.  
 Geehasi oli ilmeisen hyvä juoksija, mutta vaikuttimena ei ollut uskon kuuliaisuus (vrt. Fil 3:12–14) eikä fyysisen kunnon ylläpito vaan ahneus. Sen palkaksi hän sai spitaalini.
- 5:22 Geehasi suoranaisesti valehteli ja pani koko jutun Elisan piikkiin.
- 5:23 Salli minun antaa = sm: suostu ottamaan.  
 Verbi <paarats> (2 homon: 4x) = painostaa, vaatia, kohteliaasti velvoittaa: 1Sm 28:23; 2Sm 13:25,27; 2Kn 5:23.



(Puuttuu Matti Liljeqvistin sanakirjasta?)

Merkitykseltään sama kuin verbi <paatsar> (7x):

1Ms 19:3,9; 33:11; Tm 19:7; 1Sm 15:23; 2Kn 2:17; 5:16.

Geehasi oli Elisan palvelija, mutta hänellä itselläänkin oli kaksi palvelijaa, jotka saivat tehdä raskaan työn.

- 5:24 Kenties nuo miehet ihmettelivät, miksi hopeaa ja juhlapukuja ei vietykään Elisan luo. Mutta he olivat palvelijoita ja varmaankin tottuneet pitämään suunsa kiinni.
- 5:25 Geehasi joutui peittämään valheitaan lisävalheella. Tämä on ns valehtelun kierre, joka lopulta johtaa turmioon. Niin tässäkin tapauksessa.
- 5:27 Onnetonta ei ollut pelkästään se, että Geehasi sai spitaalini osakseen, vaan että siitä tuli vitsaus hänen jälkeläisilleen. Ilmeisesti spitaalista tuli geneettinen sairaus Geehasin jälkeläisille.
- 6:2 Profeetanoppilailla oli oikea asenne: yhteistyöllä homma onnistuu.
- 6:9 Taivaallinen tiedustelupalvelu toimii paljon tehokkaammin ja tarkemmin kuin mikään maallinen vakoilu- tai tiedustelupalvelu. Lisäksi se säästää ihmishenkiä eikä tuhoa niitä. Vrt. Apt 8:26s.
- 6:11 Vallitsevien tosiasioiden valossa Aramin kuningas epäili vuotoa omassa lähipiirissään.
- 6:12 Profeetta Elisa olisi tietojensa pohjalta voinut julkistaa aikamoisia skandaalinkäryisiä juttuja maailmalle markkinoitaviksi, vaan ei pä tehnyt mitään sellaista. Jumalan palvelijoiden tehtävä ei ole levittää rumia juttuja vaan juistaa

Herran sanaa. Panettelijoiden puheet ovat siitä ikäviä, että ne ovat kuin herkkupaloja ja painuvat syvälle sisimpään asti, Snl 18:8, 26:22.

- 6:13 Aramin kuninkaan toiminta oli todella lyhytnäköistä, suorastaan sokeaa. Luuliko hän voivansa tehdä tämän operaation ja sen suunnittelun salassa profeetta Elisalta.
- 6:16 Tämä on esikuvan sille, mitä Johannes kirjoitti, 1Jh 4:4.
- 6:17 Jakeet 17–20 ovat esikuvallista Messiaasta, Ilm 3:7.
- 6:18 Aramin sotajoukko oli vihamielinen Elisaa kohtaan, mutta Elisa ei heitä kohtaan, Rm 12:17–20  
Sokeus: vrt 1Ms 19:11, 5Ms 28:28, Jes 6:10, Jh 9:39–41.
- 6:21 Tässä tilanteessa Israelin kuningas puhutteli profeetta Elisaa perin kunnioittavasti. Vrt 2Kn 6:31–33.
- 6:22 Elisa vahvisti säännön, ettei sotavankeja saa surmata. Lisäksi hän varmisti, ettei aramilaisten sotajoukko näänny matkalla.
- 6:23 Israelin kuningas ymmärsi, että nyt toimivat suuremmat voimat heidän puolestaan. Niinpä hän halusi antaa aramilaisille kunnan opetuksen ja järjesti pidot. Rosvojoukot uskoivat kerralla, ettei Israelia vastaan kannata hyökätä.  
Tämä oli ns elämäkokemuksen tuomaa viisautta.  
Vrt 1Sm 6:16.  
Tässä jakeessa ilmenee raamatullista, syvällistä huumoria.  
Vrt. Job 12:2, Lk 1:62–63.
- 6:24 Sen sijaan Aramin kuningas ei uskonut, vaan päätti hyökätä suurella joukolla.

- 6:25 Kyyhkysensonta: voi merkitä myös kasvia, jota syötiin hätätilassa.
- 6:31 Aikamoinen lupaus kuninkaalta Jumalan miehelle. Nyt oli kuninkaan puheesta kunnioitus Jumalan miestä kohtaan kaukana. Vrt 2Kn 6:21.
- 6:32 Tämä vanhimpien kokous sai todella erikoisen käänteen: profeetalta tultiin hakkaamaan päätä poikki!
- 7:3 Pakon edessä miehet alkoivat pohtia elämäänsä ja sen tarkoitusta. Onko elämän tarkoitus odottaa kuolemaa?
- 7:4 Inhimillisen logiikan mukaan mahdollisuudet eloonjäämiseen olivat vähissä, kaikki oli laitettava tuon yhden mahdollisuuden varaan niin epätodennäköiseltä kuin se vaikuttikin. Inhimillinen logiikka: ks. Apt 27:26.
- 7:5 Siellä ei ollutkaan ketään = <'ein šaam 'iiš> = <ouk estin aneer ekei> = sm: siellä ei ollut miestä, samoin on jae 10. Jumalakin etsii miestä, 1Ms 3:9, Hes 22:30.
- 7:6 Herra teki ihmeen: neljän spitaalisen miehen hoipertelu kuulosti sotajoukon ryskeeltä.
- 7:8 Pelastuneet spitaalisetkin olivat ahneita. Ahneus ja itsekkyyks on ihmisessä myötäsyttyistä.
- 7:9 Tässä vaiheessa Jumalan Henki puhutteli heidän sydämiään ja miehet päätyivät hengellisen logiikan mukaisesti oikeisiin johtopäätöksiin.  
Hengellinen logiikka: ks. Rm 12:1.
- 7:12 Israelin kuningas käytti omaa uskonnollista logiikkaansa ja niin ollen uskoi jonkinlaiseen salaliittoon ja ansaan.

- 7:13 Tämä nimetön palvelija käytti inhimillistä logiikkaa, tervettä järkeä, nähdäkseen, mikä on todellinen tilanne.
- 7:15 Jouduttuaan kosketuksiin Jumalan voiman kanssa (jae 6), aramilaisetkin siirtyivät aseettomaan palvelukseen!
- 7:17 Upseereitakin on montaa sorttia. Tämä oli epäuskon sankari ja sai sen mukaisen lopun.  
Jeesus kohtasi kokonaan toisenlaisen upseerin, Mt 8:5–13.
- 8:4 Vaikka kuningas oli aiemmin uhannut tipauttaa Elisan pään harteilta, 2Kn 6:31, niin hän kuitenkin ymmärsi Elisan olevan Jumalan profeetta, jonka teot puhuivat puolestaan. Samoin myöhemmin Herodes kuunteli Johannes Kastajaa, Mk 6:20, ja maaherra Feeliks Paavalia, Apt 24:24–26. Mutta pelkkä kuunteleminen ei riitä, sydämen pitäisi nöyrytyä Herran edessä ja kääntyä hänen puoleensa.
- 8:5 Nainen ajatteli inhimillisen viisauden mukaan, että kun äänekkäästi valittaa, niin hänen anomuksensa tuottaa tulosta. Mutta Jumala on viisaampi: hänen johdatuksessaan ajoitus oli juuri oikea.  
Jumala johdatti niin, että suuri ihme ei jäänyt vain kuulopuheeksi vaan todistus tuli heti julki kuninkaalle.
- 8:6 Jumala siunasi ja johdatti tuon naisen ja hänen perheensä elämään kaikin tavoin.
- 8:8 Kuningas Benhadad oli esi-isiensä tavoin taistellut Herraa ja Israelia vastaan, 2Kn 6:24, mutta nyt hädän hetkellä hän etsi apua Herralta. Toivottavasti myös kääntyi koko sydäimestään Herran puoleen, sillä hänen päivänsä olivat jo vähissä.

- 8:10 Elisa ei valehdellut. Benhadad olisi kyllä toipunut tuosta taudista, mutta Herra oli näyttänyt Elisalle, että Hasael tappaa Benhadadin päästäkseen Aramin kuninkaaksi. Syntiinlankeemuksen takia ihmisille on määrätty, että meidän kaikkien on kerran kuoltava, 1Ms 2:17, 3:17–19, Hpr 9:27 Srn 9:5, Jer 31:29–30.  
Mutta joillekin ihmisille on erikseen sanottu, että heidän on kuoltava: 1Ms 35:16–20, 4Ms 26:65, 5Ms 31:14, 1Kn 2:1, 2Kn 8:10, joko heidän tekojensa tai Jumalan suunnitelman takia.
- 8:11 Elisa oli vakaa Jumalan mies, jonka ilmekään ei värähtänyt mitä moninaisimmissa tilanteissa, mutta tulevaisuuden hirmutekojen näkeminen oli hänellekin liikaa.  
Tämä on esikuvallista siitä, kun Jeesus itki Jerusalemin kohtaloa, Lk 19:41–44.
- 8:18 Jooramilla oli hyvä isä, 2Ak 17:1ss, mutta huono vaimo. Valitettavasti vaimon vaikutus häneen oli suurempi.  
On parempi ottaa hyvä vaimo, Snl 12:4, 18:22, 19:14, 31:10,30.
- 8:19 Lamppu = <niir> (5x, kuvaa hallitsijasuvun jatkuvuutta): 1Kn 11:36; 15:4; 2Kn 8:19; 2Ak 21:7; Snl 21:4.  
LXX:n vastine <lykhnos> (14x UT:ssa), esim Ilm 21:23.  
Tutki!  
Vrt. jatkuvuuden laki: Jumalan sanaan ja sen lupauksiin kuuluu jatkuvuus: 1Ms 18:19, 5Ms 4:9–10, 6:6–7, Snl 1:1s,8s, Jl 1:3, Am 5:24.
- 8:26 Tässä ja jakeessa 2Ak 22:2 sanotaan Ataljaa Omrin tyttäreksi ja jakeissa 2Kn 8:18 ja 2Ak 21:6 Ahabin tyttäreksi. Hän oli molempia, koska heprealaisen käytännön mukaan alenevassa

polvessa olevia jälkeläisiä voitiin sanoa pojiksi ja tyttäriksi. Ahabhan oli Omrin poika. Samalla tavoin Messiasta sanotaan Daavidin pojaksi. Atalja on yksi harvoja Raamatussa esiintyviä kelvottomia naisia äitinsä Iisebelin tavoin.

- 9:1 Tämäkin nuorukainen on yksi tuntemattomista, nimettömistä uskon sankareista.
- 9:3 Tehtävänsä suoritettuaan nuorukainen ei saanut jäädä odottelemaan vaan hänen piti lähteä pakoon. Hän meni varmaan vapisevin sydämin tapaamaan Jeehua. Jotkut sanovat ilmeisesti korostaakseen miehisyyttään, ettei karkuun pidä lähteä.  
Evangeliumin mukaan asia on päinvastoin: Mt 2:13, 10:23; Lk 21:21,36; Jh 10:5; Apt 14:5–6; 1Kr 6:18; 10:14, 1Tm 6:11, 2Tm 2:22.
- 9:4 Profeetan palvelija voidaan kääntää myös: nuori profeetta.
- 9:5 Jeehu oli näiden sotapäälliköiden päällikkö, mutta piti itseään samanvertaisena muiden päälliköiden kanssa.
- 9:6 Herra sanoo Israelia omaksi kansakseen, vaikka Israel oli monin tavoin poikennut Jumalan tahdon tieltä.
- 9:7 Iisebel toivotti aikoinaan itselleen: Jumalat rangaiskoot minua nyt ja vastakin... Elialle hän näet toivotti samankaltaista kuolemaa kuin Baalin profeetoille. Epäjumalat eivät rangaisseet Iisebeliä, vaan Herra antoi hänelle tuomion ja rangaistuksen Jeehun kautta, 2Kn 9:33.
- 9:8 Seinälle vetensä heittäjät, ks 1Sm 25:22.

- 9:10 Profeetan oppilaalla oli välitettävänä sen verran vallankumouksellinen sanoma, että hän mielellään lähti pakoon eikä jäänyt odottelemaan sanoman leviämistä ja sen aiheuttamia reaktioita.
- 9:11 Verbi <šaaga> (7x) = pu: olla hullu/ järjetön/ mieletön, hitp: käyttäytyä mielipuolisesti: 5Ms 28:34; 1Sm 21:15s; 2Kn 9:11; Jer 29:26; Hos 9:7.  
Nuori profeetta ei ilmeisesti ollut kovin arvostettu kansan keskuudessa. Tosin myös Daavidia ja Jeremiaa sanottiin hulluksi, samoin Paavalia, vaikka hän omasta mielestään olikin tervejärkinen mies, Apt 26:24–25.  
Tosiasiassa todellisia hulluja ovat ne, jotka kieltävät Jumalan, eli väittävät syvimmissä mielessä totuuden olevan valetta, Ps 14:1, 53:1.  
Herra avatkoon heidän silmänsä näkemään totuuden.
- 9:12 Muut päälliköt näkivät, että voiteluöljy oli vuodatettu Jeehun päälle, joten he tiesivät, että nyt on tapahtunut jotakin todella tärkeää.
- 9:13 Tämä tarkoitti sotilasvallankaappausta. Mutta se olikin Herran käsky jumalattomuuden katkaisemiseksi Israelissa. Jeehu oli ilmeisen nöyrä mies, eikä tahtonut itse korottaa itseään, 2Kn 9:5,11, mutta nyt kun hän sai valtuudet Herralta ja hänen alaisensa tukivat häntä, hän pani tuulemaan.
- 9:14 Salaliitot: 1Sm 22:8, 13; 2Sm 15:12, 31; 1Kn 15:27; 16:9,16,20; 2Kn 9:14; 10:9; 12:20; 14:19; 15:10,15,25,30; 21:23s; 2Ak 24:21,25s; 25:27; 33:24s; Jes 8:12; Jer 11:9; Hes 22:25; Am 7:10; Apt 23:12.

- 9:15 Jos teille sopii (VT 1933, RK 2012), jos olette samaa mieltä (LLL), sama hepr ilmaus on jakeessa 1Ms 23:8.  
Sekä hieman eri muodossa ja tarkoituksessa Job 16:4.  
Viisaan sotapäällikön tavoin Jeehu halusi turvata selustansa ennen hyökkäystä ja estää sekä oikeiden tietojen että huhujen leviämisen.
- 9:17 Jeehua seuraava väkijoukko ei ollut pieni vaan päinvastoin: hepr sana <šip‘aah> (6x) = 1. paljous, suuri määrä, tulva, 2. suuri sotajoukko: 2Kn 9:17; Job 22:11; 38:34; Jes 60:6; Hes 26:10.  
LXX käyttää vastineena sanaa <koniortos> (5x UT:ssa) = (väkijoukon nostattama) pölypilvi: Mt 10:14, Lk 9:5, 10:11, Apt 13:51, 22:23.
- 9:20 Jeehu on ilmeisesti kaikkien nykyajan hurjapäisten kuskien esikuva ja ihanne. Merkittävänä erona on se, että Jeehun ajo ei saastuttanut ympäristöä ja ilmastoa kuin hetkellisesti, pöly kyllä laskeutui aika pian alas.  
Nykyajan hurjimukset pilaavat ilmakehää ja ympäristöä pysyvästi. Kukaan poliitikko ei kuitenkaan uskalla vastustaa erinäisiä moottoriurheilukilpailuja ympäristösyistä, koska pelkäävät menettävänsä ääniä.
- 9:22 Jooramin kysymys oli hyvin tyypillinen ja ylimalkainen (kuinkas hurisee?), mutta Jeehun vastaus oli rehellinen ja asian ytimeen käyvä.
- 9:24 Jumalan johdatuksessa nuoli osui tarkalleen sinne, minne pitikin.
- 9:26 Ks 1Kn 21:17–29, 22:34–38.



- 9:27 Tällaista käskyä Jeehu ei ollut saanut Herralta, vaan hän surmasi Juudan kuninkaan Ahasjan omavaltaisesti. Siitä oli ikävät seuraukset, 2Kn 11:1ss.
- 9:30 Ilmeisesti Iisebel luotti naisellisuutensa voimaan. Hän oli saanut tähän asti kieputeltua miehiä pikkusormensa ympärille, ja ajatteli saman keinon tepsivän Jeehuunkin. Vaan eipä tepsinyt.  
Verbi <šaaqap> (22x) = katsoa alaspäin, esim Ps 14:2.  
Ylimielinen Iisebel katseli Jeehua ylhäältä alaspäin. Se oli paha virhe.
- 9:31 Iisebel rinnasti Jeehun Simriin, jonka hänen appensa Omri voitti, 1Kn 16:9–20.
- 9:33 Julma Iisebel kohtasi julman lopun.
- 10:1 Sana <'oomeen> (7x: 4Ms 11:12; Rt 4:16; 2Sm 4:4; 2Kn 10:1,5; Est 2:7; Jes 49:23) = hoitaja, holhooja.  
Sana on verbin <'aaman> (106x) = olla luotettava, qal akt. part.
- 10:2 Jeehu osasi myös kirjoittaa kirjeitä, lyhyitä ja napakoita. Luonteensa puolesta hän näyttää olleen samaa kaliiberiä kuin sekä Pietari että Paavali.
- 10:3 Varmaan nuo päämiehet ja holhoojat tiesivät, ettei tuossa Ahabin jälkeläisten joukossa ole yhtään oikeamielistä, ja paraskin olisi huono hallitsija.
- 10:4 Ilmaus <me'od me'od> (6x) = sm: paljon paljon, ylenmäärin: 1Ms 7:19; 30:43; 4Ms 14:7; 1Kn 7:47; 2Kn 10:4; Hes 37:10.  
Hallitusmiehet säikähtivät oikein kunnolla.

- 10:5 Päälliköt tajusivat, ettei kannata taistella väkevämpäänsä vastaan, siitä ei hyvä seuraa. Tästä yleismaailmallisesta totuudesta huolimatta monet taistelevat Jumalaa vastaan. Mutta siitä ei hyvä seuraa.  
Tee mitä hyväksi näet = sm: tee mikä on hyvää silmissäsi, tutki tarkemmin!
- 10:6 Päälliköt joutuivat julman ratkaisun eteen.
- 10:7 Mutta he eivät epäröineet toteuttaa tuota julmaa työtä.
- 10:9 Päälliköistä tuli Jeehun kanssarikollisia vallankaappauksessa.
- 10:10 Tämä vallankaappaus ja -kumous ei kuitenkaan ollut ihmisistä lähtöisin vaan Herran käsky ja hänen sanansa toteutuminen jumalattomuutta vastaan.
- 10:11 Sana <mejudda'> (8x) = tunnettu, uskottu henkilö, tuttava, läheinen, on verbin <jaada'> (940x) = tietää, tuntee, pu'al part: Rt 2:1; 2Kn 10:11; Job 19:14; Ps 31:12; 55:14; 88:9, 19; Jes 12:5.
- 10:12 Beet-Eked oli ilmeisesti paimenten kokoontumispaikka, vrt 2Kn 10:14, 1Ms 29:1–10.
- 10:14 Hurjaluonteisena miehenä Jeehu meni surmatöissään liiallisuuksiin. Hänellä ei valtuutusta Herralta surmata Juudan kuninkaan Ahasjan sukua vaan hän teki sen omavaltaisesti. Tällä teollaan hän tavallaan nosti Juudassa valtaan Ahabin ja Iisebelin tyttären Ataljan, joka oli hirmuhallitsija ja hallitsi terrorin avulla, 2Kn 11:1ss.

- 10:29 Tämä oli Jeehun elämässä paha virhe. Hänen poikansa Jooahas jatkoi sitten tuolla tiellä eteen päin, 2Kn 13:2.
- 10:30 Koska Jeehu ei palvellut Herraa kokosydämisesti, hänen suvullaan ei ollut pidempää jatkuvuutta. Voi sanoa, että Jeehun toiminta oli sittenkin lyhytnäköistä.
- 11:1 Alkoi Ataljan hirmuvallan kausi. Hän ei ollut israelilainen eikä pakana vaan puoliksi molempia! Häntä sanotaan sekä Omrin että Ahabin tyttäreksi, 2Kn 8:26,18 ja rinnakkaiskohdat 2Ak 22:2, 21:6. Ilmeisesti hän oli Ahabin ja Iisebelin tytär ja siten myös Omrin pojantytär. Luonteeltaan hän oli ilmetty äitinsä työn jatkaja. Hänessä toteutui sanonta: millainen äiti, sellainen tytär.
- 11:2 Oli ottanut = sm: oli varastanut.  
Tätä varkautta ei katsottu synniksi vaan lapsen hengen pelastamiseksi, vrt 2Ms 20:15, Mk 3:1–6, Lk 6:6–11.  
Imettäjä: 1Ms 24:59; 35:8; 2Ms 2:7; 2Kn 11:2; 2Ak 22:11; Jes 49:23, 1Ts 2:7. (1Ms 32:16 kameli)
- 11:4 Kaarialaiset asuivat Kaariassa, joka on Vähän-Aasian lounaisosassa, nykyisen Turkin lounaisrannikolla. Heitä oli jo varhain palkkasotureina Egyptissä ja muualla Lähi-Idässä. Kaarian tärkein kaupunki oli Halikarnassos.
- 11:12 Lain kirja = sm: todistus.
- 11:16 Voiko mies käydä naiseen väkivaltaisesti käsiksi?  
Normaalitapauksessa ei tietenkään, mutta Atalja olikin pahimman sortin murhaaja, ja sotilaat olivat laillista esivaltaa, jotka toimivat lain mukaan.

- 12:7 Olivatkohan nuo papit laiskan pulskeita vai oliko kyseessä arvovalta. Eikö ollut haluttu ottaa vastaan määräyksiä nuorelta kuninkaalta.
- 12:9 Papit halusivat mennä helpointa tietä, ei kerätä rahaa eikä korjata vaurioita. Taisivat olla ns leipäpappeja. Toivottavasti heidän esikuvinaan eivät olleet Eelin pojat, jotka olivat toimineet vielä pahemmin ja saivat siitä tuomionsa, 1Sm 2:12–17,22–25.
- 13:2 Kunpa Jeehu olisi hylännyt tuon tien, ehkä sitten hänen poikansakin olisi vaeltanut parempaa tietä..
- 13:5 Tämä kansan pelataja ja vapauttaja on nimetön, tuntematon uskon sankari. Yksi heistä.  
Ilmaus <temool šilšoom> (16x) = enn(emmi)n, aiemmin:  
1Ms 31:2,5; 2Ms 5:7,8, 14; 21:29,36; 5Ms 4:42; 19:4,6;  
Jos 3:4; 4:18; 20:5; Rt 2:11; 1Sm 21:6; 2Kn 13:5.
- 13:14 Sairaudet kohtaavat tässä ajassa urheimpiakin Herran sotureita, koska elämme tässä maallisessa majassa, joka väistämättä rappeutuu iän ja ajan myötä, 2Kr 4:16, Fil 2:27, 1Tm 5:23, 2Tm 4:20.
- 13:21 Lain mukaan tuosta miehen ruumiista olisi pitänyt tulla vielä saastaisempi kuin se jo oli, kun se kosketti vainajan luita, 4Ms 19:16. Mutta Elisa onkin esikuva Messiaasta, joten tuo kuollut mies heräsi eloon Elisan kuoleman kautta.
- 14:2 Äidin nimestä on kaksi muotoa: Jehoaddan (qeree' = luettu) ja Jehoaddiin (ketiib = kirjoitettu). 2Ak 25:1.
- 14:8 Tule, kohdatkaamme toisemme taistelussa = sm: tule, katsokaamme toisiamme kasvokkain.

Kyseessä on tavallinen verbi nähdä (<raa'aah>) hitpa'el-muodossa, jonka perusmerkitys on: katsella toisiaan, ja joka esiintyy myös 1Ms 42:1 ja 2Ak 25:17,21.

Vrt: opetuslapset epätietoisina, Jh 13:22.

14:9 Israelin kuningas Jooas osoitti olevansa ylimielinen ihminen. Hän ei varmaankaan ollut lukenut Salomon sananlaskujen kirjaa vaan tukeutui omaan viisauteensa, Snl 26:9.

14:10 Ilmaus <naasaa' libboo> (5x) esiintyy kahdessa täysin päinvastaisessa merkityksessä:  
a) ylentää sydämensä Herran puoleen: 2Ms 35:21,26; 36:2; vrt 2Kr 5:14, 9:7,  
b) ylentää sydämensä ylpeyteen: 2Kn 14:10; 2Ak 25:19.  
Ylimielinen ihminen nuhtelee toista ihmistä ylpeydestä!  
Hän näki roskan toisen silmässä, mutta ei huomannut hirttä omassa silmässään, Mt 7:3–5.

14:13 Israelin kuningas Jooas oli perinyt isoisänsä Jeehun geeneistä hurjan luonteen, mutta valitettavasti hänen tuhoamisvimmansa kohdistui aivan väärään suuntaan.

14:14 Jooaasta tuli myös temppelinryöstäjä ja kiristäjä.  
LXX on tehnyt tässä käännösvirheen, kun on tulkinnut panttivangit sekakansaksi. Syynä on se, että verbillä <'aarab> on 4 homonyymiä ja niiden johdokset.

14:25 Aromaanmeri (5x): 5Ms 3:17; 4:49; Jos 3:16; 12:3; 2Kn 14:25, on sama kuin Kuollutmeri.

14:26 Kaikki tyynni oli lopussa = sm: ei ollut orjaa eikä vapaata.  
Ilmaus <'aatsuur we 'aazuub> (5x): 5Ms 32:36; 1Kn 14:10; 21:21; 2Kn 9:8; 14:26.

- 15:1 Asarjalla oli myös toinen nimi: Ussia, 2Kn 15:13.
- 15:5 Eri talossa tehtävistään vapautettuna = sm: vapauden talossa. Tämä tapahtuma kerrotaan tarkemmin rinnakkaiskohdan jakeissa 2Ak 26:16–21.
- 15:16 Niin kuin haitalliset rikkakasvit pyrkivät lisääntymään ja valtaamaan alaa samoin on myös jumalattomuus. Se johti Israelin kuninkaan ja kansan yhä hirvittävämpiin tekoihin. Aiemmin tällaista olivat tehneet muut kansat, 2Kn 8:12; 15:16; Hos 13:16, Am 1:13.  
Menahem jumalattomuudessaan toteutti sen aikaisen pakkoabortin: 2Kn 8:12; 15:16; Hos 13:16; Am 1:13.  
Herra halkaisi meren, 2Ms 14:16, kallion, Jes 48:21, tulevaisuudessa taivaat, Jes 64:1, ja temppelin esiripun, Mt 27:51; Mk 15:38; Lk 23:45.
- 15:19 Puul, joka mahdollisesti merkitsee: herra, hallitsija, on Tiglatpileser III:n toinen nimi (vrt. 15:29). Hän oli Assyrian kuninkaana v. 745–727 eKr ja oli Assyrian toisen suurvallan perustaja. Aikakirjoissa hän on nimellä Tillegat Pilneser.
- 15:20 Mooseksen lain mukaan jokaisen katselmuksessa olleen israelilaisen tuli maksaa sovituskasvu hengestään, mikä oli puoli sekeliä. Näin ollen jumalaton meno Israelissa tuli sata kertaa kalliimmaksi varakkaille miehille. Eivätkä rahat menneet Herran palvelukseen vaan Assurin kuninkaalle, joka lopulta osoittautui viholliseksi ja tuhoksi Israelille, 2Kn 15:29, 17:3–23.
- 15:29 Tästä alkoi Israelin heimojen pakkosiirtolaisuus ja hajotus pakanakansojen keskuuteen.

- 16:3 Tulen läpi: a) pakanakansojen teot: 5Ms 18:10; 2Kn 16:3; 17:17; 21:6; 23:10; 2Ak 33:6; Hes 20:31;  
b) Jumalan kansa: 5Ms 4:24, 9:3, 4Ms 31:23, Jes 30:27, 43:2; 1Kr 3:15, Hpr 12:29, Mt 3:11, 1Pt 1:7, Ilm 3:18.  
Tutki!
- 16:6 Eelatiin tuli aramilaisia: joissakin teksteissä on edomilaisia.  
Ilmeisesti molempia.
- 16:8 Lahja = <šochad> (25x) = lahjus, lahja: 2Ms 23:8; 5Ms 10:17; 16:19; 27:25; 1Sm 8:3; 1Kn 15:19; 2Kn 16:8; 2Ak 19:7; Job 6:22; 15:34; Ps 15:5; 26:10; Snl 6:35; 17:8,23; 21:14; Jes 1:23; 5:23; 33:15; 45:13; Hes 16:33; 22:12; Mka 3:11.
- 16:11 Ero a) hengellisen ja b) uskonnollisen toiminnan välillä tulee ilmi jo vanhassa liitossa:  
a) Mooses teki ilmestysmajan ja kaikki sen esineet aivan sen kaavan mukaan, jonka Herra oli hänelle antanut, 2Ms 25:9,40; 4Ms 8:4; Apt 7:44; Hpr 8:5.  
Silloin Jumalan Henki johti toimintaa.  
b) Aahas ja Uuria tekivät uuden alttarin sen mallin mukaan, jonka he saivat jostakin ihmisten tekemästä tämän maailman mukaisesta alttarista. Nyt ihmisten uskonnollinen mieli johti toimintaa.
- 16:15 Aahas rupesi suureksi uskonnolliseksi johtajaksi, jolla oli mielestään valta harkita, mitä Herran temppelin alttarille tehdään.
- 16:16 Tämä oli väärää kuuliaisuutta.  
Vrt. 1Ms 6:22, Jh 3:36, Apt 4:19.

- 16:18 Kuningas Aahas oli kuuliainen ja alamainen Assurin kuninkaalle, ei Herralle.
- 17:2 Hoosea oli kuninkaana askel parempaan suuntaan, mutta silti pahantekijä.
- 17:6 Tästä alkoi Israelin heimojen hajaannus, joka levisi sittemmin hyvin laajalle alueelle Maapallolla.
- 17:7 Tämä kaikki oli synnin seurausta hyvin pitkältä ajalta yli sukupolvien.  
 Palvoneet muita jumalia = sm: pelänneet muita jumalia.  
 Ilmaus <jaaree' 'eloohiim> esiintyy seuraavissa yhteyksissä ja tarkoituksissa:  
 1) pelätä Jumalaa: 1Ms 22:12; 2Ms 18:21; Job 1:1,8; 2:3; Ps 66:16; Sm 7:18,  
 2) päinvastoin: 5Ms 25:18; Ps 55:20,  
 3) pelätä muita jumalia: 2Kn 17:7,35,37,38.
- 17:9 Häpeällisiä pimeyden tekoja tehdään salassa, Ef 5:12.  
 Verbi <chaapaa'> (1x) = tehdä salaa, peitellä, osallistua jhnk, mennä mukaan jhnk toimintaan.
- 17:14 Ilmaus <qaašaah 'et 'orep> (7x) = sm: jäykistää niska, olla uppiniskainen/ niskuri: 2Kn 17:14; 2Ak 36:13; Neh 9:16,17; Jer 7:26; 17:23; 19:15.  
 Rinnakkaismuoto <qešeeh 'orep> = sm: jäykkäniskainen, niskuri: 2Ms 32:9; 33:3,5; 34:9; 5Ms 9:6,13; 2Ak 30:8; Snl 29:1.  
 LXX:n vastine <skleerotrakheelos> esiintyy UT:ssa kerran, Apt 7:51.



17:15 Verbi <haabal> (5x) = 1. olla turhanpäiväinen, tulla turhaksi, 2. menettää arvonsa, 3. rakentaa tulevaisuutensa tyhjän varaan, hif: tarjota turhaa toivoa, pettää, 2Kn 17:15; Job 27:12; Ps 62:11; Jer 2:5; 23:16.  
Ei ainoastaan ihmisen elämä vaan jopa ihminen itse tulee turhanpäiväiseksi, jos hän hylkää Herran ja seuraa epäjumalia.

17:17 Uskonnollisista harhoista hirvittävin on jumalattomuus. Se alistaa ihmisiä ja tuhoaa elämää. Sen hirvittävänä seurauksena on omien lasten elämän tuhoaminen.  
Antautuivat = sm: myivät itsensä.

17:19 Hengellisyyden ilmentymänä on Jeesuksen Kristuksen evankeliumi, jonka seurauksena on kurjimmankin syntisen pelastuminen. Uskonnollisuuden ilmentymänä ovat perinnäissäännöt ja lait, jotka ihmiset ja kansat säätävät itselleen vastoin Jumalan sanaa.  
Sen vuoksi uskovien tulee rukoilla esivallan puolesta, että Jumala antaa heille viisautta säätää lakeja ja asetuksia, jotka eivät ole Jumalan sanan vastaisia vaan evankeliumin mukaisia.

17:20 Verbi <šaasaah> (11x) = ryöstää: Tm 2:14,16; 1Sm 14:48; 23:1; 2Kn 17:20; Ps 44:11; Jes 10:13; 17:14; 42:22; Jer 50:11; Hos 13:15.

17:21 Jerobeam teki käännytystyötä, mutta väärään suuntaan. Tällaisia uskonnollisia harhaopettajia on tänäkin päivänä, he haluavat kääntää ihmiset pois seuraamasta Herraa Jeesusta Kristusta ja hänen evankeliumiaan kaikenlaisten ihmisoppien perään. Jotkut heistä väittävät edustavansa tiedettä, vaikkei heidän opillaan ole tieteellistä perustaa.

- 17:22 Kun Israelin valtakunta lähti heti alussa väärälle tielle, se etääntyi Herrasta yhä kauemmaksi ja lopulta joutui pois maastaan pakkosiirtolaisuuteen vieraalle maalle. Jerobeam oli todellinen harhaanjohtajien kantaisä.
- 17:24 Näin syntyi ns. Samarian sekakansa, jota juutalaiset kartoivat Jeesuksen aikaanakin, Jh 4:9, 8:48. Uuden liiton aikana tilanne on kuitenkin aivan toisenlainen: Lk 17:16, Jh 4:4–42, Apt 1:8, 8:1–25, 9:31, 15:3.
- 17:26 Assurin kuninkaan virkamiehet eivät tunteneet Herraa, joten he puhuivat sen maan jumalasta. Kuitenkin he uskoivat ja ymmärsivät, että tuo jumala lähetti leijonia kansalle rangaistukseksi.
- 17:27 Assurin kuningaskaan ei tuntenut Herraa, mutta päätti kuitenkin lepyttää tuon maan jumalaa.
- 17:33 Heissä oli jumalisuuden ulkokuori, mutta toimivat toisin, vrt 2Tm 3:5.
- 17:40 Samarialaisten sydän ei kääntynyt Herran puoleen, niinpä he elivät ja tekivät vanhojen tapojensa mukaan.
- 17:41 Epäjumalien palvelemisella on taipumus jatkua yli sukupolvien. Näin on tänä päivänäkin rahanhimon, ahneuden, ylpeyden, päihteiden käytön, moraalittoman elämän, väkivaltaisuuden yms suhteen.
- 18:7 Hiskia menestyi, koska Herra oli hänen kanssaan. Menestys oli hengellistä, ei maailmallista. Tutki!

- 18:17 Nämä kolme mainitaan vain virka-asemaltaan, ei nimeltään: tartan oli Assurin armeijan komentaja, ja rabsake oli ylin juomanlaskija.
- 18:19 Tämä rabsake tuntuu olleen sen ajan ulkoministeri, Assurin kuninkaan äänitorvi, jolla oli varsin leukavat puheet kuten seuraavista jakeista ilmenee.  
Sana <bittaachoon> (3x) = luottamus, toivo: 2Kn 18:19; Srn 9:4; Jes 36:4.  
LXX:n vastine <pepoitheesis> (1+6x): 2Kn 18:19; 2Kr 1:15; 3:4; 8:22; 10:2; Ef 3:12; Fil 3:4.
- 18:20 Rabsake esiintyy suurena strategina.
- 18:21 Rabsake osaa ajatella Hiskian puolesta: nyt sinä luotat...  
Lisäksi hänellä on selkeä käsitys Egyptin kuinkaan luotettavuudesta.
- 18:22 Mutta uskon asioissa hänen ajatuksensa heittävät häränpyllyä.
- 18:23 Rabsake on ensimmäinen vedonvälittäjä, heidän kantaisänsä.
- 18:24 Rabsake vetoaa terveeseen järkeen.
- 18:25 Lopuksi rabsake esiintyy Herran soturina!
- 18:26 Juudan kieli tarkoittaa hepreaa, jota puhuttiin Juudan valtakunnassa ja aiemmin myös Israelin valtakunnassa.
- 18:27 Rabsake osasi maalailla synkeän kuvan kansan tilanteesta. Hänellä olikin varsinainen ruokalista kansalle.
- 18:29 Verbi <naašaa'> (14x) = nif: tulla petetyksi, pettyä, hif: pettää, huijata: 1Ms 3:13; 2Kn 18:29; 19:10; 2Ak 32:15;

Jes 19:13; 36:14; 37:10; Jer 4:10; 29:8; 37:9; 49:16;  
Ob 1:3,7.

- 18:31 Rabsake tarjosi kansalle kapitalismin unelmaa.
- 18:32 Tämä rabsake on aivan ääriesimerkki uskonnollisista harhaopettajista, hän asettui aivan avoimesti Jumalan evankeliumia vastaan.
- 18:33 Rabsake oli loistava uskonnollis-poliittinen puhuja, nyt hän alkaa vedota ns. arkijärkeen ja esittää mielestään vakuuttavia perusteluja.
- 18:34 Siinä rabsake on oikeassa, että Israel joutui pakkosiirtolaisuuteen juuri siksi, että oli kääntynyt pois Herrasta epäjumalien puoleen palvomaan niitä, eivätkä ne voineet pelastaa Israelia Assurin sotajoukoilta, jotka toimivat Jumalan vihan vitsana.
- 18:35 Lopuksi rabsake esiintyy varsinaisena loogikkona: kun eivät muiden maiden jumalat pysty meitä estämään, niin kuinka sitten Herra? Kun ajattelun perusta on väärä, niin myös sen johtopäätökset ovat väärä.
- 18:36 Joskus on parasta vaieta, eikä vastata mitään, Snl 11:12, 17:28, Jer 28:11, Jh 19:8, Sef 3:17, Jes 42:14.  
Näin teki myös Herramme Jeesus syyttäjiensä edessä, Mt 26:63, 27:14, Lk 23:9, Jh 19:9–10, Apt 8:32.
- 19:3 Vrt Hos 13:13.
- 19:6 Sana <na‘ar> (240x) = 1. nuorukainen, 2. seuralainen, palvelija.
- 19:7 Vrt 1Kn 22:19s.

- 19:10 Assurilaisten uskonnollinen harha meni yhä pidemmälle. Nyt jo Hiskiaa varoitettiin, ettei antaisi Jumalan pettää häntä.
- 19:11 Jakeet 11–13: tässä ilmenee monien uskonnollisten harhojen perusajatus: kun voimme osoittaa, että jokin toinen tai peräti useammat uskonnolliset harhat ovat väärässä, se todistaa, että me olemme oikeassa. Siinä ei oteta huomioon sitä, että ne kaikki, koko konkkaronkka, ovatkin väärässä.
- 19:15 Hiskia ymmärsi, että Herra on kaikkien maan valtakuntien Jumala. Eri kansat eivät tarvitse eri jumalia, sillä ne ovat vain epäjumalia, jotka eivät voi auttaa eivätkä pelastaa, niin kuin rabsake ja Sanheribkin edellä todistivat.
- 19:17 Hiskia myönsi tosiasiat Herran edessä.
- 19:19 Hiskia vetosi Jumalan kunniaan, jotta se tulisi kaikkien kansojen tietoon.
- 19:27 Jakeen alkuosa päti myös kuningas Daavidiin, Ps 139:2. Loppuosa kaikkiin Herran vihollisiin.
- 19:28 Ylpeydelle ja raivoamiselle on aikamoinen lupaus.
- 19:29 Vrt Mk 4:28.
- 19:37 Sanheribin mahtavat puheet kansojen epäjumalien kyvyttömyydestä pelastaa osoittautuivat todeksi myös hänen omalla kohdallaan. Omat pojat tappoivat isänsä epäjumalan temppelissä.
- 20:1 Tämän Herra salli tapahtua Hiskialle koetukseksi. Koetukset näyttävät, mitä ihmisen sydämessä on. Samalla tavoin Herra koetteli aiemmin Moosesta, 5Ms 9:14.

- 20:3 Hiskia vetosi omaan uskolliseen vaellukseensa Herran edessä. Hänen olisi pitänyt vedota siihen, ettei hänellä ollut vielä poikaa, joka tulisi kuninkaaksi hänen jälkeensä, Daavidille annettujen lupausten mukaan.
- 20:5 Herra muistutti, että hän on Hiskian esi-isän Daavidin Jumala...
- 20:6 ...ja että hän suojelee Jerusalemiä Daavidille antamiensa lupausten mukaan.
- 20:13 Hiskia oli lapsenomaisen innoissaan Baabelin, joka oli sen aikainen suurvalta, kuninkaan osoittamasta huomiosta ja erehtyi esittämään kaiken kallisarvoisen, mitä Juudan valtakunnassa oli, hänen lähettiläilleen.  
Tämän jälkeen Baabelin kuninkaalla ja hänen tiedustelujoukoillaan oli tarkka tieto, mitä kalleuksia on Jerusalemissa. Ne voidaan tilanteen tullen evakuoida Baabeliin, niin kuin sitten myöhemmin kävikin.  
Ei kannata avautua kaikille asioistaan. Jotkut voivat käyttää niitä myöhemmin lyömäaseena avautujaa vastaan.
- 20:17 Profeetta Jesaja ilmoitti jo etukäteen, että kaikki nämä kalleudet viedään Baabeliin.
- 20:18 Hiskialla ei ilmeisestikään ollut vielä yhtään lasta, ainakaan poikaa, sillä Manasse syntyi hänelle vasta Herran antaman 15 vuoden lisääjalla.
- 20:19 Sanotaan, että puhujia ja johtajia on kolmea sorttia:  
1) poliitikko ajattelee ja puhuu vaalikauden tähtäimellä,  
2) valtiomies ajattelee ja puhuu sukupolven tähtäimellä,  
3) evankeliumin julistaja ajattelee ja puhuu iankaikkisuuden

tähtäimellä.

Hiskia oli valtiomies.

20:20 Hiskia ymmärsi vesihuollon merkityksen kaupungin piiritystilanteessa.

21:6 Tällainen toiminta oli kielletty jo Mooseksen laissa:  
3Ms 19:26; 5Ms 18:10,14.

21:12 Korvat soivat: vrt 1Sm 3:11, Jer 19:3.

22:14 Naisprofeetta = <nebii'aah> (6x): 2Ms 15:20; Tm 4:4;  
2Kn 22:14; 2Ak 34:22; Neh 6:14; Jes 8:3.  
LXX:n vastine <profeetis> on lisäksi UT:ssa 2x: Lk 2:36,  
Ilm 2:20.

22:20 Joosia kyllä laskettiin rauhassa hautaansa, mutta hän meni omapäisesti aiheuttamaan itselleen väkivaltaisen kuoleman taistelussa, joka ei kuulunut hänelle, 2Kn 23:29–30.

23:3 Ilmaus <be kol leeb> (17x) = kaikesta sydäimestä: 1Kn 8:23;  
2Kn 23:3; 2Ak 6:14,38; Ps 9:2; 119:2,10,34,58,69,145;  
138:1; Snl 3:5; Jer 3:10; 24:7; 32:41; Sef 3:14.  
Rinnakkainen muoto <be kol leebaab> (28x): 5Ms 4:29; 6:5;  
10:12; 11:13; 13:4; 26:16; 30:2, 6, 10; Jos 22:5; 23:14;  
1Sm 7:3; 12:20, 24; 1Kn 2:4; 8:48; 14:8; 2Kn 10:31; 23:25;  
2Ak 15:12, 15; 22:9; 31:21; 34:31; Ps 86:12; 111:1;  
Jer 29:13; Jl 2:12.  
Ilmaus <be kol nepeš> (20x): 5Ms 4:29; 6:5; 10:12; 11:13;  
13:4; 26:16; 30:2, 6, 10; Jos 22:5; 23:14; 1Sm 22:22;  
1Kn 2:4; 8:48; 2Kn 23:3, 25; 2Ak 6:38; 15:12; 34:31;  
Jer 32:41.  
Vrt Mt 22:37, Mk 12:30,33, Lk 10:27.

- 23:5 Astrologialla on ollut sijansa ihmiskunnan uskonnollisuudessa läpi historian. Samoin tietysti joidenkin yksilöiden elämässä.  
Nykyäänkin jopa niin paljon, että eräs suomalainen pankkivirkailija teki joutessaan viraapelihomminaan horoskooppeja naisten lehtiin, jotta sai lisätienestejä.
- 23:7 Haureus mainitaan lihan teoista ensimmäisenä (tai toisena), Gal 5:19, ja se kuuluu olennaisena osana epäjumalien palvontaan, siis uskonnollisiin harhoihin.
- 23:13 Turmiovuori = <har hammašhit> oli Ölymäen eteläisin huippu, n. 730 m merenpinnan yläpuolella. Hyvästäkin paikasta tulee turmiollinen, jos sinne pystytetään alttareita epäjumalille.  
Näin kauaskantoista oli Salomon harhautuminen epäjumalien palvontaan.  
Sanat <šiqquuts> (28x) = 1. inhottava epäjumalankuva, 2. lika, loka, 3. iljetys.  
Sana <too'eebaah> (117x) = 1. iljettävä ja torjuttava asia, 2. (mon.) iljettävät ja kuvottavat teot: tutki!
- 23:15 Näin kauaskantoista oli Jerobeamin aloittama uskonnollinen harha ja siihen kuuluva epäjumalien palvonta.
- 23:17 Tämän nimettömän, tuntemattomaksi jääneen Jumalan miehen kohdalla toteutui Herran sana: vanhurskas puhuu uskonsa kautta vielä kuoltuaankin. Kauan kesti tuon profeetan ennustuksen toteutuminen, mutta koska se oli Herran sana, se lopulta toteutui.
- 23:18 Tuon tuntemattoman Jumalan miehen luiden seurassa sai saman osan myös samarialaisen profeetan luut.



23:19 Kuningas Joosia aloitti uskonpuhdistuksen Jerusalemistä, jatkoi sitä Juudan alueella ja ulotti sen lopulta myös Samariaan, jossa olivat hallinneet ensin Israelin kuninkaat ja sittemmin Assurin käskynhaltijat.

Tämä on esikuvallista uuteen liittoon, kun evankeliumin julistaminen alkoi Jerusalemistä, levisi sitten Juudean ja Samarian alueelle ja lopulta maan ääriin asti.

23:22 Näin pitkä tauko oli ollut Herran käskystä Mooseksen säätämän pääsiäisen vietossa.

Viimeinen maininta sellaisesta pääsiäisestä ennen tätä on Joosuan ajalta, Jos 5:10–11, ja Samuelin ajalta, 2Ak 35:18. Jollakin tavoin pääsiäistä oli vietetty vielä kuningas Salomon aikana, 2Ak 30:36.

Kuningas Hiskia järjesti kyllä sittemmin pääsiäisen vieton Jerusalemissa, mutta sitä ei voitu toteuttaa kaikkien Mooseksen lain säädösten mukaan, 2Ak 30:1–27.

23:25 Joosia toteutti sitä, mikä laissa oli tärkeintä, Mk 12:28–30.

23:29 Egyptin kuningas Neko II meni auttaakseen Assurin (eli Assyrian) viimeistä kuningasta Assuruballat II:a, joka oli joutunut pakenemaan Niinivestä meedialaisten hyökättyä sinne. Joosia yritti näin liittoutua Babylonian kanssa estääkseen egyptiläisten tulon maahansa, mutta se oli virhe, joka koitui Joosian kohtaloksi.

Kaiken lisäksi tuo poliittinen ajatus oli turha, sillä Joosian pojan Joojakimin aikana Baabelin kuningas Nebukadnessar hyökkäsi Juudan maahan, 2Kn 24:1s.

24:4 Ilmaus <dam naakii> (16x) = viaton veri: 5Ms 19:10; 21:8; 27:25; 1Sm 19:5; 2Kn 21:16; 24:4; Ps 94:21; 106:38;

Snl 6:17; Jes 59:7; Jer 7:6; 19:4; 22:3; 26:15; Jl 4:19;  
Jna 1:14. Vrt 1Ms 4:10, Mt 27:4, Hpr 12:24.

24:14 Väkevät soturit: tutki tarkemmin!

Sanan <dallaah> yksikkö ei esiinny BHS:ssa, mutta monikkomuoto kyllä <dalloot> (5x) = köyhälistö, köyhät, vähäosaiset: 2Kn 24:14; 25:12; Jer 40:7; 52:15,16.

24:17 Joojakin (eli Jekonja, lyhyesti Konja) oli viimeinen Juudan kuningas alenevassa sukupolvien järjestyksessä. Hänen pojistaan ei enää kukaan noussut kuninkaaksi, Jer 22:30. Jeesuksen kasvatti-isä Joosef polveutui Joojakinista, Mt 1:11,16, mutta Jeesuksen äiti Maria ei polveutunut Joojakinista mutta kylläkin Daavidista, Lk 3:23–31.

25:7 Tämä oli hirvittävä rangaistus Sidkialle. Viimeinen asia, minkä hän näki elämässään, oli omien poikien joutuminen teurastetuiksi.

25:12 Juudassakin köyhimmät ihmiset olivat varmaankin huokaillen valittaneet osaansa tässä elämässä. Nyt rikkaat ja ylhäisö olivat poissa sortamasta heitä, ja köyhät pääsivät parempaan osaan.

25:26 Ilmaus <miqqaaton we ‘ad gaadool> (12x) = pienimmästä suurimpaan: 1Ms 19:11; 1Sm 5:9; 30:2; 2Kn 23:2; 25:26; 2Ak 15:13; Jer 6:13; 8:10; 31:34; 42:1,8; 44:12.

25:27 Korotti Joojakinin = sm: korotti Joojakinin pään.  
Vrt 1Ms 40:13–22, 1Ak 10:9.

## ENSIMMÄINEN AIKAKIRJA

Heprealaisessa Raamatussa Aikakirjat ovat yhtenä kirjana, jonka nimi on <dibrei hajjaamiim> = päivien sanat t. teot t. tapahtumat eli päiväkirjat t. vuosikirjat, ja tämä kirja kuuluu Kirjoituksiin (<ketuubiim>). LXX jakaa Aikakirjat kahteen osaan, joiden nimenä on Paraleipomenoon (alfa ja beeta) = poisjätetty t. sivuutettu asia.

### Sisällys:

|                          |        |
|--------------------------|--------|
| 1. SUKULUETTELOITA.....  | 1 – 10 |
| Aadamin jälkeläiset      |        |
| Jaafetin suku            |        |
| Haamin suku              |        |
| Seemin suku              |        |
| Seemistä Aabrahamiin     |        |
| Ismaelin jälkeläiset     |        |
| Keturan jälkeläiset      |        |
| Eesaun jälkeläiset       |        |
| Edomin hallitsijat       |        |
| Israelin pojat           |        |
| Juudan jälkeläiset       |        |
| Daavidin pojat           |        |
| Salomon jälkeläiset      |        |
| Muita Juudan jälkeläisiä |        |
| Simeonin jälkeläiset     |        |

|                                                    |         |
|----------------------------------------------------|---------|
| Ruubenin jälkeläiset                               |         |
| Gaadin jälkeläiset                                 |         |
| Jordanin itäpuolella asuvien sukukuntien taistelut |         |
| Toinen puoli Manassen sukukuntaa                   |         |
| Leevin jälkeläiset                                 |         |
| Temppelilaulajat ja -palvelijat                    |         |
| Aaronin jälkeläiset                                |         |
| Leeviläisten asuinsijat                            |         |
| Isaskarin jälkeläiset                              |         |
| Benjaminin jälkeläiset                             |         |
| Naftalin ja Manassen jälkeläiset                   |         |
| Efraimin jälkeläiset                               |         |
| Asserin jälkeläiset                                |         |
| Benjaminin jälkeläiset                             |         |
| Saulin suku                                        |         |
| Jerusalemin asukkaat                               |         |
| Jerusalemin papit ja leeviläiset                   |         |
| Saulin suku                                        |         |
| Saulin kuolema                                     |         |
| 2. DAAVIDIN HALLITUSKAUSI.....                     | 11 – 29 |
| Daavid voidellaan kuninkaaksi                      |         |
| Daavid valloittaa Jerusalemin                      |         |
| Daavidin urhot                                     |         |
| Daavidin ensimmäiset kannattajat                   |         |
| Daavid koko Israelin kuninkaaksi                   |         |
| Liitonarkki tuodaan Kirjat-Jearimista              |         |
| Ussan kuolema                                      |         |
| Hiiramin ystävyysdenosoitus                        |         |
| Daavidin Jerusalemissa syntyneet lapset            |         |
| Daavid voittaa filistealaiset                      |         |
| Liitonarkki tuodaan Jerusalemiin                   |         |
| Liitonarkki sijoitetaan telttamajaan               |         |
| Daavidin ylistyslaulu                              |         |
| Pappien ja leeviläisten tehtävät                   |         |
| Naatan ilmoittaa Daavidille Jumalan lupauksen      |         |

Daavidin kiitosrukous  
Daavidin voitot  
Daavidin ylimmät virkamiehet  
Daavidin lähettiläitä häväistään  
Daavid voittaa ammonilaiset ja aramilaiset  
Rabba valloitetaan  
Taisteluja filistealaisia vastaan  
Daavid toimittaa Israelin ja Juudan katselmuksen  
Rutto  
Daavid rakentaa alttarin Herralle Ornanin puimatantereelle  
Temppelin rakennustöiden valmistelut  
Daavid uskoo temppelin rakentamisen Salomon tehtäväksi  
Leeviläisten osastot  
Leeviläisten tehtävät  
Aaronin poikien osastot  
Muut Leevin jälkeläiset  
Temppeliveisaajien osastot  
Ovenvartijain osastot  
Temppelin aarteiden vartijat  
Päällysmiehet ja tuomarit  
Sotaväen osastojen johtajat  
Israelin sukukuntien johtajat  
Kuninkaan omaisuuden hoitajat  
Daavidin lähimmät miehet  
Daavidin puhe Israelin päämiehille  
Daavidin ohjeet Salomolle  
Vapaaehtoiset lahjat temppeliä varten  
Daavidin kiitosrukous  
Salomo voidellaan kuninkaaksi  
Daavidin kuolema

- 1:19 Nimi Peleg tulee heprean sanasta <paalag> = jakaa, jonka nif'al-muoto = jakaantua, hajaantua. Ks. 1Ms 10:25.
- 1:20 Nimi Hasarmavet merkitsee: kuoleman kylä t. piha. Onpa lapselle annettu outo nimi.
- 1:48 Virran varrella: virta = <nahar> tarkoittaa mahdollisesti Eufratvirtaa.
- 1:50 Kaupungin toinen nimi oli Paagi, 1Ms 36:39. Nämä naiset olivat ilmeisesti merkittäviä henkilöitä, koska naisia harvemmin mainitaan sukuuetteloissa.
- 2:7 Karmi oli Serahin jälkeläinen. Ks. Jos 7:1,18. Nimi Aakar esiintyy Joosuan kirjan 7. luvussa muodossa Aakan. Molemmat nimet tulevat sanasta <'aakar> = syöstä onnettomuuteen, ja merkitsevät onnettomuus t. onnettomuuden aiheuttaja.
- 2:9 Kelubain nimen toinen muoto on Kaaleb, 1Ak 2:18,19,42–50.
- 2:24 Ashur on yksi niistä lapsia, joiden isä on kuollut ennen lapsen syntymää.
- 2:26 Jerahmeelin ensimmäisen vaimon nimeä ei mainita, mutta toisella vaimolla oli todella hyvä nimi Atara = <'ataaraah> = kruunu. Kelpo vaimo on puolisonsa kruunu, Snl 12:4. Toivottavasti ensimmäisen vaimon nimi ei sentään ollut Luumätä.
- 2:52 Jakeessa 1Ak 4:2 Rooen nimi on muodossa Reaja.
- 3:5 Bat-Suua on sama kuin Batseba, jonka ensimmäinen lapsi, joka oli poika, kuoli.

Jeesuksen äiti Maria ja kasvatti-isä Joosef polveutuvat molemmat Daavidista, mutta sen jälkeen heidän sukuhaaransa eroavat. Joosef polveutuu kuningaslinjasta eli siis Salomosta, Mt 1:6s, mutta Maria polveutuu Naatanista, Lk 3:23–31.

3:9 Daavidille syntyi vaimoista 10 poikaa, joista ainakin kolme kuoli ennen isäänsä: Batseban ensimmäinen lapsi, Amnon ja Absalom. Lisäksi Adonia kuoli kohta isänsä jälkeen. Lisäksi Daavidilla oli useita sivuvaimoja, joiden lapsista emme tiedä enempää. Perheasioissa Daavid antoi huonon esikuvan pojalleen Salomolle, jonka vielä huonompi esimerkki sittemmin vaikutti hänen poikaansa Rehabeamiin.

3:15 Joohanahan lienee sama kuin Jooahas, 2Kn 23:30.

3:19 Jakeissa Esr 3:2 ja Hag 1:1,12 Serubbaabel mainitaan Pedajan veljen Sealtielin pojaksi. Kenties Pedaja oli kuollut nuorella iällä, jolloin vanhin veli Sealtiel otti Serubbaabelin pojakseen. Tai sitten tuohon pakkosiirtolaisuuden aikaan sukuletteloissa oli tapahtunut sekaannus. Tai jopa niin, että Sealtiel olikin Serubbaabelin biologinen isä. Emme tiedä tarkemmin.

4:2 Reaja on sama kuin Rooe, 1Ak 2:52.

4:3 Eetamin isän pojat olivat, tai: Abi-Eetamin poikia olivat.

4:4 Tämä Efrata (tai Efrati) oli ilmeisen tärkeä nainen. Hän oli Kaalebin vaimo, 1Ak 2:19,50, 4:4, ja Huur oli hänen esikoisensa. Huur oli taasen Beetlehemin isä, joten Efrata oli Beetlehemin isoäiti. Heidän kaupunkinsa Beetlehem Efrata

oli myöhemmin pieni mutta tärkeä kaupunki, Mka 5:1.  
Jeesus syntyi siellä. Vrt 2Tm 1:5.

- 4:7 Helan kolmannen pojan nimi Etnan on vähintäänkin omituinen. Mitähän siinä on vanhemmat ajatelleet, kun ovat pojalle tuollaisen nimen laittaneet?  
Ks 5Ms 23:19, Hos 2:14.
- 4:9 Nimi Jabes merkitsee hän tuottaa tuskaa t. kipua ja se muistuttaa sanaa <'otseb> = kipu, vaiva.
- 4:10 Jotkut katkeroituvat kipujen ja vastoinkäymisten vuoksi, mutta Jabes kääntyi Jumalan puoleen ja huusi Häntä avuksi. Ja Jumala kuuli häntä ja siunasi hänen elämäänsä.
- 4:12 Iir-Naahas tarkoittaa: Naahaksen kaupunki.
- 4:13 Jakeen lopussa on lisäys LXX:n mukaan: ja Meonotai.
- 4:17 Hepr tekstissä: hänelle syntyivät, on feminiini-muodossa, mikä viitanee Bitjaan, joka mainitaan seuraavassa jakeessa.
- 4:22 Mutta nämä ovat vanhoja asioita: Juudan jälkeläisten hallitseminen Mooabissa on esikuvallista esim. Paavalin vaelluksesta fariseuksena, Apt 26:4–5. Vrt. Fil 3:12–14, Hpr 10:1. Tutki!
- 4:40 Nämä Haamin jälkeläiset olivat olleet rauhallista ja levollista kansaa, päinvastoin kuin Egypti, joka oli siihen aikaan voimakas sotilasvaltio, Ps 105:23s.
- 4:43 Simeonilaiset hävittivät maan päältä viimeiset amalekilaiset. Niin päättyi inhimillisesti (lihallisen polveutumisen mukaan) tuon kansan historia. Mutta aiemmin oli Mooses ennustanut: Herra sotii amalekilaisia vastaan sukupolvea sukupolveen,



2Ms 17:16. Eli tämä ilmaisee sen, että amalek, joka on esikuva meidän lihallisesta mielestämme, vaikuttaa ja häiritsee vielä tänä päivänäkin Jumalan kansan keskuudessa. Mutta sen loppu on perikato, se ei peri Jumalan valtakuntaa, 4Ms 24:20, 1Kr 15:50, Gal 5:21.

5:1 Ruuben oli häilyväinen luonne ja lankesi seksuaalisuuden alueella, 1Ms 35:22, 49:4. Se on ymmärrettävää, sillä ihmisen lihallisen mielen teoista tulevat ensimmäisinä vastaan seksuaalisen alueen vääristymät ja rikkomukset, Gal 5:19.

Ruuben menetti esikoisuutensa aviorikoksen takia, Eesau papusopan takia, 1Ms 25:29–34.

5:2 Juuda oli määrätietoinen ja suorastaan kova luonne. Myös hän lankesi myös seksuaalisuuden alueella ja yritti peitellä lankeemustaan niin kuin Daavidkin myöhemmin, 1Ms 38:12ss, 2Sm 11:1–27.

Joosef sen sijaan ei langennut seksuaalisuuden alueella houkuttelusta huolimatta, 1Ms 39:6ss, ja joutui maksamaan siitä kovan hinnan, mutta Herra piti hänestä huolen ja nosti hänet ajallaan Egyptin valtaherraksi.

Joosefin pojat Manasse ja Efraim laskettiin kuuluviksi Jaakobin eli Israelin heimojen joukkoon. Manasse oli vanhempi, mutta Jumalan suunnitelman vuoksi Efraim sai esikoissiuunauksen Jaakobilta, eli näin Efraim asetettiin Manassen edelle, 1Ms 48:1–22.

5:6 Ei auttanut vaikka Beera oli ruhtinas, hänen täytyi lähteä pakkosiirtolaisuuteen kansan mukana, 2Kn 15:29.

5:10 Juutalainen perimätieto yhdistää hagrilaiset Haagariin, eli siten he olivat ismaelilaisia.

- 5:20 Elämän taisteluissa kannattaa huutaa Jumalan puoleen ja turvata häneen, hän kuulee meidän rukouksemme ja auttaa meitä.
- 5:24 Kuuluisat miehet = <'anšei šeem> = sm: nimimiehet. Ilmaus esiintyy tämän lisäksi jakeissa 4Ms 16:2 ja 1Ak 12:21 sekä 1Ms 6:4 muodossa <'anšei haššeem>.
- 5:25 Päämiehet olivat kuuluisia miehiä ja urheita satureita mutta uskottomia Herraa kohtaan.
- 5:26 Herra herätti vastustajan tuolle kansalle, joka kulki epäjumalien jäljessä.  
Epäjumalien palvelemisella oli ikävät ja pitkäaikaiset seuraukset koko kansalle.
- 5:40 Seraja oli ylipappi kuningas Sidkian aikana ja siten viimeinen ylipappi, joka sai hoitaa tehtäviään ensimmäisessä eli Salomon rakennuttamassa temppelissä, 2Kn 25:18.
- 5:41 Jehosadakin, eli Joosadakin, oli lähdettävä pakkosiirtolaisuuteen, koska Herra antoi Nebukadnessarin viedä Juudan Baabeliin. Joosadak on ns. väliinputoaja ja oikeastaan väliinputoajien kantaisä. Hänen isänsä Seraja oli viimeinen ylipappi Salomon rakennuttamassa temppelissä ja hänen poikansa Jeesua ensimmäinen ylipappi Esran johdolla rakennetussa temppelissä.  
Jehosadak ja Joosadak (13x): 1Ak 5:40,41; Esr 3:2,8; 5:2; 10:18; Neh 12:26; Hag 1:1,12,14; 2:2,4; Sak 6:11. Näissä kohdissa hänet mainitaan 11x ylipappi Jeesuan/ Jehosuan isänä ja ylipappi Joojakimin isoisänä. Näin Jumalan Pyhä Henki osoittaa Kirjoitusten kautta, että Joosadak oli hurskas ja kunnioitettava mies.

Vrt. heettiläinen Uuria, Mt 1:6, ja Selofhadin tyttäret,  
4Ms 27:7.

- 6:13 Samuel oli Elkanan toisen vaimon Hannan esikoinen.  
Samuelin esikoinen oli Joël, jota ei mainita tässä jakeessa  
nimeltä mutta mainitaan jakeessa 1Kn 6:18.  
Ks myös 1Sm 1:2,20, 8:2.
- 6:16 Paikoilleen = sm: lepopaikalleen.  
Sana <maanoach> (7x) = 1. lepopaikka, 2. turvallinen  
paikka: 1Ms 8:9; 5Ms 28:65; Rt 3:1; 1Ak 6:16; Ps 116:7;  
Jes 34:14; Val 1:3.
- 6:41 Kaaleb seurasi uskollisesti Herraa ja valloitti Hebronin,  
4Ms 32:12, Jos 14:6–15, 15:13–19.  
Kaupungista tehtiin turvakaupunki ja se annettiin ylipappi  
Aaronin jälkeläisille laidunmaineen, mutta Kaaleb sai pitää  
ympäröivät peltomaat kylineen.  
Kaaleb on esikuva nöyrästä ja uskollisesta Herran  
palvelijasta, joka ei etsi omaa kunniaansa vaan toimii  
yhteiseksi hyväksi Jumalan tahdon mukaan.  
Tästä Jefunnesta emme tiedä muuta kuin, että hän oli  
Kaalebin isä, mutta ilmeisesti hyvin kunnioitettava mies,  
koska Kaaleb mainitaan 35x, ja 15x kertaa sanotaan, että hän  
oli Jefunnen poika.
- 6:43 Myös Debir kuului Kaalebin valloituksiin. Tosin hän  
viisaasti antoi seuraavan sukupolven suorittaa itse  
valloituksen, kun lupasi valloittajalle tyttärensä Aksan  
vaimoksi, Jos 15:15–17.
- 7:16 Poikien nimien Peres ja Seres merkityksille on erinäisiä  
selityksiä, ks Halot BWfW6.

- 7:21 Karjavarkailla oli surkea loppu. Mooseksen laissa oli selvä käsky: Älä varasta.
- 7:22 Suurin suru tässä elämässä ihmiselle on menettää oma lapsensa. Efraim menetti kerralla kaksi.
- 7:23 Nimi Beria muistuttaa sanaa <bera‘a>, joka merkitsee onnettomuuden aikana t. onnettomuudessa.
- 7:24 Toimielias tyttö tämä Seera ja selvästikin ”insinööriäivo” ajatuksenjuoksultaan, kun rakensi kolme kylää. Tämä todistaa sen, että topakat naiset pärjäävät myös miesten hommissa. Harva mies pärjää naisten töissä. Ainakaan lasten synnyttämisessä, sanokoot tasa-arvointoilijat mitä hyvänsä.
- 8:8 Avioero on vanha keksintö, ja valitettavan yleinen ilmiö, mutta tupla-avioero harvinainen. Ennen vanhaan yleensä miehet syyllistyivät vaimonsa (ja perheensä) hylkäämiseen, mutta nykyään ilmeisesti tasa-arvon vuoksi myös naiset miehensä (ja perheensä) hylkäämiseen. Eniten asiasta kärsivät lapset, jotka ovat syytön osapuoli koko kärhämään. Ja yleensä ainoa syytön osapuoli.
- 8:9 Saharaim palasi ilmeisesti moniavioisuudesta yksiavioisuuteen. Liekö ollut onnellisempi, ainakin poikia syntyi enemmän. Mutta hylkääminen ei ole Herran tahdon mukaista, Mal 2:16.
- 8:29 Nimeä Jegiel ei mainita tässä jakeessa mutta mainitaan jakeessa 1Ak 9:35.
- 8:30 LXX:ssa Baalin ja Naadabin välissä mainitaan Neer, vrt. 1Ak 9:36.

- 8:31 LXX:ssa tässä mainitaan myös Miklot, vrt 1Ak 9:37.
- 8:33 Jakeen 1Ak 9:36 mukaan myös Neer oli Jegielin poika.
- 8:34 Meribbaal oli toiselta nimeltään Mefiboset, esim 2Sm 4:4.
- 8:36 Jooadda oli toiselta nimeltään Jaera, 1Ak 9:42.
- 8:37 Raafa oli toiselta nimeltään Refaja, 1Ak 9:43.
- 9:20 Piinehas oli uskollinen Herralle, ja Herra oli hänen kanssaan.  
Vrt 1Ms 39:3, 4Ms 12:6, 1Sm 16:18, 2Ak 15:9, Mt 1:23.
- 9:22 Näkijä = <roo'eeh> (12x) tarkoittaa profeettaa (10x) ja kerran näkyä (Jes 28:7) ja kerran erisnimeä (1Ak 2:52): 1Sm 9:9,11,18,19; 1Ak 9:22; 26:28; 29:29; 2Ak 16:7,10.  
Sana tulee verbistä <raa'aah> (1299x) = nähdä, havaita.
- 9:27 Sana <mapteeach> (3x) = avain, avaaminen: Tm 3:25; 1Ak 9:27; Jes 22:22.  
LXX:n vastine <kleis> (6x UT:ssa) = avain: Mt 16:19; Lk 11:52; Ilm 1:18; 3:7; 9:1; 20:1.  
Tämä avainten hallinta on samalla esikuva Messiaasta, jolla on kuoleman ja tuonelan avaimet, ja Herran omista, joilla on valta sitoa ja päästää ihmisiä syntitaakkojen alta.
- 9:29 Uskonnollisten, eli siis temppeliin kuuluvien asioiden lisäksi oli myös yhteiskunnallisia asioita, joita hoitamaan asetettiin myös kyvykkäitä miehiä leeviläisistä. Tämä osoittaa, että Vanhassa liitossa yhteiskunnalliset asiat hoidettiin uskonnollisten periaatteiden eli Mooseksen lain pohjalta. Tämä on esikuvana sille, että Uudessa liitossa Jumalan seurakunnassa yhteiskunnalliset asiat hoidetaan hengelliseltä eli Jeesuksen Kristuksen evankeliumin perustalta lähtien eikä

päinvastoin. Tämä nykyinen maailma jumalankielteisyydessään tahtoo vääntää tämänkin asian nurinniskoin ja ottaa mielellään perusteeeksi uskovien keskuudessa tapahtuneet pienetkin rikokset ja rikkomukset (jotka eivät tietenkään ole puolusteltavissa), mutta samalla unohtaa seurakunnan ulkopuolella tapahtuvat paljon moninaisemmat, suuremmat ja pahemmat rikokset.

- 9:35 Gibeonin isän nimi oli Jegiel, joka on jäänyt tekstistä pois (VT 1933, 1993).
- 9:39 Neljäs poika Esbaal (2x: 1Ak 8:33, 9:49) kuoli ilmeisesti jo aiemmin, koska hän ei ollut isänsä mukana viimeisessä taistelussa, 1Ak 10:2,6.
- 9:41 Jakeessa 1Ak 8:35 mainitaan Miikan poikana myös Aahas, jota ei mainita tässä jakeessa mutta seuraavassa.
- 10:5 Aseenkantajan sydän ei ollut kiinnittynyt Herraan vaan Sauliin ja niinpä hänen uskollisuutensa Saulia kohtaan oli vääränlaista.
- 10:9 Saulin ruumiin ryösti ensin amalekilainen, joka vei mukanaan Saulin kruunun, 2Sm 1:10, ja sitten vielä filistealaiset, jotka veivät pään ja varusteet. Vain päätön ruumis jäi haudattavaksi.
- Tässä tulee myös esille eräs periaatteellinen ero epäjumalien ja elävän Jumalan välillä: filistealaisten piti julistaa voitonsanomaa epäjumalilleen (!), meille sen sijaan on julistettu ja julistetaan Jumalan evankeliumia, Kristusta Jeesta.

10:10 Hepr sana <gulgolet> (12x) =

1. pääkallo: Tm 9:53; 2Kn 9:35, 1Ak 10:10,
2. pää, pääluku, lukumäärä: 1Ak 23:3,24; 2Ms 16:16; 38:26; 4Ms 1:2,18,20,22; 3:47.

Sanasta tulee paikannimi Golgata, jossa meidän Herramme Jeesus ristiinnaulittiin.

11:3 Profeetta Samuel oli voidellut Herran käskyn mukaan Daavidin Israelin kuninkaaksi jo vuosia sitten, mutta Saulin tottelemattomuuden takia kansa uskalsi voidella Daavidin kuninkaaksi vasta nyt.

11:4 Jerusalemin aiempi nimi oli Jebus, ks Tm 19:10–11.

11:5 Jebusilaiset (41x) ovat hengellisesti esikuva evankeliumia vastustavista voimista: tänne sinä et tule. Näitä valloittamattomia alueita on itse kunkin uskovankin sisäisessä ajatusmaailmassa, ja Pyhä Henki saa ne vallattua vasta ajan kuluessa hengellisen kasvun myötä. Onneksi uskovia kasvattaa Jumalan armo eikä laki.  
Siion (154x) oli alunperin vuorilinna, jonka Daavid valloitti, ja siitä tuli Daavidin kaupunki. Myöhemmin Siion sai hengellisen merkityksen tarkoittaen Jumalan pyhää kaupunkia, uutta Jerusalemia ja sen asukkaita.  
Siion esiintyy UT:ssa 7x: Mt 21:5, Jh 12:15, Rm 9:33, 11:26, Hpr 12:22, 1Pt 2:6, Ilm 14:1. Tutki tarkemmin!

11:6 Olikohan tämä viisas ratkaisu Daavidilta? Jooab oli kyllä rohkea ja suorastaan väkivaltainen mies, mutta hän aiheutti myöhemmin Daavidille paljon harmia. Jooab olisi ollut hyvä partiojoukkojen päällikkö sotaväen päällikön ja niin ollen myös kuninkaan alaisuudessa, mutta Jooab ei sopinut koko sotaväen päälliköksi, koska hän oli omavaltainen mies, joka

lopulta nousi kuningastakin vastaan.  
Tutki ja vrt. Kaaleb.

- 11:8 Daavid joukkoineen ei tuhonnut kaupunkia, vaan Daavid rakensi uutta, ja Jooab rakensi entiselleen vanhan osan kaupunkia.
- 11:39 Daavidin sankareissa oli muitakin kuin israelilaisia: ammonilainen Seleik, heettiläinen Uuria ja mooabilainen Jitma. Ks. 2Sm 23:8–39.
- 12:1 Daavidin elämä oli rajoitettua ja hän oli eristettynä kansastaan Saulin vihan takia. Samanlainen tilanne oli myöhemmin Jeremian kohdalla, Jer 33:1, 39:15.  
Samaa ovat joutuneet kokemaan monet Herran palvelijat niin Raamatun aikoina kuin myöhemminkin.  
Uudessa liitossa vapauteen Kristus on vapauttanut meidät, Gal 5:1,13, Lk 4:18, mutta maailma pyrkii rajoittamaan uskovien elämää. Lopullinen vapaus koetaan vasta Messiaan valtakunnassa, Rm 8:20–21.
- 12:9 Näillä sotateilla oli jo naamataulukin pelottava. Mutta silti he olivat ketteriä.
- 12:18 Daavid osoitti, että hän ei ryhdy taistelemaan veljiään vastaan, vaikka he tulisivat kavaltamaan hänet. Hän jättäisi asiat Herralle, joka maksaa kullekin tekojen mukaan.
- 12:19 Herran Henki puki voimalla Amasain.  
Vrt Tm 6:34, 2Ak 24:20, Job 29:14.  
Ks Lk 24:49, Rm 13:12,14, Gal 3:27, Ef 4:24, 6:11–17, Kol 3:9–14, 1Ts 5:8.  
Ks myös 1Kr 15:53–54, Ilm 19:7–8.



- 12:28 Tämä Joojada oli Aaronin suvun päämies ja luultavasti samalla Benajan isä, 2Sm 23:20, 1Ak 27:5.
- 12:31 Ilmaus <'anšei šeemoot> = sm: nimimiehet, tarkoittaa kuuluisia miehiä, ja ilmaus esiintyy tämän lisäksi jakeissa 4Ms 16:2, 1Ak 5:24 ja 1Ms 6:4, sekä jakeessa 2Sm 14:7 hieman eri muodossa ja merkityksessä.
- 12:32 Nimeltä mainitut (6x): 4Ms 1:17; 1Ak 12:32; 16:41; 2Ak 28:15; 31:19; Esr 8:20.
- 12:33 Ymmärrystä on monenlaista laatua ja tasoa, mutta tämä on nimenomaan syvällistä laatua.  
Tässä on hepr ilmaus <jaada' biinaah> (4x) = sm: tietää/tuntea ymmärryksellä: 1Ak 12:33; 2Ak 2:12; Job 38:4; Snl 4:1.  
Näillä isaskarilaisilla oli syvällistä ymmärrystä siitä, mikä aika oli käsillä ja mitä Israelin on tehtävä Jumalan tahdon mukaan. Vrt Jeesuksen sanat fariseuksille, joilla ei ollut ymmärrystä Jumalan tahdosta: Mt 16:1–4.
- 12:34 Yksimielisesti: hepr ilmauksen <beloo' leeb waaleeb> vastakohta <beleeb waaleeb> (= kaksimielisin sydämin) on jakeessa Ps 12:3. Apostoli Pietari kehoitti uskovia olemaan yksimielisiä, 1Pt 3:8. Tutki!
- 12:39 Tässä yksimielisyys = <leeb 'echad> = sm: yksi sydän. Niin oli myöhemmin Jumalan seurakunnan alkuvaiheessa, Apt 4:32.
- 13:3 Israelin kansa meni Saulin johdolla huonoon suuntaan. He eivät välittäneet Jumalan säädöksistä. Välinpitämättömyys synnyttää kurittomuutta: 2Ms 32:25; 2Ak 28:19; Snl 5:23,

29:18; 1Ts 5:14; 2Ts 3:6,7,11.

Välinpitämättömyys ja kurittomuus uhkaavat myös uuden liiton uskovia ja jopa seurakuntia, Ilm 3:14–22.

- 13:9 Minkä takia härät alkoivat vikuroida? Jumala salli sen, koska härät olivat väärässä tehtävässä. Eiväthän härät olleet leeviläisiä!

Leevin jälkeläisistä kehatilaisten tuli kantaa liitonarkkua ja muitakin ilmestysmajan pyhiä esineitä, 4Ms 4:4–20.

Lisäksi vain papit saivat koskea liitonarkkuun.

- 13:11 Vihastuiko Daavid Herraan, joka surmasi Ussan, vai itseensä, koska ei ollut toiminut Jumalan sanan ohjeiden mukaan?

Leeviläisten nimittäin piti kantaa arkkua olkapäillään korenoilla, 5Ms 10:8, 2Ms 25:14, 4Ms 7:9, 1Ak 15:15.

Nimi Peres-Ussa merkitsee Ussan murtaminen. Ks. 2Sm 6:8.

- 13:13 Gatilainen = <gittii> (10x), eli Gatista kotoisin oleva:

Jos 13:3; 2Sm 6:10f; 15:18f, 22; 18:2; 21:19; 1Ak 13:13; 20:5.

Gat oli filistealainen kaupunki. Gatilaisia miehiä oli hyvin erilaisia. Ääripäinä Goljat ja Oobed-Edom.

Monesti tärkeät asiat tai henkilöt laitetaan syrjään, kun ei ymmärretä Jumalan tahtoa ja johdatusta.

- 13:14 Herra ei katsonut Oobed-Edomin syntyperään vaan nöyrään sydämeen ja siunasi häntä.

Myöhemmin apostoli Pietari ymmärsi tämän asian ilmestyksen kautta, Apt 10:34–48, samoin apostolit Paavali ja Barnabas juutalaisten vastustuksen kautta, Apt 13:44–52, ja lopulta kaikki johtavat veljet ja koko Jumalan seurakunta, Apt 15:1–35. Tosin Herra oli osoittanut armonsa jo

aiemminkin pakanoille, esim Raahabille, Ruutille, Naemanille ja niiniväläisille.

- 14:3 Minkähän takia? Olihan hänellä vaimoja jo ennestään, varsinkin Abigail, joka oli paitsi kaunis myös hyvin ymmärtäväinen, 1Sm 25:3,14s.  
Määrä ei korvaa laatua, sen joutuivat käytännössä kokemaan niin Daavid itse ja varsinkin hänen poikansa Salomo.  
Jumala on luonut ihmisen yksiavioiseksi.
- 14:4 Daavidille syntyi lisää lapsia, mutta ehtikö hän pitää lapsistaan huolta vai jättikö hän sen monien miesten tapaan naisten huoleksi. Niinpä myöhemmin omat pojat aiheuttivat hänelle vaikeuksia.
- 14:8 Aiemmin Daavid joukkoineen oli asunut filistealaisten suojissa Saulin takia, mutta nyt filistealaiset kääntyivät Daavidia vastaan. Niin muuttuvat poliittiset näkökannat ja mielipiteet ajan myötä.
- 14:11 Nimi Perasim merkitsee murtamiset. Ks. 2Sm 5:20.
- 14:12 Filistealaiset totesivat, että noiden epäjumalien mukana kuljettaminen on turhaa työtä, pelkkää painolastia.
- 14:14 Sodankäynnissä ei aina kannata käyttää samaa taktiikkaa, muuten siitä tulee ennalta arvattavaa toimintaa. Nyt Herra neuvoi käyttämään toista taktiikkaa, koukkausta.
- 15:2 Daavid oppi tämän läksyn kantapään kautta, kun Ussa oli kuollut, 1Ak13:7,9.
- 15:17 Nämä olivat viisaita miehiä, 1Kn 5:11. He ovat tehneet psalmeja, joita on Raamatussa: Heeman: Ps 88, Aasaf: Ps 50,

73–83 ja Eetan: Ps 89. Eetan on ilmeisesti sama kuin Jedutun, joka mainitaan psalmeissa 39, 62, 77.

- 15:18 Nimi Ben puuttuu eräistä käsikirjoituksista. Hepr. konsonanttitekstin voi tulkita myös: Binnui, Asiel.
- 15:22 Jumalan valtakunnan työssä erinäisiin tehtäviin, varsinkin johtamiseen, kannattaa valita henkilöitä, joilla on niihin tarvittava taitoa ja kykyä. Ei suinkaan niitä, joilla on intoa muiden johtamiseen tai hallitsemiseen, koska ilman taitoa intokaan ei ole hyödyksi, Snl 19:2. Kaiken lisäksi on muistettava, että Herra itse antaa meille itse kullekin kyvyt ja taidot, 2Kr 3:5. Tutki tarkemmin!
- 15:29 Miikalin suhtautuminen Daavidiin oli lihallisen mielen vaikuttamaa ylimielisyyttä, ks 2Sm 6:16.  
Verbi <raaqad> (9x) = hyppiä, hypellä, pi: hyppiä innokkaasti, loikkia, tanssia, hif: panna hyppimään: 1Ak 15:29; Job 21:11; Ps 29:6; 114:4, 6; Srn 3:4; Jes 13:21; Jl 2:5; Nah 3:2.  
Daavidin riemu oli rajaton ja hän antoi sen näkyä.
- 16:10 Verbin <haalal> (2. homon. 146x) muoto hitp <hithalleel> (23x) = 1. kerskua, 2. olla kiiteltä/ ylistetty, 3. ylistää jnk tähden: 1Kn 20:11; 1Ak 16:10; Ps 34:3; 49:7; 52:3; 63:12; 64:11; 97:7; 105:3; 106:5; Snl 20:14; 25:14; 27:1; 31:30; Jes 41:16; 45:25; Jer 4:2; 9:22–23; 49:4.  
UT:ssa vastaava verbi <kaukhaomai> (37x) = kerskua, kerskailla, esim: 1Kr 1:31.  
Daavid ei sanonut: surkoon niiden sydän, jotka etsivät Herraa, vaan iloitsen... Uskon asioihin liittyy kiinteästi ilo, vaikka surun ja murheen ajatkin kuuluvat ajalliseen elämään.

- 16:15 Ilmaus <le'elep door> (3x) = tuhansiin sukupolviin:  
5Ms 7:9; 1Ak 16:15; Ps 105:8.  
Mitä tämä tarkoittaa käytännössä?  
Paras vastaus tulee matemaatikoilta: En tiedä.
- 16:16 Daavid ei viittaa tässä vanhaan liittoon, lakiliittoon, jonka Herra sääti kansalleen Mooseksen kautta.  
Herra teki Abrahamin kanssa liiton, jonka tunnusmerkkinä oli (miesten) ympärileikkaus, joka on uskon vanhursauden sinetti, Rm 4:1–13. Se liitto on esikuvana uudesta liitosta, johon kuuluu sydämen ympärileikkaus, Rm 2:29.
- 16:34 Kiittämiselle ja ylistämiselle pitää aina olla jokin syy ja peruste, muuten kiittäminen on vain tyhjää hokemista, Mt 6:7. Jumalan sana antaa selvän ja ikuisen perusteen kiittää Herraa: Hän on hyvä, hänen armonsa pysyy ikuisesti, Ps 136:1–26, 1Ak 16:41.
- 16:37 Asetti suorittamaan palvelusta: tarkempi käännös olisi: luovutti palvelemisen, mutta silloin suomenkielisestä lauseesta kokonaisuudessaan tulisi kömpelö.
- 16:43 Tervehtimään: verbi <baarakh> (330x) = polvistua:  
qal pass part: 1. ylistetty, kiitetty. 2. siunattu,  
nif: tulla siunatuksi, saada siunaus,  
pi: 1. siunata, 2. ylistää, kiittää (Jumalaa), 3. tervehtiä tavattaessa, 4. sanoa jäähyväiset, 5. kirotta (eufemismi),  
hif: asettaa polvilleen.
- 17:7 Daavid oli saanut koulutuksen Israelin hallitsijaksi lampaiden paimenena. Se olisi hyvää koulutusta nykyisillekin hallitsijoille.

- 17:10 Daavid ei rakentanut Herralle huonetta, vaan Herra rakentaa Daavidille huoneen. Kun Jeesus syntyi tähän maailmaan, hän oli Daavidin huonetta ja sukua, Lk 2:4.
- 17:11 Tämä on ennustus Salomosta mutta myös Messiaasta.
- 17:12 Jeesus Kristus on Herra iankaikkisesti, ja hän rakentaa Jumalan huoneen, oman seurakuntansa, Mt 16:16–18, 1Tm 3:15.
- 17:16 Ks 2Ms 3:11, 1Ak 29:14, 2Ak 2:5, Apt 11:17.
- 17:17 Ilmaus <ketoor haa'aadaam hamma'alaah> voitaisiin kääntää: kuin nouseva ihmisketju.  
Kyse on sukupolvien ketjusta, joka kulkee läpi ajan tulevaisuuteen.  
Jumalan sanan ilmoitukselle on tyypillistä jatkuvuus läpi ihmiskunnan historian.  
Sana <toor> (5x) = vuoro, ketju, (mon:) kaulaketju:  
1Ak 17:17; Est 2:12,15; Ll 1:10,11.
- 17:18 Herra tuntee palvelijansa, ks 1Jh 3:19–20.
- 17:21 Tämä on samalla viittaus uuteen liittoon, kun Herra itse lunastaa omalle nimelleen kansan, Apt 15:14.  
Silloin kyse on hengellisestä Jumalan kansasta, Jumalan Israelista erotuksena luonnollisesta Israelista.
- 18:2 Tässä ei mainita Daavidin tekemää julmaa tekoa, minkä Toinen Samuelin kirja mainitsee, 2Sm 8:2.
- 18:3 Ks 2Sm 8:3.
- 18:15 Jooab oli rohkea, mutta väkivaltainen ja omapäinen soturi, joka oli hänelle sopimattomassa asemassa. Daavid ei

pystynyt pitämään häntä aisoissa, mutta Salomon tultua kuninkaaksi Jooab joutui vastuuseen tekemistään rikoksista ja sai kuolemantuomion, 1Kn 2:28–35. Tutki tarkemmin.

- 18:17 Daavidin pojat oli ensisijalla kuninkaan jälkeen, he olivat jopa pappeina, 2Sm 8:18, vaikka niin ei olisi saanut olla Mooseksen lain mukaan.
- 19:3 Vakoilulla on pitkä historia, ja niin on vastavakoilullakin, Jos 2:1–2.
- 19:4 Tekiköhän Haanun tämän tempun mukavassa nousuhumalassa? Tai sitten hänellä oli hyvin erikoinen huumorintaju. Hän ei ilmeisesti ollenkaan ajatellut seurauksia, 1Ak 19:6.
- 19:5 Nämä nimettömät kuningas Daavidin palvelijat joutuivat isojen poikien pelin takia disponibiliateettiin, käytännössä pakkolomalle Jerikoon, halusivatpa tai eivät. Vaatteet oli helppo vaihtaa, mutta parran kasvu vei aikansa.
- 19:6 Huomasivat = sm: näkivät. Eivätköhän he aikaisemmin tuota tempua tehdessään sitä älynneet? Kalliiksi tuli tuon pilan tekeminen.  
Verbi <baa'aš> (18x) = haista pahalle, löyhkätä, nif: tulla haisevaiseksi/ vastenmieliseksi, hitp: joutua jnk vihoihin, hif: 1. saada haisemaan, 2. alkaa haista, 3. saattaa jnk vihoihin: 1Ms 34:30; 2Ms 5:21; 7:18,21; 8:10; 16:20,24; 1Sm 13:4; 27:12; 2Sm 10:6; 16:21; 1Ak 19:6; Ps 38:6; Snl 13:5; Srn 10:1; Jes 30:5; 50:2.  
Ilmaus <'aram-naharajim> (5x) = Mesopotamia: 1Ms 24:10; 5Ms 23:5; Tm 3:8; 1Ak 19:6; Ps 60:2.  
Toinen ilmaus Mesopotamialle on <paddan-'aram> (10x) ja

LXX:n vastine <mesopotamia> (18x): 1Ms 24:10; 25:20; 28:2,5–7; 31:18; 33:18; 35:9,26; 46:15; 48:7; 5Ms 23:4; Tm 3:8; 1Ak 19:6; Ps 60:1; Apt 2:9; 7:2.

- 19:7 Michiseen tyhmyyteen näkyy olennaisena osana liittyvän into sotia.
- 19:10 Jooab ei itse hakeutunut kahden rintaman sotaan vaan hän huomasi joutuneensa siihen. Taitavana strategina hän jakoi joukkonsa kahtia ja kävi taisteluun.
- 19:11 Jooab tiesi veljensä Abisain yhtä urhoolliseksi kuin itsensäkin, joten hänen johtonsa oli paras antaa toinen joukko.  
Abisain nimestä (25x) esiintyy myös muoto Absai.
- 19:13 Jooab ymmärsi rohkaista veljeään ja sotajoukkoa ja samalla jätti asiat Herran haltuun.
- 19:19 Näin mureni yksi liittokunta Israelia vastaan.
- 20:1 Aikakirja sivuuttaa kokonaan Daavidin elämän synkän vaiheen, jota Samuelin kirja käsittelee seikkaperäisemmin, 2Sm 11 ss. Kuningasten kirja mainitsee heettiläisen Uurian tapauksen Daavidin pahimpana rikkomuksena Jumalan tahtoa vastaan, 1Kn 15:5.
- 20:3 LXX:ssa tässä esiintyy verbi <diaprioo> = sahata. Tässä sahattiin kiviä linnoitus- ym tarpeisiin. Työ oli varmaan raskasta ja meteli mitä melkoisin.  
Kumma kyllä, sama verbi esiintyy UT:ssa 2x: Apt 5:33, 7:54, joissa kerrotaan kuinka Jumalan sana ja Jeesuksen todistus raastoi sisintä ja sydäntä kuin kivisaha kiveä.  
Taisi olla kuulijoilla kivisydämet.



20:6 Kookas mies = <'iis middaah> (5x): 4Ms 13:32; 2Sm 21:20; 1Ak 11:23; 20:6; Jes 45:14.

Muitakin kookkaita miehiä mainitaan:

jättiläiset, 1Ms 6:4,

Goljat, 1Sm 17:4,

isokokoinen egyptiläinen mies, 2Sm 23:21,

Lahmi, 1Ak 20:5.

Sen sijaan miehistä vahvimasta, Simsonista, ei mainita, että hän olisi ollut millään tavalla poikkeuksellinen kooltaan tai voimiltaan. Hänen voimansa oli Jumalan vaikuttamaa voimaa, jonka menetettyään hän oli tavallinen kuolevainen, Tm 13–16.

21:1 Jakeessa 2Sm 24:1 kerrotaan, että Herran viha syttyi Israelia kohtaa, ja se yllytti Daavidia. Herra käytti Saatanaa vihansa välikappaleena. Vrt 1Kn 22:19–23, Job 1:6–12, 2:1–6.

21:8 Verbi <saakal> (8x) = nif: toimia tyhmästi, pi: tehdä tyhjäksi, turhentaa, hif: menetellä tyhmästi: 1Ms 31:28; 1Sm 13:13; 26:21; 2Sm 15:31; 24:10; 1Ak 21:8; 2Ak 16:9; Jes 44:25.

21:24 Uhraamisen periaate:

a) ihminen antaa Jumalalle osan siitä, mitä hän on saanut Jumalan kädestä, 1Ak 29:14.

b) kukaan ei uhraa toisen omaa, ei Daavidkaan, vaikka oli kuningas,

c) ilmaiseksi saatu ei ole uhri vaan (pelkkä) lahja,

d) Herra antaa ihmiselle enemmän kuin ihminen on uhrannut Herralle, Mk 10:29–30, 1Ms 26:12, 1Kn 10:13, 2Ak 9:12.

21:27 Tuo enkeli teki tuhotyötä Herran (jhwh) käskystä, jae 15, mutta nyt Herra käski lopettaa. Tuolloin elettiin vanhan

liiton aikaa.

Uudessa liitossa Herramme Jeesus ei lähettänyt opetuslapsiaan tekemään tuhotyötä, vaan julistamaan armon evankeliumia, Mt 26:52, Jh 18:11, Lk 9:54–56.

21:29 Tuolloin jumalanpalvelus oli tavallaan hajaannuksen tilassa: Herran asumus ja polttouhrialttari olivat Gibeonissa, liitonarkku oli tuotu Oobed-Edomin talosta Daavidin kaupunkiin, 2Sm 6:12–19, ja Daavid uhrasi Ornanin puimatantereella olevalla alttarilla. Tämä oli temppelin rakentamista edeltävää aikaa.

Samoin nyt evankeliumintyö on hajallaan ympäri maailmaa, mutta uuden liiton temppeliä rakennetaan koko ajan, ja se on valmis vasta ikuisuudessa.

21:30 Daavid sai tästä tapauksesta vamman sieluunsa ja pelkäsi. Elämänsä aikana hän eli pelon vallassa monen monta kertaa, Ps 6:1–4, mutta Herra pelasti hänet, 2Sm 22:5–7, 17–20. Vammat ihmisen sielunelämässä: vrt Mooses (Hpr 12:21), Jeremia, Jefta, Joosef, Habakuk (Hab 3:2), Maria (Lk 2:34–35), Johannes Kastaja (Mt 11:3) ym. Tutki!

22:9 Nimi Salomo, joka merkitsee rauhallinen, rauhaista, on johdettu sanasta <šaaloom> = rauha.

22:10 Tämä lupaus viittaa samalla Messias-kuninkaaseen.

22:11 Hengellisen menestyksen tarkoitus oli vanhan liiton aikana rakentaa temppeli Herralle.  
Tämä on esikuvallista uuden liiton ajalle, jolloin menestyksen tarkoitus on rakentaa Kristuksen ruumista, joka on Jumalan seurakunta, Ef 2:19–22, 1Kr 3:16, 6:19, 1Tm 3:15.

- 22:12 Sana <sekhel> (16x) = ymmärrys, viisaus: 1Sm 25:3; 1Ak 22:12; 26:14; 2Ak 2:11; 30:22; Esr 8:18; Neh 8:8; Job 17:4; Ps 111:10; Snl 3:4; 12:8; 13:15; 16:22; 19:11; 23:9; Dan 8:25.
- 22:13 Ilmaus <chazaq we'emats> (eri muodoissaan 14x) = ole luja ja rohkea: 5Ms 3:28; 31:6,7,23; Jos 1:6,7,9,18; 10:25; 1Ak 22:13; 28:20; 2Ak 32:7; Ps 27:14; 31:25.
- 22:14 Daavidilla oli hengellinen asenne elämään: Jumalan tahdon tiellä hän teki työtä seuravan sukupolven, ja itse asiassa paljon pidemmälle seuraavien sukupolvien hyväksi.  
Vrt. Paavalin neuvot 2Kr 12:14, 1Tm 5:4.  
Päinvastainen asenne elämään: Lk 12:16–21, Ilm 18:7–8.
- 22:17 Ilmaus <saareei jisraa'eel> (5x) = Israelin johtomiehet: 1Ak 22:17; 23:2; 28:1; 2Ak 12:6; 21:4.
- 22:18 Hepr verbi <kaabaš> (14x) = tallata, alistaa, ottaa (maa) omaan käyttöönsä, osoittaa tässä vaiheessa, että maa on alistettu Herran ja hänen kansansa vallan alle.  
Mutta parempaa on tulossa, ennusti profeetta Miika viitaten samalla uuteen liittoon: Mka 7:18–20.
- 23:1 Saada elämästä kyllänsä: 1Ms 25:8; 35:29; 1Ak 23:1; 29:28; 2Ak 24:15; Job 42:17.
- 23:29 Jo tuolloin oli tärkeää huolehtia mittaussäiliöistä, jotta ne olivat aidot. Mooseksen laissa varoitettiin vääryydestä niiden suhteen, 3Ms 19:35, 5Ms 25:13, Snl 20:10,23, 11:1, 16:11, Mka 6:10–11.
- 24:27 Nimi Sooham = <šoham> = onyksi, ks. 1Ms 2:12.  
Olipa pojalla hyvä nimi.

- 25:1 Jedutun ja Eetan näyttävät olevan sama henkilö,  
1Ak 15:17,19.  
Uuden liiton aikanakin muusikoiden olisi hyvä noudattaa Raamatun ohjetta ja soittaa profeetallisessa hengessä eikä suinkaan maailmallisessa mielessä tämän maailman musiikkia matkien. Sirkuksessakin apinat matkivat ihmisiä eivätkä ihmiset apinoita, paitsi ehkä sirkuspellet.
- 25:3 LXX mainitsee kuudentena poikana Simein, hepr <šim'i>. Hänet mainitaan jakeessa 1Ak 25:17.
- 25:5 Ilmaus <ruum qeren> (9x) = korottaa sarvi: 1Sm 2:1,10; 1Ak 25:5; Ps 75:5,11; 89:18,25; 148:14; Val 2:17.  
Yleensä tämä ilmaus tulkitaan voiman ja vallan vertauskuvana, mutta se on selvästi myös hedelmällisen lisääntymisen vertauskuva, 1Sm 2:1,10 ja 1Ak 25:5.
- 25:7 Kaikilla näillä laulajilla oli Jumalan antama kyky tuohon tehtävään, mutta sen lisäksi heitä oli opetettu, että heistä tuli taitavia laulajia.
- 25:8 Kaikki nämä yhdessä suloisessa sovussa ylistivät Herraa, niin kuin tuleekin tehdä: Ps 133:1–3, 148:7–12, 2Kr 13:11.  
Taitajat opastivat vasta-alkajia, jotka kasvoivat hengellisesti tehtävissään.  
Tutki: a) vanhat ja nuoret, b) pienet ja suuret.
- 26:5 Jumala oli siunannut Oobed-Edomia (nimi tarkoittaa Edomin palvelija) monin tavoin: hän sai paljon poikia, jotka olivat kyvykkäitä ja tarmokkaita palvelutyössään. Hän on mahdollisesti sama kuin gatilainen mies, jonka talossa Herran arkku oli kolme kuukautta, 2Sm 6:10–12, 1Ak 13:13–14.

- 26:6 Tässä luvussa mainitaan sana kykenevä/ kyvykäs 7x, nimittäin jakeissa 6, 7, 8, 9, 30, 31 ja 32.  
Semajan pojat hallitsivat isänsä sukua siitä syystä, että he olivat siihen kykeneviä. Kun muistamme, että meidän kykymme eivät ole meistä itsestämme, vaan Jumalasta – sillä eihän meillä ole edes kykyä ajatellakaan, muutoin kuin Jumalalta, 2Kr 3:4-6 – niin ymmärrämme, että tehtävä hallita Jumalan kansaa tulee Jumalalta, eikä ihmisiltä, ja niin ollen siihen tehtävään ei pitäisi tuppautua semmoisten, joita Jumala ei ole tehnyt siihen kykeneväksi, olkoot he omasta mielestään kuinka päteviä hyvänsä!  
1Kr 12:28 osoittaa, että hallitseminen on armolahja, karisma. Ilmaus <gibboor chajil> (32x) = sm: voimakas sankari, voidaan kääntää eri tekstiyhteyksissä eri tavoin, tässä: erityisen kyvykäs mies: Tm 11:1; Rt 2:1; 1Sm 9:1; 16:18; 1Kn 11:28; 2Kn 5:1; 1Ak 5:24; 7:2,5,7,9,11,40; 8:40; 9:13; 12:22,26,29,31; 26:6,31; 28:1; 2Ak 13:3; 14:7; 17:13–17; 25:6; 26:12; 32:21; Neh 11:14.
- 26:7 Ilmaus <ben chajil> (17x) = sm: voimakas poika, voidaan kääntää eri tekstiyhteyksissä eri tavoin, tässä: kyvykäs mies: 5Ms 3:18; Tm 18:2; 1Sm 14:52; 18:17; 2Sm 2:7; 13:28; 17:10; 1Kn 1:52; 2Kn 2:16; 1Ak 5:18; 26:7,9,30,32; 2Ak 26:17; 28:6.
- 26:8 Ilmaus <'iis chajil> (18x) = sm: voimakas mies, voidaan kääntää eri tekstiyhteyksissä eri tavoin, tässä: kyvykäs mies: 1Ms 47:6; 2Ms 18:21, 25; Tm 3:29; 20:44, 46; 1Sm 31:12; 2Sm 11:16; 24:9; 1Kn 1:42; 1Ak 10:12; 11:22; 26:8; Neh 11:6; Ps 76:6; Jes 5:22; Jer 48:14; Nah 2:4.

- 26:10 Ilmeisesti Hoosa näki, että Simri oli sopiva päämieheksi, vaikkei ollutkaan esikoinen.  
Muitakin vastaavanlaisia tapauksia esiintyy, joissa luonnollinen esikoisuus väistyy hengellisen tieltä: Kain, Eesau, Ruuben, Manasse.  
Nämä ovat samalla esikuvia Uuden liiton esikoisuudesta, joka liittyy Kristukseen: Kol 1:15,18, Ilm 1:5.
- 26:18 Parbar lienee ollut jonkinlainen pylväshalli tai esipiha, vrt. 2Kn 23:11.
- 26:30 Hallintotehtäviin määrättiin kyvykkäitä miehiä. Herra antaa meille ihmisille kullekin omat kyvyt, ja ne on tarkoitettu Jumalan palvelemiseen, Mt 25:15; 1Kr 3:5; 2Kr 3:5.
- 27:5 Tämä Joojada oli Aaronin suvun päämies ja samalla Benajan isä, 2Sm 23:20, 1Ak 12:28.
- 27:24 Väestönlaskenta jäi keskeneräiseksi, sillä edellä olevasta luettelosta puuttuvat Gaadin ja Asserin heimojen päämiehet.
- 27:32 Joonatan oli Daavidin neuvonantaja, koska hän oli sekä viisas että kirjanoppinut.
- 27:33 Daavidin lähimmistä miehistä Ahitofel ja Jooab osoittautuivat lopulta sopimattomiksi asemaansa.
- 28:2 Nousi seisomaan = <quum ‘al raglaaw> = sm: nousi jaloilleen, vrt 2Kn 13:21.
- 28:11 Sana <tabniit> (20x) = 1. malli, 2. muoto, 3. kuva: 2Ms 25:9,40; 5Ms 4:16–18; Jos 22:28; 2Kn 16:10; 1Ak 28:11,12,18,19; Ps 106:20; 144:12; Jes 44:13; Hes 8:3,10; 10:8.

- 28:12 Ilmaus <kol 'ašer haajaah baaruuach 'immoo> = Mitä hänellä oli mielessään, voidaan kääntää myös: kaikki mitä hänellä oli Hengessä.  
 Temppeleitä ei suunnitellut Daavid omassa mielessään, vaan hän oli saanut sen Hengessä Herralta.  
 Pyhä Henki ohjasi vanhan liiton temppelin rakentamista, ja niin hän tänä päivänäkin ohjaa Jumalan seurakunnan rakentamista ja rakentumista.
- 28:21 Sana <naadiib> (26x) = 1. valmis, halukas, altis, 2. valmis jakamaan omastaan, jalo, jalosukuinen, 3. ylhäinen, ruhtinas: 2Ms 35:5,22; 4Ms 21:18; 1Sm 2:8; 1Ak 28:21; 2Ak 29:31; Job 12:21; 21:28; 34:18; Ps 47:10; 83:12; 107:40; 113:8; 118:9; 146:3; Snl 8:16; 17:7,26; 19:6; 25:7; Ll 6:12; 7:2; Jes 13:2; 32:5,8.  
 LXX:n vastineet ovat <prothymos> ((3+3+3)x) ja <arkhoon> sekä <dynastees> ym: tutki!  
 Jumalan sanan mukaan ylhäinen ja jalo persoona, ruhtinas, on henkilö, jonka sydän on valmis Herran palvelukseen ja halukas jakamaan omastaan muiden hyväksi.  
 Tutki: elämän ruhtinas, Apt 3:15, tämän maailman ruhtinas, Jh 12:31, 14:30, 16:11, maan ruhtinaat, Apt 4:26.
- 29:9 Iloista antajaa Jumala rakastaa, 2Kr 9:7. Koko kansa sai iloita yhdessä heidän kanssaan.
- 29:11 Sinä olet korkein, yli kaiken ja kaikkien = sm: sinä olet korottanut itsesi kaiken pääksi.  
 Tämä on ennustus Messiaasta, ja sen toteutuma ilmaistaan jakeissa Ef 1:22–23, missä sanotaan:  
 22 Jumala on alistanut kaiken hänen jalkojensa alle ja asettanut hänet kaiken yläpuolelle, pääksi seurakunnalle,

23 joka on hänen ruumiinsa ja täyteytensä, hänen, joka kaiken kaikessa täyttää.

29:13 Jumalan nimi <jhwh> on ihana.

Ja uudessa liitossa ilmoitetaan, että Jumala antoi Pojalleen nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman, Fil 2:9, ja ainoan nimen, jossa on pelastus, Apt 4:12 – tuo nimi on Jeesus (= kreik. <jeesus>) = hepr. <ješuu‘/ jehošuu‘> = <jhwh> on pelastus/ <jhwh> pelastaa.

Ihanuus ja suloisuus kuuluu pelastukseen ja Jumalan valtakuntaan, 2Ms 33:19, Ps 16:11, 27:4, 133:1, 147:1, Jes 35:2, Ll 1:5, 4:10, 5:16.

Jotkut valitettavasti yrittävät korvata pelastuksen ihanuuden väärillä korvikkeilla, 1Ms 3:6, Jes 56:12, Snl 9:17, mutta seuraukset ovat tuhoisat.

29:14 Daavid ymmärsi oman pienuutensa Jumalan edessä, ja sen ettei hänellä itsellään eikä kansalla ollut kykyä näihin lahjoihin muutoin kuin Jumalalta. Paavali ymmärsi asian vielä syvemmin, 2Kr 3:1–6.

Tässä ilmenee uhraamisen ja vapaaehtoisten lahjojen antamisen periaate:

a) ihminen antaa Jumalalle siitä, mitä hän on saanut Herran kädestä, 1Ak 29:11–16,

b) Herra antaa ihmiselle enemmän kuin ihminen uhrannut, 2Ak 9:12, 1Kn 10:13, Mk 10:28–31.

29:15 Tässä ilmenee ihmisen vieraantumisen ja yksinäisyyden ongelma. Karl Marx piti sitä kuulemma ihmisen perusongelmana. Vasta meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen sovitustyössä Golgatan ristillä tämä ongelma on ratkaistu, sen osoittaa meille Ef 2:11–22, missä jae 19



sanookin: Niin ette siis enää ole vieraita ettekä muukalaisia, vaan te olette pyhien kansalaisia ja Jumalan perhettä. Miksi on näin? Siksi, että me, jotka ennen olimme kaukana, olemme päässeet lähelle Kristuksen veressä, Ef 2:13, Jer 29:11.

29:17 Herra tutkii ja koettelee sydämet: 1Ak 29:17, Ps 7:10; 17:3, 26:2; Snl 17:3; Jer 11:20, 12:3, 17:10, 20:12, 1Ts 2:4.

29:18 Aikomukset = <jeetser> (8x): 1Ms 6:5; 8:21; 5Ms 31:21; 1Ak 28:9; 29:18; Ps 103:14; Jes 26:3. Vrt Hpr 10:16.

29:28 Ks. 1Ms 15:15 <seebaah>.

29:29 Näkijä = <roo'eeh>, ks 1Ak 9:22.

Näkijä = <choozeeh> (16x): 2Sm 24:11; 2Kn 17:13; 1Ak 21:9; 25:5; 29:29; 2Ak 9:29; 12:15; 19:2; 29:25,30; 33:18; 35:15; Jes 29:10; 30:10; Am 7:12; Mka 3:7.

Molemmat tarkoittavat profeettaa (= <naabii'>) ilmeisesti eri vivahtein.

## **TOINEN AIKAKIRJA**

Heprealaisessa Raamatussa Aikakirjat ovat yhtenä kirjana, jonka nimi on <dibrei hajjaamiim> = päivien sanat t. teot t. tapahtumat eli päiväkirjat t. vuosikirjat, ja tämä kirja kuuluu Kirjoituksiin (<ketuubiim>). LXX jakaa Aikakirjat kahteen osaan, joiden nimenä on Paraleipomenoon (alfa ja beeta) = poisjätetty t. sivuutettu asia.

## Sisällys:

1. SALOMON HALLITUSKAUSI.....1 – 9
  - Salomon uhri
  - Jumala ilmestyy Salomolle
  - Salomon rikkaus
  - Temppelin rakennustyön valmistelut
  - Temppelin rakentaminen
  - Vaskipylväät
  - Vaskialttari ja vaskimeri
  - Temppelin muu kalusto
  - Liitonarkki tuodaan temppeliin
  - Salomon puhe
  - Salomon rukous
  - Herran kirkkaus täyttää temppelin
  - Temppelin vihkimisuhrit
  - Herra ilmestyy Salomolle
  - Salomon linnoitukset
  - Salomon työväki
  - Salomon uhrijärjestys ja laivasto
  - Saban kuningatar Salomon luona
  - Salomon rikkaus ja viisaus
  - Salomon kuolema
2. JUUDAN VALTAKUNNAN HISTORIA.....10 – 36
  - Rehabeam kuninkaana
  - Valtakunta jakautuu
  - Herran sana Rehabeamille
  - Rehabeam lujittaa valtaansa
  - Rehabeamin perhe
  - Rehabeamin luopumus ja Siisakin hyökkäys
  - Rehabeamin kuolema
  - Abia kuninkaana
  - Abia voittaa Jerobeamin
  - Aasa kuninkaana
  - Aasa voittaa etiopialaisen Serahin
  - Asarjan profetia

Aasa puhdistaa jumalanpalveluksen  
Aasan ja Benhadadin liitto  
Hananin profetia  
Aasan sairaus ja kuolema  
Joosafat kuninkaana  
Kansalle opetetaan Herran lakia  
Joosafatin valta kasvaa  
Joosafatin ja Ahabin liitto  
Väärät profeetat ja Miika  
Ahab kaatuu taistelussa  
Jeehu nuhtelee Joosafatia  
Joosafat asettaa maahan tuomareita  
Joosafat etsii hädässään Herraa  
Herra vastaa Joosafatille Jahasielin kautta  
Joosafat voittaa vihollisensa  
Joosafatin liitto Ahasjan kanssa  
Jooram kuninkaana  
Edom ja Libna luopuvat Juudasta  
Profeetta Elian kirje  
Jooramin rangaistus ja kuolema  
Ahasja kuninkaana  
Jeehu surmauttaa Ahasjan  
Ataljan hirmuvalta  
Pappi Joojada kukistaa Ataljan  
Jooas kuninkaana  
Jooas korjauttaa temppelin  
Jooas luopuu Herrasta  
Jooas surmataa  
Amasja kuninkaana  
Amasja voittaa edomilaiset  
Juudan ja Israelin välinen sota  
Amasjan kuolema  
Ussia kuninkaana  
Ussian sotajoukko ja mahtavuus  
Ussian ylpeys ja rangaistus

Jootam kuninkaana  
Aahas kuninkaana  
Aram ja Israel hyökkäävät Juudaan  
Assur ahdistaa Juudaa  
Aahaan luopumus ja kuolema  
Hiskia kuninkaana  
Hiskian puhe leeviläisille  
Herran temppeli puhdistetaan  
Temppelipalvelus uudistetaan  
Hiskian järjestämä pääsiäisjuhla  
Hiskia uudistaa jumalanpalveluksen  
Sanheribin sotaretki Juudaan  
Herra pelastaa Juudan  
Hiskian sairaus, rikkaus ja kuolema  
Manasse kuninkaana  
Manassen vankeus ja kuolema  
Aamon kuninkaana  
Joosia kuninkaana  
Lain kirja löytyy temppelistä  
Naisprofeetta Huldan vastaus kuninkaalle  
Liitto Herran kanssa  
Joosian järjestämä pääsiäisjuhla  
Joosian kuolema  
Jooahas kuninkaana  
Joojakim kuninkaana  
Joojakin kuninkaana  
Sidkia kuninkaana  
Jerusalemin hävitys ja pakkosiirtolaisuus  
Kooreksen käsky

- 2:2 Huuramin nimi on muissa VT:n kirjoissa muodossa Hiiram.
- 2:3 Pyhät leivät olisivat aina asetettuina paikalleen:  
hepr ilmaus on lyhyt ja naseva <ma'arekhet taamiid> = sm:  
ainainen latomus/ asetelma.  
Sana <ma'arekhet> (10x) = 1. rivi t. pino, 2. viittaa myös  
uhrileipiin: 3Ms 24:6,7; 1Ak 9:32; 23:29; 28:16; 2Ak 2:3;  
13:11; 29:18; Neh 10:34.
- 2:5 Matemaattisesti inhimillinen viisaus käsittää äärellisyydet  
(tämä Mailmankaikkeus) ja äärettömyydet (taivaat ja  
taivasten taivaat), mutta Salomo ymmärsi hengessään, että  
Jumala on vielä suurempi, 1Kn 8:27.  
Ilmaus <šemei haššaamajim> (6x) = taivasten taivaat:  
5Ms 10:14; 1Kn 8:27; 2Ak 2:5; 6:18; Neh 9:6; Ps 148:4.  
Mikä minä olen...Salomo ymmärsi oman vajavaisuutensa  
tähän suureen tehtävään, jonka hän halusi toteuttaa. Hänellä  
oli eri asenne kuin Mooseksella, joka ei halunnut toteuttaa  
Herran antamaa tehtävää, 2Ms 3:11.  
Vrt. Pietarin kaksi eri tilannetta, Mt 26:35,69–75, Lk 22:58,  
Apt 11:17.
- 2:13 Tämä Huuram-Aab on ollut todellakin Jumalan armoittama,  
monipuolisesti varsinkin taiteellisesti lahjakas mies. Onneksi  
hän sai käyttää lahjojaan Herran kunniaksi. Kunpa kaikki  
lahjakkaat ihmiset ymmärtäisivät tehdä niin, silloin se olisi  
siunaukseksi heille itselleen ja monille muillekin ihmisille.
- 2:14 Huuram puhuttelee Salomoa sekä hänen isäänsä Daavidia  
kohteliaasti herrani = <'adoonii> (195x). Tutki!
- 2:15 Kaupungin nimi Jaafo (4x: Jos 19:46; 2Ak 2:15; Esr 3:7;  
Jna 1:3), joka merkitsee kauneus, on sama kuin UT:n Joppe

(10x: Apt 9:36 –11:13), nykyisin englannin mukaisesti monissa kielissä Jaffa.

- 2:16 Tässä vaiheessa Israelin maassa oli jo joltinenkin joukko muukalaisia, koska pelkästään työkuntoisia miehiä oli väestölaskennan mukaan 153 600. Siis varovaisesti arvioiden yli puoli miljoonaa.
- 2:17 Muukalaiset joutuivat tekemään raskaimman työn. Yhtä työnohtajaa kohti oli noin 42 työntekijää.
- 3:1 Tälle alueelle oli aikoinaan vaeltanut Abraham uhraamaan ainokaisen poikansa Iisakin, 1Ms 22:2s. Hän oli saanut kohdata Jumalan. Tällä alueella oli Daavid kohdannut Jumalan suuren vitsauksen aikaan ja määrännyt, että tässä on Herran temppelin paikka, 1Ak 22:1. Ja tällä alueella tulisi Jumala uhraamaan ainokaisen Poikansa Jeesuksen koko maailman syntien tähden.
- 3:4 Hepr tekstille: korkeus oli 120, on joissakin teksteissä korjattu muoto: korkeus oli 20 kyynärää.
- 4:2 Monet ovat tästä erehtyneet laskemaan, että Raamatussa on väärä tieto  $\pi = 3$ . He eivät ota huomioon, että meren ulkohalkaisija reunalla oli 2 kämmenleveyttä suurempi kuin muutoin meren halkaisija, joka siten oli maksimissaan 10 kyynärää – 2 kämmenleveyttä =  $9 \frac{2}{3}$  kyynärää, riippuen miten taivutus reunalla oli tehty. Niinpä piin likiarvoksi saadaan vähintään  $\pi \approx 30/(29/3) = 90/29 = 3,1034...$   
Eli tästä voimme päinvastoin päätellä, että taivutuksessa reunan väliin oli jätetty pieni rako. Matematiikassa kannattaa aina ensin lukea tarkasti tehtävässä annetut tiedot ja koko

problematiikka ennen kuin rupeaa kovin varmaksi esittämään virheellisiä johtopäätöksiä. Vrt 1Kn 7:23.

- 4:5 Jakeessa 1Kn 7:26 sanotaan, että allas veti 2000 bat-mittaa. Tämä osoittaa, että bat-mitan tilavuus ei ollut vakio, vaan se vaihteli eri aikoina ja kenties eri puolillakin.
- 4:18 Verbi <chaaqar> (27x) = tutkia, ottaa selville. On asioita, joita ihminen ei pysty tutkimaan ja selvittämään niiden suuruuden tai vaikeusasteen vuoksi: Job 5:9; 9:10; 11:7; Ps 145:3; Snl 25:3; Jes 40:28; Rm 11:33; Ef 3:8. Mutta Herra tutkii kaiken: 5Ms 13:15; Tm 18:2; 1Sm 20:12; 2Sm 10:3; 1Kn 7:47; 1Ak 19:3; 2Ak 4:18; Job 5:27; 13:9; 28:3, 27; 29:16; 32:11; Ps 44:22; 139:1, 23; Snl 18:17; 23:30; 25:2; 28:11; Srn 12:9; Jer 17:10; 31:37; 46:23; Val 3:40; Hes 39:14. Tutki!
- 5:5 Nyt leeviläiset papit kantoivat ilmestysmajan kaluston, Salomo ei halunnut tehdä samaa virhettä, jonka hänen isänsä Daavid oli aikoinaan tehnyt, 2Sm 6:1–11.
- 5:6 Ilmaus <meeroob> (23x) = paljouden tähden: 1Ms 16:10; 32:13; 5Ms 28:47; Jos 9:13; 1Sm 1:16; 1Kn 3:8; 7:47; 8:5; 2Ak 5:6; Job 35:9; Snl 16:8; Jes 7:22; 24:22; 40:26; Val 1:3; Hes 23:42; 27:12, 16, 18; 28:18; Nah 3:4; Sak 2:8; 8:4. Vrt Jh 21:6, 25; Ps 139:17–18. Ei voitu lukea eikä laskea: vrt 1Kn 3:8; 8:5; 2Ak 4:12; Ilm 7:9.
- 5:10 Alunperin arkussa (tai arkun vierellä) olivat laintaulujen lisäksi kultainen mannaa sisältänyt astia ja viheriöinyt Aaronin sauva, Hpr 9:4; 2Ms 16:33; 4Ms 17:10.



- 5:13 Perussyy kiittää ja ylistää Herraa on: Hän on hyvä, hänen armonsa pysyy ikuisesti (9x): 1Ak 16:34; 2Ak 5:13; 7:3; Esr 3:11; Ps 106:1; 107:1; 118:1, 29; 136:1.  
Lisäksi ilmaus: Hänen armonsa pysyy ikuisesti, esiintyy BHS:ssa 42x, ja se on esikuvallista Messiaasta, Herrastamme Jeesuksesta, joka on täynnä armoa ja totuutta, Jh 1:14–17.  
Meidän Jumalamme on kaiken armon Jumala, 1Pt 5:10.
- 6:12 Ilmaus <paaras kappaaw> (10x) = ojentaa (t. levittää) kätensä: 2Ms 9:33; 1Kn 8:22,38; 2Ak 6:12,13,29; Esr 9:5; Ps 44:21; Jes 1:15; Jer 4:31. Ks Rm 10:21.
- 6:13 Salomo polvistui Herran edessä ja rukoili ja ylisti Herraa. Herra vastasi tulella ja siunasi Salomoa ja kansaa.
- 6:26 Nöyryytykset, ks Ps 119:67,71, 2Kr 12:20–21. Tutki!
- 6:30 Yksin Jumala on sydänten tuntija, 1Sm 16:7, Ps 138:23, Lk 16:15, 1Jh 3:18–22.
- 6:33 Salomo rukoilee jo tuolloin lähetystyön puolesta: jotta kaikki maan kansat tunsivat sinun nimesi.  
Lähetyskäskynhän Herra oli antanut jo ensimmäisille ihmisille: 1Ms 1:27–28.
- 6:36 Salomo ymmärsi, että kaikki ihmiset ovat tehneet syntiä, ja niin käy jatkossakin. Sen vahvistivat myöhemmin apostolit Paavali ja Johannes, Rm 3:9–28, 1Jh 1:10.
- 6:37 Vrt. tuhlaajapoika, Lk 15:17, ja Mooseksen puhe, 5Ms 30:1 sekä 1Kn 8:47.  
Ihmiselle on nöyryyttävää tunnustaa oma syntisyytensä Jumalan edessä. Sen sijaan ihmisen lihalliselle mielelle on hyvinkin helppoa ja jopa mieluista tunnustaa toisten syntejä,

rikkomuksia ja virheitä koskien muita yksilöitä, ihmisjoukkoja ja yhteiskuntia. Tätä käytetään politiikassa aseena vastustajia kohtaan. Voi vain kysyä, että ketä se lopulta rakentaa?

6:39 Jumalan kansalle on hankittu oikeus Golgatan ristillä, kun Jeesus Kristus kärsi tuomion meidän syntiemme takia ja sai aikaan iankaikkisen pelastuksen niille, jotka uskovat häneen ja seuraavat häntä. Ilman Jeesusta Kristusta ihmiselle koituukin tuomio, sillä hepr sana <mišpaat> (424x) tarkoittaa oikeuden päätöstä, sekä tuomiota että oikeutta, samoin kuin UT:ssa vastineena kr sana <krima> (28x) ja <krisis> (47x). Tutki!

6:40 Herra vastasi heti tähän pyyntöön, 2Ak 7:15.

7:1 Ilmaus <kaabood jhwh> (37x) = Herran kunnia/ kirkkaus: 2Ms 16:7,10; 24:16,17; 40:34,35; 3Ms 9:6,23; 4Ms 14:10,21; 16:19; 17:7; 20:6; 1Kn 8:11; 2Ak 5:14; 7:1–3; Ps 24:8,10; 104:31; 138:5; Jes 35:2; 40:5; 58:8; 60:1; Hes 1:28; 3:12,23; 10:4,18; 11:23; 43:4,5; 44:4; Hab 2:14. LXX:n vastine <doksa kyyriou> on 2x UT:ssa: Lk 2:9, 2Kr 3:18.

7:3 Seuraavat hepr ilmaukset esiintyvät: (tutki tarkemmin!)  
a) kiittäkää Herraa, sillä hän on hyvä, hänen armonsa pysyy ikuisesti (8x): 1Ak 16:34; 2Ak 7:3; Esr 3:11; Ps 106:1; 107:1; 118:1, 29; 136:1  
b) Herra on hyvä (11x): 1Ak 16:34; 2Ak 5:13; 7:3; Esr 3:11; Ps 54:8; 69:17; 106:1; 107:1; 118:1,29; 136:1.  
Vrt Lk 6:35, Jh 7:12  
c) hänen armonsa pysyy ikuisesti (42x): 1Ak 16:34,41;

2Ak 5:13; 7:3,6; 20:21; Esr 3:11; Ps 100:5; 106:1; 107:1;  
118:1–4,29; 136:1–26; Jer 33:11.

- 7:11 Oliko Salomo sovinisti, kun noin ajatteli? Tuskinpa vain. Pikemminkin hän ymmärsi sydämessään, että on tullut hankittua liian paljon näitä vaimoja ja sivuvaimoja, näistä tulee vielä ongelmia. Varsinkin kun faraon tytär oli egyptiläinen eikä Israelin kansaa.
- 7:14 Nykyisin koko Maapallo kärsii ilmastomuutoksesta ja ympäristökatastrofista. Miksi? Ihmisen ahneuden ja ylettömän taloudellisen hyödyn tavoittelun takia. Ahneus on epäjumalan palvelemista, Kol 3:5, Mk 7:22. Jeesus teki monia ihmisiä terveeksi täällä ihmisenä vaeltaessaan. Lopulta Jumala tekee maankin terveeksi Messiaan valtakunnassa, Rm 8:18–23.
- 7:16 Tässä lupauksessa temppeli viittaa Messiaaseen, Jh 2:19–22.
- 7:18 Tämä lupaus ei toteutunut Salomon kohdalla, koska hänen sydämensä taipui myöhemmin epäjumalien puoleen. Messias, Herramme Jeesus Kristus on äitinsä puolelta Daavidin siementä, eli jälkeläinen, mutta ei Salomon kuninkaallista sukua. Sen sijaan Jeesuksen kasvatti-isä Joosef on Salomon kuninkaallisen suvun ja myös Joojakinin jälkeläinen, Mt 1:6–16, Lk 3:23–31 (tässä sukuluettelossa Joosef sanotaan Eelin pojaksi, koska oli hänen vävypoikansa). Vrt Jer 22:28–30.
- 7:20 Sanaparsi ja irvailun aihe (4x): 5Ms 28:37; 1Kn 9:7; 2Ak 7:20; Jer 24:9. Valitettavasti nämä lupaukset toteutuivat Israelin kansalle sen syntien tähden.

- 8:11 Salomo oli tuhannen naisen mies, mutta tuntui silti aliarvioivan vaimoaan, faraon tyttärtä. Ilmeisesti hän oli Aadamin peruja sisimmässään pienoinen sovinisti, 1Ms 3:12. Lihallisen mielensä puolesta myös naiset pienoisia sovinisteja, 1Sm 1:6.
- 8:14 Jumalan mies: ks 5Ms 33:1.
- 9:1 Saban kuningatar toi lahjaksi sitä, mikä naisen mielestä on parasta: hajuksia, kulta ja jalokivet. Niitä Salomolla oli jo ennestään, hän olisi varmaan ilahtunut enemmän nopeista juoksijahevosista.
- Ilmaus <'im leebab> (18x) = sydämessä, sydämellä, haluta/aikoa tehdä jtk: 5Ms 8:5; 15:9; Jos 14:7; 1Kn 8:17,18; 10:2; 2Kn 10:15; 1Ak 22:7; 28:2; 2Ak 1:11; 6:7,8; 9:1; 16:9; 29:10; Ps 77:7.
- Rinnakkaisilmaus <'im leeb> (2x): 2Ak 24:4; Srn 1:16.
- Vrt Lk 8:15, 2Kr 5:12, Mt 9:4, 22:37.
- 9:2 Vaikea = sm: salattu.
- 9:4 Kuningattarelle oli varmaan suuri hämmästyks, että Salomo piti niin hyvää huolta myös palvelijoistaan.
- 9:6 Tämä Saban kuningatar oli viisas nainen, hän ei uskonut kaikenlaisia huhupuheita, vaan halusi omin silmin nähdä, mistä todella oli kyse.
- Ilmeisesti on niin että huhuissa pahoja asioita liioitellaan, jopa moninkertaistetaan, mutta Jumalan viisaudesta ja hyvydestä ei pystytä kertomaan puoltakaan.
- Tämä on samalla esikuvallista sille, mitä tapahtui Sykarin kaivolla, Jh 4:27–30,39–42.

- 9:7 Saban kuningatar oli niin ihastunut Salomoon, että puhui koko ajan hänen viisaudestaan. Hän ei nähtävästi ymmärtänyt, että tuo viisaus oli Jumalan antamaa lahjaa Salomolle. Ja oliko Salomo niin hullaantunut tähän naiseen, ettei kertonut asian todellista laitaa?  
Kuningatar ymmärsi sydämessään, että parasta palvelijoiden elämässä ei kuitenkaan ollut kaikki se ulkonainen hyvä, mitä he saivat kokea elämässään, vaan se että he saivat kuulla Salomon viisautta.
- 9:8 Kuningatar taisi ajatella, että Herrakin on niin mieltynyt Salomoon tämän viisauden vuoksi, että asetti hänet kuninkaaksi.
- 9:9 Salomon lukuisat vaimot ja sivuvaimot olivat varmaan riemuissaan kun saivat kaikenlaisia uusia deodorantteja kaukomailta.
- 9:20 Huono juttu, ettei hopeaa pidetty minkään arvoisena. Tämä yletön rikkaus on esikuvana Laodikean seurakunnan tilanteesta, Ilm 3:14–22.
- 9:21 Muut tuontiartikkelit ymmärtää, mutta mitähän varten apinoita piti tuoda Salomon hoviin?
- 9:23 Jumalan antama eli ylhäältä tuleva viisaus on sydämen viisautta, ei pelkästään aivojen terävää älyä, vaikka sitäkin sisältyy sydämen viisauteen.
- 10:7 Vanhoilla miehillä olisi ollut elämäkokemuksen tuomaa viisautta, mutta valitettavasti Rehabeam ymmärtämättömyydessään hylkäsi sen.

- 10:10 Mahtavia miehiä nämä nuorukaiset, kun arvelivat, että Rehabeamin pikkusormi on paksumpi kuin Salomon lantio! Salomo oli sentään ollut mahtava kuningas, ja kansa tiesi sen, ja niin tiesivät nämä nuorukaisetkin. Suuruudenhulluus ei ole hyve, armolahja eikä Hengen hedelmä, vaan suoranaista tyhmyyttä.  
Minun pikkusormeni on paksumpi kuin isäni lantio: suuruudenhulluudella ei ole rajoja.  
Minun pikkusormeni = <qaatannii> = sm: minun pikkuiseni, jonka arvellaan tarkoittavan joko pikkusormea tai penistä, pientä ruumiinosaa. Kummassakin tapauksessa vertaus on älytön.
- 10:11 Sanan <‘aqraab> (9x) konkreettinen merkitys on skorpion, mutta vertauksellinen merkitys piikkiruoska.  
Nuorilla miehillä oli voimaa ja intoa, mutta ymmärrys puuttui. Sitä ilman intokaan ei ole hyödyksi, Snl 19:2.  
Nuorten miesten into ja voima olisi pitänyt alistaa vanhojen viisaudelle.
- 10:15 Rehabeam ei ollut Jumalan tahdon tiellä vaan sallimuksen tiellä, ja niinpä asiat kääntyivät hänelle epäedullisiksi.
- 10:18 Rehabeamin kovasydämisyyden takia Hadoram koki kurjan lopun. Silloin Rehabeamkin älysi lähteä pakoon.
- 10:19 Uskottomuus Jumalan tahdolle saa aikaan repeämiä, jotka voivat olla hyvinkin pitkäaikaisia. Siitä esikuvalisena on Juudan kaksinaismoraali, 1Ms 38:12–29.
- 11:2 Rehabeam olisi halunnut jatkaa kovasydämistä linjaa ja tapattaa nuoria sotilaita puolin ja toisin.

- 11:4 Veljessodat ovat tuhoisia ja turhia. Onneksi Juudan miehet ymmärsivät totella Herran sanaa ja välttyivät verenvuodatukselta. Ks 2Sm 2:26.
- 11:5 Kuningas Daavidin aikana oli ollut paljon sotia, osin Daavidin tyhmyyden takia, 2Sm 12:9–10.  
Kuningas Salomon aika oli pääosin rauhan aikaa, lukuun ottamatta loppuvaiheita, 1Kn 11:14s.  
Mutta nyt oli odotettavissa jälleen sotia ja taisteluita, 2Ak 12:2s.
- 11:14 Leeviläiset ja papit joutuivat jättämään asuinalueensa Israelin kuninkaan Jerobeamin tyhmyyden takia.  
Jerobeam todisti omalta osaltaan myöhemmän ns. Bobrikovin lauseen: valta ja tyhmyys eivät sovi yhteen.
- 11:15 Metsänpeikko (VT 1933), perkele (B 1776, B 1642), vuohipukki (LLL), ks. 3Ms 17:7.
- 11:19 Saaham: johan on miestä nimellä isketty! Nimi tulee vastaavasta verbistä <zaaham> = inhota (1x: Job 33:20).  
Nimi merkinnee: likainen kaveri, haisevainen, tai: läski.
- 11:21 Maaka, toiselta nimeltään Miikaja, oli todennäköisesti Absalomin tyttären Maakan tytär, ja hänen isänsä oli Uriel, 2Ak 13:2.  
Rehabeamilla oli ilmeisesti silmää naiskauneudelle, koska Maaka Absalomin tyttärenä ja Maaka eli Miikaja olivat molemmat ilmeisesti poikkeuksellisen kauniita naisia, 2Sm 14:25, 13:1.  
Rehentelyistään huolimatta Rehabeam ei yltänyt vaimojen ja sivuvaimojen määrässä lähellekään isänsä Salomon saavutuksia. Toivottavasti laatu korvasi määrän.

- 11:23 Rehabeam ymmärsi jakaa valtaa ja vastuuta pojilleen eikä pitänyt kaikkea omissa käsissään.  
Sen sijaan moniavioisuuden vitsaus jatkui edelleen seuraavissakin sukupolvissa.
- 12:3 ilmaus <'eein mispaar> (16x) = ilman määrää, lukematon joukko: 1Ms 41:49; Tm 6:5; 7:12; 1Ak 22:4,16; 2Ak 12:3; Job 5:9; 9:10; 21:33; Ps 40:13; 104:25; 105:34; 147:5; Ll 6:8; Jer 2:32; Jl 1:6.
- 12:6 Nöyrytminen tuo siunauksen: verbi <kaana'> nif (25x) = 1. nöyryyä, 2. joutua alistetuksi: 3Ms 26:41; Tm 3:30; 8:28; 11:33; 1Sm 7:13; 1Kn 21:29; 2Kn 22:19; 1Ak 20:4; 2Ak 7:14; 12:6f,12; 13:18; 30:11; 32:26; 33:12,19,23; 34:27; 36:12; Ps 106:42.  
Vrt 2Ak 28:19 <kaana'> hif.
- 12:7 Ilmauksella <kim'at> (18x) = <ke> + <me'at> on laaja merkityskenttä tekstiyhteyden mukaan: täpärästi, vähältä piti, nopeasti, helposti ym: 1Ms 26:10; 2Sm 19:37; 1Ak 16:19; 2Ak 12:7; Esr 9:8; Job 32:22; Ps 2:12; 73:2; 81:15; 94:17; 105:12; 119:87; Snl 5:14; 10:20; Ll 3:4; Jes 1:9; 26:20; Hes 16:47. Tutki!
- 12:8 Joskus tottelemattomien pitää oppia asiat ns. kantapään kautta, kun järkipuhe ei auta.
- 12:10 Jumalan tahdon vastaisella tiellä kulta vaihtui kupariin.
- 12:12 Juudassa oli vielä jotain hyvääkin, mutta asiat olivat kehitymässä huonompaan suuntaan.



- 12:13 Rehabeamin äiti ei ollut juutalainen, ei edes israelilainen, vaan ammonilainen, siis polveutui Lootin nuoremman tyttären pojasta, 1Ms 19:31–38.
- 12:14 Kiinnittää sydämensä: vrt 2Ak 19:3, Esr 7:10, Ps 86:11, 2Ts 3:5, tutki!  
Etsiä Herraa: tutki!
- 12:15 Rehabeam ja Jerobeam olivat molemmat väärässä Herran edessä, mutta kävivät silti keskenään sotaa kaiken aikaa. Molemmat pystyivät osoittamaan toisilleen, että sinä olet väärässä. Sillä tavoin saadaankin aikaan lihavimmat riidat.
- 13:2 Miikaja, ks. 2Ak 11:21.
- 13:4 Ilmeisesti Abia oli jonkinlainen puhujalahjakkuus, koska hän halusi pitää puheen melkoiselle kuulijakunnalle, yhteensä 1 200 000 sotaurholle! Lisäksi hänen puheitaan on talletettu profeetta Iddon selityskirjaan.
- 13:5 Abia oli luikero, hän puhui totuudesta toisen puolen, muuta jätti tarkoituksella pois toisen puolen, koska se oli edullista hänelle. Totta oli, että Jumala oli antanut Israelin kuninkuuden Daavidille ja hänen jälkeläisilleen, mutta yhtä totta oli, että Jumala oli antanut Jerobeamin hallittavaksi kymmenen sukukuntaa eli pohjoisen valtakunnan (Israelin) ja Daavidin jälkeläisille jäi vain kaksi sukukuntaa eli eteläisen osan valtakunnasta (Juuda), 1Kn 11:26–39. Syy tähän ei ollut poliittinen, vaan hengellinen, sillä vanhuudessa kuningas Salomon sydän oli taipunut epäjumalien puoleen, 1Kn 11:1–13.

13:6 Eri mieltä olevat on helppo tuomita vain kapinoitsijoiksi, mutta tällä kertaa Abia oli tuomiossaan väärässä.  
Verbi <maarad> (25x) = kapinoida, nousta kapinaan. Tutki!

13:7 Tyhjäntoimittajat = <'anšeei reeqam> (3x): Tm 9:4; 11:3; 2Ak 13:7.

Paavalia syytettiin vielä pahemmaksi, ruttotaudiksi ja metelin nostajaksi, Apt 24:5.

Todella mahtipontinen mies tämä Abia. Jo hänen isänsä Rehabeam oli ollut aikamoinen isottelija pitäen itseään paljon mahtavampana kuin isäänsä Salomoa, ja nyt Abia kuittaa isänsä epäonnistumiset toteamalla, että tämä oli vain nuori ja arka. Ilmeisesti Abia ajatteli, että hänen hiuksensakin on paksumpi kuin isoisänsä Salomon lantio. Vanhempien ihmisten, siis myös esi-isien, halveksiminen ei ole hyve, vaan hyve on heidän kunnioittamisensa.

13:8 Abia halusi tehdä kysymyksestä kahtiajakoisen: hän oli Herran kuninkuuden puolella, koska oli Daavidin jälkeläinen, ja Jerobeam oli epäjumalien puolella. Siis musta-valkea tilanne.

Totta olikin, että Jerobeam oli taipunut epäjumalien puoleen Herraa vastaan poliittisista syistä, 1Kn 12:25–33, mutta Abian asiat eivät olleet sen paremmin, 1Kn 15:1–6.

Riitatilanteissa on ihmislihalle niin mieluista tuoda esille vastapuolen synnit ja virheet, mutta unohtaa kokonaan omat, ja päinvastoin tekeytyä Herran kuninkuuden puolella olevaksi. Taivaallisella Isällä on varmaan paljon kärsimistä meissä ihmispoloisissa!

- 13:9 Jerobeam otti käyttöön uskonnollisen virkapappeuden. Pätevöityminen riippui pelkästään varallisuudesta. Tässä epäjumala = <loo' 'eloohiim>. Tutki!
- 13:11 Abia ilmoittautui peräti hurskaaksi kansoineen ja syytti samalla muuta Israelia jumalattomuudesta.
- 13:12 Abia unohti mainita, että Herra oli nimenomaan kieltänyt Juudan kansalta veljessodan Israelia vastaan.
- 13:13 Jerobeam taitavana sotapäällikkönä ymmärsi käyttää selustaan iskemisen taktiikkaa. Yksilötasolla sitä sanotaan selkään puukottamiseksi. Silti Jerobeam ja Israel kokivat tappion, koska nousivat Herraa vastaan.
- 14:5 Rauhan aikana Aasa ei johdattanut kansaansa elämään huolettomasti vaan rakensi silloin linnoitettuja kaupunkoja. Hän varustatautui tulevaisuuden varalle, jos myöhemmin tulee pahempia aikoja.
- 14:6 Aasa ymmärsi, että heillä oli rauhan aika, koska he olivat etsineet Herraa. Hän antoi kunnian Jumalalle, joka antoi siunauksensa kansan ylle.  
Ilmaus <missaabiib> (44x) = joka taholla, ympäriinsä.  
Vrt Jer 49:29, päinvastainen tilanne kuin Aasan aikaan.
- 14:8 Tuhannen tuhatta = tuhat kertaa tuhat = miljoona.  
Aikamoinen armeija.
- 15:5 Sana <mehuumaah> (12x) = hämmästys, hämminki, sekasorto: 5Ms 7:23; 28:20; 1Sm 5:9,11; 14:20; 2Ak 15:5; Snl 15:16; Jes 22:5; Hes 7:7; 22:5; Am 3:9; Sak 14:13.  
Sana tulee verbistä <haamam>.

- 15:6 Verbi <haamam> (13x) = saattaa hmmennyksen valtaan, saattaa sekasortoon: 2Ms 14:24; 23:27; 5Ms 2:15; Jos 10:10; Tm 4:15; 1Sm 7:10; 2Sm 22:15; 2Ak 15:6; Est 9:24; Ps 18:15; 144:6; Jes 28:28; Jer 51:34.
- 15:12 Tämä kuulosti hyvältä ratkaisulta.
- 15:13 Mutta ei edes tällainen hirveä vanhan liiton mukainen uhkaus pysty muuttamaan ihmisen sisintä. Siksi tarvittiin uusi liitto, jossa katuva syntinen saa syntinsä anteeksi ja Jumalan Pyhä Henki synnyttää hänet uudesti, ylhäältä.
- 15:15 Vakain mielin = sm: kaikesta halustaan.
- 15:16 Maaka oli Aasan isoäiti, Abian äiti, 1Kn 15:2.  
Raamatun kielessä voidaan isäksi ja äidiksi sanoa myös esivanhempia, samoin pojiksi ja tyttäriksi yleisesti jälkeläisiä alenevissa sukupolvissa.  
Messiastakin sanotaan Daavidin pojaksi.
- 15:17 Ihmisten lupauksista ja sitoumuksista huolimatta uhrikukkulat eivät hävinneet. Koko kansa ei ollut koko sydäimestään etsimässä Herran tahtoa.
- 16:5 Baesan työllä ei ollut Jumalan siunausta. Jumalan tahdon vastainen työ on parempikin jättää kesken.
- 16:6 Baesan työ oli turha, mutta Aasa sai valmiit linnoitusmateriaalit käyttöönsä.
- 16:9 Aasakaan ei ollut tuossa tilanteessa Jumalan tahdon vaan sallimuksen tiellä. Oma tyhmyys aiheutti hänelle vaikeuksia jatkossa. Sodat palasivat vitsaukseksi kansalle.

- 16:10 Vankila = sm: jalkapuuhuone. Ilmeisesti jonkinlainen rangaistuslaitos.  
Jeremiakin joutui tuon häpäisyn kokemaan: Jer 20:2–3; 29:26.
- 16:12 Jostakin syystä Aasa viimeiset viisi vuottaan turvasi enemmän ihmisapuun kuin Herraan. Miksi?  
Lääkäri = <roopee’> (qal akt part mask 9x): 1Ms 50:2; 2Ms 15:26; 2Kn 20:5; 2Ak 16:12; Job 13:4; Ps 103:3; 147:3; Jer 8:22.  
Lääkäteitä on tarvittu jo aikojen alusta, koska syntiinlankeemus toi kirouksena kaikenlaiset sairaudet, jotka tuppaavat lisääntymään sekä määrällisesti että laadullisesti ajan kuluessa ihmisten lisääntyessä.  
Herra on kaikkein paras parantaja ja lääkäri niin ruumiin, sielun kuin hengenkin aluella.  
Myös valelääkäreitä (puoskareita) on esiintynyt jo kauan sitten, Job 13:4.  
LXX:n vastine <iatros> (7x UT:ssa): Mt 9:12; Mk 2:17; 5:26; Lk 4:23; 5:31; 8:43; Kol 4:14.  
Luukas, joka kirjoitti sekä yhden evankeliumeista että Apostolien teot, oli lääkäri, joten monista Jeesuksen ihmeteista on Raamattuun talletettu lääkärintodistus.
- 16:14 Vainaja ei nauttinut noista voiteista ja tuoksuaineista, mutta ehkä se oli hautaajille jonkinlainen lohdutus surun keskellä.
- 17:1 Tässä Israel tarkoittaa Juudaa sekä niitä Efraimin sukukunnan alueita, jotka Aasa oli valloittanut pohjoisvaltakunnalta. Tämä on samalla esikuvallista sille, että Uudessa liitossa puhutaan luonnollisesta Israelista ja Jumalan Israelista, 1Kr 10:18, Rm 9:6, Gal 6:16, 3:15–29.

- 17:6 Joosafat jatkoi rohkeasti eteen päin sillä uskonpuhdistuksen tiellä, jolle hänen isänsä Aasa oli lähtenyt.
- 17:7 Joosafat ymmärsi opetuksen merkityksen. Siten kansa pääsi ymmärtämään syvemmin Herran lakia ja noudattamaan Jumalan tahtoa elämässään.  
Tämä on samalla esikuvallista sille, kun Herra Jeesus antoi omilleen ns. lähetyskäskyn, Mt 28:19–20.
- 17:9 Kansaa opettivat papit, leeviläiset ja virkamiehet kukin omalta näkökannaltaan, siten opetus oli monipuolista.
- 17:10 Jumalan sanan opetuksella oli merkittävät seuraukset kansan siunaukseksi.
- 17:11 Tämän seurauksena lampaiden ja vuohien geeniperimä monipuolistui Juudassa, eli sillä oli tervehdyttävä vaikutus karjataloudelle.
- 17:16 Vapaaehtoisuus on tärkeä periaate Herran palvelemissa, niin vanhassa kuin vielä enemmän uudessa liitossa.  
Verbi <naadab> (17x) = innostaa, kannustaa, hitp: 1. toimia vapaaehtoisesti, 2. lahjoittaa vapaaehtoisesti.  
Siihen kehottivat apostolit Jumalan seurakunnassa, 2Kr 9:7, 1Pt 5:1–2.
- 18:1 Tämä oli virhe Joosafatin elämässä.
- 18:3 Virhe kertautuu pahemmaksi.
- 18:5 Ahabin asema oli vankka myös uskonnollisesti. Hänellä oli 400 väärän profeetan tuki. Silloin pari oikeaa Herran profeettaa, Elia ja Miika, eivät pystyneet horjuttamaan hänen asemaansa.

18:6 Joosafat tunsu sisimmässään, ettei nyt kaikki ole kohdallaan, nämä profeetat ennustelevat Ahabin korvasyhyyn mieluisia juttuja.

Tällainen vaara on uuden liiton aikanaikin, 2Tm 4:3–4.

18:7 Tämän olisi pitänyt osoittaa Ahabille, että hän on väärällä tiellä. Mutta hän ei halunnut kuunnella Herran ääntä.

18:9 Hebrean sana <goren> (33x) tarkoittaa varsinaisesti puimatannerta, mutta ehkä tässä tarkoittaa vain jotakin tasaista, puutonta aluetta, kun aivan Samarian portilla tuskin oli puimatannerta. Voi viitata siihen, että aukiolla puitiin tärkeitä asioita.

Tämä hurmos ei ollut Jumalan Hengen vaikuttamaa vaan joko sielullista teutaroitua tai väärän hengen vaikuttamaa (mitä se sitten olikin), 1Kn 18:29, Hes 13:17.

Mutta on myös aitoa Jumalan Pyhän Hengen vaikuttamaa hurmosta: 4Ms 11:25–27, 1Sm 10:5s, 1Ak 25:1–3, Apt 10:10, 11:5, 22:17.

18:10 Rohkea mies tämä Sidkia Kenaanan poika, suorastaan tyhmän rohkea, kun uskalsi puhua Herran nimessä valetta. Se kostautui hänelle, 2Ak 18:24.

18:11 Muut profeetat olivat myötäilijöitä, eivät uskaltaneet olla eri mieltä. Tämä on ollut ja on yleinen vaiva suurissa kansanjoukoissa, on paljon helpompi myötäillä vallitsevaa mielipidettä tai käsitystä kuin asettua vastustamaan. Tähän perustuu monien aatteiden lyhyt- tai pitkäaikainen menestys: marxilaisuus ja darwinismi, sosialismi ja kapitalismi, maolaisuus, stalinismi, natsismi, fasismi ym.

- 18:14 Teksti ei kerro Miikan esitystapaa. Sen täytyi olla sen kaltainen huijaus, että Ahab ymmärsi heti, ettei Miika ollut tosissaan, vaan vähätteli väärin profeettojen valepuheita.
- 18:18 Miika näki Herran (= jhwh), joka on Jumala. Kuinka voi nähdä näkymättömän Jumalan?  
Uusi testamentti paljastaa asian: Jh 1:18, Kol 1:13–15, Hpr 1:3. Vrt Jes 6:1,5, 1Kn 22:19.
- 18:19 Miksi Herra teki näin?  
Uusi testamentti selittää asian: 2Ts 2:1–12.
- 18:20 Tämä on samalla esikuvallista siitä, mitä tapahtuu aikakauden lopulla. Jumala lähettää voimakkaan eksytyksen niille, jotka eivät tahtoneet vastaanottaa rakkautta totuuteen. Jeesus on tie, totuus ja elämä, Jh 14:6. Hänen vastaanottamisensa tuo pelastuksen, mutta hänen hylkäämisensä eksytyksen, 2Ts 2:9–12.
- 18:22 Nuo miehet eivät olleet Herran profeettoja vaan Ahabin profeettoja. Ahab tarvitsi kuninkuutensa tueksi uskonnollisen kannatuksen. Niin ovat tarvinneet halki historian monet hallitsijat.
- 18:23 Aaron ja Mirjam olivat Herran palvelijoita, mutta hairahtuivat parjaamaan ja kadehtimaan Moosesta: puhuuko Herra vain Mooseksen kautta? Eikö myös meidän kauttamme? 4Ms 12:1–3. Sidkian asenne oli paljon korskeampi.
- 18:26 Miika pantiin yhteiskunnalle vaarallisena henkilönä turvasäilöön. Etuna tarjottiin valtion täysi ylläpito, joskin



vaivainen. Jos tuo tuomio olisi toteutunut, Miika olisi pikkuhiljaa nääntynyt vankikoppiinsa.

- 18:27 Miika ei puhunut ainoastaan Ahabille vaan kaikille kansoille, niin kuin Herran profeettojen on ollut määrä puhuakin. Vrt Jeremia, Jer 51:59–64, Dan 9:2.
- 18:29 Ahab arveli voivansa väistää onnettomuuden tekeytymällä tuntemattomaksi, mutta se ei auttanut. Ihminen voi pettää muita ja itseäänkin, mutta ei Jumalaa, joka näkee kaiken, ihmisen sisimmänkin. Hän yritti lykätä onnettomuuden Joosafatin kohdalle, mutta Jumala esti sen toteutumisen.
- 18:33 Usein kysytään, onko jonkin tapahtuman takana sattuma vai Jumala. Vastaukseksi voisi sanoa kyllä, mutta kysymys on itse asiassa virheellinen, sillä Jumala on asettanut luonnonlakeihin sattuman käyttääkseen sitä johdatuksensa välikappaleena, kuten tämä jae osoittaa. Vrt. Snl 16:33, 2Sm 20:1, Lk 10:31. Ahabilla ei ollut vanhurskauden haarniskaa, vaan ihmistekoinen haarniska, ja niinpä siitä löytyi kohtalokas aukko. Vrt. Ef. 6:14, 1Ts 5:8.
- 19:1 Joosafat oli tuolla sotareissullaan Jumalan sallimuksen tiellä, mutta Herra armossaan varjeli hänet niin, että hän sai palata rauhassa kotiinsa. Olisi voinut käydä huonomminkin.
- 19:3 Joosafat oli viisaampi kuin esi-isänsä Rehabeam, 2Ak 12:14.
- 19:5 Kuninkaalla oli hyvä nimi: Joosafat = Herra on tuomari.
- 19:6 Vanhassa liitossa Jumalan valtakunnan työntekijät olivat vastuussa Herralle eivätkä ihmisille. Niin on myös Uudessa liitossa, evankeliumin työntekijät ja itse asiassa koko

Jumalan seurakunta on vastuussa Herralle eikä ensi sijaisesti ihmisille, vaikka toki on oltava alamainen myös lailliselle esivallalle, silloin kun lait ja asetukset eivät ole evankeliumin vastaisia.

- 19:7 Jumalan edessä ei auta minkäänlainen kieroilu tai venkoilu, hän haluaa totuutta salatuimpaan saakka, Ps 51:8.
- 19:9 Kokosydämisesti = <leeb(ab) šaaleem> ( $9x+3x$ ) = sm: ehyin sydämin: 1Kn 8:61; 11:4; 15:3; 2Kn 20:3; 1Ak 12:39; 28:9; 29:9,19; 2Ak 16:9; 19:9; 25:2; Jes 38:3.  
Samaa kehottivat apostolit uuden liiton uskoville: Apt 11:23, Hpr 10:22.  
Vrt. Mikä on vanhan liiton suurin käsky: Mt 22:37; Mk 12:30; Lk 10:27; 5Ms 4:9,29; 6:5; 10:12; 26:16; 30:2,6,10; Snl 3:5.
- 20:1 Joissakin teksteissä ja LXX:n mukaan mooabilaisten ja ammonilaisten lisäksi oli kolmas joukko meunilaisia. Heidät mainitaan 1Ak 4:41, 2Ak 2:67.
- 20:2 Edomista on masoreettisessa tekstissä: Aramista. Johtuu nimien heprealaisen kirjoitusmuodon samankaltaisuudesta.
- 20:7 Abrahamin jälkeläisille = sm: Abrahamin siemenelle, joka viittaa selvästi Messiaaseen. Ks Gal 3:15–29,6–14.  
Monet uskonnolliset tahot mielellään tulkitsevat Abrahamin siemenen pelkästään Abrahamin jälkeläisiksi (ja heistäkin vain Iisakin ja Jaakobin jälkeläisiksi), eivätkä halua nähdä Pyhän Hengen antamaa ilmoitusta, että kyseessä on luvattu Messias, Jeesus Kristus.

- 20:11 Nuo kansat eivät ottaneet huomioon Jumalan sanan neuvoa,  
Snl 17:13.  
Joosafat oli oikeassa, maa kuuluu Herralle, Jh 1:11.
- 20:22 Selustaan iskevä hyökkäys aiheuttaa sotajoukossa  
hämmingin.
- 20:23 Hämminki aiheutti sekasortoisen taistelun ja tappamisen,  
joka jatkui joukon itsetuhoon.
- 20:24 Tähystyspaikka, vrt Jes 21:8.
- 20:26 Nimi Beraka merkitsee: siunaus, kiitos, ylistys.  
Berakalaakso on mahdollisesti sama kuin Joosafatinlaakso,  
joka mainitaan jakeessa Jl 4:2.
- 20:27 Vihollisilla voi joskus olla ilahduttava vaikutus Jumalan  
kansalle. Näin arveli myös Jaakob kirjeessään kiusausten ja  
koetusten suhteen, Jk 1:2–4.
- 20:37 Apostoli Paavali varoitti uskovia tällaisesta liittoutumisesta,  
2Kr 6:14–18.  
Ks 1Kn 22:49: haaksirikko.
- 21:3 Kalleudet = <migdaanoot> (4x): 1Ms 24:53; 2Ak 21:3;  
32:23; Esr 1:6.  
Sana tulee sanasta <meged> (8x) = (luonnon) parhaat  
antimet: 5Ms 33:13–16; Ll 4:13,16; 7:14.
- 21:10 Kuningas Jooramin vaikutusvalta ja -ala kapeni, koska hän  
hylkäsi Herran palvelemisen.
- 21:11 Haureus on ihmisen lihallisen mielen teoista ensimmäinen,  
Gal 5:19s, ja sitä kansalle tarjoamalla on helppo vietellä  
ihmiset epäjumalien palvontaan.

Haureudelle on ikävät laupaukset ja sillä on pahat seuraukset, Hos 4:10–11.

Tämä on nähty esim. länsimaisessa kulttuurissa, jossa ns. vapaan seksin varjolla on keksitty suoranainen mielettömyys: aborttioikeus, eli että naisella on oikeus surmata oma lapsensa suoraan omaan kohtuunsa.

Kyse ei tosiasiassa ole naisen oikeudesta vaan velvollisuudesta suorittaa ilkeä työ miesten (ja toki naistenkin) vapaan seksin oikeuden seurauksena.

Jumala ei ole luonut ihmistä mieheksi ja naiseksi ja antanut heille sukupuoliviettä haureutta varten vaan puhdasta rakkautta, avioliittoa ja lisääntymistä varten.

21:18 Ilmaus <'eein marpee'> (4x) = parantumaton, sm: ei apu/parantumista: 2Ak 21:18; 36:16; Snl 6:15; 29:1.

22:1 Ahasja on nimen Jooahas, 2Ak 21:17, rinnakkaismuoto. Molemmat nimet merkitsevät: Herra on tarttunut t. Herra pitää kiinni.

22:2 Omri oli Ataljan isän Ahabin isä eli Ataljan isoisä, 2Kn 8:18, 2Ak 21:6.

22:3 Äidin opetuksella ja esimerkillä on suuri merkitys lapselle, Snl 1:8, 6:20. Onnettomuudeksi tämä äiti neuvoi ja opetti poikaansa jumalattomuuteen.

22:4 Hyvät neuvonantajat tuovat menestyksen, Snl 11:14, 15:22, 24:6, mutta huonot turmion.

22:10 Alkoi Ataljan hirmuvallan kausi. Hän ei ollut israelilainen eikä pakana vaan puoliksi molempia! Häntä sanotaan sekä Omrin että Ahabin tyttäreksi, 2Kn 8:26,18 ja

rinnakkaiskohdat 2Ak 22:2, 21:6. Ilmeisesti hän oli Ahabin ja Iisebelin tytär ja siten myös Omrin pojantytär. Luonteeltaan hän oli ilmetty äitinsä työn jatkaja.

22:11 Oli salaa ottanut = sm: oli varastanut.

23:21 Kansa iloitsi kun Ataljan hirmuhallinto päättyi ja alkoi uusi Herran tahdon mukainen aikakausi. Atalja sai osakseen lain mukaisen rangaistuksen. Hän oli moninkertainen murhaaja ja sai loppunsa miekalla. Hänen äitinsä Iisebel oli kohdannut vielä karmeamman lopun, 2Kn 9:30–37.

24:2 Onneksi Joojada eli kauan, hän kuoli 130-vuotiaana. Hän eli pidempään kuin Mooses, 5Ms 34:7, Ps 90:10.

24:3 Minkähän takia Joojada otti Jooakselle kaksi vaimoa? Ehkä hän ajatteli, ettei sitten ole niin suurta kiusausta hankkia monia vaimoja tai sortua aviorikokseen.

24:4 Verbi <chaadaš> (10x) = pi: 1. uudistaa, 2. kunnostaa, korjata: 1Sm 11:14; 2Ak 15:8; 24:4, 12; Job 10:17; Ps 51:12; 103:5; 104:30; Jes 61:4; Val 5:21.

24:5 Miksiköhän lleviläiset ja papit eivät ryhtyneet tähän työhön, jonka kuningas oli heille määrännyt? Oliko Jooas heidän mielestään liian nuori antamaan heille käskyjä, vai ajattelivatko he, että kuninkaan määräysvalta ei yllä uskonnolliselle rintamalle. Vai hävettikö heitä se, että he olivat päästäneet temppelin rappeutumaan. Joka tapauksessa he laiminlöivät tärkeän työn, joka olisi kuulunut nimenomaan heille.

- 24:6 Ylipappi (tässä <roo'sh>) = sm: päämies.  
Joojada oli pappien ja leeviläisten päämies.  
Kuningas Jooas nuoruuden innossaan pisti häntä opettaneen ja paimentaneen Joojadan tilille. Joojada suhtautui asiaan varmaankin vanhan kokeneen miehen kärsivällisyydellä.
- 24:7 Tunkeutuneet = sm: murtautuneet.
- 24:15 Joojada oli kunnioitettava mies ja eli kauan, kauemmin kuin Mooses, joka Jumalan profeettana sääti ihmisen elinajalle rajat, Ps 90:10, vaikka Mooses itse elikin 120-vuotiaaksi, 5Ms 34:7.
- 24:16 Joojada on esikuva hengellisestä ihmisestä, joka haluaa tehdä hyvää kaikille. Ks Lk 6:27,35, Gal 6:10, 2Ts 1:11.
- 24:17 Ilmeisesti nämä johtomiehet olivat yrittäneet vaikuttaa aiemminkin kuninkaaseen, mutta Joojadan eläessä heillä ei ollut ollut toivottua vaikutusta. Nyt he tulivat matelemaan kuninkaan eteen ja silloin kuningas taipui heidän kannalleen. Ei kannata ottaa kaikenlaisia kunnianosoituksia osakseen, niissä voi olla takana pahat vaikuttimet.  
Tässä ei ollut kyse hengellisestä vaan uskonnollispoliittisesta kunnianosoituksesta. Johtomiehet kohtasivat myöhemmin tekojensa seuraukset, 2Ak 24:23.
- 24:20 Hän nousi korokkeelle kansan eteen = sm: hän asettui seisomaan kansan yläpuolelle. Sakarja ei tehnyt stiä omassa voimassaan tai viisautessaan vaan Jumalan Hengen vaikutuksesta.
- 24:21 Ilmeisesti kansa, kuningas ja johtomiehet eivät sietäneet sitä, että joku asettuu heidän yläpuolelleen ja vielä ojentamaan

heitä. Näin ihmisen ja kansanjoukkojen lihallinen mieli suhtautuu nykyäänkin hengelliseen ojennukseen. Jeesus sanoi Sakarjan olevan Berekjan pojan, joten luultavasti Joojada oli isoisä tai isoisoisä, Mt 23:35. Heprealaisessa Raamatussa, eli Vanhassa testamentissa, Aikakirjat ovat viimeinen kirja, joten Sakarjan murha on viimeinen kerrottu murha samalla kun Abelin murha on ensimmäinen.

- 24:22 Herra lähetti aramilaiset kostamaan Jooakselle, 2Ak 24:24.
- 24:25 Lopullisen kuolemantuomion Jooakselle toteuttivat hänen omat palvelijansa.
- 25:3 Nuo kuninkaan palvelijat, jotka toteuttivat Jooaksen kuolemantuomion, saivat itse kuolemantuomion työstään. Mitä tästä opimme? Älkää itse kostako, rakkaani, vaan antakaa sijaa Jumalan vihalle, sillä on kirjoitettu: Minun on kosto, minä maksan takaisin, sanoo Herra, Rm 12:19. Uudessa liitossa uskovien ei pidä lähteä toteuttamaan tuomioita, vaan pitää jättää tuomiot Jumalalle. Hänellä on oikeat aseet joka tilanteeseen.
- 25:7 Tämä Jumalan mies on yksi nimettömistä, tuntemattomista uskon sankareista.
- 25:8 Verbi <kaašal> (62x) = kompastua, hif (8x) = saattaa kompastumaan, kaataa: 2Ak 25:8; 28:23; Ps 64:9; Jer 18:15; Val 1:14; Hes 36:15; Mal 2:8.
- 25:10 Nämä olivatkin varsinaisia palkkasotureita, eivätkä mitään leipäpappeja: sotiminen oli heille paljon tärkeämpää kuin palkka. Luulisi heidän olleen iloisia, kun saivat täyden

palkan sotimatta, mutta päinvastoin he hehkuivat vihasta.

Eivätkä he tyytyneet helpolla saatuun palkkaansa vaan kostivat ja ryöstivät kaupan päälle, 2Ak 25:13.

Ilmaus <baachorii 'ap> (5x) = vihasta hehkuen: 2Ms 11:8; 1Sm 20:34; 2Ak 25:10; Jes 7:4; Val 2:3.

Paavali viittaa LXX:n vastineeseen <orgee thymou> jakeessa Kol 3:8.

- 25:12 Juudan miehet toimivat hyvin julmasti ottamiaan sotavankeja kohtaan Jumalan tahdon vastaisesti, nimittäin Mooses oli tästäkin antanut säädöksen, 5Ms 20:10–13.

Heidän vaikuttimensa ja sydämensä tila tulikin pian ilmi, 2Ak 25:14–16.

Vrt Daavidin julma toiminta, 2Sm 8:2, Ps 60:1–7, 12, 108:12, 44:10s.

Tämän seurauksena tulikin palautetun Israelin sotajoukon ryöstöretki, ja edelleen Amasjan sydämen taipuminen epäjumalien puoleen. Julmuus ei johda mihinkään hyvään.

- 25:14 Amasja ylpistyi ja luuli olevansa niin suuri herra, että voi asettaa jumalia itselleen, mutta toisaalta kyseenalaistaa Herran profetan aseman, 2Ak 25:16.

Seuraus oli, että hänet tapettiin, 2Ak 25:27.

- 25:15 Tämä profeetta on yksi nimettömistä, tuntemattomista uskon sankareista, mahdollisesti sama kuin Jumalan mies, joka aiemmin puhui Amasjalle. Hän pystyi hengessään pääättelemään, miten Amasjalle tulee käymään.

Vrt. Apt 27:26, 2Kn 7:3–9.

- 25:16 Sama mielenlaatu oli ollut jo paljon aikaisemmin israelilaisilla Egyptissä suhteessa Moosekseen, 2Ms 2:14.



Kyseessä on jonkinlainen itseriittoisuus ja omahyväisyys, sydämen ylpeys, joka ei nöyryy Jumalan edessä.

25:17 Amasja mahtailussaan halusi nyt veljessotaa, minkä Jumala oli aiemmin kieltänyt, 1Kn 12:21–24.

25:27 Amasjan loppuvaiheet olivat ikävä tapahtumien ketju: julmuus edomilaisia kohtaan, kääntyminen epäjumalien palvomiseen, ylimielisyys Herran profeettaa kohtaan, yltiöpäinen veljessota, tappio ja nöyryytys sekä lopulta tuomio, jota hän yritti paeta turhaan, 2Ak 25:11–27.

26:1 Ussia oli toiselta nimeltään Asarja, 2Kn 14:21,22.

26:5 Jumalan tahdon mukaisen elämän seuraus on hengellinen menestys. Tutki tarkemmin!

26:10 Mahdollisesti tähän aikaan rakennettiin ja asutettiin myös nykyisin hyvin tunnettu Qumran. Qumranin varhaisin asutus lienee ollut israelilainen sotilasleiri, joka jäi autioksi pakkosiirtolaisuuden aikana. Essealaisten varhaisin asutus lienee alkanut n. 150 eKr.

Vuonna 1947 Qumranista löytyi luoliin kätkeytyinä vanhoja kirjakääröjä, mm. Jesajan kirja, joka lienee kirjoitettu (siis jäljennetty vielä vanhemmasta tekstistä) 100–200 eKr.

Ja niin keikahtivat liberaaliteologioiden teoriat Jesajan kirjan monijakoisuudesta ja Messias-ennustusten kirjoittamisesta vasta Kristuksen ajan jälkeen kuin korttitalo konsanaan!

Ei pitäisi älykkäiden ihmisten ruveta hupsimaan Jumalan sanaa vastaan – siinä tahtoo lopulta joutua häpeään.

Puutarhamaille: voidaan kääntää myös: Karmelilla.

Hän harrasti maanviljelystä = <’ooheeb ’adamaah haajaah>

(1x) = <filogeorgos een> (LXX 1x) = sm: rakasti

peltomaata, oli maatalouden ystävä.  
Hyvät harrastukset ovat siunaukseksi.

26:15 Ussia ymmärsi ottaa palvelukseen älykkäitä keksijöitä, jotka osasivat taitavasti suunnitella sotakoneita kaupungin puolustukseen.

Sellainen oli myöhemmin antiikin Kreikassa historian hyvin tuntema Arkhimedes Syrakusalainen (287–211 eKr).

26:16 Verbi <gaabah> (34x) = 1. olla korkea, 2. olla ylevä/ylhäinen, 3. ylpeillä, korskeilla, hif: tehdä korkeaksi, korottaa.

Ylpistymisen merkityksessä: 2Ak 26:16, 32:25, Ps 131:1, Snl 18:12, Jes 3:16, Jer 13:15, Hes 16:50, 28:2,5,17.

Ylpistyminen vaanii myös Jumalan ihmisiä, varsinkin silloin kun he menestyvät.

Jeesus neuvoi meille toisenlaisen ja paremman tien, Mt 11:29–30.

Hyvä mieskin voi toimia kelvottomasti, kun hänen sydämensä ylpistyy.

26:17 Herran pappien tulee olla rohkeita miehiä ja naisia Jumalan tahdon puolesta.

Uuden liiton uskovaiset ovat kaikki pappeja, niin miehet kuin naiset, niin vanhat kuin nuoret, 1Pt 2:9–10.

26:18 Ei edes kuningas voi tehdä mitä tahtoo, sillä hänen yläpuolellaan on Jumala.

Tämä olisi hyvä muistaa nykyäänkin kaikkien tämän maailman valtioiden ja kansojen hallitsijoiden.

Diktaattoreilla on yleensä huono loppu, niin kuin historia on opettanut.

- 26:19 Ylpeyden seurauksena tuli uskottomuus ja sen seurauksena vihostuminen. Nöyrytyminen ja katuminen olisivat olleet parempi vaihtoehto. Niinpä Jumala nöyryytti hänet spitaalilla.  
Verbi <zaa‘ap> (homon. 1: 3x) = vihostua, suuttua, ja siitä johdettu sana <za‘ap> (7x) = viha, raivo: Snl 19:3,12, Jna 1:15, 2Ak 16:10, 28:9, Jes 30:30, Mka 7:9.
- 26:20 Nyt Ussia itsekin älysi menneensä liian pitkälle ja lähti kiireesti pois.
- 26:23 Vanhan liiton aikana spitaalinen oliva ikävä lisänimi, 3Ms 13:45–46.  
Jeesus paransi monia spitaalisia, eikä kaihtanut vieraillla Simon Spitaalisen kodissa, Mt 26:6, Mk 14:3.
- 27:6 Hengellinen vahvistuminen on Jumalan tahdon mukaisen elämän seurausta, Ef 6:10.
- 28:15 Uupuneille = sm: horjuville, kompastuville. Vrt: 2Ak 28:15; Job 4:4; Ps 105:37; Jes 5:27; 35:3; Jer 46:16.
- 28:18 Timran (VT 1933, 1993) paikalla pitää olla Timnan (LLL, VT 1992).
- 28:19 Kurittomuus ja uskottomuus johtavat nöyryytyksiin.  
Verbi <kaana‘> hif (11x) = 1. nöyryyttää, 2. saattaa valtansa alle, alistaa, 3. vaimentaa: 5Ms 9:3; Tm 4:23; 2Sm 8:1; 1Ak 17:10; 18:1; 2Ak 28:19; Neh 9:24; Job 40:12; Ps 81:15; 107:12; Jes 25:5.  
Vrt 2Ak 12:6s, jossa on saman verbin <kaana‘> nif (25x) = 1. nöyryä, 2. joutua nöyrytymään, 3. joutua alistetuksi.  
Kurittomuudella ei ole siunausta vaan sille on aivan

päinvastaiset lupaukset: 2Ms 32:25ss; Snl 1:25; 4:15; 8:33; 13:18; 15:32; 29:18.

- 28:20 Toivottu apu muuttuikin rankaisuksi.
- 28:22 Ahdistus ei saanut Aahasta kääntymään Herran puoleen vaan vei häntä yhä kauemmaksi eksymykseen.
- 28:23 Aahaksen pimentynyt sydän teki aivan vääriä, pimeitä johtopäätöksiä. Väärät lähtötiedot, olettamukset, uskomukset sekä tilanteiden väärä arviointi ja tulkinta tuottavat väistämättä vääriä johtopäätöksiä.
- 29:2 Hiskia oli nähnyt isänsä Aahaksen jumalattoman elämän ja sen tuoman lopun, joten hän päätti palvella Herraa niin esi-isänsä Daavid.
- 29:3 Hiskia tarttui heti toimeen ja aloitti tärkeimmästä, Herran temppelin korjaamisesta. Hänen isänsähän oli saattanut temppelin rappiolle ja sulkenut sen ovet. Uudessa liitossa Jumalan seurakunta on Jumalan temppeli, 1Kr 3:16–17.
- 29:5 Saastaisuus = <niddaah> (29x) . Se merkitsee inhottavaa tekoa tai asiaa, mutta myös kuukautisvuotoa, jonka aikana nainen on lain mukaan saastainen, 3Ms 15:19–33. Tämä sana on mm. Esr 9:11 ja Val 1:17, jotka osoittavat kansojen saastuttavan itsensä omalla vaelluksellaan. Edelleen Hes 36:17 Herra sanoo Israelin kansan vaelluksen olleen saastainen kuin kuukautistilan saastaisuus. Mutta onneksi Sakarja julistaa ennustuksen Messiaan ajasta: Sinä päivänä on Daavidin suvulla ja Jerusalemin asukkailla oleva avoin lähde syntiä ja saastaisuutta vastaan: Sak 13:1.

Kristuksen sovitusyössä on puhdistus kaikenlaisesta synnistä ja saastaisuudesta.

- 29:10 Sydämeistäni = <‘im leebab>, tutki tarkemmin!
- 29:11 Välinpitämättömyys, velttous, laiskuus ja penseys ovat vaarana myös uuden liiton uskoville, jopa kokonaisille seurakunnille, Ilm 3:14–22. Vrt Jos 18:3, Snl 18:9, 24:10.
- 29:15 Kuningas Hiskia ei antanut käskyä oman mielensä ja auktoriteettinsa vuoksi vaan Herran sanan mukaan.
- 29:24 Kuningas Hiskia ymmärsi, että Israelin jakaantuminen kahtia oli tilapäinen, Jumalan sallimuksesta tapahtunut tottelemattomuuden seuraus.  
Uskon hengessä hän ymmärsi, että Jumala tulee vielä yhdistämään kansansa Israelin. Mutta se tapahtuu vasta uudessa liitossa, kun Herra Jeesus yhdistää kaikki uskovat, niin juutalaiset kuin pakanat, yhdeksi kansaksi, Jumalan Israeliksi, Gal 3:6–29, 6:12–16, Ef 2:11–22.
- 29:31 Sydämen alttius, vrt Mt 26:41, Mk 14:38, 2Kr 5:14, 9:7, Rm 1:15.
- 30:1 Hiskialla oli näky ja ymmärrys, että koko Israel oli Jumalan kansa, ei ainoastaan Juuda. Hän pyrki yhdistämään Jumalan kansan pääsiäisen viettoon. Myös uudessa liitossa pääsiäinen on tärkein juhla, ja se yhdistää koko Jumalan kansan kaikkialla maailmassa.
- 30:8 Niskurit: 2Ms 33:3,5, 34:9, 5Ms 9:6,13, 10:16; 2Kn 17:14; 2Ak 30:8; 36:13; Neh 9:16,17,29; Snl 29:1; Jer 7:26; 17:23; 19:15, Apt 7:51.

- 30:9 Herra on armollinen ja laupias: 2Ms 22:26, 34:6; 2Ak 30:9; Neh 9:17,31; Ps 86:15; 103:8; 111:4; 112:4; 116:5, 145:8; Jl 2:13; Jna 4:2, Jk 5:11. Vrt Mt 5:7, Lk 6:36, Kol 3:12, 1Pt 3:8.
- 30:15 Papit ja leeviläiset ymmärsivät olla häpeissään, koska olivat kuningas Aahaksen vaikutuksesta laiminlyöneet tehtävänsä ja poikenneet pois Jumalan tahdon tieltä. Mutta he eivät jääneet häpeäänsä, vaan pyhittäytyivät uudelleen Herran palvelukseen ja jatkoivat tehtävissään, koska tiesivät, että Jumala on armollinen ja laupias ja antaa synnit anteeksi.
- 30:18 Kaikki ei mennyt lain säädösten mukaisesti, mutta pyrkimys oli oikeaan suuntaan, joten Hiskia ymmärsi, että Herra antaa anteeksi.
- 30:19 Hiskialla oli avara sydän ja laaja ymmärrys heikkoja ihmisiä kohtaan.  
Vrt. 2Kn 5:18–19, Jes 19:19, 5Ms 16:22, Rt 1:16, 5Ms 23:4.
- 30:20 Antoi kansalle anteeksi = sm: paransi kansan.
- 30:21 Ylistivät Herraa: hepr tekstissä on vivahde, joka voitaisiin kääntää myös: tunnustautuivat Herran omiksi.
- 30:26 Vrt 2Kn 23:21–23.
- 31:1 Tällä kansan hengellisellä uudistuksella oli suuret vaikutukset. Usko vaikutti teot.
- 31:19 Ks Jos 21:13–19, 1Ak 6:39–46.
- 31:21 Tässä on hengellisen menestyksen salaisuus.

- 32:1 Joskus ihminen saa lyöntejä tekojensa ja toimiensa takia.  
Joskus taas vihollinen hyökkää sitä kohtaan, joka uskollisesti seuraa Herraa. Tämä on esikuvallista sille, mitä Pietari kirjoitti, 1Pt 2:18–25.
- 32:4 Hiskia ja johtomiehet ymmärsivät vesihuollon strategisen merkityksen. Tutki!  
Vedellä on elintärkeä virvoittava vaikutus, Ps 110:7.  
Vesi hioo turhat särmät pois kivistä, 1Sm 17:40, Ef 5:26, 1Pt 2:5.
- 32:5 Millo oli Daavidin rakennuttama kaupunginosa, ks. 2Sm 5:9.
- 32:7 Vrt. Aramin kuninkaan hyökkäys profeetta Elisaa vastaan, 2Kn 6:14–17.
- 32:8 Lihan käsivarrella ei ole siunausta vaan kirous, Jer 17:5.
- 32:14 Sanherib uskotteli ja varmaan uskoikin itsekään, että muiden kansojen jumalat ovat väkevämpiä voimiltaan kuin Herra.  
Onpa nykyäänkin akateemisesti koulutettuja ihmisiä, jotka aivan vakavissaan väittävät: jos meidän pitää uskoa Jumalaan, niin silloin meidän pitäisi uskoa keijuihin ja kummituksiin. Niin, jos se valo, joka sinussa on, on pimeyttä, niin kuinka suuri onkaan pimeys! Mt 6:23.
- 23:18 Sanheribin palvelijat tekivät omanlaistansa herätystyötä.  
Jumalattomuus näet pyrkii etenemään ja lisääntymään.
- 32:21 Sanheribin sanat kääntyivät häntä itseään vastaan: hänen oma jumalansa ei voinut pelastaa häntä vaan hänet surmattiin tuon epäjumalan temppelissä. Murhatyön tekivät vieläpä hänen omat jälkeläisensä.  
Surmasivat = sm: kaatoivat.

- 32:25 Hiskia oli Jumalan mielen mukainen kuningas, mutta häntäkin vaani sydämen ylpeys, ja hän lankesi siihen. Ks 2Ak 26:16.
- 32:26 Paras lääke sydämen ylpeyttä vastaan on nöyrytyminen Herran edessä. Jaakob ja Pietari antoivat tähän hyvät neuvot: Jk 4:10; 1Pt 5:6.
- 32:31 Herra koettelee omiaan nähdäkseen, mitä meidän sydämessämme on. Hän haluaa totuutta salatuimpaan saakka.
- 33:1 Manasse syntyi kuningas Hiskian elämän jatkoajalla, joka oli 15 vuotta. Hän sai sen rukoiltuaan hartaasti Herran lupauksen mukaan, 2Kn 20:6, Jes 38:5.
- 33:8 Israel ei noudattanut Mooseksen lakia, joten he menettivät myös oikeuden tuohon maahan. Israelin maa kuuluukin hänelle, joka on täyttänyt koko lain eli Messiaalle ja hänen omilleen.
- 33:11 Hiskian ajan Assurin kuningas joutui lähtemään pois Jerusalemin kimpusta häpeä kasvoillaan, 2Ak 32:21, mutta nyt Manassea vietiin Baabeliin kuin teurassonnaa nenärenkaan ja kahleitten avulla.
- 33:12 Manasse teki ainoan oikean ratkaisun ahdingossaan, nöyrytyi syvästi Herran edessä.
- 33:13 Manassen nöyrytyksen jälkeen Herra palautti hänet entiseen asemaansa Juudan kuninkaaksi.
- 33:22 Vaikka Aamon oli nähnyt, miten hänen isälleen oli käynyt, hän ei ymmärtänyt ottaa siitä opikseen, vaan teki Manassen



aikaisempia tekoja, jotka johtivat Baabelin vankeuteen,  
2Kn 33:11.

33:24 Salaliitossa olleet Aamonin palvelijat toteuttivat Aamonin tuomion tämän jumalattomuudesta ja saivat samalla tuomion itselleen jumalattomasta teosta.

34:2 Ilmaus oikealle ja vasemmalle = <jaamiin uusem'ool> (16x):  
4Ms 20:17; 22:26; 5Ms 2:27; 5:32; 17:11, 20; 28:14; Jos 1:7;  
23:6; 1Sm 6:12; 2Kn 22:2; 2Ak 18:18; 34:2; Snl 4:27;  
Jes 54:3; Dan 12:7.  
Vrt UT:ssa Mt 25:33, 27:38, Lk 23:32–43, 2Kr 6:7,  
Mk 10:37. Tutki tarkemmin!

34:3 Joosia oli vielä lapsi (8v) tullessaan kuninkaaksi,  
nuorukainen (15–16v) alkaessaan etsiä Herraa ja nuori mies  
(19–20v), kun hän aloitti Juudassa uskonpuhdistuksen. Hän  
oli 25-vuotias, kun Jerusalemissa vietettiin pääsiäisjuhlaa,  
2Ak 35:1–18. Valitettavasti hän kuoli parhaassa  
miehuudessaan (39–40v).

34:11 Tässä tulee ilmi entropian laki: kaikki rappeutuu ajan myötä  
ja vaatii niin ollen kunnostamista. Myös Uudessa liitossa  
sanotaan, että ulkonainen ihmisemme rappeutuu, mutta  
sisäinen uudistuu päivä päivältä, 2Kr 4:16.  
Jumala on asettanut luomakuntaan tämän rappeutumisen eli  
entropian lain, 2Sm 14:14. Samoin hengelliseen elämään  
uudistumisen lain.  
Vrt jatkuvuuden ja lisääntymisen lait, Jh 1:16, 2Kr 4:15.

34:22 Tämä tapahtui Joosian 18. hallitusvuotena. Profeetta Huldan  
lisäksi oli toinenkin profeetta, nimittäin Jeremialle oli tullut  
Herran sana Joosian 13. hallitusvuodesta lähtien, Jer 1:2.

Ilmeisesti Jeremiaa ei vielä tunnettu laajemmin tai sitten häntä pidettiin liian nuorena vastaamaan näin tärkeään kysymykseen. Joka tapauksessa Herralla oli useampi kanava puhua kuninkaalle ja kansalle. Herra ei ole koskaan monopolisoinut ilmoitustaan yhdelle ihmiselle tai edes ryhmäkunnalle, vaikka jotkut niin luulevatkin. Ainoastaan uudessa liitossa hän on puhunut Poikansa kautta ilmoittaen evankeliumin, Hpr 1:1–3.

- 34:27 Tämä lupaus pätee myös Uudessa liitossa, Ilm 3:10. Kovasydämiset ovat kaukana vanhurskaudesta, Jes 46:12, mutta jos sellainen sydän pehmenee ja nöyrytyy Herran edessä, hän pääsee Herran omaksi.
- 34:28 Ilmeisesti Joosia myöhemmin tulkitsi tämän lupauksen niin, että hän voi lähteä Jumalan tahdon vastaisesti sotimaan Egyptin kuningasta Nekoa vastaan. Joosia kuitenkin haavoittui vaikeasti Megiddon tasangolla ja kuoli haavoihinsa Jerusalemissa, 2Ak 35:20–25. Hänet haudattiin rauhassa, mutta hän kuoli hänelle kuulumattomassa sodassa, kun meni siihen kysymättä Herran tahtoa.
- 35:3 Opettivat = sm: ohjasivat ymmärtämään. Vrt Ps 119:130.
- 35:5 Sanat <peluggaah> = perhekuntaosasto ja <chaluqqaah> = perhekuntaryhmä esiintyvät vain tässä jakeessa.
- 35:18 Näin pitkä tauko oli ollut Herran käskystä Mooseksen säätämän pääsiäisen vietossa. Viimeinen maininta sellaisesta pääsiäisestä ennen tätä on Joosuan ajalta, Jos 5:10–11, ja Samuelin ajalta, 2Ak 35:18. Jollakin tavoin pääsiäistä oli vietetty vielä kuningas Salomon aikana, 2Ak 30:36.

Kuningas Hiskia järjesti kyllä sittemmin pääsiäisen vieton Jerusalemissa, mutta sitä ei voitu toteuttaa kaikkien Mooseksen lain säädösten mukaan, 2Ak 30:1–27.

Vrt. 2Kn 23:22.

Vrt lehtimajanjuhla, Neh 8:17.

35:22 Joosian ei olisi pitänyt sotkeutua muiden maiden sotiin. Nekolla oli sana Jumalalta.

35:24 Joosia haudattiin rauhassa, 2Ak 34:28, mutta hän kuoli sodassa.

36:3 Nyt sitten Egyptin kuningas sotkeutui Juudan valtakunnan asioihin.

36:15 Jakeet 15–17: Jumala sääli kansaansa, mutta he ylenkatsoivat Jumalan armon ja säälin niin, että heitä lopulta kohtasi säälimätön tuomio, Baabelin sotajoukko. Ks. Jes 13:17–19.

36:21 Profeetta Jeremian sanoja ei haluttu kuunnella, mutta ne toteutuivat, koska Herra oli ilmoittanut hänelle sanansa.

## ESRAN KIRJA

Heprealaisessa Raamatussa Esran ja Nehemian kirjat olivat alkuaan yhtenä kirjana, jonka nimi oli <‘ezra> = Esra(n kirja), mutta v. 1448 kirja jaettiin kahteen osaan, ja nämä kirjat kuuluvat Kirjoituksiin (<ketuubiim>) sijoittuen ennen Aikakirjoja. LXX:ssa Esran ja Nehemian kirjat ovat yhtenä kirjana nimellä on <Esdras beeta> = Toinen Esran kirja.

### Sisällys:

1. SERUBBAABELIN JEESUAN JOHTAMA KOTIINPALUU.....1 – 6  
Kooreksen julistus  
Herran temppelin esineet tuodaan Jerusalemiin  
Kotiin palanneiden luettelo  
Altari rakennetaan  
Temppelin perustus lasketaan  
Vastustajat juonittelevat  
Syytöskirje juutalaisia vastaan  
Temppelin rakennustyö keskeytetään  
Rakentaminen aloitetaan uudelleen  
Kooreksen käsky vahvistetaan  
Temppeli valmistuu  
Pääsiäisjuhla
2. ESRAN JOHTAMA KOTIINPALUU.....7 – 10  
Esra lähtee Jerusalemiin  
Kuningas Artahsastan kirje  
Esra kiittää Herraa  
Luettelo Esran kanssa lähteneistä  
Leeviläisiä etsitään  
Esra kuuluttaa paaston  
Lahjaksi saatujen kalleuksien hoito  
Esra saapuu Jerusalemiin  
Seka-avioliitot  
Esran rukous kansan puolesta  
Kansa tekee parannuksen  
Luettelo syyllisistä miehistä

- 1:1 Koores, jonka kreikkalainen muoto on Kyyros, hallitsi vuosina 559–530 eKr.  
Ilmaus <hee‘iir ’et ruuach> (7x) = herättää jnk henki:  
1Ak 5:26; 2Ak 21:16; 36:22; Esr 1:1, 5; Jer 51:11; Hag 1:14.  
Jeremia oli hyljeksitty ja vainottu profeetta, mutta hänellä oli Herran sana, joka vaikutti sekä Israelin kansaan että sen ajan suureen maailmanvaltaan, Jer 25:11–12, 29:10, Dan 9:2.
- 1:2 Koores sanoi olevansa sen aikaisen maailman kuningas, joka oli saanut tuon viran Jumalalta. Hän ymmärsi myös, että Jumala antoi hänelle määräyksen rakentaa Herran temppeli. Hän oli viisas mies, ymmärsi oman asemansa.
- 1:6 Avustaa t. tukea = sm: vahvistivat heidän käsiään.  
Sana <migdaanoot> (4x) = kallisarvoiset esineet, kalleudet:  
1Ms 24:53; 2Ak 21:3; 32:23; Esr 1:6.  
Verbi <naadab> (17x) = qal (3x): innostaa, kannustaa, yllyttää, hitp: 1. osoittautua halukkaaksi, toimia vapaaehtoisesti, 2. lahjoittaa vapaaehtoisesti: 2Ms 25:2; 35:21,29; Tm 5:2,9; 1Ak 29:5,6, 9,14,17; 2Ak 17:16; Esr 1:6; 2:68; 3:5; Neh 11:2.
- 2:25 Kirjat-Aarim on sama kuin Kirjat-Jearim, Neh 7:29.
- 2:28 Ai, ks. Jos 8:28.
- 2:29 Nebo on tässä paikannimi. Vrt Esr 10:43.
- 2:43 Tempipelipalvelija = <naatiin> (16x) (aram. <netiin> 1x) näyttäisi tulevan juuresta <ntn> = antaa.  
Kyseessä oli ilmeisestikin henkilö, joka oli annettu tempelissä tehtävää palvelutyötä varten. Esiintyy ainoastaan Esran ja Nehemian kirjoissa paitsi kerran 1Ak 9:2.

- 2:46 Kyseessä on kantaisä nimeltä Samlai (ketiiv eli kirjoitettu muoto) tai Salmai (qere' eli luettu muoto).
- 2:50 Kyseessä ovat kantaisät nimeltä Meiiniim jai Nefiisiim (ketiiv eli kirjoitettu muoto) tai Meunim jai Nefusim (qere' eli luettu muoto).
- 2:55 Sooferet voi tarkoittaa henkilön nimeä tai kirjuria. Nimen edessä on nimittäin määräinen artikkeli <ha>.
- 2:63 Uurim ja tummim, ks. 2Ms 28:30.
- 2:64 Suuri joukko vietiin pakkosiirtolaisuuteen Baabeliin, mutta paljon pienempi joukko sieltä palasi. Tuo 70 vuoden sakkokierros tuli kalliiksi Juudan (ja Israelin) kansalle.
- 2:69 Drakma (VT 1992) on kreikkalainen raha, joka tunnettiin Israelin alueella Aikakirjojen syntyä aikana. Tässä sitä on käytetty persialaisaikaan sovellettuna ilmaisemaan kullan määrää. Persialainen kultaraha oli dareikki (VT 1933, LLL), vrt. Esr 8:27, Neh 7:69–71.
- 3:3 Ilmeisesti he pystyttivät vastoin alkuperäistä suunnitelmaa alttarin paikalleen jo ennen temppelin perustuksen laskemista, koska pelkonsa vuoksi halusivat heti uhrata Herralle, anoa armoa ja lepyttää Herran kasvoja.
- 3:4 Niin kuin oli säädetty = sm: niin kuin oli kirjoitettu. Lehtimajanjuhla ja päivittäiset uhrat oli säädetty Tooran kirjoituksissa: a) 3Ms 23:34, 5Ms 16:13,16; 31:10 (lisäksi: 2Ak 8:13; Neh 8:14; Sak 14:16,18,19), b) 3Ms 23:37s, 4Ms 28:3,24 (lisäksi: 2Ak 24:14; 35:16; Jer 7:22; 33:18; Hes 43:18,27; 45:23,25; 46:4,12,13).

- 3:7 Jaafon on sama kuin UT:n Joppe, nykyinen Jaffa.  
Sana <rišjoon> esiintyy vain tässä ja tarkoittaa kuninkaan antamaa valtuutusta, valtuutusta tai lupaa.
- 3:9 Nimi Hoodavja voi olla myös Juuda (masoreettinen teksti).
- 3:12 Monet vanhukset ilmaisivat ilonsa äänekkäällä itkulla, kun pitkä ja raskas ahdistuksen aika oli päättynyt. Nuoremmat, jotka olivat syntyneet Baabelissa, taas huusivat ilosta ja riemusta.
- 4:1 Pakkosiirtolaisuudesta palanneet (pakkosiirtolaiset, VT 1933) = sm: pakkosiirtolaisten jälkeläiset.  
Esiintyy BHS:ssa 6x ja vain tässä kirjassa. Muut kohdat ovat Esr 6:19,20; 8:35; 10:7,16.  
Vastaava arameankielinen ilmaus esiintyy 4x: Esr 6:16; Dan 2:25; 5:13; 6:14.
- 4:2 Vastustajat yrittivät päästä sabotoimaan rakennustyötä sisältä päin, mutta juutalaiset torjuivat tuon mahdollisuuden. Niinpä vastustajat toimivat ulkoa päin.
- 4:5 Tämä saattaa tarkoittaa, että he lahjoivat kuninkaan neuvonantajia.  
Nimen Daarejaves kreikkalainen muoto on Dareios.  
Dareios I hallitsi n. 522 – 486 eKr.
- 4:6 Ahasveroksen hallitusaika oli 530–522.
- 4:7 Artahsasta hallitsi 522–521 eKr.
- 4:8 Jakso Esr 4:8 – 6:18 on alkutekstissä kirjoitettu aramean kielellä, samoin Esr 7:12–26.  
Muut arameankieliset tekstit VT:ssa ovat:

1Ms 31:47 (2 sanaa),  
Jer 10:11 (yksi lause),  
Dan 2:4 – 7:28.

Tuohon aikaan ns. valtakunnan aramea oli maailmanlaajuinen yleiskieli kuten kreikka UT:n aikaan tai englantia nykyään.

UT:ssa on muutama arameankielinen ilmaus, koska aramea oli tuolloin juutalaisten arkikieli ja heprea ainoastaan uskonnollinen kieli.

Lisäksi roomalaisten valloittajien myötä latina tunki Israelin maaperälle.

4:9 Joissakin teksteissä dehavilaiset = <dehaawee> on muodossa <dii huu> (= joka on, se on), jolloin suusanilaiset ja eelamilaiset samaistetaan.

4:10 Aasenappar on toiselta nimeltään Assubanipal.

4:23 Väkivalloin: aram ilmaus on sm: käsivarrella ja voimalla.

5:1 Jakeen lopussa oleva sana <‘aleehon> (prep. ‘al + suff. mon.3.mask.) tarkoittaa joko  
a) toistoa jakeen alkuosan puheen kohteelle (= heille),  
b) että Jumalan nimi on heidän yllään (= päällä),  
tai sitten molempia.

5:2 Jumalan asettamat profeetat tukivat Jumalan kansan johtomiehiä suuressa työssä. Näin on myös uuden liiton Jumalan seurakunnassa, kun on kyse evankeliumin työstä.

5:3 Tattenai ja kumppanit olivat oman arvonsa tuntevia miehiä: heidän mielestään ilman heidän lupaansa tai nimenomaista määräystä kukaan ei saanut tällä maaperällä ruveta



rakentamaan mitään suurempaa. Se voitiin tulkita kapinaksi esivaltaa kohtaan. Tällaisia hallintovirkamiehiä on ihmiskunnan historia väärällään. Ja suurimmasta osasta ihmisiä tulee juuri tällaisia, mikäli he pääsevät edes johonkin pikkuvirkamiehen asemaan.

Muuri = <'uššarn>(2x): sanan merkitys on epävarma. Se esiintyy lisäksi ainoastaan jakeessa 5:9. Voi tarkoittaa myös seinää, rakennusta, sisustusta tai tarvikkeita.

5:4 Joidenkin käsikirjoitusten mukaan (hepr., LXX ja syyr.) virkamiehet kysyivät niiden miesten nimiä, jotka olivat rakennustyössä.

5:6 Sanan <afarsakaajee> merkitys on epävarma, mutta se luultavasti tarkoittaa joko  
a) jonkinasteisia persialaisia hallintovirkamiehiä, tai  
b) jotain persialaista kansanosaa afarsakilaiset (näin tulkitsee LXX). Vaihtoehto a) on todennäköisempi.  
Sana on lainasana vanhasta persian kielestä, ja myös akkadin kielessä esiintyy samaa merkitsevä sana <iprasakku>.

5:8 Sana <'asparnaa'> (7x) = tarkasti, huolellisesti, tunnollisesti: Esr 5:8; 6:8,12,13; 7:17,21,26.

Jumalan temppelin rakennustyötä ei tehdä hutiloiden vaan huolellisesti.

Tämä on esikuvallista uuden liiton temppelin, Jumalan seurakunnan, rakennustyöhön viitaten: 1Kr 3:9,16.

5:13 Baabelin kuningas (VT1933) eli Babylonian kuningas (VT 1992) on Persian kuninkaan Kooreksen arvonimi, jonka hän oli ottanut itselleen valloitettuaan Babylonian syksyllä v. 589 eKr.

Ks. Esr 6:22.

- 6:2 Ahmeta oli ensin Meedian pääkaupunki ja persialaisvallan aikana kesäpääkaupunki. Historiankirjoissa se tunnetaan kreikkalaisella nimellään Ekbatana. Tämän kaupungin keskuslinnoituksesta (kreik. akropolis) kirjakäärö löydettiin.
- 6:10 Kuningas Daarejaves ymmärsi, ettei hänen ja hänen poikiensa elämän jatkuvuus ollut itsestään selvyys. Milloin tahansa saattoi tapahtua vallankumous, jolloin heidät olisi tapettu, ja uudet vallanpitäjät olivat nousseet johtoon. Sen takia hän halusi esirukoustukea.
- 6:11 Soraläjä, vrt Dan 2:5, 3:29. Tuon ajan kuninkailla ja mahtimiehillä näyttää olleen talon särkeminen soraläjäksi jonkinlaista hupia. Niin se on joillakuilla nykyäänkin.
- 6:19 Tästä eteenpäin alkuteksti on hepreaksi aina jakeeseen Esr 7:11 asti.
- 6:22 Persian kuninkaat olivat ottaneet itselleen monenlaisia arvonimiä, mm. Assurin kuningas (VT 1933) eli Assyrian kuningas (VT 1992), vaikka Assyria olikin luhistunut lopullisesti jo v. 605 eKr, ja sen pääkaupunki Niinive oli hävitetty maan tasalle v. 612 eKr. Ks. Esr 5:13. Näillä erilaisilla arvonimillä Persian kuninkaat halusivat osoittaa olevansa kaikkien hallitsemiensa alueiden kuninkaita. Ihmismielelle valta on makeaa ja arvonimet mieltä ylentäviä.
- 7:6 Kirjanoppinut, hyvin perehtynyt Mooseksen lakiin = <soofer maahiir be toorat mooseeh> = sm: kirjuri, nopea Mooseksen laissa.  
Voidakseen jäljentää nopeasti ja virheettömästi pyhiä kirjoituksia hänen oli tunnettava tekstit hyvin.

Sana <maahiir> (4x) = nopea, taitava, asiantunteva: Esr 7:6; Ps 45:2; Snl 22:29; Jes 16:5.

7:9 Jumalan (hyvä) käsi: Esr 7:6,9,28; 8:18,22,31; Neh 2:8,18.

7:10 Esra oli pappi ja kirjanoppinut sekä ennen kaikkea mies, joka halusi sydämeästään palvella Herraa.

7:12 Tästä eteenpäin alkuteksti on arameaksi aina Esr 7:26 asti. Kuningasten kuningas (7x): Esr 7:12; Hes 26:7; Dan 2:37; 3:2; 4:37; Ilm 17:14; 19:16.

Suuret maailman valtiat halusivat käyttää itsestään tällaista nimitystä, mutta Ilmestyskirja osoittaa, kuka on todellinen Kuninkaiden kuningas.

7:27 Tästä eteenpäin alkuteksti on hepreaksi kirjan loppuun asti.

8:5 LXX:n mukaan: Sattun jälkeläisiä Sekanja, Jahasielin poika, ja hänen kanssaan 300 miestä.

8:10 LXX:n mukaan: Baanin jälkeläisiä Selomit, Joosifjan poika, ja hänen kanssaan 160 miestä.

8:13 Adonikamin jälkeläisistä voivat kyseessä olla:

a) viimeiset (LXX, NAU, NIV, ELB, LUT),

b) nuorimmat (YLT, NJB),

c) myöhemmin tulleet (VT 1933, NLT, S1917, NBK, NBN, Dansk1931).

8:16 Joojarib ja Elnatan olivat <mebiiniim> eli miehiä, joilla itsellään oli ymmärrystä ja jotka kykenivät jakamaan sitä muillekin. Suomen kielen sana opettaja ei täysin vastaa tuota merkitystä, koska onhan paljon opettajia, joilla ei ole ymmärrystä senkään vertaa kuin heidän oppilaillaan.

Hengellisessä työssä opetus edellyttää ensisijaisesti ymmärrystä ja vasta toissijaisesti älyä ja tietoa, joita myös tarvitaan.

Sama sanamuoto esiintyy myös 2Ak 35:3, Neh 8:3,7,9 ja Dan 1:4.

8:18 Ymmärtäväinen mies: sana <sekhel> (16x) = 1. ymmärrys, 2. älykkyys, oveluus: 1Sm 25:3; 1Ak 22:12; 26:14; 2Ak 2:11; 30:22; Esr 8:18; Neh 8:8; Job 17:4; Ps 111:10; Snl 3:4; 12:8; 13:15; 16:22; 19:11; 23:9; Dan 8:25.

8:21 Sana <tsoom> (26x) = paasto: 2Sm 12:16; 1Kn 21:9,12; 2Ak 20:3; Esr 8:21; Neh 9:1; Est 4:3; 9:31; Ps 35:13; 69:11; 109:24; Jes 58:3,5,6; Jer 36:6, 9; Dan 9:3; Jl 1:14; 2:12,15; Jna 3:5; Sak 8:19.

Sana tulee verbistä <tsuum> (21x) = paastota.

LXX:n vastine <neesteia> (UT:ssa 5x): Lk 2:37, Apt 14:23, 27:9, 2Kr 6:5, 11:27.

Sana tulee verbistä <neesteuoo> (20x).

Nöyrytyä = verbin <'aanaah> homon. 2 hitp. (6x): 1Ms 16:9, Esr 8:21, Dan 10:12.

Vrt. saman verbin nif (4x): 2Ms 10:3, Jes 53:7.

Suotuista matka = <derekh ješaaraah/ jaašaar> = sm: suora/ tasainen tie. Vrt: Ps 107:7; Snl 14:12; 16:25; Jer 31:9, Jes 40:3, Mt 3:3, Lk 3:4, Jh 1:23.

8:22 Fysiikan mukaan voimalla on suuruus, suunta ja vaikutuspiste. Jumalan voima tukee häntä etsiviä, mutta vastustaa niitä, jotka hylkäävät hänet.

UT:n mukaan Kristus on Jumalan voima, 1Kr 1:24.

Entä mikä on Jumalan voiman suuruus?

Äärettömän suuri, Ef 1:17–19.

- 8:27 Vaski, joka on kuparin lejeerinki eli metalliseos, ei ole niin arvokasta kuin kulta tai hopea. Mutta nuo vaskiastiat oli hiottu niin kiiltäviksi, että ne olivat kullan arvoisia. Tämä on samalla esikuvallista meistä Herraan Jeesukseen uskovista, 2Tm 2:14–21.
- 8:32 Rasittavan matkan jälkeen lepo oli tarpeen, Neh 2:11. Urheilussa ja liikunnassakin levon ja harjoituksen suhde on tärkeä. Matka Baabelista Jerusalemiin käy kyllä aikamoisesta urheilusuorituksesta.
- 9:2 Verbi <‘aarab> (homon. 2, 5x): hitp = 1. olla jnk seurassa, seurustella jnk kanssa, 2. sekoittua, sekaantua jhnk: Ps 106:35; Snl 14:10; 20:19; 24:21.  
Johtomies = <saagaan> (17x), ks Neh 2:16.  
Kansan päämiesten ja johtomiesten tulisi olla kansalle esikuvina ja ensimmäisinä hyvän tekemisessä. Nyt he olivat johtamassa kansaan väärille urille.  
Vanhassa liitossa Juudan kansasta puhuttiin pyhänä siemenenä, hehän olivat Abrahamin jälkeläisiä.  
Vanhan liiton viimeinen profeetta Johannes Kastaja sittemmin karisti tällaiset harhaluulot kansalta sanomalla: Älkääkä luulko, että voitte sanoa: Meillä on isänä Abraham. Minä sanon teille, että Jumala voi näistä kivistä herättää lapsia Abrahamille, Mt 3:9.  
Edelleen Paavali vahvisti tämän sanomalla: Emme enää tunne ketään lihan mukaan, 2Kr 5:16.  
Kristuksessa ei auta ymärileikkaus eikä ympärileikkaamattomuus vaan rakkauden kautta vaikuttava usko, Gal 5:6, 6:15.
- 9:3 Parta oli tärkeä osa miehisyyttä. Pappi Esra kiukustuneena

kuulemastaan repi omaa partaansa.

Maaherra Nehemia vastaavassa tilanteessa repi muita parrasta, Neh 13:25.

Herramme Jeesus kärsiessään sai kokea sen, että sotilaat pilkkasivat häntä ja repivät hänen partaansa, Jes 50:6.

- 9:8 Jalansija = sm: (telttä)vaarna. Jumala oli sallinut israelilaisten leiriytyä maahan.
- 9:9 Suojattu paikka = <gaadeer> (14x) = muuri, kiviaita: 4Ms 22:24; Esr 9:9; Ps 62:4; 80:13; Snl 24:31; Srn 10:8; Jes 5:5; Hes 13:5; 22:30; 42:7,10; Hos 2:8; Mka 7:11.
- 9:12 Jumala varoittaa kansaansa tavoittelemasta tämän maailman mukaista menestystä, 5Ms 23:7. Herra haluaa antaa kansalleen hengellistä ja taivaallista siunausta ja menestystä.
- 10:2 Sm: olemme asuttaneet vierasheimoisia naisia (samoin jakeessa 10 te olette...) eli Israelin miehet olivat ottaneet kanssaan asumaan vieraita naisia.  
Olikohan kyseessä Jumalan lain mukainen avioliitto vai miesten keksimä avoliitto?  
Tällainen avosuhde on ihmisen lihallisen mielen keksintö eikä ole Jumalan mielen mukainen.
- 10:3 Sana <chaareed> (6x) = vapiseva, arka, pelokas: Tm 7:3; 1Sm 4:13; Esr 9:4; 10:3; Jes 66:2,5.  
Ne jotka vapisevat/ pelkäävät Jumalan käskyä: tarkoittaa niitä, jotka olivat aralla tunnolla Jumalan käskyn vuoksi.
- 10:4 Tämä Sekanja oli todellinen vastuunkantaja Esran rinnalla. Sellaisia miehiä tarvitaan tänäänkin Jumalan seurakunnassa ja evankeliumin työssä.

- 10:9 Vapista = <raa‘ad> (3x):  
tässä vapisi uskonon Jumalan kansa syntiensä takia,  
Ps 104:32 vapisee maa Jumalan valtasuuruuden vuoksi,  
Dan 10:11 Jumalan profeetta Jumalan pelon tähden.  
Vaikutus on samanlainen, mutta vaikuttimet erilaisia.  
Jumala johdatti niin, että taivaskin itki tuona päivänä.
- 10:11 Tästä tekstistä fariseukset osasivat tehdä uskonnollisen  
iskulauseen, jota he käyttivät väärin, Jh 9:24.  
Vrt myös Jos 7:19, 1Sm 6:5, Jer 13:16, Apt 12:23, Rm 4:20,  
Ilm 11:13, 14:7, 16:9.
- 10:13 Ei nyt voi seistä ulkona = sm: ei ole voimaa seistä ulkona.  
Kansa halusi käyttää tervettä järkeä asian perinpohjaiseen  
tutkimiseen.
- 10:18 Jeesua Joosadakin poika oli vanhurskas mies, mutta kaikki  
hänen jälkeläisensä ja veljensä eivät seuranneet hänen uskon  
askeleissaan.
- 10:23 Nimi Kelita (myös Neh 8:7, 10:11) merkitsee: hyväksytty  
henkilö. Sen arvellaan tulevan juuresta <qaalat> = ottaa  
haltuunsa, hyväksyä, joka ei esiinny VT hepreassa mutta  
kylläkin keskiaikaisessa hepreassa ja juutalaisrameassa.  
Samasta juuresta tulee myös käsite turvakaupunki = <miqlat  
’iir>, ks 4Ms 35:6–32, Jos 20:2–3, 21:13–38, 1Ak 6:42,52.
- 10:40 Nimet merkitsevät:  
Maknadbai = (mahd:) mikä on niin kuin vapaa mies?,  
Saasai = (mahd:) vapaa, jalo,  
Saarai = vapautettu.  
Nämä miehet olivat mielestään niin jaloja ja vapaita, että  
saatoivat ottaa muukalaisvaimoja. Mutta eivät Jumalan

tahdon mukaisesti vaan oman mielensä mukaan.

10:43 Tässä Nebo on henkilönnimi. Vrt Esr 2:29.

10:44 Tässäkin tapauksessa pienet lapset joutuivat kärsimään  
eniten Jumalan tahdon vastaisesta elämästä.



## NEHEMIAN KIRJA

Heprealaisessa Raamatussa Esran ja Nehemian kirjat olivat alkuaan yhtenä kirjana, jonka nimi oli <‘ezra> = Esra(n kirja), mutta v. 1448 kirja jaettiin kahteen osaan, ja nämä kirjat kuuluvat Kirjoituksiin (<ketuubiim>) sijoittuen ennen Aikakirjoja.

LXX:ssa Esran ja Nehemian kirjat ovat yhtenä kirjana nimellä on Esdras beeta = Toinen Esran kirja.

### Sisällys:

1. JERUSALEMIN JÄLLEENRAKENTAMINEN.....1 – 7  
Nehemia saa sanoman Jerusalemin kurjuudesta  
Nehemia rukoilee Jerusalemin puolesta  
Nehemia saa luvan lähteä Jerusalemiin  
Nehemia tarkastaa Jerusalemin muurit  
Luettelo muurin rakentajista  
Vastustajat juonittelevat  
Nehemian rukous  
Rakennustöitä jatketaan ase kädessä  
Valituksia velkojen takia  
Velkojen anteeksiantaminen  
Nehemia käskynhaltijana  
Vastustajat pelottelevat Nehemiaa  
Muuri valmistuu  
Jerusalemin vartiointi järjestetään  
Kotiin palanneiden luettelo  
Vapaaehtoisia lahjoja rakennustyöhön
2. USKONNOLLINEN UUDISTUS.....8 – 13  
Esra lukee ja selittää kansalle Jumalan lain kirjaa  
Lehtimajanjuhla  
Israelin synnintunnustus  
Kansa sitoutuu noudattamaan lakia  
Jerusalemin asukkaat  
Muiden kaupunkien asukkaat  
Pappien ja leeviläisten sukuuettelot  
Muurin vihkimäjuhla  
Pappien ja leeviläisten osuudet  
Nehemian uudistukset

- 1:1 Kahdentenkymmenentenä vuotena viittaa kuningas Artahsastan eli kr. nimeltään Artakserkses I:n hallituskauteen, joka oli 465–424 eKr., eli kyseessä oli v. 446 eKr., vrt. Neh 2:1.  
Artahsastalla oli lisänimi Pitkäkäsi (kreik. <makrokheir> ja lat. <longimanus>), koska hänen oikea kätensä oli pitempi kuin vasen.  
Kislev-kuu (2x) oli yhdeksäs kuukausi, ja se osuu marras-joulukuulle, vrt Sak 7:1.
- 1:4 Verbi <baakhaah> (114x) = itkeä, surra, pi: itkeä, valittaa.  
Monet Jumalan ihmiset ovat joutuneet itkemään ja valittamaan eri elämän olosuhteissa, esim:  
Elisa, 2Kn 8:11s,  
Ester, Est 8:3,  
Jeremia, Jer 8:23.  
LXX:n vastine verbi <klaioo> (40x) = itkeä.  
Myös Jeesus itki, Lk 19:41, Jh 11:35, jossa verbi on <dakryoo>.
- 1:5 Jo Vanhassa liitossa Jumalan käskyjen noudattamisen pohjana oli rakkaus Jumalaan.  
Vrt Jeesuksen sanat kirjanoppineelle, Mk 12:28–34.
- 1:6 Nehemia kantoi hengellistä vastuuta koko Israelin kansasta ja tunnusti Herran edessä kansansa synnit, mutta myös omat ja oman sukunsa synnit. Monet ovat hyvin halukkaita tunnustamaan toisten syntejä, mutta omien syntien tunnustaminen onkin ihmisen lihalliselle mielelle vastenmielistä.

- 2:1 Niisan-kuu (2x), toiselta nimeltään aabib-kuu (6x), oli vuoden ensimmäinen kuukausi eli nykyään maaliskuu, ks. 2Ms 13:4, Est 3:7.
- 2:2 Sinulla on varmaan jokin sydämen suru! = <'eein zeh kii-'im rooa' leeb> = sm: ei tuo ole muu kuin sydämen suru. Kuningas varmaan arveli Nehemialla olevan ongelmia rakkauselämässä. Silloin minä peljästyin kovin = <waa'iiraa harbee me'od> = <efobeetheen poly sfodra> voitaisiin kääntää: pelästyin suunnattoman paljon Ks. Mt 17:6.
- 2:4 Nehemia rukoili Jumalta viisautta vastata kuninkaalle oikein.
- 2:6 Kuningatar = <šeegal> (2x) on lainasana akkadin kielestä: Neh 2:6, Ps 45:10. Määräaika = <zeman> (4x): Neh 2:6, Est 9:27,31, Srn 3:1. Nehemia joutui ilmoittamaan matkalleen määräajan, koska oli Persian kuninkaan palveluksessa. Eikä ihme, sillä määräajat sitovat niin juutalaisia kuin koko ihmiskuntaakin laajemmin, ks. Est 9. Saarnaaja toteaa, että kaikella on määräaikansa auringon alla, Srn 3:1. Tämä johtuu siitä, että Jumala itse on säätänyt luomilleen ihmisille tietyt rajat ja määräajat, joiden yli emme pääse, vaikka kuinka haluaisimme, Apt 17:26.
- 2:8 Sana <pardees> (3x) = 1. puutarha, puisto, paratiisi, 2. metsä: Neh 2:8; Srn 2:5; Ll 4:13. Tämä sana tulee akkadin kielen sanasta <pardeesu>, ja tästä edelleen kr. <paradeisos> (27+18+3=48x) ja suomen kielen sana paratiisi. Ks 1Ms 2:8s, Jes 51:3, Hes 28:13, Lk 23:43, 2Kr 12:4, Ilm 2:7.

Herran käsi on väkevä, Neh 1:10, ja myös hyvä palvelijoitaan kohtaan.

Jumalan (hyvä) käsi: Esr 7:6,9,28; 8:18,22,31; Neh 2:8,18.

- 2:11 Nehemiakin tarvitsi kolme päivää toipuakseen matkan rasituksista, Esr 8:32.
- 2:12 Jumalan sana varoittaa meitä pimeyden hedelmättömistä teoista, Ef 5:11, Rm 13:12, mutta sitten on myös hyviä tekoja, jotka on paras tehdä salassa, Mt 6:4,6,18.
- 2:13 Lantaportti, ks 1Sm 2:8.
- 2:16 Sana <saagaan> (17x) = 1. Babylonian virkamies, käskynhaltija, 2. johtomies, esimies, johtaja: Esr 9:2; Neh 2:16; 4:8,13; 5:7,17; 7:5; 12:40; 13:11; Jes 41:25; Jer 51:23,28,57; Hes 23:6,12,23.  
Lainasana, joka tulee akkadin kielen sanasta <šaknu>. Sana <chor> (13x) = ylimys, ylhäinen, jalosukuinen, vapaasyntyinen: 1Kn 21:8, 11; Neh 2:16; 4:8,13; 5:7; 6:17; 7:5; 13:17; Srn 10:17; Jes 34:12; Jer 27:20; 39:6
- 2:17 Kaupungin rakentaminen alkoi muurin rakentamisessa. Jumalan valtakunnassa pelastus on muurina, Jes 26:1, 60:18.
- 2:19 Jumalan valtakunnan rakennustyössä pilkka ja halveksunta ovat ikään kuin luontaisetuja. Mutta eivät Herran vaan vihollisen taholta. Herra päinvastoin antaa palkan uskollisuuden mukaan, 1Kr 3:14, 2Kr 5:10.
- 3:1 Muihin portteihin asetettiin ovet, teljet ja salvat, mutta Lammasporttiin vain ovet, ei telkiä eikä salpoja.  
Jeesus on lammasten ovi, Jh 10:7,9, hänen kauttaan on vapaa pääsy Jumalan valtakuntaan, kukaan ei voi teljetä tuota ovea

kiinni, eivät edes muotojumalaiset fariseukset, Mt 23:13, vaikka heillä hyvät halut siihen onkin.

- 3:5 Tekoalaiset ylimykset olivat jäykkäniskaisia eli ylpeitä ja kovasydämisii miehiä. He halusivat kyllä olla kansansa ylimyksiä, mutta eivät nöyrytyneet palvelemaan Herraa. Vrt Neh 3:12.

Jakeen loppu on sm: eivät tuoneet niskaansa Herransa työhön. He halusivat toimia oman päänsä mukaan ja kulkea pystyssä päin. Varsinaisia aristokraatteja, tosin negatiivisessa mielessä.

Tässä ylimykset = <'addiiriim> (12x) = korkea-arvoiset henkilöt, mahtimiehet, ylhäiset: Tm 5:13; 2Ak 23:20; Neh 3:5; 10:30; Ps 16:3; 136:18; Jer 14:3; 25:34–36; Nah 2:6; 3:18.

- 3:12 Looheksen tyttäretkin olivat halukkaita miesten töihin muurin korjaamisessa päinvastoin kuin tekoalaiset ylimykset.

- 3:15 Sallun: joissakin käsikirjoituksissa on Sallum. Ilmeisesti miehestä käytettiin molempia nimiä.

- 3:20 Innokkaasti = sm: palavasti.  
Baaruk oli hengessä palava mies.  
Siihen kehoitetaan myös uuden liiton uskovia: Lk 24:32, Apt 18:25, Rm 12:11, 2Tm 1:6, Ilm 3:15–16.

- 3:33 Sanballat = (jumala) Sin on tehnyt eläväksi, t. sankari (Biblia eli B 1776), oli oikea epäuskon sankari, hän taisteli koko sydämeästään Jumalan valtakuntaa vastaan epätoivon vimmallalla ja vihan voimalla pilkka aseenaan.

- 3:34 Voivatko he tehdä eläviksi poltetut kivet tuhkaläjissä?  
Jokainen tajuaa, että se on täysin mahdotonta, mutta ehkäpä tuon epäuskon sankarin sydämessä kalvoi pienoinen uskon kipinä Jumalan voiman mahdollisuuksista.  
Samalla hän lausui ennustuksen Messiaasta: Jumala tekee eläväksi rikoksiinsa kuolleen syntisen Kristuksessa, joka on elävä kivi, Ef 2:1–10.  
Sen jälkeen tuo Jumalan lapsen asemaan päässyt ihminen pääsee rakentumaan elävänä kivenä hengelliseksi huoneeksi, pyhäksi papistoksi, 1Pt 2:4–10, yhdessä muiden uskovien kanssa. Siispä tuo Sanballatin epäily käy toteen Kristuksessa.  
Heikot hetkensä ne on epäuskon sankareillakin!
- 3:35 Tobia (= jhwh on hyvä) oli ammonilainen ja niin ollen Lootin jälkeläisiä. Nimestään huolimatta hän oli uskollinen Sanballatin apuri ja vihollisen agentti.  
Hänen ylenkatseensa oli todella mahtavaa luokkaa: kettukin saa heidän kivimuurinsa hajoamaan, jos hyppää sen päälle.  
On totta, että Jumalan valtakunnassa täällä maan päällä ovat yrittäneet monetkin ketut (= ilkeät juorut ja huhut) hyppiä, mutta koska pelastus on muurinamme (Jes 60:18, <ješuu‘aah>), ei muuri ole hajonnut, vaan ajan oloon on ketuilta mennyt niskat poikki, eikä niistä ole jäänyt muuta jälkeen kuin vastenmielinen haju.  
Jeesus sanoi Herodesta ketuksi, Lk 13:32, koska tällä oli sama menettelytapa kuin Tobiallakin: Herodes laittoi liikkeelle ilkeän jutun pelotellakseen Herraamme Jeesusta.
- 4:1 Tämä on esikuvallista sille, miten fariseukset ja kirjanoppineet suhtautuivat Jeesukseen, kun hän paransi sapattina, Lk 6:6–11.

- 4:2 Yksimielisyys on arvossaan myös vihollisen keskuudessa,  
Jos 5:2, Ps 83:6, Ilm 17:17.  
Vielä tärkeämpää se on Jumalan kansan keskuudessa,  
Rm 15:5–6. Tutki!
- 4:3 Nehemia joukkoineen edustaa hengellistä linjaa. He  
a) rukoilivat Jumalaa ja pyysivät häneltä varjelusta,  
b) tekivät oman osansa, minkä voivat, eli asettivat vartijat  
vartioimaan yötä päivää.  
Ks Ps 127:1.  
Uskonnollisuudessa on kaksi äärilaitaa:  
a) niitä jotka hurskaasti rukoilevat tekemättä mitään itse,  
vedoten siihen, että kyllä Herra hoitaa...,  
b) niitä jotka eivät luota Jumalaan vaan aseistautuvat  
hampaisiin saakka ja pitävät yleviä puheita aatteen puolesta  
uhrautumisesta.
- 4:9 Kansan tehtävä oli asettua asemiin, mutta Jumala teki  
tyhjäksi vihollisen juonet, vrt 1Jh 3:8.  
Uudessa liitossa meidän tehtävämme on rukouksessa anoa  
Herralta apua, voimaa, johdatusta ja siunausta, ja Herra antaa  
voiton, Jer 31:9.
- 4:10 Vihollisen juonittelun ja uhkausten tarkoituksena on hidastaa  
ja vaikeuttaa Jumalan kansan työtä.
- 4:11 Osa rakentajista kantoi taakkoja. Vrt Ps 68:20.
- 4:17 Vesihuolto on tärkeä niin työnteossa kuin sodankäynnissä.  
Tutki!
- 5:1 Sana <tse‘aaqaah> (21x) = valitushuuto, huuto: 1Ms 18:21;  
19:13; 27:34; 2Ms 3:7,9; 11:6; 12:30; 22:22; 1Sm 4:14; 9:16;

Neh 5:1; Job 27:9; 34:28; Ps 9:13; Jes 5:7; Jer 25:36; 48:3,5; 49:21; Sef 1:10.

- 5:3 Verbillä <‘aarab> on viisi eri homonyymiä, tutki!
- 5:5 Kapitalismin eli ahneuden ja itsekkyyden juuret ovat jo kaukaisessa historiassa. Jotkut halusivat käyttää näitä ahtaita aikoja hyödykseen toisten kustannuksella ja suoranaishella sortamisella.
- 5:6 Tässä jakeessa on sana <ze‘aaqaah> (19x) = valitushuuto, avunpyyntö: 1Ms 18:20; Neh 5:6; 9:9; Est 4:1; 9:31; Job 16:18; Snl 21:13; Srn 9:17; Jes 15:5,8; 30:19; 65:19; Jer 18:22; 20:16; 48:4,34; 50:46; 51:54; Hes 27:28.
- 5:7 Nehemia ei ollut äkkipikainen mies vaan harkitsevainen, vaikka vihastuikin tilanteesta. Sellainen mies sopiikin kansan johtajaksi.  
Vrt. srk:n kaitsijoiden ominaisuudet: 1Tm 3:1–7, Tt 1:5–9. Koronkiskonnasta oli säädetty jo Mooseksen laissa: 2Ms 22:25, 3Ms 25:35–36, 5Ms 23:19–20.
- 5:8 Ahneutta ja itsekkyyttä on vaikea puolustaa Jumalan sanan edessä. Ne kun ovat epäjumalan ja oman lihallisen mielen palvelemista, Lk 12:15, Ef 5:3, Kol 3:5.
- 5:15 Jotkut käyttävät asemaansa oman etunsa mukaisesti jopa muita sortaen. Näin ei Jumalaa palvelevien pidä tehdä, vaan meidän tulee toista parempana kuin itseämme, Fil 2:1–4. Jumalanpelko, joka on pahan vihaamista, Snl 8:13, vaikuttaa käytännössä elämänasenteeseen ja toimintaan.
- 6:6 Juorujen keksijän on helppo vedota juorukaverin juttuihin. Näin juorut vahvistuvat, koska on saatu syntymään ns.



juorurengas. Pyörä on keksitty uudelleen!  
Gasmu tarkoittanee Gesemiä.

- 6:8 Sanballat oli kekseliäs mies niin kuin Jerobeam aikoinaan, 1Kn 12:33.
- 6:11 Nehemia ymmärsi asemansa. Hän oli Jumalan palvelija, jota vastaan vihollinen juonitteli ja hyökkäsi. Hänen ei tarvinnut eikä kannattanut lähteä pakoon, sillä Herra pitää huolen palvelijastaan.
- 6:12 Nehemia ymmärsi vihollisen juonet, vrt 2Kr 2:10–11. Semaja ei ollut oikea profeetta vaan vihollisen palkkaama ennustaja.
- 6:14 Väärien profeettojen tarkoitus on pelotella herkkiä ihmisiä ja saada aikaan hajaannusta. Nehemia ei kuitenkaan ollut herkkä heidän pelottelulleen, koska hän pelkäsi Herraa. Näköjään naisetkin osaavat pelotella, ei pelkästään miehet. Vrt Jer 1:4–8, 17–19, 28:1–17, Apt 13:6–11.
- 6:15 Elul-kuu on kuudes kuukausi elo-syyskuussa.
- 6:16 He menettivät kokonaan rohkeutensa = <wajjippeluu me’od be’eeineihem> (1x) = sm: he putosivat paljon (omissa) silmissään. Ilmaus ei esiinny muualla. Vihollinen menettää rohkeutensa, kun näkee Jumalan voiman ja sen vaikutukset käytännössä.
- 6:17 Vihollinen oli värvännyt salaisia agenteja kansan keskuudesta. Vieläpä ylimyksiä.
- 6:18 Uskollisuuden vala: tutki!

- 6:19 Toobia osasi käydä taistelua monella tavalla Nehemiaa vastaan. Tutki laajemmin!
- 7:2 Luotettava mies = <'iış 'emet> (2x) voitaisiin vapaasti kääntää: tosi mies.  
Heitä tarvittiin Israelin kansan johtoon jo Mooseksen avuksi matkalla Egyptistä luvattuun maahan, 2Ms 18:17–26.  
Vrt Mk 6:20 (Johannes Kastaja), Apt 10:22 (sadanpäällikkö Kornelius).
- 7:3 Nehemia halusi varmistaa, että kaupungin asukkaat saavat tehdä aamutoimensa rauhassa ilman kiirettä.
- 7:28 Mielenkiintoinen nimi tuolla kylällä, joka lienee sijainnut lähellä Jerusalemia.  
Nimittäin nimi Asmavet = <'azmaawet> (9x) = kuoleman voima, t: väkevä kuin kuolema: 2Sm 23:31; 1Ak 8:36; 9:42; 11:33; 12:3; 27:25; Esr 2:24; Neh 7:28, 12:29.  
Se on myös erään kuningas Daavidin sankarin nimi.  
Hengellisesti tämä nimi viittaa selvästikin Jumalan rakkauteen, Ll 8:6. Jumalan rakkaus on ilmestynyt siinä, että Jeesus Kristus on kuolemallaan voittanut kuoleman ja tuonut iankaikkisen elämän kaikille, jotka uskovat häneen.
- 7:32 Ai, ks. Jos 8:28.
- 7:43 Hoodevan nimi on muodossa Hoodavja jakeessa Esr 2:40.
- 7:54 Baslit lienee sama kuin Baslut, Esr 2:52.
- 7:59 Kooferet-Sebaimin (VT 1933) tilalla pitää olla Pookeret-Sebaimin (VT 1992, LLL).

- 7:65 Nehemian arvonimi oli <tiršaataa'> (5x) = maaherra, Persian hallinnon edustaja, käskynhaltija.  
Hän oli siis Persian kuninkaan asettama virkamies: Esr 2:63; Neh 7:65, 69; 8:9; 10:2.  
Samalla tavoin myöhemmin Pontius Pilatus oli Juudean maaherrana, Rooman valtakunnan edustajana, Mt 27:11s.  
Samoin maaherrat Feeliks ja Porkius Festus, Apt 23:24s, 24:27s.
- 7:69 Ks. selitystä Esra 2:69.
- 8:1 Ilmaus <ke 'iış 'echad> (9x) = kuin yksi mies, voi olla lauseessa objektina: 4Ms 14:15; Tm 6:16, tai subjektina: Tm 20:1,8,11; 1Sm 11:7; 2Sm 19:15; Esr 3:1; Neh 8:1.  
Jälkimmäisessä tapauksessa on kyse yksimielisyydestä, josta on eri ilmauksia ainakin seuraavissa kohdissa (22x): Jos 9:2; 1Ak 12:33, 38; 2Ak 30:12; Ps 83:5; Sef 3:9; Apt 1:14; 2:46; 4:24; 5:12; 8:6; 15:25; 18:12; Rm 12:16; 15:5f; 1Kr 1:10; Fil 1:27; 2:2; 4:2; 1Pt 3:8; Ilm 17:17. Tutki tarkemmin!
- 8:7 Jo vanhassa liitossa Herran sanan opetus kansalle oli tärkeässä asemassa.
- 8:8 Jotkut väittävät, ettei Jumalan sanaa pidä selittää vaan ainoastaan julistaa. Mutta Jumalan sana näkyy olevan eri linjalla, sanaa nimenomaan pitää julistaa, opettaa ja selittää niin, että kuulijat ymmärtävät: Apt 8:29–39.  
Joskus tosin kuulijat voivat luulla ymmärtävänsä enemmän kuin todellisuudessa ymmärtävätkään: Mt 13:51.  
Tutki tarkemmin!
- 8:10 Paavali kehotti erikoisesti Filippin kristittyjä iloitsemaan Herrassa, Fil 3:1, 4:4.

- 8:13 Papit, leeviläiset ja perhekuntien päämiehet, jotka opettivat kansaa, halusivat oppia syvemmin ymmärtämään Herran lakia, jotta voivat edelleen opettaa kansaa. Näin on uudessa liitossakin, evankeliumin julistajien on itse päästävä syvemmälle Jumalan sanaan voidakseen julistaa sitä ihmisille ymmärrettävällä tavalla.
- 8:17 Lehtimajanjuhlakin oli ollut kauan unohduksissa.  
Vrt. pääsiäinen, 2Ak 35:18.
- 8:18 Sana <‘atsaaraah> (11x) = juhla kokous: 3Ms 23:36; 4Ms 29:35; 5Ms 16:8; 2Kn 10:20; 2Ak 7:9; Neh 8:18; Jes 1:13; Jer 9:1; Jl 1:14; 2:15; Am 5:21.
- 9:8 Hänen jälkeläisilleen = sm: hänen siemenelleen. Samoin on jakeessa 2.  
Herra on vanhurskas, hän pitää sanansa, lupauksensa ja liittonsa. Jumalan vanhurskauden ja uskollisuuden yksi osoitus on se, että hän antaa katuvalle syntiselle synnit anteeksi ja puhdistaa tämän kaikesta vääryydestä, 1Jh 1:9.
- 9:9 Sana <‘onii> (36x) = ahdinko, kurjuus, hätä, alistettu asema: 1Ms 16:11; 29:32; 31:42; 41:52; 2Ms 3:7,17; 4:31; 5Ms 16:3; 26:7; 1Sm 1:11; 2Kn 14:26; 1Ak 22:14; Neh 9:9; Job 10:15; 30:16,27; 36:8,15,21; Ps 9:14; 25:18; 31:8; 44:25; 88:10; 107:10,41; 119:50,92,153; Snl 31:5; Jes 48:10; Val 1:3,7,9; 3:1,19.
- 9:10 Ylimielisyydellä, röyhkeydellä ja julkeudella ei ole siunausta vaan päinvastoin lopulta tuomio kohtaa sitä.  
Ks esim. 2Ms 18:11; 21:14; 5Ms 1:43; 17:13; 18:20; Neh 9:10,16,29; Jer 50:29.

Näissä jakeissa on verbi <ziid> (10x) = olla röyhkeä, ylimielinen.

9:13 Korkeuksista = sm: taivaasta.

9:16 Egyptiläiset olivat kohdelleet israelilaisia ylimielisesti, mutta sitten nämä puolestaan olivat ylimielisiä Herran edessä.  
Ei kannata matkia maailman mielialoja.  
Ylimielisyys on varsinkin älykkäiden ihmisten ongelma.  
Siihen auttaa nöyrytyminen Herran edessä.

9:17 Sana <seliichaah> (3x) = anteeksiantamus: Neh 9:17; Ps 130:4; Dan 9:9.  
Sana <channuun> (13x) = armahtava, laupias: 2Ms 22:26; 34:6; 2Ak 30:9; Neh 9:17,31; Ps 86:15; 103:8; 111:4; 112:4; 116:5; 145:8; Jl 2:13; Jna 4:2.  
Näiden kohtien lisäksi sana <rachuum> (13x) = laupias, armollinen, myötätuntoinen: 5Ms 4:31, Ps 78:38.

9:20 Tämä on samalla esikuvallista siitä, että Jumalan Pyhä Henki opettaa ja ohjaa Jumalan kansaa uuden liiton aikana, Jh 14:26, 15:26, 16:7–15, 1Jh 2:20–27.

9:24 Vanhempi sukupolvi ei päässyt tottelemattomuuden takia luvattuun maahan, paitsi Joosua ja Kaaleb. Mutta uusi sukupolvi pääsi perille.  
Tämä on esikuva uudesta liitosta: Jumalan lapsen vanha ihminen ei pääse taivasten valtakuntaan vaan uusi luomus Kristuksessa.

9:25 Verbi <šaamen> (5x) = lihoa, olla lihava, hif: tehdä lihavaksi/ tunteettomaksi, paaduttaa: 5Ms 32:15; Neh 9:25; Jes 6:10; Jer 5:28.

On huono tilanne, jos Jumalan siunaukset saavat ihmisen paatumaan, Snl 30:8–9, Ilm 3:17.

Antimiesi runsaudesta = sm: suuresta hyvydestäsi.

Vrt Lk 1:53, Neh 9:36.

9:28 Jakeen alku voitaisiin kääntää myös: Kun he pääsivät levähtämään...

9:29 Verbi <saarar> (17x) = olla tottelematon/ uppiniskainen: 5Ms 21:18,20; Neh 9:29; Ps 66:7; 68:7,19; 78:8; Snl 7:11; Jes 1:23; 30:1; 65:2; Jer 5:23; 6:28; Hos 4:16; 9:15; Sak 7:11.

9:32 Sana <telaa'aah> (5x) = vaikeudet, vaiva: 2Ms 18:8; 4Ms 20:14; Neh 9:32; Val 3:5, Mal 1:13.

9:33 Ks. Neh 9:8, 1Jh 1:9.

9:37 Meitä = sm: meidän ruumiitamme.

Sana <gewijjaah> (13x) = 1. (elävä) ruumis, vartalo, 2. (kuollut) ruumis, 3. raato: 1Ms 47:18; Tm 14:8,9; 1Sm 31:10, 12; Neh 9:37; Ps 110:6; Hes 1:11, 23; Dan 10:6; Nah 3:3.

10:20 Nimen Neebai muoto voi olla myös Noobai (LXX) tai Nuubai (VT 1933). Merkityksen arvellaan olevan hedelmällinen.

10:38 Sana <'ariisoot> (4x) = rouhitut jyvät t. leipätaikina: 4Ms 15:20–21, Neh 10:38, Hes 44:30.  
Tällekin asialle Jumala on luvannut siunauksensa.

11:1 Ilmaus <'iir haqqodeš> (4x) = pyhä kaupunki: Neh 11:1,18; Jes 48:2; 52:1.

LXX:n vastine on <polis hee hagia>, joka mainitaan jakeissa Mt 4:5, 27:53.

Tämä ilmaus on esikuva todellisesta pyhästä kaupungista, uudesta Jerusalemita: Ilm 11:2; 21:2,10; 22:19.

Nykyistä luonnollisen Israelin pääkaupunkia nimitetään hengellisesti Sodomaksi ja Egyptiksi, Ilm 11:8.

11:9 Sana <paaqiid> (13x) = viranhaltija, viranomainen, valvoja, esimies, päällysmies, johtaja: 1Ms 41:34; Tm 9:28; 2Kn 25:19; 2Ak 24:11; 31:13; Neh 11:9,14,22; 12:42; Est 2:3; Jer 20:1; 29:26; 52:25.

11:16 Vrt 1Ak 26:29.

11:17 Aasaf oli ollut ensimmäinen ylistyksen johtaja Salomon temppelin aikana. Nyt hänen jälkeläisensä Mattanja jatkoivat samassa tehtävässä. Bakbukja oli hänen nuorempi veljensä = sm: hänen veljistään toinen (iältään).

11:20 Muissa = sm: kaikissa.

11:25 Jostakin syystä Hebronista käytetään sen entistä nimeä Kirja-Arba (9x, merkitsee: neljän kaupunki t. Arban kaupunki): 1Ms 23:2; 35:27; Jos 14:15; 15:13, 54; 20:7; 21:11; Tm 1:10; Neh 11:25.

12:1 Tässä ja jakeissa 7 ja 10 on käännöksessä selvyiden vuoksi lisäys ylipappi, koska jakeessa 8 mainitaan leeviläinen Jeesua, joka oli eri henkilö.

Ylipappi Jeesua (tai: Joosua) mainitaan 22x: Esr 2:2, 3:2,8, 4:3, 5:2, 10:18, Neh 7:7, 12:1,7,10,26; Hag 1:1,12,14, 2:2,4, Sak 3:1,3,6,8,9, 6:11.

Nimi merkitsee: Herra pelastaa (eli viittaa Messiaaseen,

Jeesukseen Kristukseen).

Joka toinen kerta (siis 11x) mainitaan, että hän oli

Joosadakin (eli Jehosadakin) poika.

Jeesuan isä Joosadak (13x): 1Ak 5:40,41; Esr 3:2,8; 5:2;

10:18; Neh 12:26; Hag 1:1,12,14; 2:2,4; Sak 6:11.

Nimi merkitsee: Herra on vanhurskas.

Tämä Joosadak on esikuva ns. väliinputojasta: hänen isänsä Seraja oli viimeinen Salomon temppelin ylipappi, mutta hän ei saanut olla ylipappina, koska hän joutui lähtemään pakkosiirtolaisuuteen ja temppeli hävitettiin, mutta hänen poikansa oli uuden temppelin ensimmäinen ylipappi.

12:17 Minjaminin suvun päämiehen nimi puuttuu alkutekstistä.  
NIV kääntää siten, että Piltai oli sekä Minjaminin että Mooadjan suvun päämies.

12:22 Joohan on ilmeisesti sama kuin jakeessa 11 mainittu Joonatan.

12:24 Daavidin käsky, Mooseksen käsky: tutki!

Vrt Herran Jeesuksen käskyt.

a) Herran käsky: noudattaminen, Jos 22:3, Esr 10:3, Neh 9:13, Job 23:12, Ps 19:9, 1Kr 14:37, 1Jh 3:23–24, tottelemattomuus, 1Sm 13:13, 2Ak 24:20, Mt 5:19,

b) Mooseksen käsky: 2Ak 8:13,

c) kuningas Daavidin käsky: 2Ak 8:14, 29:25, 35:15, Neh 12:24,45,

d) kuningas Salomon käsky: 2Ak 8:15, Neh 12:45,

e) kuningas Jooaksen käsky: 2Ak 24:21,

f) kuningas Hiskian käsky: 2Kn 18:36, 2Ak 29:15, 30:6,12, Jes 36:21,

h) kuningas Joosian käsky: 2Ak 35:10,16,



- i) Persian kuninkaan käsky: Neh 11:23,
- j) Persian kuninkaan Ahasveroksen käsky: Est 3:3, 1:22,
- k) isän käsky: Snl 6:20, Jer 35:14–18, Lk 15:29,
- l) ihmiskäsky: Jes 29:13, Tt 1:14,
- m) taivaallisen Isän käsky: Jh 10:18, 12:49–50,
- n) Herran Jeesuksen käskyt: Jh 13:34, 14:15,21, 15:10–12,
- o) ylipappien ym käskyt: Jh 11:57.

12:26 Joosadak mainitaan usein ylipappi Jeesuan yhteydessä hänen isänään, mutta tässä hänet mainitaan vielä ylipappi Joojakimin isoisänä. Ks 1Ak 5:41.

13:1 Näin oli säädetty Mooseksen laissa, 5Ms 23:4–6. Jumala osoittaa armonsa siinä, että mooabilainen Ruut tuli sukulunastuksen kautta Booaksen vaimoksi ja siten Jeesuksen esi-äidiksi, Rt 1:15s, 4:10s, Mt 1:5. Tämä oli esikuvallista siitä, että evankeliumi on tarkoitettu pelastukseksi kaikille kansoille, Mt 28:18–20, Apt 10:34–48, 15:6–21. Nehemia ja kansa elivät vielä Vanhan liiton Mooseksen lain alaisina.

13:2 Jumalan sana osoittaa, että vastustajat ja Herran viholliset saavat kirotta ja vainota Jumalan kansaa niin paljon kuin pystyvät, mutta lopulta Herra kääntää kaiken kansalleen siunaukseksi. Tämä pätee niin koko Jumalan kansan kuin yksilöuskovienkin kohdalla, Rm 8:28.

13:3 Sekakansa = <‘eereb> (6x): 2Ms 12:38; Neh 13:3; Jer 25:20,24 50:37, Hes 30:5. Myöhemmin juutalaiset pitivät samarialaisia sekakansana, 2Kn 17:5–41; Jes 10:5–11; Mt 10:5; Lk 9:52; 10:33; 17:16; Jh 4:9,39,40; 8:48. Tutki tarkemmin!

- 13:6 Persian kuninkaat käyttivät itsestään myös kukistamansa Baabelin kuninkaan arvonimeä.
- 13:8 Tämä on samalla esikuvallista sille, minkä Jeesus joutui tekemään Jerusalemin temppelissä kahteenkin kertaan, Jh 2:14s, Mt 21:12s.
- 13:10 Aikamoinen tilanne tuokin, kun Jumalan temppelin palvelijat olivat joutuneet pakenemaan maatöihin. Pikemminkin tuon tilanteen aiheuttaneille uskonnollisille johtajille maatyöt olisivat olleet terveellinen opetus. Ja niin olisivat nykyäänkin monille poliittisille, uskonnollisille ja taloudellisille johtajille sekä kaikille, jotka ovat huolestuneita ympäristön tilasta.
- 13:21 Jotkut eivät ymmärrä ja kunnioita muuta kuin voimaa. Sen vuoksi esivalta ei kannata turhaan miekkaa, Rm 13:4.
- 13:25 Parrasta repiminen: Nehemia suutuksissaan repi joitakin miehiä parrasta, Esra repi tyrmistyneenä repi omaa partaansa, Esr 9:3, Jesaja ennusti, että Messiasta lyödään ja revitään parrasta, Jes 50:6.

## ESTERIN KIRJA

Heprealaisessa Raamatussa Esterin kirja kuuluu Kirjoituksiin (<ketuubiim>). Samalla tämä kirja on viides ja viimeinen niistä kirjoista, joita kutsutaan yhteisellä nimellä <megilloot> = juhlakääröt. Näitä juhlakäärökirjoja luetaan israelilaisten uskonnollisten juhlien aikana. Esterin kirjaa luetaan puurim-juhlan aikana. Meidän Raamatussamme se on historiallisista kirjoista viimeinen eli kahdestoista.

Kirjan päähenkilöä Esteriä pidetään juutalaisuudessa yhtenä seitsemästä kauneimmasta naisesta (Est 2:7), jotka VT mainitsee. Muut ovat Saara (1Ms 12:11,14), Raakel (1Ms 29:17), Tirsä (Ll 6:4), Abigail (1Sm 25:3), Taamar (2Sm 13:1, 14:27) ja Abisag (1Kn 1:3,4). Näin siis vanhan liiton aikana.

Uuden liiton aikana kaikki uskovat naiset ovat kauniita, koska Kristus asuu uskon kautta heidän sydämessään: ihaninta ihmisessä on hänen laupeutensa eli kauneuden salaisuus on sisäinen ihminen, 1Pt 3:1–4.

## Sisällys:

- |                                     |        |
|-------------------------------------|--------|
| 1. Persian kuninkaan hovi           | 1 – 2  |
| Kuningas Ahasveroksen pidot         |        |
| Kuningatar Vasti on tottelematon    |        |
| Vasti hylätään                      |        |
| Esteristä tulee kuningatar          |        |
| Mordokai paljastaa salaliiton       |        |
| 2. Juutalaisia uhkaava ahdinko      | 3 – 5  |
| Haaman päättää tuhota juutalaiset   |        |
| Mordokai vaatii apua Esteriltä      |        |
| Ester laittaa pidot                 |        |
| Haaman kerskailee asemallaan        |        |
| 3. Juutalaisten riemuvoitto         | 6 – 10 |
| Kuningas muistaa Mordokain          |        |
| Haamanin nöyryytys                  |        |
| Esterin pidot ja pyyntö             |        |
| Haaman hirtetään                    |        |
| Mordokai korotetaan                 |        |
| Juutalaisten sallitaan puolustautua |        |
| Juutalaiset tuhoavat vihollisensa   |        |
| Puurim-juhla                        |        |
| Mordokain korkea arvo               |        |

- 1:1 Ahasveros oli Persian kuninkaan Daarejaveksen poika Kserkses I, joka hallitsi v. 486–465 eKr. Kyseessä on eri henkilö kuin Danielin kirjassa mainittu Ahasveros, Dan 9:1. LXX:ssa tämä jae sisältää huomattavasti enemmän tekstiä. LXX kutsuu Ahasverosta nimellä Artaxerxes. Intia = <hodduu> (2x) alun perin <honduu>, josta tulee kielen nimi hindi: Est 1:1, 8:9.
- 1:3 Ylimmille virkamiehilleen = sm: palvelijoilleen  
Sm: Persian ja Meedian (sota)voima – jota edustivat sen päälliköt.
- 1:4 Tässä jakeessa on kaunista itämaista kerrontaa. Kaksi kertaa on kolmoisgenetiivi: hänen kuninkaallisen kunniansa rikkaus, ja: hänen suuruutensa loistava komeus. Pitojen kestokin oli kuninkaallista luokkaa, noin puoli vuotta!  
Ilmaus <jaamiim rabbiim> (24x) = sm: monta päivää, tarkoittaa: kauan, pitkä aika.  
Sana <jeqar> (17x) = 1. loisto, kunnia, 2. aarteet, kalleudet.  
Esterin kirjassa 10x: Est 1:4,20, 6:3,6,7,9 ja 11, 8:16, muualla: Job 28:10, Ps 49:13,21, Snl 20:15, Jer 20:5, Hes 22:25 ja Sak 11:13.
- 1:5 Linnan palvelusväkeäkään ei unohdettu, heille kuningas järjesti viikon mittaiset juhlat päätteeksi. Nuo puolen vuoden juhlan päivät olivat joko jo täyttyneet tai juuri täyttyvässä.  
Sana <biitan> (akkad. bitanu) (3x) = palatsi: Est 1:5, 7:7,8.  
Sana <ginnaah> (4x) = puutarha: Est 7:7,8, Ll 6:11.  
Yleisempi sana on <gan> (41x). Se ei esiinny Esterin kirjassa mutta kylläkin Laulujen laulussa 8x ja esim. Neh 3:15 ja 1Ms 2:8s.

Jakeen lopussa on taas ylväs triplagenetiivi: kuninkaan palatsin puutarhan esipiha.

- 1:6 Tämä jae antaa häivähdyksen sen aikaisen maailman valtiaan, Persian kuninkaan palatsin komeudesta. Kuitenkin se on vain kalpea esikuva siitä, mitä on suuren Kuninkaan kaupungissa, uudessa Jerusalemissa, josta Ilmestyskirja kertoo hiukan, Ilm 21:9s. Sana <chuur> tarkoittaa valkoista pellavaa tai puuvillaa. Esiintyy tässä ja Est 8:15. Muualla sana esiintyy 16x erisnimenä Huur. Sana <karpas> esiintyy vain tässä ja tarkoittanee hienoa puuvillaverhoa. Sana tulee sanskritista. Sana <tekheelet> (49x) = sinipunainen kangas tai lanka. Se esiintyy yleisimmin Mooseksen kirjoissa 2Ms ja 4Ms puhuttaessa ilmestysmajasta ja Aikakirjassa 2Ak puhuttaessa temppelin rakentajien ammattitaidosta, 2Ak 2:6,13, 3:14. Jeremian ja Hesekielin aikoina tämän kauniin kankaan käyttö oli arveluttavasti laajentunut, Jer 10:9, Hes 23:6, 27:7,24. Sana <chebel> = köysi. Sana <buuts> = hieno pellavakangas. Sana tulee akkadista, ja kreikaksi se on <byssos>, joka esiintyy kerran UT:ssa: Lk 16:19. Siitä tulee edelleen kr. adjektiivi <byssinos> = pellavainen, pellavasta tehty (UT:ssa 5x): Ilm 18:12,16, 19:8,14. Sana <'argaamaan> (38x) tarkoittaa purppuranpunaista (pellava) kangasta. Se esiintyy esim. Snl 31:22, Ll 3:10, 7:6. Sana <bahat> esiintyy vain tässä ja tarkoittanee kiveystä tai mosaiikkilattiassa käytettyä kivilajia.

Sanalla <šeeš> on kolme aivan eri merkitystä, se esiintyy siis kolmena homonyyminä:

1. Merkitys kuusi (lukusana) on hepreassa tavallisin ja se esiintyy 275x.
2. Toinen homonyymi (38x) tulee egyptin kielestä ja tarkoittaa hienoa egyptiläistä pellavaa, 1Ms 41:42, 2Ms 25:4.
3. Kolmas merkitys on alabasteri tai marmori ja se esiintyy vain 3x, tässä kahdesti ja Ll 5:15. Myös tämä sana tulee egyptin kielestä ja sille on synonyymi <šajiš>, joka esiintyy ainoastaan 1Ak 29:2.

Sana <dar> esiintyy vain tässä ja tarkoittanee helmeä tai helmiäiskiveä, jonkinlaista helmen tavoin säihkyvää kiveä.

Sana <soocheret> esiintyy vain tässä ja tarkoittanee mosaiikkilattiassa käytettyä kivilajia, kenties hohtokivi.

Piha-aukio oli kivetty mosaiikkimaiseksi.

- 1:7 Kuninkaalliset juoma-astiat oli muotoiltu erilaisiksi, kukin oli yksilöllistä käsityötä. Nehän olivatkin astioita jaloa käyttöä varten, 2Tm 2:21.

Viini oli kuninkaallista sekä laadultaan että määrältään.

- 1:8 Kuninkaallisissa juhlissa ei ole lainomaista pakkoa, vaan jokainen saa juoda oman mieltymyksensä mukaan:

- a) sitä viinilaatua,
- b) niin paljon ja
- c) sillä tavoin kuin haluaa.

Todella evankeliset juhlat!

Pakko tulee verbistä <'aanās> (1x) = pakottaa, velvoittaa, joka esiintyy vain tässä.

- 1:9 Naisia ei syrjitty, sillä kuningatar Vasti järjesti naisille yhtä lailla juhlat kuninkaallisilla valtuuksillaan. Kuningattarella

on kuninkaalliset valtuudet, koska hän on kuninkaan puoliso. Mutta hänen asemansa ei ollut itsenäinen vaan kuninkaaseen sidottu.

Sana <malkaah> (35x) = kuningatar.

Heitä ovat Saban kuningatar, 1Kn 10:1–13, 2Ak 9:1–12,

Vasti, Est 1:9–18, ja Ester, Est 2:2 – 9:31.

Laulujen laulussa mainitaan 60 kuningatarta, Ll 6:8–9.

Tämän lisäksi profeetta Jeremia mainitsee kirjassaan epäjumalana taivaan kuningattaren = <meleket> (5x):

Jer 7:18, 44:17–25, ja Daniel kirjassaan kuninkaan äidin,

leskikuningattaren = <malkaa'> (2x): Dan 5:10.

1:10 Kuningas oli viinistä hilpeällä mielellä = sm: kuninkaan sydän oli viinistä iloinen.

Hoviherra (VT 1933) = <saariis> = eunukki (42x joista 12x Esterin kirjassa).

Ennen vanhaan kuninkaat ottivat mielellään läheisimmiksi palvelijoikseen eunukkeja. Heistä kun ei yleensä ollut vaaraa lisääntymisen, naisseikkailujen tai vallantavoittelun suhteen, poikkeuksena olivat Bigtan ja Teres, Est 2:21–23.

Eunukit olivat yleensä kilttejä kotikissoja kuin konsanaan leikatut kollit! Niin suuri liikkeelle paneva voima on testosteronissa, jonka Jumala on antanut miehille ns. elämän voimaksi, kenelle enemmän, kenelle vähemmän. Myös pienessä määrin naisille.

Kuninkaan henkilökohtaiset palvelijat = sm: ne, jotka palvelivat kuninkaan kasvoja.

Kuninkaan kasvot (6x):

2Sm 14:23, 15:18 puhuttaessa Israelin kuninkaasta

Daavidista,

Est 1:10,14 puhuttaessa Persian kuninkaasta Ahasveroksesta,



2Kn 25:19, Jer 52:25 puhuttaessa Juudan kuninkaasta Sidkiasta.

- 1:11 Kruunu = <keter> (3x): Est 1:11, 2:17 ja 6:8.  
Vasti on yksi nimeltä mainituista kauniista naisista Raamatussa. Kauneus ei kuitenkaan korvannut kuuliaisuutta, vaan hän menetti asemansa. Ks. 1Ms 12:11, Snl 11:22.
- 1:12 Vasti ajatteli arvovaltansa riittävän kuninkaan vastustamiseen. Se ei ollut mahdollista, sillä hänen kuninkaallinen asemansa ja arvovaltansa perustui kuninkaan puolisona olemiseen, siis kuningas Ahasveroksen asemaan. Paavali ymmärsi oman asemansa ja arvovaltansa riippuvan kokonaan Jumalasta, Rm 9:20, 2Kr 13:8, vaikka hän samalla tiesikin, että ihmisen lihallinen mieli asettuu taistelemaan Jumalaa vastaan, koska se ei voi alistua Jumalan lain alle, Rm 8:7.  
Uskovaisen ja koko Jumalan seurakunnan tuki ja turva on Jumalassa, häntä vastaan ei kannata nousta taistelemaan. Vasti teki elämänsä suurimman erehdyksen, suututti kuninkaan, joka oli ottanut hänet puolisoikseen, Persian kuningattareksi. Seuraukset olivat sen mukaiset. Ei vaimon tosin kannata suututtaa vähäisempääkään aviomiestä.
- 1:13 Sen ajan viisaat Persiassa olivat ajantietäjiä, merkkien tuntijoita, ennustelijoita.  
Läpi historian on kaikissa yhteiskunnissa monet halunneet kohota viisaiden ja tietäjien asemaan, tunnustetuiksi neuvonantajiksi. Se asema on aina vaikea saada, mutta helppo menettää. Sen totesi jo kuningas Salomo, Srn 10:1s. Valitettavasti niin kävi hänelle itselleenkin, 1Kn 11:1s.

- 1:14 Johtopaikoilla = sm: ensimmäisinä.
- 1:16 Rikkoa = <'aawaah> (17x) = taivuttaa, kiertää; tehdä väärin, rikkoa, kieroilla.  
Siitä johdettu subst. <'aawoon> (232x) = vääräys; syyllisyys (vääräytyen); (vääräyden) seuraus t. rangaistus.
- 1:17 Ilmaus <be'omraam> = heidän sanoessaan/ puhuessaan.  
Lopussa oleva suffiksi on maskuliinimuodossa, vaikka sen odottaisi olevan feminiinimuodossa, jolloin voitaisiin kääntää: kun he sanovat. Sana he viittaisi silloin yksikäsitteisesti naisiin, he kun ovat tunnetusti puheliaita. Tämä Raamatun sana kuitenkin osoittaa, etteivät pelkästään naiset puhu tuosta asiasta, vaan myös miehet, jolloin on parasta kääntää asia yleisessä (passiivi)muodossa: kun puhutaan. Ilmeisesti kansan hiljaiset miehetkin saavat suunsa auki, kun on kyse riittävän suuresta skandaalista. Varsinkin jos nuo miehet ovat jääneet ilman havittelemaansa vaimoa.
- 1:18 Miesten hyvä veli -verkostot toimivat jo tuolloin. Miehet ovat kollegiaalisia toisilleen silloin, kun yhteiset omat edut ovat vaarassa.
- 1:19 Rangaistusvaatimus oli todella kova:  
1) Vasti ei saa enää tulla kuninkaan eteen,  
2) häneltä otetaan pois kuningattaren arvo ja  
3) kuningattaren arvo annetaan toiselle naiselle, joka on Vastia parempi.  
Toinen nainen = <re'uut> = sm: ystävätär, lähimmäinen.  
Ehkäpä vanhat miehet ajattelivat, että asia tekee Vastille kaikkein kipeintä, jos uudeksi kuningattareksi tulee joku hänen läheinen ystävättärensä. Nuo vanhat viisaat tunsivat jo naisen sielunelämää. He tiesivät, kuinka voi loukata naista

verisesti, mutta sielunhoitajiksi heistä ei olisi ollut suuresta viisaudestaan huolimatta.

- 1:20 Tärkeintä näissä neuvoissa näyttää olleenkin, että vaimot antavat kunnian aviomiehilleen kautta koko laajan valtakunnan. Varsinainen valtiomies tämä Memukan.
- 1:21 Kuningasta ja ruhtinaita miellytti vanhojen miesten neuvo, joka koski miehistä kunniaa. Vrt Est 2:4.  
Tämän jälkeen Memukanin arvovalta varmaankin nousi, ainakin miesten keskuudessa.
- 1:22 Tämä on nyt sitten peruuttamaton persialainen laki.
- 2:1 Vihan asettumisesta käytetään verbiä <šaakhakh> (5x) = vähentyä, laskeutua, laantua, lauhtua, asettua: 1Ms 8:1, 4Ms 17:20, Est 2:10, 7:10 ja Jer 5:26.  
Päättämisestä käytetään verbiä <gaazar> (13x) = jakaa, leikata kahtia t. pois, tuhota, qal-muodossa, ja tässä oleva nif'al-muoto tarkoittaa: leikata pois, eristää, tuhota, säätää jtk vastaan pois eristämiseksi.  
Verbin qal-muoto esiintyy esim: 1Kn 3:25,26, 2Kn 6:4 ja Ps 136:13 sekä nif'al-muoto: 2Ak 26:21, Ps 88:6 ja Jes 53:8 (Messias temmattiin pois elävien maasta).  
Kohdat Val 3:54, Hes 37:11 ja Hab 3:17 puhuvat hukassa olemisesta tai tuhoutumisesta.
- 2:2 Kuninkaan palvelijat (<na'areei hammelekh>), jotka nyt puhuivat, olivat nuoria miehiä, sillä <na'ar> tarkoittaa nuorukaista.  
Vanhat miehet tiesivät neuvoa, kuinka Vastista pääsee eroon, mutta nuoret miehet, joissa elämän voimat ovat vielä verevinä, osasivat heti neuvoa, kuinka saadaan uusi ja

parempi, nimenomaan kauniimpi, kuningatar entisen tilalle.  
Tällaisia nuoria adjutanteja kuninkailla ja kansanjohtajilla  
on ollut iät ajat, mm.

Mooseksella, 2Ms 24:5,

Daavidilla, 1Sm 25:9,12,25,

Absalomilla, joka oli jo niin varma kuninkuudestaan, että  
keräsi adjutantit ympärilleen, tosin turhan aikaisin,  
2Sm 13:29,

Ahabin maaherroilla, 1Kn 20:15,17,19,

Assurin eli Assyrian kuninkaalla Sanheribilla, 2Kn 19:6,  
Jes 37:6,

Nehemialla, Neh 4:10, 5:16 ja

Ahasveroksella, Est 6:3,5.

Sen sijaan Job joutui muistelemaan haikeudella aikaa, jolloin  
Jumalan ystävyys oli ollut hänen kotinsa yllä, ja hän oli  
elänyt kukoistuksensa päiviä – sitä ilmensi se, että hänen  
poikansa, nuorukaiset, ympäröivät isäänsä.

2:3 Kauneudenhoito = <tamruuq> (4x): Est 2:3,9 ja 12 sekä  
varsinaisena vitsinä Snl 20:30, jossa annetaan oikein kunnon  
kauneudenhoito-ohje pahantekijöille: turpiin vaan niin kyllä  
se siitä puhdistuu sydämen kammioita myöten!

Tosi on, että tyhmä tarvitsee jälkimmäistä hoitoa  
kaunistuakseen, viisas ja ymmärtäväinen edellistä.

Vrt Snl 17:10, 19:29.

Paavali, vaikka oli viisas mies, sai tuollaista

kauneudenhoitoa juutalaisten taholta useampaan kertaan,  
2Kr 11:24.

Toisaalta persialaisessa ajattelussa oli tietty ristiriita: koko  
valtakunnasta etsittiin kauneimmat nuoret neitsyet, ja sitten

heille piti antaa kauneudenhoitoa vuoden päivät.  
Tämä ajattelu on periytynyt nykyajan muotimaailmaan.

2:4 Kuningasta miellytti nuorten miesten neuvo, joka koski naiskauneutta. Vrt Est 1:21.

2:6 Jakeen alku sm: joka oli viety... Tässä jakeessa hepr. tekstissä on peräti kolme peräkkäistä relatiivilauseetta. Pärekkattotyyliä sanoisivat nykyiset äikänmaikat!

2:7 Ester lasketaan juutalaisuudessa maailman neljän kauneimman naisen joukkoon. Muut olivat Saara, Tirsa ja Abigail. Jos tämä pitäisi todella paikkansa, olisi sääli nykyajan miehiä! Vaan rohkenenpa väittää, että uuden liiton aikana on ollut suuri joukko vielä kauniimpia naisia. Heidän kaunistuksenaan on ollut ja on edelleenkin salassa oleva sydämen ihminen, jonka Kristuksen rakkaus on saanut muotoilla.

Kasvatusisä = <'oomeen> on verbin <'aaman> = olla luja, tukea, hoitaa uskollisesti, qalin partisiippi eli tarkoittaa hoitajaa, tukijaa tai huoltajaa.

Mordokai oli sydämeltään kunnioitettava mies, jollainen tulisi jokaisen isän olla lapsiaan kohtaan ja muidenkin lapsia, varsinkin orpoja kohtaan.

Verbi esiintyy 106x ja qalin partisiippimuoto 7x: 4Ms 11:12, Rt 4:16, 2Sm 4:4, 2Kn 10:1,5, Est 2:7, Jes 49:23.

2:9 Verbi <baahal> (37x) = säikähtää, pelästyä, hervota; pitää kiirettä, kiirehtiä, esiintyy 3x Esterin kirjassa aina merkityksessä kiirehtiä: Est 2:9, 6:14, 8:14.

Esterin kauneus vaikutti eunukki Heegaihinkin niin voimakkaasti, että se sai hänet panemaan liikettä niveliin.

Esterin kauneus oli syvällisempää kuin ulkonainen tai

eroottinen viehätysvoima.

Ravinto-osa = <maanaah> (12x) tarkoittaa määrättyä osaa, joka annettiin esim. leeviläisille uhrieläimistä ravinnoksi: 2Ms 29:26, 3Ms 7:33, 8:29, 1Sm 1:4,5, 9:23, Neh 8:10,12, Est 2:9, 9:19,22 ja 2Ak 31:19.

Jo silloin ymmärrettiin pitää kauniit nuoret naiset terveellisellä ruokavaliolla, jotta he myös säilyisivät kauniina.

Valikoidut palvelijattaret = <hanne‘aaroot haare’ujoot> = sm: katsotut palvelijattaret.

Kyseessä on tavallisen katsoa-verbin <raa’aah> pass. part. mon. fem. ja se esiintyy vain tässä kohden, vaikka itse verbi esiintyy 1302x.

- 2:11 Joka päivä = <joom wajoom> on ns. reduploitu yksikkö (päivä ja päivä), jolloin on muodostettu monikko (monta päivää), ja joka esiintyy tässä ja Est 3:4.  
Muoto <joom joom> esiintyy 1Ms 39:10, 2Ms 16:5, Ps 61:9, 68:20, Snl 8:30,34 ja Jes 58:2.

- 2:12 Sana <meruuqiim> = kauneudenhoito, esiintyy vain tässä ja se tarkoittaa hyväntuoksuisilla öljyillä hieromista.  
Vrt Est 2:3.

Sana <bosem> (30x) = balsami, tuoksuaine, mauste.  
Tarkoittaa kallisarvoista ja hyväntuoksuisista balsamipuun öljyä, jota tihkuu puusta pisaroina kuin kyyneleitä.  
Siitä tuleekin puun hepr. nimi <baakhaa’> (5x), koska verbi <baakhaah> = itkeä.

Kauniin naisen kaunistaminen ei olekaan helppo ja nopea juttu – siihen meni peräti vuosi. Mutta sen jälkeen hän tuoksuukin ihanalta.

Tämä on esikuvallista uskovista, 2Kr 2:15–16.

- 2:14 Ilmeisesti monet nuoret ja kauniit neitoset jäivät Persian kuninkaalle vain yhden yön tuttavuuksiksi. Sama peli ennen vanhaan ja nykyään – ei ole mitään uutta auringon alla.  
Sana <piileges> (37x) = sivuvaimo, jalkavaimo: 1Ms 22:24; 25:6; 35:22; 36:12; Tm 8:31; 19:1–29; 20:4–6; 2Sm 3:7; 5:13; 15:16; 16:21,22; 19:6; 20:3; 21:11; 1Kn 11:3; 1Ak 1:32; 2:46,48; 3:9; 7:14; 2Ak 11:21; Est 2:14; Ll 6:8,9; Hes 23:20.  
Näitä sivuvaimoja oli Vanhan testamentin aikoihin monilla miehillä aina Abrahamista alkaen.  
Sen sijaan Uudessa testamentissa ei kerrota sivuvaimoista.  
Jumala on luonut jo alun perin ihmisen yksiavioiseksi ja uskolliseksi puolisolleen.
- 2:15 Ester pääsi kaikkien suosioon sen vuoksi, että hänessä oli ulkonaisen kauneuden lisäksi toinen henki kuin tämän maailman naisissa.
- 2:16 Vasti hylättiin kuningas Ahasveroksen kolmantena vuotena ja Ester vietiin kuninkaan luo seitsemäntenä vuotena.  
Likipitäen neljä vuotta kuningas vaihtoi vaimoa kuin jotkut hevosta tai autoa.
- 2:17 Raha ei ratkaissut vaan rakkaus.
- 2:18 Sana <hanaachaah> (1x) = helpotus, huojennus, tulkitaan yleensä verohelpotukseksi. Se lienee köyhän kansan hartain toive. Sana esiintyy vain tässä.  
Kaunis nainen saa miehen, jopa kuninkaan, sydämen heltymään.
- 2:19 Neitsyitä koottiin toinen kerta, vaikka Ester oli jo kuningatar! Sopii kysyä miksi? Ehkäpä nuoret miehet olivat

päässeet neuvossaan sellaiseen vauhtiin, ettei kokoamista voinut heti lopettaa – hekin halusivat kuoria kerman valtakunnan naiskauneudesta.

Istua kuninkaan portissa tarkoittaa kuninkaan virkatoimessaan olemista.

2:23 Ei edes kuningattaren tekemä ilmianto riittänyt epäiltyjen tuomitsemiseen, vaan asia tutkittiin ensin, ja sitten kun sen oli todettu pitävän paikkansa, tuomio julistettiin.

3:1 Haaman oli agagilainen (5x: Est 3:10, 8:3,5, 9:24). Tämä tarkoittanee, että hän oli Agagin jälkeläinen eli siis amalekilainen. Agag mainitaan 8x, kerran 4Ms 24:7 ja muuten hänestä kerrotaan 1Sm 15:8s.

3:4 Ilmeisesti Mordokai kertoi, että juutalaiset palvovat vain Jumalaa, koska Haaman halusi hävittää kaikki juutalaiset Ahasveroksen valtakunnasta. Samaa yritti myöhemmin Hitler.

3:7 Haaman oli taikauskoinen mies, joka arveli arpaa heittämällä saavansa selville suotuisimman ajankohdan juutalaisten tuhoamiseksi. Puur on arpaa tarkoittava persiankielinen sana. Käännökseen on huomioitu lisäys tekstiin: kolmanteentoista päivään, mikä tulee ilmi jakeessa 12.

3:8 Verbi <paazar> (10x) = qal ja pi: hajottaa, lyödä hajalleen, pu: olla hajallaan: Est 3:8; Ps 53:6; 89:11; 112:9; 141:7; 147:16; Snl 11:24; Jer 3:13; 50:17; Jl 4:2. Jeremian sanan mukaan leijonat ovat hajottaneet lauman, niin että Israel on joutunut eksyksiin. Tuohon aikaan Israel



oli paitsi hajallaan myös eksyksissä.

Haaman on oppositiopoliitikkojen kantaisä, hän toi esille vain hänen mielensä mukaiset asiat ja nekin väritettyinä hänen kannaltaan edullisiksi. Vastakkain asettelu oli hänen väkevä aseensa.

Myöhemmin apostoli Paavali käytti tiukan paikan tullen vastakkain asettelua hyväkseen, mutta täysin eri syystä, nimittäin pelastaakseen oman nahkansa juutalaisten tuomiolta, Apt 23:6.

- 3:9 Haaman oli niin varma ajatuksensa tärkeydestä, että oli valmis sijoittamaan siihen omia varojaan huomattavan summan. Hän ajatteli varmaan sen tulevan ajan myötä takaisin korkojen kanssa. Haaman taitaakin olla pörssikeinottelijoiden kantaisä.
- 3:12 Ilmeisesti tästä on saanut alkunsa uskomus, että luku 13 on epäonnen luku, vaikka se matemaattisesti on ns. onnellinen luku. Ks. Wikipedia: onnellinen luku.
- 3:13 Sana <tap> (42x) on paimentolaiskulttuurista peräisin oleva sana, joka tarkoittaa paitsi lapsia myös naisia – sellaisia henkilöitä, jotka eivät kykene ratsastamaan ja marssimaan. Se on tavallaan ratsumiehen vastakohta.
- 3:15 Haamanin mielestä oli sopiva hetki kallistella voitonmaljoja kuninkaan kanssa, kun hän oli saanut tahtonsa läpi. Kuningas teki sen ymmärtämättömyydessään mutta Haaman vihansa tyydytykseksi.
- 4:7 Tarkalleen: sana <paaraaʾaah> (2x) = tarkka selvitys, esiintyy vain tässä ja jakeessa Est 10:2.

- 4:11 Esterillä oli varmaan ollut pitkä epätietoisuuden varjostama kuukausi, miksi kuningas ei ollut kutsunut häntä luokseen. Oliko kuningas suuttunut jostakin, vai oliko hänellä niin paljon tärkeitä asioita ja ongelmia työn alla, ettei joutanut ajattelemaan Esteriä. Vai oliko heidän suhteensa jo menettänyt uutuuden viehätöksensä ja väljähtynyt.
- 4:13 Verbin <daamaah> (30x) pi'el-muoto on <dimmaah> ja se tarkoittaa: 1. verrata jhnk, 2. suunnitella, aikoa, 3. pohtia, tutkia, 4. luulla, kuvitella.  
Mordokai halusi palauttaa Esterin maan pinnalle voimakkaalla puheellaan: älä kuvittelekaan...
- 4:14 Mordokai ymmärsi Jumalan johdatuksen Esterin kohdalla. Ester ei vielä ymmärtänyt.
- 4:16 Sydämessään Ester tiesi, ettei hänellä ole muuta mahdollisuutta kuin toimia kansansa parhaaksi sillä riskillä, että kohtaakin loppunsa. Hänen oli pakko laittaa kaikki sen varaan, että Jumala johdattaa armossaan asiat parhain päin. Näin joutuivat tekemään:  
a) Abraham, 1Ms 22:1s,  
b) Jaakob, 1Ms 43:14,  
c) neljä spitaalista miestä, 2Kn 7:3s,  
d) Tuomas, Jh 11:16.
- 5:1 Sana <nokhach> esiintyy tässä jakeessa 2x, ja se tarkoittaa sekä vastapäätä että edessä.
- 5:2 Ilmaus <cheen be'eenajim> (42x) = (saada) armo/ suosio (jnk) silmissä/ edessä: 1Ms 6:8; 18:3; 19:19; 30:27; 32:6; 33:8,10,15; 34:11; 39:4,21; 47:25,29; 50:4; 2Ms 33:12-17; 34:9; 4Ms 11:11,15; 32:5; 5Ms 24:1; Tm 6:17; Rt 2:2,10,13;

1Sm 1:18; 16:22; 20:3,29; 25:8; 27:5; 2Sm 14:22; 15:25;  
16:4; 1Kn 11:19; Est 2:15; 5:2,8; 7:3.

5:3 Olikohan kuninkaalla nyt vähän paha omatunto siitä, että oli lyönyt laimin vaimoaan jo kuukauden ajan, koskapa lupasi suoralta kädeltä Esterille vaikka puoli valtakuntaa. Miehen on parempi pitää jatkuvasti läheiset välit vaimoonsa, niin ei tarvitse lupailla liikoja.

Vrt Mk 6:23, jossa kuningas Herodes joutui pahaan pinteeseen moisen ajattelemattomasti annetun lupauksen takia. Tietämättään hän toisti varhaisemman mutta viisaamman kuninkaan sanoja.

Herodeksen lupauksen takia Johannes Kastaja menetti päänsä, mutta Ahasveroksen lupauksen seurauksena juutalainen kansa pelastui tuholta.

Tosin Haaman joutui hirteen, ihan omaa syytään.

5:10 Uskon tiellä itsehillintä on Hengen hedelmä, Gal 5:23, mutta Haamanin itsehillinnän vaikuttimena oli kierous.

5:11 Ylpeys käy lankeemuksen edellä ja kopeus kukistumisen edellä, Snl 16:18.

5:13 Haamanin kaiken mahtailun taustalla oli viha. Se on paha vaikutin.

5:14 Neuvonantajien runsaus tuo menestyksen, Snl 11:14, 24:6, mutta nämä neuvonantajat eivät olleet viisaita vaan pahoja. Herran sana on paras neuvonantaja, Ps 119:24, Jes 9:6. Kieroutunut ihmisluonto tulee iloiseksi siitä, kun voi aiheuttaa jollekulle muulle pahaa.

- 6:4 Haamanilla oli selvä suunnitelma Mordokain varalle, mutta Jumalan johdatus esti sen toteutumisen. Jumalan johdatus toimii kellon tarkasti.
- 6:9 Haaman halusi itselleen kunniaa ihmisten edessä.  
Vrt juutalaisten hallitusmiehet, Jh 12:42–43.
- 6:11 Tämä oli varmasti Haamanille nöyryyttävä tehtävä, mutta hän ei uskaltanut pullikoida kuninkaan käskyä vastaan, jonka hän itse oli osaltaan aiheuttanut.
- 6:12 Haaman oli niin häpeissään, että peitti päänsä.
- 6:13 Pahoilla neuvonantajilla oli todella huonot ja pahat lohdun sanat Haamanille. Jotenkin he ymmärsivät, että Haaman häviää aloittamansa taistelun perusteellisesti.
- 7:5 Rohjeta = <maalee leeb> = sm: täyttää sydämensä (rohkeudella t. julkeudella).  
Samanlainen ilmaus on Srn 8:11.  
Ihminen täyttää itse oman sydämensä julkealla rohkeudella, lihallisen mielensä mieliteoilla, jotka ovat tunnetusti pahat, Gal 5:19s. Tätä on esiintynyt läpi ihmiskunnan historian kaikissa yhteisöissä. Ja jälki on ollut sen mukaista.  
Mutta parempi vaihtoehto on se, että Pyhä Henki saa täyttää ihmissydämen rakkaudella ja Kristuksen antamalla rohkeudella. Siitäkin on näyttöjä evankeliumin historiassa, esim. Apt 6:8 – 7:60.
- 7:7 Paha mielessä = <khaaletaah haaraa‘ aah> = sm: paha on valmiiksi suunniteltuna.  
Kuningas tuli heti varmaan johtopäätökseen, joka ei ollut Haamanille edullinen, mutta hän halusi vielä hetken harkita

asiaa puutarhassa. Onkin parempi, etteivät tunnekuohut saa ohjata ihmistä vaan terve harkinta.

Samanlainen ilmaus on jakeissa 1Sm 20:7,9, jossa kerrotaan Saulin suhtautumisesta Daavidiin, mikä johtui hänen oman sydämensä väärästä asenteesta.

Jakeessa 1Sm 25:17 taas kerrotaan Daavidin asenteesta Naabaliin, joka kovasydämisyydellään sai Daavidin vihastumaan, ks. Ps 71:13.

Jakee Snl 16:30 mukaan mielessä oleva paha näkyy jo naamasta. Varmaankin kuningas Ahasveroksella oli huulet kapeana viivana, ns. naama peruslukemilla.

7:9 Eunukki Harbona ei ollut mikään verbaalinen lahjakkuus, hän käytti puheessaan sisäkkäisiä relatiivilauseita eli ns. pärekattotyyliä. Mutta oikeaan aikaan hän osasi asiansa sanoa. Se käänsi vaakakupin Mordokain eduksi ja Haamanin tappioksi. Tämmöisiä miehiä tarvittaisiin valtionhallinnossa paljon. Ei haittaisi vaikka he olisivat eunukkeja...

7:10 Kuninkaan viha: Est 7:10; Snl 16:14; 19:12.

8:5 Ester osasi vedota kuninkaan armeliaisuuteen ja toisaalta myös otti avuksi oman kauniin naisellisuutensa, jonka tiesi vetoavan kuninkaaseen. Sen vuoksihan hänestä oli tullutkin kuningatar Vastin sijaan.

8:6 Lisäksi Ester toi esille sen inhimillisen kärsimyksen, mikä Haamanin juonesta seuraisi. Lisäksi se koskisi hyvin syvästi itseään kuningatarta.

8:9 Tämä on Raamatun pisin jae.

Lyhin jae taas on 2Ms 20:13 ja 5Ms 5:17, UT:ssa Jh 11:35.

8:15 Sana <tekheelet> (49x) = sinipunainen tai violetti purppura kangas tai lanka, ks. Est 1:6.

8:17 Tekstistä ei oikein käy selville oliko kyseessä monet kansat maan kansoista vai monet ihmiset maan kansoista, joten se on viisainta kääntää niin, että molemmat mahdollisuudet säilyvät.

Tällaisia tapauksia on Raamatun alkutekstissä useita, eikä kääntäjä saa silloin ruveta kaventamaan Jumalan sanan ilmoitusta, ks. esim. Lk 17:21 ja Jh 8:58.

Pelko juutalaisia kohtaan oli niin kova – suorastaan kauhu – että monet halusivat kääntyä juutalaisiksi, siis mieluummin ympärileikkauttaa itsensä kuin katkaisuttaa kaulansa tai lävistyttää maksansa.

Jos tuollaiseen kääntymykseen liittyi todellinen sydämessä syntynyt Jumalan pelko, se koitui uudeksi elämäksi Jumalan yhteydessä, mutta jos ei, niin se oli vain ns. hätäparannus, joka aikaa myöten vaaran mentyä ohi haihtui pois.

Kääntyivät juutalaisiksi voidaan kääntää myös:

a) tekeytyivät juutalaisiksi,

b) esiintyivät juutalaisina.

9:7 Aspata (pers.) = (pyhän) hevosen antama.

Ilmeisesti Haaman oli ns. hevoshullu, koska antoi pojalleen tuollaisen nimen.

Mutta ei se mitään, nimittäin yksi Jeesuksen opetuslapsista oli Filippos (kr.) = hevosten ystävä.

Näin Raamattu osoittaa, että hevoshullutkin voivat tulla Jeesuksen luo!

9:26 Puurim on monikkomuoto sanasta <puur> = arpa.

- 9:27 Määräaika = <zeman> (4x): Est 9:27,31, Srn 3:1, joka toteaakin että kaikella on määräaikansa auringon alla. Tämä johtuu siitä, että Jumala itse on säätänyt luomilleen ihmisille tietyt rajat ja määrääjat, joiden yli emme pääse, vaikka kuinka haluaisimme, Apt 17:26. Myös Nehemia joutui ilmoittamaan matkalleen määrääjan, Neh 2:6, koska oli Persian kuninkaan palveluksessa.
- 10:3 Jumala nostaa jotkut omansa tärkeään asemaan myös tässä maailmassa. Sellaisia ovat olleet Joosef, Daniel, Ester ja Mordokai. Toisaalta jotkut Herran omat, jotka ovat olleet merkittävässä asemassa, ovat joutuneet lähtemään käpälämäkeen Jumalan tahdon tiellä, mm. Mooses ja Paavali.